

Osho-Patanđali Izreke o jogi

Deset knjiga predavanja Oshoa o
Patanđalijevim *Joga sutrama*,
održanih od 25.12.1973. do
10.5.1976. godine,
izdatih pod nazivom:
Yoga, The Alpha and the Omega

Knjiga četvrta

Prevod:
Ivan Antić
Ivana Beker

Lektura, korektura i napomene:
Ivan Antić

PREDGOVOR

Kao da je posle više hiljada godina sam Patanjđali ponovo došao i progovorio o svojim čuvenim *Joga sutrama*, ali sada sve što nije prvi put rekao, sve što treba reći tako da ništa ne preostane, tako da i savremenom čoveku budu savršeno jasne. Takav se utisak stiče dok čitamo ove Oshove komentare.

Patanjđalijeve *Izreke o jogi* ili *Joga sutre* su "Biblija za meditante", apsolutno neophodne svakome ko namerava da meditira, ko već meditira i onome ko misli da je već savladao meditaciju. Samo ovde može saznati suštinu i svrhu prave meditacije i duhovnosti.

Joga sutre su najznačajnije delo na svetu koje iznosi ljudsku suštinu i praksu za njenu aktuelizaciju ili konačno ostvarenje. Nigde nije tako objektivno i precizno u reči pretoče-

na suština ljudskog duha i svrha ljudske egzistencije kao u teorijskim postavkama Sankhye, i nigde nije tako precizno dato rešenje za ostvarenje smisla egzistencije u samom čoveku, korak po korak, usavršavanjem čoveka da on sam bude oličenje ishoda stvarnosti, praktičnom primenom postavki Sankhye u jogi, kao što je to sačinio Patanjđali u ovom delu, *Joga sutre*.

Ovo je jedini tekst u kome je suština duhovnosti izneta potpuno objektivno, kao nauka. Patanjđali je suštinu duhovnosti i religioznosti - i praksu njenog ostvarenja u čoveku - izrazio na naučno precizan i izvodljiv način. Savremena nauka tek danas otkriva neke istine o čoveku i svesti koje je on opisao tako davno. Zapravo, u tim vremenima, pre oko pet hiljada godina, duhovnost je i bila samo nauka i praksa: joga. Tek kasnije je degradirana u religijske kultove, mitove i rituale sa dolaskom Veda na

indijski potkontinent. Vede predstavljaju degradaciju i propast duhovne prakse probuđenja koja se razvijala pre toga kod starosedelaca u dolini Inda, a ostala je delimično očuvana i specifično prikazana samo u tradiciji sufija, đaina, jogina i budista, kao doktrina probuđenja, ili čovekove pobede nad nesvesnim uslovljavanjem. Ta degradacija je zatrla tu čistu praksu čovekovog probuđenja, i donela procvat religija i teologija, od hinduizma do judeo-hrišćanstva i masovne kontrole uma koju danas imamo na delu u mnogim oblicima.

Zahvaljujući Osho-vim prosvetljenim uvidima Patanjđalijeve *Izreke o jogi* su u ovoj knjizi postale najveća riznica svih znanja i uvida u sva iskustva bivstvovanja koja ljudsko biće mora da prođe da bi došlo do konačnog uvida, oslobođenja ili probuđenja. Onom čoveku koji je dozreo do takvog uvida i oseća neodoljivu težnju za meditacijom i duhovnom

posvećenošću, ova će knjiga pružiti konačnu podršku i nepogrešive, detaljne završne smernice na tom putu oslobođenja. Onima koji još nisu stigli do kraja tog puta, ali napreduju na njemu, koji još uvek imaju neke sumnje i iskustva koja moraju da prožive, ali ih istinska duhovnost sve jače privlači, ova će knjiga pružiti neophodan pregled i kontekst celog tog procesa i snažno će ubrzati njihovo sazrevanje i buđenje.

Daleko bolje od svih drugih komentatora Patanjđalijevih *Joga sutri*, Osho je ovde pokazao da o iskonskom putu čovekovog probuđenja može da svedoči samo onaj koji ga je prošao. Samo takav čovek može snažno da povuče i druge da ostvare sopstveno probuđenje. Možda više nego u ijednoj drugoj knjizi svojih govora, Osho je ovde dokazao da je najveći, božanski propovednik. Jedinostvenost Oshoa je u tome, u ovoj knjizi snažno izražena kao i u

celokupnom njegovom delu, što sve druge tradicije duhovnost nameću u principima i okvirima svoje tradicije, dok Osho stalno i na sve načine beskompromisno naglašava da se jedina prava duhovnost nikako ne može prenositi i nametati tradicijom i verom, da je ona samo rezultat ličnog probuđenja kroz proces individualizacije ili samospoznaje.

I kao da nije slučajno što se ovakav savršeni svetionik od knjige javlja danas, kada je opšte buđenje čovečanstva u pogledu svih verskih, ideoloških i političkih manipulacija, i prirode samog sveta u kome živimo, veće i jače nego ikada.

Ivan Antić
Swami Anand Kapila

SEME PATNJE

21. aprila 1975. pre podne
u Buddha dvorani

II, 1: *tapah svadhyaešvarapranidhanani kriyayogah.*

Askeza (*tapas*), misaono usvajanje poruke tradicijom osvedočenih tekstova i formula (*svadhyaya*) i predanost Uzvišenom (*išvarapranidhana*) sačinjavaju »jogu na nivou akta« (*kriyayoga*).

II, 2: *samadhibhavanarthah klešatanukaranarthašca.*

[Njen] cilj je uspostavljanje usredsredenosti i oslabljenje »zapreka« (*kleša*).

II, 3: *avidyasmitaragadvešabhinivešah klesah.*

»Neuviđanje«, »neopravdano pridavanje personaliteta« (*asmita*), [podleganje] strastima« (*raga*), »neopravdana odbojnost« (*dveša*), i »žed za životom« predstavljaju [najvažnije oblike u kojima se javljaju] »zaprečenosti« (*kleša*).

II, 4: *avidya ksetramuttarešam prasupta-tanuvicchinno daranam.*

Neuviđanje je to polje na kome niču ostale [»zapreke«], bilo da su uspravane (*prasupta*), oslabljene (*tanu*), [privremeno] zaustavljene (*vicchinna*) ili potpuno aktivirane (*udara*).

Obično čovečanstvo može biti podeljeno u dve osnovne vrste: jedna je sadista, a druga mazohista. Sadista uživa mučeći druge, a mazohista uživa mučeći sebe. Sadistu naravno privlači politika. Eto, tamo ima mogućnosti, povoljne prilike da muči druge. Ili, njega privlače naučna istraživanja, naročito medicinska istraživanja. Tu, postoji mogućnost u ime eksperimenta, da se muče nevine životinje, pacijenti, mrtva i živa tela. Ako je politike previše, a on još nije siguran u pogledu sebe, ili nije dovoljno inteligentan da krene u istraživanje, onda sadista postaje učitelj; muči malu decu. Inače sadista se uvek kreće, znajući ili ne znajući, namerno ili nesvesno, prema situaciji gde može da muči. U ime domovine, u ime nacije, društva, revolucije, u ime istine, pronalazaka, u ime reformacije, popravljivanja i preinačavanja drugih, sadista je uvek u

potraži za povoljnom prilikom da muči nekoga.

Sadiste ne privlači mnogo religija. Drugu vrstu privlači religija, mazohiste. Oni muče sebe. Oni postaju velike *mahatme*, oni postaju veliki mudraci, i cenjeni su od strane društva jer muče sebe. Savršeni mazohista uvek se kreće direktno prema religiji, upravo kao što se savršeni sadista kreće prema politici. Politika je religija sadiste; religija je politika mazohiste. Međutim, ako mazohista nije previše siguran, onda može naći kao zamenu neke druge puteve. Može biti umetnik, slikar, pesnik, može dopustiti sebi da pati u ime poezije, literature, slikarstva.

Mora da ste slušali o velikom holandskom slikaru Vinsentu Van Gogu. On je bio savršeni mazohista. Da se rodio u Indiji, on bi morao postati Mahatma Gandi; ali je postao slikar. On nije imao mnogo novca. Njegov brat mu je davao samo koliko je dovoljno da preživi. Od sedam dana u nedelji, jeo bi samo tri dana, a ostala četiri dana bi postio, u nameri da slika.

Bio je zaljubljen u jednu ženu, ali njen otac mu nije dozvoljavao da je vidi. Tako da je on nasilno stavio svoju ruku u

vreli plamen i rekao: "Držaću svoju ruku u plamenu dok mi ne dozvoliš da je vidim." Izgoreo je svoju ruku. Prostitutka mu je jednom rekla: "Tvoje uši su vrlo lepe," jer nije bilo ničega da se uvažava na njegovom licu. On je bio jedan od najružnijih ljudi, imao je ružno lice. Prostitutka mora da je bila u neprilici s tim čovekom, tako da je rekla da su mu uši vrlo lepe. Vratio se natrag kući, odsekao nožem jedno svoje uho, zapakovao ga, vratio joj se natrag obliven krvlju i poklonio ženi uho rekavši: "Volela si ga tako mnogo, pa želim da ti ga dam kao poklon."

Nastavio je da slika u najtoplijem delu Francuske, Arlesu, u leto kada je sunce bilo jako vrelo. Svi su mu govorili: "Razbolećeš se, sunce je previše vrelo." Ali je on celog dana, naročito kada je sunce bilo najvrelije, baš u zenitu, stajao u poljima i slikao. Za dvadeset dana je poludeo. Bio je mlad, imao je trideset tri, ili trideset četiri godine kada se ubio, počinivši samoubistvo.

Samo u ime slikanja, umetnosti, lepote, možete mučiti sebe. U ime Boga, u ime molitve, u ime *sadhane*, možete mučiti sebe. Naći ćete da je ova vrsta preovladavajuća u Indiji: ležanje na krevetu od eksera,

trnja, post mesecima. Susrećete ljude koji nisu spavali deset godina. Oni ostaju stojeći, boreći se sa snom. Ima ljudi koji su stajali godinama, nisu zauzimali nikakav drugi položaj; njihove noge su gotovo mrtve. Ima ljudi koji žive s jednom rukom podignutom prema nebu; kojima je cela ruka postala mrtva, u njoj više ne cirkuliše krv, ona je samo od kostiju. Ovi ljudi su bolesni; njima treba lečenje. Međutim oni privlače hiljade.

Svi vaši političari, Adolf Hitler ili Staljin ili Mao Ce Tung, treba da se leče. A i svim vašim *Mahatmama* treba lečenje takođe, jer čovek koji je zainteresovan da muči sebe ili druge jeste bolestan, jako bolestan. Biti zainteresovan za mučenje, bilo drugih ili sebe, biti zainteresovan za mučenje, apsolutno sigurno jeste simptom ozbiljne bolesti. Kada ste zdravi, vi ne želite da mučite druge, vi ne želite da mučite sebe. Kada ste zdravi vi uživate. Kada ste zdravi, osećate takvo blaženstvo, da biste želeli svakoga da blagoslovite. Želeli biste da se vaš blagoslov izliva od vašeg bića do bića svih drugih, do čitave egzistencije. Preplavljeni ste blaženstvom, zdravlje je svetkovina. Bolest je mučenje, bilo drugog ili vas samih.

Zašto ja ovo kazujem pre nego što ću početi da govorim o Patanjđaliju? Govorim to, jer su do sada Patanjđalija komentarisali samo mazohisti. Međutim, šta god da kažem o Patanjđaliju biće potpuno različito od svih drugih komentara. Ja nisam mazohista, ja nisam sadista. Ja slavim sebe, i želeo bih da učestvujete sa mnom. Moj komentar Patanjđalija biće u osnovi različit od svih prethodnih komentara. Moj komentar će biti baš isti kao što bi Patanjđali sam komentarisao. On nije bio ni sadista ni mazohista. On je bio savršeno integrisan čovek, bez unutrašnjih bolesti, bez psiholoških problema, bez opsesija. Bio je zdrav, celovit, integrisan ili objedinjen. Šta god da je rekao, može biti tumačeno na tri načina. Sadista može doći do toga, ali to je retko jer sadisti nisu zainteresovani za religiju. Vi ne možete zamisliti Mao Ce Tunga, Adolfa Hitlera ili Staljina da budu zainteresovani za Patanjđalija, ne. Sadisti nisu zainteresovani, tako da ga oni nisu komentarisali. Mazohisti su zainteresovani za religiju, i oni su ga komentarisali dajući svoju vlastitu boju. Ima miliona njih, i šta god da su rekli, potpuno je iskrivilo Patanjđalijevu poruku, potpuno je uništilo. Sada, posle hiljada

godina, ovi komentari stoje između vas i Patanjđalija. Oni još nastavljaju da rastu.

Patanjđalijeve *yoga sutre* su jedna od najviše tumačenih stvari; one su bremenate značenjem, vrlo su duboko sadržajne. Ali gde naći Patanjđalija da bi ih komentarisao? Gde neko može naći čoveka koji na neki način nije bolestan? Jer bolest će obojiti (komentar); vi tome ne možete pomoći. Kada nešto tumačite, vi ste u svojoj interpretaciji, morate biti tu, ne postoji drugi način da se tumači. Ja ću reći stvari koje nisu rečene, a vi ćete nalaziti da sam stalno različit od svih komentara.

Zapamtite ovu činjenicu, jer ja nisam ni mazohista niti sadista. Ja nisam ušao u religiju da mučim sebe; slučaj je upravo bio obrnut. Zapravo, ja nisam nikada ušao u religiju. Ja sam jednostavno uživao sam, lično za sebe, a religija se dogodila, samo usput. Ona je bila posledica. Ja nikada nisam praktikovao put koji religiozni ljudi praktikuju, nikada nisam bio u toj vrsti traganja. Jednostavno sam živeo u dubokom prihvatanju svega što jeste. Prihvatio sam egzistenciju i sebe, a nisam nikada bio sklon da menjam sebe. Iznenada, što sam više prihvatao sebe, više sam pri-

hvatao egzistenciju, duboka tišina se spustila na mene, blaženstvo. U tom blaženstvu religija se meni desila. Dakle, ja nisam religiozan u običnom smislu reči. Ako želite da nađete paralelu, moraćete da je tražite negde drugde, a ne u religiji.

Osećam duboku naklonost prema čoveku koji je rođen pre dve hiljade godine u Grčkoj. Njegovo ime je Epikur. Niko o njemu ne misli kao religioznom. Ljudi misle da je najveći ateista ikada rođen, najveći materijalista ikada rođen; da je on upravo suprotnost religioznom čoveku. Međutim to nije moje shvatanje. Epikur je bio prirodno religiozan čovek. Zapamtite reči 'prirodna religioznost'; to je religija koja se njemu desila. Zbog toga su ljudi njega prevideli, jer on nikada nije tražio. Poslovice: 'Jedi, pij i budi srećan', dolazi od Epikura. A to je postao stav materijalista.

Epikur je zapravo živeo najumerenijim životom. On je živeo tako jednostavno, kao što nikada niko nije živeo. Čak ni Mahavira ili Buda, nisu bili tako jednostavni i uzdržljivi kao Epikur, jer je njihova jednostavnost bila kultivisana; oni su radili na tome, to je bila vežba. Oni su razmišljali o tome, i odbacili su sve što je bilo nepotre-

bno. Discilinovali su sebe da budu jednostavni, a gde god je disciplina postoji složenost. Ima borbe u pozadini, a borba će uvek biti prisutna, u pozadini. Mahavira je bio bez odeće, go; odrekao se svega; ali se odrekao. To nije bilo prirodno.

Epikur je živeo u malom vrtu. Vrt je bio poznat kao Epikurov vrt. Nije imao akademiju kao Aristotel, ili školu kao Platon; on je imao baštu. Bašta je izgledala mnogo prirodnije nego akademija. To izgleda jednostavno i lepo. Bašta izgleda mnogo prirodnije nego akademija. On je živeo u vrtu s nekoliko prijatelja. To je verovatno bila prva komuna. Oni su samo živeli tamo, ne čineći ništa posebno; radili su u bašti, imali su upravo dovoljno da žive.

Kaže se da je kralj jednom došao da ga poseti misleći da taj čovek mora da živi u obilju jer je njegov moto bio: "Jedi, pij i budi srećan". "Ako je to njegova poruka," mislio je kralj, "videću ljude kako žive u izobilju, u zadovoljstvu." Međutim, kada je došao, video je vrlo jednostavne ljude kako rade u bašti, zalivajući drveće. Radili su ceo dan. Imali su samo malobrojne stvari, samo dovoljno da žive. Uveče, kada su večerali, nije čak bilo ni malo maslaca; samo suvi

hleb i malo mleka. Ali su oni uživali u nji-
ma, kao da je bila gozba. Posle večere su
plesali. Dan je bio završen, i oni su izrazili
zahvalnost egzistenciji. A kralj je zaplakao,
jer je uvek u svom umu mislio da osudi
Epikura. Pitao je: "Šta podrazumevate kada
kažete, 'Jedi, pij i budi radostan'?" Epikur
je odgovorio: "Videli ste. Mi smo ovde sre-
ćni dvadeset četiri sata. Ako želite da bude-
te srećni, morate biti jednostavni, jer što ste
više složeni, postajete više nesrećni. Što je
složeniji vaš život, on stvara više patnje. Mi
nismo jednostavni zato što tražimo Boga,
mi smo jednostavni zato što biti jednostav-
van znači biti srećan." A kralj je rekao:
"Želeo bih da pošaljem neke poklone za
vas. Šta biste želeli za baštu i vašu zajedni-
cu?" Epikur je bio u neprilici. Razmišljao
je, razmišljao i rekao: "Ne mislimo da nam
je išta drugo potrebno. Ne budite uvređeni,
vi ste veliki kralj, možete dati sve - ali nama
nije potrebno. Ako neizostavno zahtevate,
možete poslati malo soli i maslaca." On je
bio umeren, uzdržljiv čovek.

U toj uzdržljivosti, religija se dešava
prirodno. Vi ne razmišljate o Bogu, nije ni
potrebno, život je Bog. Vi ne molite sa
sklopljenim rukama prema nebu; to je neo-

zbiljno, besmisleno. Čitav vaš život, od jutra do večeri, jeste molitva. Molitva je stav: vi to ne činite - vi to živite.

Epikur bi mogao da razume Patanj-đalija. Ja mogu da ga razumem. Ja mogu osetiti šta on znači. Vama sve ovo govorim tako da ne budete zbunjeni, jer postoje drugi komentatori koji govore upravo obrnuto.

Kriya yoga je praktična, pripremna yoga, a sastavljena je od uzdržljivosti, samoizučavanja i predavanja Bogu.

Prva reč je "uzdržljivost". Mazohisti su preobrazili uzdržljivost u samomučenje. Oni misle da što više mučite telo, postajete više duhovni. Razumevanje mazohiste je da se mučenjem tela postaje duhovan.

Mučenje tela nije put; mučenje je nasilje. Bilo da vi mučite druge ili sebe, to je nasilje; a nasilje nikada ne može biti religiozno. Koja je razlika između mučenja tela nekoga drugog i mučenja svog vlastitog tela? Kakva je razlika? Telo je 'drugi'. Čak i vaše vlastito telo je drugi. Vaše telo je malo bliže, a telo drugog je malo udaljenije, to je sve. Zato što je vaše bliže mnogo je verovatnije da će postati žrtva vašeg nasilja;

možete da ga mučite. I hiljadama godina su ljudi mučili svoja tela s lažnom predstavom da je to put prema Bogu.

Na prvom mestu, zašto vam je Bog dao telo? On vas nije snabdeo ni sa kakvim priborom da mučite svoje telo. Upravo suprotno tome, on vas je snabdeo senzibilitetom, osetljivošću, sa čulima; da uživate u njemu, ne da ga mučite. On vas je učinio tako osetljivim, jer kroz osetljivost svest raste. Ako mučite svoje telo, postaćete sve više i više neosetljivi. Ako ležite na postelji od trnja, ubrzo ćete postati neosetljivi. Telo će morati da postane neosetljivo, inače kako biste neprekidno tolerisali trnje? Telo će postati mrtvo, tako što će izgubiti svoju osetljivost. Ako neprekidno stojite na vrelom suncu, telo će zaštititi sebe tako što će postati neosetljivo. Ako sedite goli na Himalajima, kada sneg pada, a ceo planinski predeo je pokriven snegom, uskoro, telo će izgubiti svoju senzitivnost na hladnoću. Ono će postati mrtvo telo.

A sa mrtvim telom, kako možete osećati blagoslove egzistencije? Kako možete osećati neprekidan pljusak blagoslova koji vam se događa svakog trena? Egzistencija vas zapljuskuje milionima bla-

goslova, ne možete čak ni da ih nabrojite. Zapravo, vama treba više senzitivnosti da biste postali religiozan čovek, ne manje, jer što ste osetljiviji, bićete sposobniji da svuda vidite božansko. Senzitivnost treba da postane oko, pronicanje. Kada postanete apsolutno senzitivni, svaki mali lahor vas dodiruje i prenosi poruku, čak i običan list koji treperi na vetru postaje tako silan fenomen zbog vaše senzitivnosti. Vi gledate u običan oblutak i on postaje *kohinoor*¹. To zavisi od vaše osetljivosti.

Život je još veći ako ste osetljiviji; život je beznačajniji ako ste manje senzitivni. Ako imate potpuno udrvenjeno telo, bez senzitivnosti, život je nula, život više ne postoji; vi ste već u svom grobu. Mazohisti su to učinili. *Sadhana* je postala napor da se umrtvi telo i senzitivnost.

Za mene, put je baš suprotan. Uzdržanost ili asketizam ne znači mučenje; uzdržanost znači jednostavan život, umeren život. Zašto jednostavan život? Zašto ne vrlo komplikovan život? Zato što ćete uz složeniji život biti manje senzitivni. Bogat čovek je manje senzitivniji od siromašnog, jer čitav njegov napor za akumuliranjem

¹ Naziv čuvenog dijamanta.

bogatstva čini ga neosetljivim. Morate biti baš kao ubica, i da se ne brinete šta se dešava drugima. Nastavljate da prikupljate bogatstvo, a drugi umiru. Nastavljate da postajete sve bogatiji i bogatiji, a drugi u tome gube potpuno svoje živote. Bogat čovek mora biti bezosećajan, inače ne može biti bogat. Kako će eksploatisati? To će biti nemoguće.

Slušajući o vrlo bogatom čoveku, Mula Nasrudin je otišao kod njega da ga vidi. Želeo je neki prilog za sirotište o kome se starao. Bogat čovek je rekao: "U redu Nasrudine, daću nešto, ali imam uslov, koji niko nikada nije ispunio. Pogledaj me u oči, jedno oko je veštačko, a drugo je stvarno. Ako mi možeš reći koje je pravo, ja ću dati prilog." Nasrudin ga je pogledao u oči i rekao: "Levo oko je pravo, a desno je veštačko." Začuden bogataš je rekao: "Kako si mogao pogoditi?" On je rekao: "Jer u desnom oku mogu videti malo saosećanja, ono mora da je veštačko."

On je video malo saosećanja, samo svetlucanje, a to je moralo biti lažno. Bogat čovek ne može biti bogat, ako je senzitivan, osećajan. U akumuliranju bogatstva, on nastavlja da umire.

Postoje dva načina da se ubije vaše telo: jedan način je mazohiste koji muči, a drugi je način bogatog čoveka koji sakuplja bogatstvo i bezvredne predmete. Ubrzo, sve drangulije koje je sakupio postaju prepreka i on ne može da se kreće, ne može da vidi, ne može da sluša, ne može da kuša, on ne može da miriše. Asketski život, znači nekomplikovan život, jednostavan. To nije kultivisanje siromaštva, zapamtite, jer ako kultivirate siromaštvo kroz napor, onda će samo kultivisanje opet da vas umrtvi i učini neosetljivim.

Jednostavan život je život dubokog razumevanja, ne kultivisanja. To nije praksa da se postane siromašan. Vi možete vežbati da budete siromašni, ali kroz praksu će otupeti vaša čula. Vežba ili praksa bilo čega, čini vas okorelim; gubi se mekoća, gubi se fleksibilnost. Onda više niste fleksibilni kao dete. Onda postajete kruti kao stari čovek. Lao Ce kaže: "Krutost je smrt, fleksibilnost je život." Jednostavan život nije kultivisan, siromašan život. Ne postavljajte siromaštvo za svoj cilj, i ne pokušavajte to da kultivirate. Samo shvatite da koliko su vaše telo i um jednostavni i neopterećeni, toliko više prođete u egzistenciju. Neopterećeni, vi

možete doći u direktan kontakt s realnošću; a opterećeni ne možete doći. Bogat čovek uvek na tom putu proverava svoj bankovni račun.

Pogledajte kraljicu Engleske, Elizabetu! Ona ne može čak ni da se rukuje bez rukavica. Ona ne može čak ni da dotakne ljude bez rukavica. Čak i ljudski dodir izgleda da je za nju nešto nečisto. Kraljica, kralj, žive hermetički zatvoreni; nije to samo pitanje rukovanja. To je samo simbol koji kaže da je kraljica sahranjena; ona više nije živa.

U srednjem veku, u Evropi se mislilo da kraljevi i kraljice nemaju dve noge, jer im niko nije video obnažene noge. Mislilo se da oni imaju samo jednu nogu. Nisu bili ljudska bića, živeli su na odstojanju. Ego uvek pokušava da živi na odstojanju, a distanca vas uvek čini neosetljivim. Ne možete prići i dodirnuti dete koje se igra na putu. Ne možete doći blizu dreveta i zagrliti ga. Ne možete doći bliže životu; vi pretendujete da ste viši od života, veći nego život, važniji od života. Rastojanje mora biti stvoreno, i samo tada možete zauzeti stav kao da ste veći od života. Inače život ne gubi ništa zbog vaše nerazumnosti; vi postajete sve

više i više neosetljivi. Vi ste već mrtvi. Život traži od vas da budete više živi.

Kada Patanjđali kaže "uzdržanost ili asketizam" on podrazumeva: "Budi jednostavan, ne kultiviši to." Jer kultivisana jednostavnost nije jednostavnost. Kako može kultivisana jednostavnost da bude jednostavna? To je vrlo kompleksno; vi ste to pokušavali, proračunato negovali.

Poznajem jednog čoveka; prolazio sam kroz selo u kome je živeo. Moj vozač je rekao: "Vaš prijatelj živi ovde, baš izvan sela." Odgovorio sam mu: "To je dobro. Otići ću da ga posetim na nekoliko minuta, da vidim šta radi." On je bio *đainski* monah. Kada sam prišao njegovoj kući kroz prozor sam mogao videti kako unutra hoda go. *Đainski* monasi imaju pet stupnjeva; tako postepeno kultivišu jednostavnost. Na petom stupnju, poslednjem, oni postanu nagi. Prvo bi nosili tri vrste odeće, onda dve, onda jednu, a onda i ona biva odbačena. To je najviši ideal jednostavnosti, kada čovek postane apsolutno nag; ništa ne nosi - nema bremena, nema odeće, nema stvari. Međutim, ja sam znao da je taj čovek bio samo na drugom stupnju; dakle, zbog čega je bio nag?

Pokucao sam na vrata. Otvorio je vrata, ali je sada bio uvijen u *lunghi*. Pitao sam ga: "U čemu je stvar? Upravo sam te video kroz prozor i bio si go." On reče: "Da, vežbam. Vežbam za peti, poslednji stupanj. Prvo ću vežbati u kući, onda sa prijateljima; zatim, ubrzo, ići ću do sela, a onda u veće društvo. Moram vežbati. Trebaće mi bar nekoliko godina da odbacim stid, da budem dovoljno hrabar da se krećem nag u svetu." Ja sam mu rekao: "Bolje je da pristupiš cirkusu. Bićeš nag, jer uvežbana nagost nije jednostavna; ona je vrlo proračunata. Ti si vrlo vešt, i krećeš se korak po korak, proračunato. Zapravo, ti nikada nećeš postati nag. Uvežbana nagost biće ponovo kao odeća, vrlo suptilno odevena. Ti je kreiraš uz pomoć vežbe."

"Ako se osećaš kao nevino dete, jednostavno ćeš odbaciti odeću i kretati se u svetu. Kakav strah - da će ti se ljudi smejati? Šta je pogrešno u njihovom smehu - pusti ih neka se smeju. Možeš učestvovati, možeš se smejati s njima. Oni će se zabavljati s tobom, zato što ništa tako ne ubija ego kao kada vam se ljudi smeju. To je dobro, oni ti pomažu. Inače ovom vežbom, za pet godina, promašićeš celu stvar.

Nagost treba da bude nevina, kao kod dece. Nagost treba da bude razumevanje, a ne vežba. Kroz vežbu nalaziš zamenu za razumevanje. Nevinost nije u umu, ona nije deo tvog proračuna, vašeg umovanja. Nevinost je razumevanje iz srca."

Asketizam ili uzdržanost se ne može vežbati. Vi jednostavno morate pogledati u život i videti da što komplikovaniji postajete, postajete manje osetljivi. A što ste manje osetljivi, udaljeniji ste od božanskog. Što ste senzitivniji, sve bliže i bliže mu dolazite. Doći će dan, kada ste osetljivi do same srži svog bića; iznenada više ne postojite, vi ste samo senzibilnost, osetljivost. Više niste tu, vi ste samo svest. I sve je onda lepo, sve je živo; ništa nije mrtvo. Sve je svesno, ništa nije nesvesno. Sa vašom senzitivnošću, svet se menja. U poslednjem trenutku, kada senzitivnost dosegne svoju potpunost, svoj najviši vrhunac, svet iščezava i tu je samo Bog. Bog ne treba da se nađe, zaista: osetljivost mora da se nađe. Budite osećajni tako potpuno, da ništa ne preostane, da ništa ne zanemarujete, i iznenada, Bog je tu. Bog je uvek bio tu, samo vi niste bili osetljivi. Za mene asketizam ili uzdržljivost jeste jednostavan život, život razumevanja. Ne

treba da se selite u kolibu, ne treba da budete nagi. Možete živeti jednostavnim životom, sa razumevanjem. Siromaštvo neće pomoći, ali razumevanje hoće. Možete prisiliti sebe na siromaštvo, možete postati nečisti, ali to neće pomoći.

Ovo se događa sada na Zapadu sa hipicima i drugim grupama ljudi. Oni ponovo prave istu grešku koju je Indija činila dugo vremena. Indija je u prošlosti poznavala sve vrste hipika. Oni su živeli najprljavijim mogućim životom. Baš u ime asketizma, oni se nisu kupali jer su osećali: "Zašto brinuti, i zašto ukrašavati telo?"

Da li ste znali da se *đainski* monasi ne kupaju? Ne možete sedeti blizu njih; oni smrde. Ne peru svoje zube. Ne možete razgovarati s njima; imaju gadan zadah, neprijatan miris dolazi iz njihovih usta. I to se smatra asketizmom, jer oni kažu: "Čak je i kupanje, ili čišćenje tela materijalističko. Onda ste takođe mnogo zaokupljeni telom, dakle zašto brinuti?" Međutim, ovaj način ponašanja je samo kretanje u drugu krajnost, od jedne besmislenosti do druge.

Ima ljudi koji su zaokupljeni telom, tokom dvadeset četiri sata. Možete naći žene koje gube sate ispred ogledala. Ovo je

jedna vrsta besmisla, neprekidno čistiti jedan deo tela, nikada ne zapažajući da je to samo deo tela. Dobro, čisti to, ali ga ne čisti neprestano, čitavog dana, inače je to opsesivnost. Čisto telo je dobro, ali neprekidna opsesija njegovim čišćenjem - to je ludilo. Ima ljudi koji neprekidno ukrašavaju svoja tela. Gotovo polovina svetske industrije posvećena je ukrašavanjima tela: puderima, sapunima, parfemima.

Čišćenje je dobro, ali to ne treba da bude opsesija. To je postalo opsesija na Zapadu, a sada, druga priča. Ljudi koji su previše zainteresovani za telo, sa odećom i čišćenjem i ovim i onim, 'ispravni' su ljudi. Međutim, hipici su otišli u drugu krajnost - oni uopšte ne mare. Oni su prljavi, i prljavost je postala religija. Kao da će, bivajući prljavi, postići nešto. Oni jednostavno postaju sve više i više neosetljivi na lepote života.

Zato što ste postali tako neosetljivi, droge su postale tako važne. Izgleda da sada ne možete biti senzitivni bez hemijskih droga. Inače, uzdržljiv čovek je tako senzitan da mu droge nisu potrebne. Šta god vi iskusite kroz droge, on iskusi kroz svoju senzitivnost. Vi uzmete drogu, i jedno obi-

čno drvo postane čudesna pojava - svaki list je jedinstveni svet u sebi, hiljade zelenila u jednom drvetu. A svaki cvet zrači svetlost, postaje prizma. Obično drvo, pokraj koga ste prolazili toliko puta i nikada ga niste pogledali, iznenada postaje kao san, izvesna ekstaza, duga sa bojama. Ovo je dešava senzitivnom čoveku i bez uzimanja droga. Ako uzimate droge znači da ste postali tako otvrdnuli, tupi i mrtvi da je potrebna hemijska agresija na vaše telo. Samo tada za nekoliko trenutaka prozor će se otvoriti i vi ćete videti poeziju života, a onda će se prozor opet zatvoriti; biće potrebna sve veća i veća količina droge. Doći će trenutak, kada vam čak ni droge neće pomoći. Onda ćete biti stvarno sasvim opijeni!

Postanite senzitivniji, postanite jednostavniji. Kada kažem 'postanite', ja ne mislim: vežbajte; mislim: shvatite. Pokušajte da uvidite da, kad god ste jednostavni, stvari idu lepo. Kada ste komplikovani ili složeni, stvari postaju problematične; stvarate više problema koje treba rešiti i sve postaje isprepletano, nered. Živite jednostavan život ispunjenih potreba, bez ludih želja. Vama treba hrana, potrebna vam je odeća, treba vam sklonište - i to je sve.

Potreban vam je neko da ga volite; potreban vam je neko da vas voli. Ljubav, hrana, sklonište - jednostavno; ali vi stvarate milione želja. Ako vam treba rols-rojs onda nastaju teškoće. Ako vam treba palata, ili niste zadovoljni sa običnim ženama, potrebna vam je mis univerzuma - sve vaše mis univerzuma su gotovo izumrle - treba vam nešto nemoguće; onda idete napred i napred. I morate nastaviti da odlažete: "Jednog dana, kada budem imao palatu, onda ću se smireno." Ipak, u međuvremenu, život ističe iz vaših prstiju. Ako će se ikad i dogoditi da steknete svoju palatu, zaboravićete da sednete smireno jer, trčanjem za palatom, sasvim zaboravljate kako da sedite. To se događa svim ambicioznim ljudima - oni jure. Onda jurenje postaje njihov stvarni način života. Dolazi trenutak kada postignu ono za čim su jurili, ali se onda ne mogu zaustaviti. Vi znate dobro, da ako ste celog dana razmišljali i razmišljali, ne možete da se zaustavite.

Mula Nasrudin je jednom došao kući, posle donošenja odluke da tog dana uradi nešto, i da to ne zaboravi. Načinio je čvor na svojoj odeći, da bi se podsetio. Onda, kada se našao kod kuće, bio je besan

jer je zaboravio. "Čvor je tu, ali za šta?" Pokušao je da misli. Njegova žena je insistirala govoreći: "Sada idi da spavaš, a sutra ujutru ćemo videti." Međutim, on je odgovorio: "Ne, to je nešto vrlo važno. To je bilo važno i odlučio sam da to uradim večeras. Ni po koju cenu to ne mogu zanemariti, dakle, idi ti da spavaš." Usred noći kada je sat otkucao dva, on se setio. Odlučio je da ide u krevet ranije. Zbog toga je načinio čvor.

Ovo se dešava svim ambicioznim ljudima. Oni žele tako mnogo, a vremenom kada postignu svoj cilj potpuno zaborave zbog čega su ga postizali. Na prvom mestu, zbog čega su želeli tako mnogo stvari? Sada su to postigli i zaboravili su. Čak i ako se sećaju da su želeli da budu mirni, opušteni, da uživaju život, sada ceo njihov ideal života i njihov čitav sistem neće im dozvoliti da se opuste, neće im dopustiti da sede mirno i uživaju. Kada trčite s ambicijom čitav svoj život, ne možete lako stati. Trčanje postaje samo vaše biće. Ako želite da stanete, ovo je trenutak. Ne postoji za to budućnost, ovo je trenutak.

Potrebe su jednostavne. Čovek može da živi vrlo jednostavan isposnički

život i da uživa u njemu. Bogata hrana nije potrebna da se uživa u hrani, izgubićete samu sposobnost da uživajte u njoj. Uživajte dok ste živi. Ne odbacujte to i ne zapostavljajte to.

Čovek asketa živi od trenutka do trenutka. "Ovaj dan je dovoljan za sebe, a sutra će se pobrinuti o sebi." Isus je stalno govorio: "Pogledajte ljiljane u polju, kako su lepi. Oni ne brinu za sutra. Čak ni Solomon nije bio tako lep u trenucima svoje najveće slave, kao obični cvetovi ljiljana u polju." Gledajte ove ptice, one uživaju. Baš u ovom trenutku cela egzistencija slavi - osim vas.

Koji je problem sa čovekom? Problem je što on misli da za uživanje prvo treba da se ispune određeni uslovi; to je problem. Da bi se život uživao zapravo nikakav uslov ne treba da bude ispunjen; to je neuslovljen poziv. Međutim, čovek misli da prvo određeni uslovi treba da budu ispunjeni; samo onda može da uživa u životu. Ovo je složen um. Jednostavan um oseća da čovek treba da uživa, šta god mu je dostupno. Uživajte u tome! Nikakvi uslovi ne treba da budu ispunjeni. A što više uživajte u ovom trenutku, postajete sposobniji da uživajte u nared-

nom. Sposobnost raste; ona postaje veća i veća, viša i viša - ona je beskonačna. A kada dođete do beskonačnog uživanja, to je ono što jeste Bog. Bog nije osoba koja sedi negde i čeka na vas. Do sada bi mu već postalo dosadno, čekajući i čekajući na vas. Počinio bi samoubistvo ako bi imao ikakav naum... da čeka na vas.

Bog nije osoba. On nije cilj, On je put, način uživanja života, baš ovde i sada. Bog je stav bivanja blaženim bez ikakvog razloga. Vi ste jadni bez ikakvog razloga; to je složenost uma.

Jednog dana video sam Mula Nasrudina u pratnji na sahrani bogatog čoveka koji je umro. Čitav grad ga je sledio, i Mula Nasrudin je tako bolno plakao i jadikovao. Zato sam ga pitao: "U čemu je stvar, Nasrudine? Jesi li bio na neki način u srodstvu sa tim bogatim čovekom?" On je odgovorio: "Ne". "Onda", pitao sam, "zašto jadikuješ?" On je rekao: "Zato što nisam bio u srodstvu s njim!"

Ljudi plaču zato što su u srodstvu; ljudi plaču jer nisu u srodstvu. Izgleda da želite da jadikujete, ma kakav da je slučaj. Jadni ste bez ikakvog razloga. Nisam sreo ni jednu jedinu osobu koja stvarno ima neki

razlog da bude žalosna. Vi to stvarate. Zato što izgleda apsurdno da budete nesrećni bez ikakvog razloga, vi ga stvarate. Vi racionalizujete, vi iznalazite, vi izmišljate, vi ste veliki izumitelji. A kada otkrijete razlog, ili stvorite razlog, izmišljen razlog, onda ste mirni.

Zapravo, situacija je ovakva: ne postoji uzrok za bilo koju patnju, i nema uzroka ni za kakvo blaženstvo. To samo zavisi od vašeg stanovišta. Ako želite da budete srećni, možete biti, kakva god da je situacija; situacija je irelevantna. Da se bude srećan jeste sposobnost; uprkos situaciji vi možete biti srećni. Međutim, ako ste odlučili da budete nesrećni, možete biti jadni uprkos situaciji; situacija je irelevantna. Ako ste čak i na nebu primljeni dobrodošlicom, vi ćete biti jadni; naći ćete ovaj ili onaj razlog.

Veliki tibetanski mistik Marpa je upitan: "Jesi li siguran da ćeš otići u raj kada umreš?" On je odgovorio: "Apsolutno!" Čovek je rekao: "Ali kako možeš biti tako siguran? Ti nisi umro, i ne znaš šta Bog ima na umu." Marpa je rekao: "Ja ne brinem o Božjem umu, to je njegov posao. Ja sam siguran zbog mog uma. Gde god da

sam, ja ću biti srećan, i to će biti raj, tako da nema razlike bilo da sam bačen u pakao ili u raj - to je nevažno."

Čuo sam divnu anegdotu o Adolfu Hitleru. Saznao je od svojih prijatelja da je postojala Jevrejka, veliki astrolog, i šta god da je ona prorekla uvek je bilo istina. Hitler se malo opirao, jer je žena bila Jevrejka. Međutim, onda je ideja sinula u njegovom umu; nije mogao spavati danima: "Ako žena može stvarno predvideti budućnost, vredno je pitati je, čak i ako je Jevrejka." Žena je bila pozvana, tajno. Hitler je pitao: "Možeš li mi reći kada ću umreti?" Žena je zatvorila svoje oči, kontemplirala i rekla: "Na jevrejski praznik." Hitler je rekao: "Šta imaš u vidu, koji praznik?" Ona je rekla: "To je nevažno. Kad god ti budeš umro biće jevrejski praznik."

Marpa je rekao: "Nevažno je šta Bog ima na umu. Gde god da odem, to će biti raj - jer ja znam, ja sam srećan bez ikakvog uzroka."

Jednostavan čovek dolazi do spoznaje da je sreća sama priroda života. Nije vam potreban nikakav uzrok da budete srećni. Možete jednostavno biti srećni, upravo zato što ste živi! Život je sreća, život je bla-

ženstvo; ali to je moguće jednostavnom čoveku. Čovek koji sakuplja stvari uvek misli da će radi tih stvari biti srećan. Bogatstvo nije problem; držanje ili stav čoveka koji pokušava da nađe bogatstvo, jeste problem. Stav je: dok ne budem imao sve te stvari, ja ne mogu biti srećan. Ovaj čovek će uvek ostati nesrećan. Uzdržljiv čovek zna da je život tako jednostavan; šta god da ima, on može biti srećan. On ne treba da odgađa to ni zbog čega drugog.

Uzdržljivost će onda značiti: spusti se do svojih potreba; želje su lude, potrebe su prirodne. Hrana, sklonište, ljubav; svedite svu svoju životnu energiju upravo na nivo potreba, i bićete srećni. A srećan čovek ne može biti drugačiji do religiozan; nesrećan čovek ne može biti drugačiji do nereligiozan. On može da se moli, može ići u hram i u džamiju - to ne znači ništa. Kako može nesrećan čovek da se moli? Njegova molitva će imati duboku žalbu u tome, nezadovoljstvo. To će biti duboka džangrizavost. Molitva je zahvalnost, nije žaljenje.

Samo srećan čovek može biti blagodar; čitavo njegovo srce kliče u obilnoj zahvalnosti, suze mu naviru na oči zato što je Bog tako mnogo dao, i bez njegove mol-

be. A Bog je dao toliko mnogo upravo dajući vam život. Srećan čovek je srećan baš zato jer može disati - to je previše. Samo da se diše za jedan trenutak dovoljno je, više nego dovoljno. Život je takav blagoslov! - ali nesrećan čovek ne može to da vidi.

Dakle zapamtite, što ste više usmereni na posedovanje, manje ćete biti srećni. Što ste manje srećni, bićete udaljeniji od božanskog, od molitve, od zahvalnosti. Budite jednostavni. Živite sa neophodnim, a zaboravite na želje; one su fantazije u umu, talasi na jezeru. One vas samo uznemiravaju, nikada vas ne mogu dovesti ni do kakvog zadovoljstva.

*...uzdržljivost, samoizučavanje i predanost
bogu*

Oni su svi međusobno prisno povezani. Ako ste jednostavni vi ćete biti u stanju da posmatrate sebe. Komplikovan čovek ne može sam sebe opažati, jer je tako podeljen. On ima tako mnogo stvari oko sebe; toliko mnogo želja, tako mnogo misli i tako mnogo problema, koji proizilaze iz ovih želja i misli. On je neprekidno u druš-

tvu. Teško je postići izučavanje sebe. Neka uzdržljiv čovek samo jede, spava, voli, i to je sve. On ima dovoljno vremena i dovoljno energije da opaža; samo da postoji, samo da sedi i posmatra. I on je tako srećan. Dobro je jeo, zadovoljio je glad; voleo je snažno, dublja glad bića je zadovoljena. Onda šta da radi? On sedi, opaža sebe, zatvara oči, posmatra svoje vlastito biće. Nema sveta, ništa važno da bi se uradilo. Stvari su tako jednostavne, da ih on može uraditi s lakoćom. A jednostavne stvari imaju osobinu da čak i dok se obavljaju, vi možete da izučavate sebe. Složene stvari su previše velike za um. On postaje previše angažovan i nepotpun, a samoizučavanje postaje nemoguće.

Ono što Patanjđali podrazumeva pod samoizučavanjem, isto je što Gurđijev shvata pod samo sećanjem, ili što Buda misli pod ispravnom pažnjom, ili ono što Isus misli da je postajanje budnijim, ili što Krišnamurti misli kada stalno govori da se bude svestan. Kada nemate šta da radite, ništa više da radite, jednostavne stvari za taj dan su obavljene, gde će energija da se kreće? Šta će postati od vaše energije? Upravo sada, vi ste uvek slabi; slabi u svojoj energiji, jer ima toliko mnogo zanimanja za ener-

giju, tako mnogo angažovanja za energiju. Bez energije nema mogućnosti da se bude svestan, jer svesnost je najsuptilnija transformacija energije. To je tok vaše energije. Vi nikada nemate dovoljno energije. Ako nemate dovoljno suvišne energije, ne možete biti svesni. Na mestu niske energije, na niskom nivou energije, ne možete biti svesni; neophodno je bujanje energije. Uzdržljivom čoveku, takođe, preostaje jako mnogo energije - šta da radi sa ovom energijom? Sve što je moglo da se uradi, uradilo se; dan je okončan. Vi sedite smireno; energija se kreće do najsuptilnijih nivoa - ona ide više i više, nastavlja da se akumulira, postiže vrhunac, stub energije. Sada možete izučavati sebe. Čak i najsuptilnije nukleuse vaših misli, emocija, osećanja, vi možete motriti.

...samoizučavanje i predanost bogu

Gde god da pogledate, niste više tamo. Uzdržljivost vodi do samoizučavanja; samoizučavanje vodi do gubitka ega jer vas tu nema. Što više znate sebe, manje jeste. Samo ljudi neznalice jesu. Prosvetljeni ljudi nisu. Oni su kao praznina, oni su kao široko nebo. Ako uđete u Budu, nećete ga naći

nigde. Naći ćete beskonačan prostor, ali nikoga tamo. Ako uđete u mene, nećete me naći tamo - izvesnu prazninu, široko nebo, totalnu slobodu za vas. Nećete se spotaknuti o mene; ja nisam tamo. Kada iznutra postanete više i više svesni, vi ste manji i manji. To je uvek u istoj proporciji: što ste nesvesniji, vi više jeste; što ste svesniji, vi manje jeste. Kada postanete savršeno svesni, vi niste. Čitava energija je postala svesnost; ništa nije preostalo za ego. Onda ego odlazi, upravo kao što zmija odlazi iz svoje stare kože. Sada mrtva koža leži tamo; svako može da je uzme. Onda se dogodi predanost Bogu. Ne možete se predati Bogu jer vi ste prepreka.

Ljudi mi dolaze i kažu: "Voleo bih da se predam." To nije moguće. Kako se možete predati? Vi ste ne-predati. Kada vi niste, predavanje jeste. Kada vi prestanete, predanost se dešava. Tako zapamtite, vi se ne možete predati. To ne može biti neki napor s vaše strane - to nije moguće. Možete uraditi samo jednu stvar, kao što kaže Patanjđali: biti uzdržan, jednostavan. Onda preostaje tako mnogo energije koja spontano postaje svest, a u svesti vi ne postojite. Iznenada, nalazite da se predanost dogodila.

Neočekivano, bez činjenja ičega s vaše strane... Vi niste činili ništa i predanost se desila. Predanost Bogu je stanje ne-ega unutar vas. To nije neki čin s vaše strane, nema napora u tome. Ako ima napora, to nije predanost.

Predanost je ostvarenje. Kada ste svesni i plamen jako gori, iznenada ostvarujete da tama nije prisutna. Vi ste se predali, to je otkrivenje, ostvarenje. Iznenada ste začuđeni! Vi ste odsutni, a Bog je tu. U vašem odsustvu je Bog, u vašem prisustvu je samo patnja. U vašem prisustvu ništa nije moguće, u vašem odsustvu čitava beskonačnost postaje moguća. Tako su međusobno povezane stvari: uzdržanost, samoizučavanje i predanost Bogu.

Praksa kriya yoge smanjuje patnju, i vodi prema samadhiju.

Ova tri koraka redukuju patnju, i vode vas prema *samadhiju*, najvišem, posljednjem iza koga ništa ne postoji. Kada ste predani Bogu, vi ste postali Bog - to je *samadhi*.

Patnja je prouzrokovana: nedostat-

kom svesti, egoizmom, privlačnostima, odvratnostima, prijanjanjem uz život i strahom od smrti.

U stvari, samo je ego uzrok. Svi drugi koji slede samo su senke ega. Nedostatak samosvesti je ego. Osećate da jeste, jer ne znate. Vi ste u tami, nikada niste susreli sami sebe, i mislite vi jeste. Ovo stvara sve vrste nevolja; egoizam, privlačnosti prema stvarima koje su beskorisne, odvratnost - što je druga krajnost privlačnosti - prijanjanje uz život i strah od smrti. Vi se vezujete uz život jer ne znate šta je život. Ako biste znali, ne bi bilo prijanjanja; jer život je večan - zašto prijanjati? On nastavlja da postoji, i nikada se ne može zaustaviti. Vi nepotrebno opterećujete sebe pomoću prijanjanja. To je kao kada reka teče, a vi je gurate prema okeanu, kuda ona sama teče. Ne treba da gurate. Nepotrebno ćete sebi stvarati nevolju. Mislićete da ste mučenik, jer gurate reku i vodite je prema okeanu. Reka teče sama od sebe, ne gurajte je, ne treba to da činite. Ako želite da idete prema okeanu, možete samo postati deo reke i ona će vas poneti. Međutim, ne pomažite reku; a to ste činili. Život teče sam od sebe; ništa

nije potrebno. Šta ste učinili da budete rođeni? Šta ste učinili da budete ovde? Šta ste učinili da budete živi? Je li to nešto što ste učinili? Ako nije, zašto onda brinete? Život se kreće sam od sebe. Budalasti ljudi stvaraju nevolje; situacija je takva.

Čuo sam da je jednom bogat čovek, veliki kralj, išao negde kočijama. Video je siromašnog seljaka, jednog starog čoveka, pored puta kako nosi veliki teret na svojoj glavi, a teret je bio prevelik. Kralj je osetio saučešće. Rekao je: "Dođi stari čoveče, sedi pored mene u kočiju. Gde god poželiš, ja ću te odbaciti." Stari čovek se popeo u kočiju, ali je još uvek nosio svoj teret na glavi. Onda je kralj rekao: "Jesi li lud? Zašto ne staviš svoj teret dole?" Čovek je odgovorio: "Ja sam na kolima, a to je preveliko opterećenje za kočiju i konje. Moj teret bi bio previše. To bi bilo previše za konje i kola."

Bilo da nosite svoj teret na glavi, ili ga stavite u kola, za konje je to isto; oni moraju da nose sve to.

Život nosi sam sebe. Zašto ne ostavite svoje terete životu? Međutim, vi se vezujete. A kada prijanjate uz život, javlja se strah od smrti. Nema smrti i nema straha od smrti. Vezivanje za život stvara strah od

smrti, a strah od smrti kreira smrt. Inače nema smrti i nema straha.

Život je večan. Niko nikada nije umro; niko nikada ne može umreti. Ono što postoji postojaće, uvek je bilo u postojanju, ne može ići van postojanja. Ništa ne može ići van postojanja; ništa ne može ići izvan, ništa ne može ući unutra. Postojanje je potpuno. Sve ostaje; raspoloženja se menjaju, oblici se menjaju, imena se menjaju.

To je ono što hindusi zovu *namarupa*: oblici i imena; oni se menjaju; inače svako ostaje, sve ostaje. Vi ste bili ovde milionima puta, vi ćete biti ovde milionima puta - vi ćete biti ovde zauvek. Život je zauvek. Naravno, vaše ime neće biti isto. Vi možda nećete imati opet isto lice, možda nećete opet imati telo čoveka ili žene, ali to nije važno, to je nebitno. Vi ćete biti ovde upravo kao talasi u okeanu - oni odlaze i dolaze, odlaze i dolaze. Forme se menjaju, ali isti okean nastavlja da talasa.

Patnje su prouzrokovane zbog: nedostatka svesnosti, egoizma, privlačnosti, odbojnosti, prijanjanja uz život i straha od smrti. Bilo da su oni u stanjima uspavanosti, slabljenja, promene ili širenja; kroz

nedostatak svesnosti drugi uzroci patnje u stanju su da deluju.

Može biti mnogo oblika uzroka patnje; oni mogu biti u formi semena. Možete nositi uspavanu svoju nevolju u formi semena. Možda nećete biti svesni toga, ali to je izvesna situacija. Ako je zemlja dobra, a seme može dobiti vodu i sunce, ono će proklijati. Tako, ponekad godinama osećate da nemate pohlepu, a iznenada jednog dana, kada se pojavi prava prilika, pohlepa je tu. Tada su klice u vrlo nežnoj formi, da ih vi niste svesni, tako nežnoj da, dok ne istražite duboko u sebi, nećete biti sposobni da vidite da su one tu. Ili one mogu biti u jednoj naizmeničnoj formi; ponekad osećate sreću, a ponekad osećate nesreću. Vi osećate sreću s ljubavlju, osećate nesreću s mržnjom; ali mržnja i ljubav su dve naizmenične pojave iste energije. Ponekad će one biti u svojoj savršenoj formi; kada ste potišteni, tako potišteni da želite da počinite samoubistvo; ili ponekad, kada ste tako srećni da osećate kao da postajete ljudi. Sve ove forme treba da budu posmatrane, jer Patanjđali kaže: "Sve ove forme postoje zbog nesvesnosti; vi niste svesni."

Prvo postanite svesni površinskih pojava: pohlepe, ljutnje, mržnje; onda idite dublje i moći ćete da osećate naizmenične pojave - obe su povezane. Idite još dublje, postanite svesniji, i osećaćete vrlo suptilnu pojavu u sebi, sličnu senci, ali u svako vreme ona može zadobiti čvrstinu. Dakle to se dešava sa svetim čovekom - koji je upravo trenutak ranije bio svetac - da naiđe lepa žena, i sva svetost iščezava; samo u jednom trenutku! Ona je bila tu u suptilnom obliku. Ili ona može biti u semenom obliku. Treba da se zna da je semeni oblik najteži, jer još nije proključao. On zahteva savršenu svesnost.

Inače ceo metod Patanjđalija je svesnost: postanite više i više svesni. Postaćete više i više svesni ako postanete uzdržljivi, jednostavni. Postaćete više i više svesni i samoizučavanje će biti moguće. Sa samoizučavanjem, samo Ja otpada i čovek se oseća predanim. A da bi bio predan mora biti na pravom tragu.

VI STE VEĆ TO ...

*22. aprila 1975. pre podne
u Buddha dvorani*

Prvo pitanje:

Juče ste rekli da do predanosti dolazi kada nema ega, ali mi smo sa egom. Kako se možemo kretati prema predanosti?

Ego ste vi. Vi se ne možete kretati prema predanosti; zapravo, vi ste barijera, stoga šta god učinite biće pogrešno. Ne možete učiniti ništa s tim. Vi jednostavno, ne čineći ništa, morate biti svesni. Ovo je unutrašnji mehanizam: šta god da činite, učinjeno je od strane ega, a kada ne činite ništa i ostajete samo svedok, deo vas koji je bez ega započinje da funkcioniše. Svedok je ne-ego unutar vas, a počinilac je ego. Ego ne može da postoji a da nešto ne čini. Čak i ako učinite nešto da se predate, to će ojačati ego i vaša predanost će postati opet vrlo suptilno egoističko stanovište. Reći ćete: "Ja sam se predao." Polagaćete pravo na predanost, a ako vam neko kaže da to nije istinito, osetićete ljutnju, povređenost. Ego

sada pokušava da se preda. Ego može učiniti sve; jedina stvar koju ego ne može učiniti je da ne čini ništa, a to je svedočenje.

Stoga samo sedite smireno, posmatrajte počinioća, i ne pokušavajte ni na koji način da manipulišete time. Onog trenutka kada počnete da manipulišete, ego se vraća natrag. Ništa se ne može učiniti u pogledu toga; čovek mora da bude svedok patnje koju ego stvara, lažnih uživanja i zadovoljstava koje ego obećava. Delanjem na ovom svetu i delanjem u drugom svetu, u duhovnom svetu, božanskom, materijalnom, bilo kom području, počinilac će ostati ego. Vi niste pretpostavljeni da činite išta, i ako počnete da činite nešto, propustićete celu suštinu. Upravo budite tamo, posmatrajte, razumite, i ne delajte. Nemojte pitati: "Kako da se odbaci ego?" Ko će ga odbaciti? Ko će odbaciti koga? Kada ne činite ništa, iznenada svedočeći deo se odvaja od činioca; nastaje procep. Činilac nastavlja da deluje, a vidilac nastavlja da posmatra. Iznenada, vi ste ispunjeni novim svetlom, novim blagoslovom; niste ego, nikada niste bili ego; kako je besmisleno da ste ikada verovali u to.

Ima ljudi koji pokušavaju da zado-

volje svoje egoe; oni greše. Postoje ljudi koji pokušavaju da odbace svoje egoe; i oni greše. Zato što, kada se pojavi svedok, vi jednostavno vidite celu igru. Ne postoji ništa što treba ispuniti i ništa što treba odbaciti. Ego nije nikakva stvar ili supstanca. On je načinjen od istog materijala od kojeg su sačinjeni snovi. On je samo neka ideja, mehurić vazduha - samo topao vazduh unutar vas i ništa drugo. Ne treba da ga odbacite, jer u samom odbacivanju, ili u pitanju kako da bude odbačen, vi verujete u njega, još prijanjate uz njega.

Dogodilo se da je jednog jutra, *zen* majstor, nakon što se probudio, rekao svom učeniku: "Imao sam san tokom noći. Hoćeš biti ljubazan da mi ga protumačiš?" Učenik je rekao: "Čekajte, doneću hladnu vodu, da možete da se umijete." Otišao je da donese vodu i vratio se. Majstor se umio. U to vreme, u blizini je prolazio drugi učenik, i Majstor ga je pozvao govoreći: "Slušaj, imao sam san prošle noći. Hoćeš li biti ljubazan da mi ga protumačiš?" Učenik je pogledao i videvši da se Majstor umiva, rekao je: "Čekajte, bolje da vam donesem šolju čaja." Majstor je pijuckao čaj, smejao se i blagoslovio oba učenika. Rekao je:

"Učinili ste dobro. Da ste protumačili moj san, morao bih vas izbaciti iz *ašrama*, jer kada se san završi, i neko dođe do spoznaje da je to bio san, od kakvog je značenja tumačenje?" Istovremeno, tumačeći ga pokazuje se da ste još uvek u njemu. Vi još mislite da je on stvaran.

To je razlog zašto se mi na Istoku nikada ne uznemiravamo oko tumačenja snova. Ne da mi nismo otkrili njihovu realnost. Četiri ili pet hiljada godina pre Frojda, Istok je nabasao na stvarnost snova, na njihovu pojavnost. Mi smo prvi podelili svest na tri područja: budno, sanjanje i dubok san. Međutim nikada se nismo mučili da ga tumačimo, jer san je san; on nije bitan. Čovek treba samo da se probudi iz njega, i to je sve. A ako ste već budni, bolje je da se umijete. Hladna voda će vam pomoći više nego celokupna psihoanaliza Sigmunda Frojda. Ako ste budni, onda je šolja čaja bolja nego svi Jungovi zaključci. Završite sa tim.

Na prvom mestu, san je lažan, a onda vi počinjete da tumačite san. Uz samo vaše tumačenje, on za vas postaje nova realnost; on opet postaje važan. Ne samo da je tako sa snom, tako je i sa celim vašim

životom. Vaš ceo život je poput sna; njemu nije potrebno tumačenje. Znati to, više je nego dovoljno; to je san. Morate izaći iz toga.

A kako ujutru izlazite iz sna? Da li ste ikada posmatrali? Ako ste posmatrali, znaćete kako izaći iz ega. Kako izlazite iz sanjanja ujutro, ili iz dubokog sna? Kako izlazite? Čvrsto ste spavali trenutak pre, a onda iznenada čujete galamu od ptica, raznosač mleka kuca na vrata, spremačica je došla i počela da čisti pod; jutarnja buka. Šta se dešava? - postali ste svesniji. Baš trenutak ranije, bili ste u dubokom snu, nesvesni. Onda odjednom, ptice, mlekar, sluškinja, žena koja govori deci, deca koja se bune, nespremna da ustanu. Uskoro, stvari su se pojavile u svesti; postajete budni. Možda još malo dremate; možda prominite stranu, zatvorite oči, malo dremate, ali čak i u vašem polusnu, polubudnosti, vi počinjete da slušate stvari. Postajete svesni, i spavanja više nema. Što svesniji postajete, tim san više nestaje.

Isto treba da bude učinjeno tokom budnosti: više slušajte, osećajte više, budite budniji u svemu, šta god da činite. Ako se kupate, osećajte onda dodir vode, kako teče

po vama, osećajte to koliko god možete. **Sam osećaj, svesnost, izvešće vas iz ega; postaćete svedok.** Ako jedete, onda jedite; više kušajte, budite osetljiviji, budite više u svom jedenju, i ne dozvolite umu da ide tamo-amo. Ostanite potpuno budni, i uskoro ćete videti da se nešto podiže iz mora sna; postajete budniji, svesniji.

U vašoj svesnosti nema sanjanja, nema ega. To je jedini put. To nije sposobnost činjenja nečeg, to je sposobnost bivanja svesnim; i razlika mora biti zapamćena. Vi ne možete činiti svesnost, to nije delovanje, aktivnost. Vi možete biti svesni, to je sposobnost vašeg bića. Tako osećajte više, više mirišite, slušajte više, dodirujte više, budite sve osetljiviji... i konačno, nešto će se pojaviti iz sna, i nema ega; vi ste se predali.

Niko se nikada ne predaje; iznenada čovek nađe jednog trenutka da se predao, predao se Bogu, predao u celosti. Kada vi niste, predali ste se. Kada jeste, kako možete biti predani? Vi se ne možete predati, vi ste prepreka, vi ste sam materijal od kojeg je prepreka načinjena. Dakle, nemojte me pitati, 'Kako da se predam?' Ovo je pitanje ega. Kada vam govorim o ne-egu ili preda-

vanju, vaš ego počinje da oseća pohlepu za tim. Vi mislite: 'Kako se dogodilo da ja nisam postigao ovo stanje do sada? Ja?.. - i nisam dostigao takvo stanje do sada? Ja to moram dostići! Ova predaja mi ne može pobeći. Moram je dobiti odnekud, nekako; ona mora biti stečena, ona mora biti nabavljena.' Ego oseća požudu za tim i sada ego pita: 'Kako da učinim to?'

Ego je najveći tehničar na svetu. Ego živi od znanja 'kako'. Ego je sama osnova sve tehnologije. Na istoku se tehnologija nije mogla razviti, jer su ljudi postali sve više i više budni za ego, i sam koren je bio presečen. Oni su živeli živote predanosti.

Kako možete biti tehničar, stručnjak, tehnolog, ako živite život predanosti? Onda sve ostavljate životu i plivate. Onda ne brinete o tome šta da radite, i kako to da radite. Zapad je postao veliki ekspert u tehnologiji. Razlog je što su na Zapadu pokušavali da zaštite, oslobode ego, i ego je unutra osnova; cela struktura tehnologije je zasnovana na ego. Ako ego otpadne, cela konstrukcija tehnologije otpada. Svet postaje opet prirodan, nesačinjen od čoveka.

Onda je to tvorevina Boga. A Bog

još nije završio stvaranje, kao što hrišćani misle. Oni misle da je On završio za sedmicu, u stvari, za šest dana, a sedmog dana se odmarao.

Bog nije završio stvaranje. Stvaranje je kontinuitet, ono se nastavlja. Nikada neće biti završeno. U svakom trenutku Bog stvara. U stvari, pogrešno je reći da Bog stvara - Bog je kreativnost, kreativnost i kontinuum; jedna večna kreativnost. Inače čovek, kao ego, stoji nasuprot Bogu. Onda čovek počinje pokušavati da pokori prirodu. Počinje pokušavati da napastvuje prirodu. Čitava tehnologija je silovanje. Predani, vi ste u ljubavi; s tehnologijom ste u napasti. Pokušavate da napastvujete čitavu prirodu, a osnova je ego.

Ne pitajte "kako"? Samo pokušajte da me razumete, pokušajte baš da sagledate stvar. Nije potrebno mnogo inteligencije. Svako ima dovoljno inteligencije da vidi poentu. Samo shvatite poentu, i pokušajte da živite s tom mudročću, tim razumevanjem, tom percepcijom; to je sve. **Samo posmatrajte puteve i načine ega, i budite posmatrač, nikada ne budite onaj koji čini.** Rastojanje između posmatrača i činio- ca nije veliko ako niste budni, pažljivi. Baš

pored vas je činilac. Skliznete od posmatrača do počinioca, i vi ste ego; iskliznete iz počinioca u posmatrača, i predali ste se, više niste ego.

Drugo pitanje:

Vi ste na vrhuncu svesnosti, možete proslavljati; vi ste slavlje. Ali kako može obična osoba s vama učestvovati u slavljenju?

Niko nije običan. Ko vam je rekao da ste obični? Odakle ste dobili predstavu da ste obični? Svako je neobičan! Tako to treba da bude. Bog nikada nije stvorio obične osobe. Kako Bog može stvoriti obične osobe? Svako je poseban, izuzetan. Ali zapamtite, da ne hranite svoj ego s tim. To nije do vas što ste izuzetni; to je od Boga. Izašli ste iz celine - a celina je izuzetna, neuporediva. Vi ste takođe neuporedivi, ali sve religije, takozvane religije, pokušale su da vas načine prosečnim. To je trik da se podstakne vaš ego. Pokušajte da razumete ovo: onog trenutka kada neko kaže da ste obični, stvara želju u vama da postanete izuzetni, jer započinjete da se osećate inferiorni.

Baš je pre neki dan ovde bio jedan

čovjek, koji me je pitao: "Koja je svrha života? Ako za mene ne postoji posebna svrha, kako da živim? Ako ne postoji izuzetna svrha, onda je život beznačajan." Pitao je: "Za koju je određenu svrhu Bog mene stvorio? Za šta sam poslat da učinim u svetu?" To je njegov ego pitao. On se oseća običnim, da nije ništa naročito. "Kako onda čovek može da živi?"

Morate biti na vrhu ega, samo onda vam život izgleda značajan. Život jeste značajan, ali u njemu ne postoji svrha! To je nesvrhovito značenje, kao pesma ili ples - kao cvet; bez ikakve svrhe on cveta, ne cveta ni za koga posebno. Čak iako niko ne prolazi pored puta, cvet će cvetati, miris će se širiti za vreme duvanja vetrova. Čak iako niko nikada ne dođe da ga pomiriše. To je nevažno. Samo cvetanje je značajno, ne neka svrha.

Međutim, vas su učili da ste obični. "Postanite veliki pesnici, postanite veliki slikari, postanite velike vođe ljudi, veliki političari, postanite veliki sveci". Takvi kakvi ste, sve religije vas osuđuju, odbacuju: "Vi niste ništa, crv na zemlji, postanite nešto! Dokažite da ste nešto pred Bogom." Kao da treba da dokažete svoj duh, energiji

ju, hrabrost. Međutim, ja vam kažem da je to apsolutno apsurdno. Te religije podučavaju nereligioznost. Nije potrebno da dokazujete ništa. Sama pojava da vas je Bog stvorio je dovoljna; vi ste prihvaćeni. Bog vas je odgajio, to je dovoljno. Šta više možete dokazati? Ne treba da budete veliki slikari, ne treba da budete veliki lideri, ne treba da budete veliki sveci. Nema potrebe da budete veliki, jer ste već veliki. To ja naglašavam: vi ste već to što treba da budete. Možda niste to shvatili, ono što ja znam. Možda niste sreli svoju vlastitu realnost, koju ja znam. Možda niste gledali unutar sebe, i videli unutra cara, ono što ja znam. Možda ste mislili da ste prosjak, i pokušavali da budete car. Ali kako vas ja vidim, vi ste već car.

Nije potrebno da odlažete slavljenje. Odmah, upravo ovog trenutka možete proslavljati. Ništa drugo nije potrebno. Da biste slavili, život je potreban, a njega imate. Za slavljenje biće je nužno; i bivanje imate. Da slavite, potrebni su drveće, ptice i zvezde; i oni postoje. Šta vam još treba? Ako ste krunisani i zatvoreni u zlatnoj palati, hoćete li onda slaviti? Zapravo, onda će to postati još više nemoguće. Jeste li ikada videli nekog

cara koji se smeje, pleše i sedi na ulici? Ne, on je zatvoren, uhapšen: maniri, propisno ponašanje...

Negde je Bertrand Rasel napisao da je, kada je po prvi put posetio primitivnu zajednicu Aboridžina, koji su živeli duboko u brdima, osetio ljubomoru, vrlo veliku ljubomoru. Osetio je da način na koji plešu... bilo je to kao da je svako bio car. Imali su krune od lišća i cveća. Svaka žena je bila kraljica. Nisu imali *kohinore*, ali sve što su imali bilo je previše, bilo je dovoljno. Plesali su cele noći, a onda su se uspavali, tamo na tlu gde su plesali. Ujutru su se opet vratili na posao. Radili su celog dana, a opet uveče su bili spremni da proslavljaju, da plešu. Rasel je rekao: "Tog dana sam osetio pravu ljubomoru, jer to nisam mogao da radim."

Nešto je krenulo pogrešno. Nešto se remeti, frustrira u vama; ne možete plesati, ne možete pevati, nešto vas zadržava. Vi živite obogaljen život. Nikada vam nije bilo namenjeno da budete obogaljeni, ali vi živite obogaljen život, živite paralisani život. Ako nastavljate da razmišljate da ste obični, kako možete slaviti? Ničega posebnog nema u vama. Ali ko vam je rekao da je za

slavljenje potrebno nešto posebno? U stvari, što više idete za specijalnim, teže će vam biti da plešete.

Budite obični. Ništa nije pogrešno u običnom, jer u samoj vašoj običnosti vi ste izuzetni. Ne brinite o uslovima da se odlučite kada ćete proslavljati. Ako se brinete o ispunjavanju određenih uslova, mislite li da onda možete slaviti? Zašto ne baš sada? Šta vam, nedostaje? Ovo je moje iskustvo: ako možete početi baš sada, odjednom energija teče. Što više plešete, više ona teče, a vi postajete moćniji, sposobniji. Ego traži da uslovi budu ispunjeni, a ne život. Ptice mogu pevati i plesati, obične ptice. Jeste li ikada videli neku izuzetnu pticu da peva i pleše? Da li one traže prvo da budu Ravi Šankar, ili Jehudi Menjuhin? Da li prvo traže da budu veliki pevači, i da idu na muzičke koledže da uče, a onda će pevati? One jednostavno plešu, i jednostavno pevaju; nije potrebno vežbanje.

Čovek je rođen sa sposobnošću da slavi. Kada čak i ptice mogu slaviti, zašto ne i vi? Inače vi stvarate nepotrebne prepreke, vi stvarate preskakanje prepreka. Ne postoje prepreke. Vi ih postavljate tamo i kažete: "Dok ih ne pređemo i ne preskoči-

mo, kako možemo plesati?" Vi stojite protiv sebe, ostajete podeljeni protiv sebe, neprijatelj ste samom sebi. Svi propovednici na svetu nastavljaju da govore da ste obični, stoga kako se možete usuditi da proslavljate? Morate čekati. Prvo budite Buda, prvo budite Isus, Muhamed, i onda možete.

Ali upravo je obrnut slučaj: ako možete plesati, vi ste već Buda; ako možete proslavljati, već ste Muhamed; ako možete biti blaženi, već ste Isus. Suprotno nije istinito; oprečno je lažna logika. Ona kaže: prvo budi Buda, onda možeš proslavljati. Ali kako ćete biti Buda bez slavljenja? Ja vam kažem: "Proslavljajte, zaboravite sve Bude!" U samom svom proslavljanju naći ćete da ste sami postali Buda. *Zen* mistici nastavljaju da govore: "Buda je prepreka; zaboravite na njega." Bodhidharma je obično govorio: "Kad god izgovorite Budino ime, odmah isperite svoja usta. Ono je prljavo, sama reč je prljava." Bodhidharma je bio Budin učenik. On je bio u pravu, jer je znao da možete stvoriti idole, ideale, iz same reči "*Buda*". Čekaćete onda živote i živote prvo da postanete Buda, pa onda da slavite. To se čak neće ni dogoditi.

Jedan *zen* monah, Lin Chi, obično je

govorio svojim učenicima: "Kada se krećete u meditaciji, zapamtite, ako sretnete Budu, odmah ga ubijte! Nemojte mu dati ni jedan jedini trenutak, inače uhvatiće vas i on će postati prepreka." Učenik je pitao: "Ali ako ja meditiram i Buda dođe" - Buda dolazi budistima, Isus dolazi hrišćanima; ne pravi Buda, on nigde neće biti nađen - "kako da ga ubijem? Odakle mi mač?" Majstor je rekao: "Odakle se pojavio tvoj Buda - iz mašte - uzmi mač s istog mesta, iseci Budu s njim i kreni napred."

Zapamtite ovo, to je tehnika probuđenih ljudi, svi probuđeni ljudi i sva njihova učenja, mogu se sumirati u jednostavnoj rečenici, a ta rečenica je: vi ste već ono što nastojite da budete. Možete izgubiti mnogo života da shvatite to, na vama je da odlučite. Ali ako ste budni, čak ni jedan jedini trenutak se neće izgubiti. "Ti si to," *tat twam asi Švetaketu*², vi ste već to, nije potrebno da postajete. Postajanje, baš napor da se postane nešto, iluzoran je. Vi jeste, vi ne treba da postajete. Ali propovednici vam govore da ste obični, i stvaraju želju u vama da postanete izuzetni. Oni čine da se osećate inferiorno i stvaraju želju da postanete

² Izreka iz *Chandogya upanišade* VI, 9-15.

superiorni, izuzetni. Oni stvaraju kompleks inferiornosti, i onda ste u njihovim rukama. Onda vas uče kako da postanete superiorni. Prvo vas osude, stvaraju u vama krivicu, a onda vam pokazuju put da budete čestiti, puni vrlina.

Zaista ćete biti u teškoći sa mnom, jer vaš um bi želeo da bude isti, jer vam to daje vreme. A ja vam ne dajem vreme. Ja vam kažem da ste vi već to. Sve je spremno. Počnite gozbu, proslavljajte to! Vaš um kaže: "Ali ja moram postati spreman, malo vremena je potrebno." Zbog toga, zbog tog odlaganja, propovednici ulaze unutra. Kroz ovaj procep oni ulaze u vaše biće i uništavaju vas. Oni kažu: "Vreme je potrebno. Kako možete proslavljati baš sada? Pripremite se, trenirajte sebe. Mnoge stvari moraju biti odbačene, mnoge stvari moraju biti popravljene. Vama treba dug trening i disciplina. To može uzeti mnogo života, i samo onda ćete biti sposobni da slavite. Kako možete slaviti baš sada?" Oni vas privlače, jer onda se možete opustiti i reći: "U redu, dakle ako je u pitanju dugo vreme, baš sada nije problem. Možemo nastaviti da činimo šta god da činimo." Jednog dana u budućnosti, zlatno sutra, nalik dugi... Onda će se to postići,

vi ćete plesati.

U međuvremenu, možete biti jadni, u međuvremenu možete dopustiti sebi da budete jadni, u međuvremenu možete uživati u mučenju sebe - to zavisi od vas. Ako se odlučite za panju, nije potrebno da stvarate tako mnogo filozofije oko toga. Jednostavno možete reći: "Uživam u bedi." Zaista je iznenađujuće da niko nikada ne pita: "Kako mogu biti jadan baš sada? Disciplina je potrebna, treniranje je potrebno. Otići ću Patanjđaliju, i pitati velike majstore, a onda ću naučiti kako da budem jadan."

Izgleda da se bude jadan, ne traži nikakvo treniranje; vi ste rođeni da budete bedni. Ali onda, zašto blaženstvo traži treniranje? Oboje su dva aspekta istog novčića. Ako možete biti jadni bez treninga, možete biti blaženi bez treninga. Budite prirodni, nevezani, i samo osećajte stvari. I ne čekajte - počnite! Čak i ako osećate da ne znate ispravne korake, počnite da plešete.

Ne kažem da će ples postati vaša umetnost. Za umetnost, trening može biti potreban. Jednostavno kažem da je plesanje upravo jedno držanje, stanovište. Čak i ne znajući prave korake, vi možete plesati. A ako možete plesati, ko se brine oko isprav-

nih koraka! Ples je u sebi dovoljan. To je jedno prelivanje vaše energije. To, samo od sebe, postaje izvesna umetnost; to je u redu; ako ne postane, i to je u redu. U sebi je to dovoljno, više nego dovoljno. Ništa drugo nije potrebno.

Stoga nemojte mi reći: "Vi ste na vrhu svesnosti." Gde ste vi? Gde mislite da jeste? Vaša dolina je u vašim snovima. Vaša tama je zato što ostajete sa zatvorenim očima; inače tu ste gde sam ja. Nije da ste vi u dolini, a ja sam na vrhu. Ja sam na vrhu, a vi ste takođe na vrhu, ali sanjate o dolini. Ja živim u Puni, vi takođe živite u Puni. Ali kada se uspavate, počinjete da sanjate o Londonu, Njujorku i Kalkuti, i posećujete sva ta mesta. Ja ne idem nigde; u svom spavanju takođe, ja sam u Puni. Ali vi odlazite da lutate. Na istom ste vrhu gde sam ja, samo što ostajete sa zatvorenim očima. Kažete: "Previše je mračno". Ja govorim o svetlosti, a vi kažete: "Vi mora da ste negde drugde, na visokom vrhu. Mi smo obični ljudi, živimo u tami". Ali ja mogu videti da vi sedite na istom vrhu sa zatvorenim očima. Treba da budete prodrmani iz svog sna, potreseni. Onda ćete videti da dolina nikada nije postojala. Tame nije

tamo bilo, samo vaše oči su bile zatvorene.

Zen majstori dobro rade. Oni nose štap, i biju svoje sledbenike. Mnogo puta se desilo, da kada se štap spustio na glavu sledbenika, odjednom bi otvorio svoje oči i počeo da se smeje. Nikada nije znao da je na istom vrhu. To je bio san koji je on gledao.

Budite budni. A ako želite da budete budni, slavljenje će biti vrlo korisno. Kada kažem proslavljajte, šta ja mislim? Mislim da, šta god da činite, ne činite to kao dužnost, činite to iz svoje ljubavi; ne činite to kao teret, činite to kao slavljenje. Možete jesti, kao da je to dužnost; nesrećni, turobni, tupi, mrtvi, neosetljivi. Možete bacati hranu u sebe čak i bez kušanja, bez ikakvog osećanja za nju. To je život, vi živite kroz njega. Ne budite tako neosetljivi prema njemu. Indijci su rekli "*anam brahman*," hrana je *Brahman*. Ovo je proslavljanje, vi jedete *brahmana*, vi jedete Boga kroz hranu, jer samo Bog postoji. Kada se tuširate, to je Bog koji vas obasipa, jer samo Bog postoji. Kada idete u jutarnju šetnju, to je Bog u jutarnjoj šetnji. Povetarac je takođe Bog, i drveće je takođe Bog - sve je tako Božansko. Kako možete biti nesrećni, turobni,

mrtvi i tupi, krećući se u životu kao da nose te breme?

Kada ja kažem proslavljajte, mislim da postanete više i više osetljivi za sve. U životu, ples ne treba da bude odvojen. Ceo život trebalo bi da postane ples; on treba da bude ples. Možete ići u šetnju i plesati.

Dozvolite životu da uđe u vas, postanite sve više i više osetljivi, osećajte više, opažajte i razumite više. Male stvari, ispunjene takvim čudesima, leže svuda okolo. Posmatrajte malo dete. Ostavite ga u vrtu i samo posmatrajte. To treba takođe da bude vaš put; tako divan, ispunjen čudesima; trčeći da uhvati ovog leptira, trčeći da dohvati onaj cvet, igrajući se s blatom, valjajući se u pesku. Sa svih strana Božansko dodiruje dete.

Ako možete živeti u zanosu, bićete sposobni da slavite. Nemojte živeti u znanju, živite u divljenju. Vi ne znate ništa. Život je iznenađujući; svuda, on je neprekidno iznenađenje. Živite ga kao iznenađenje, kao nepredvidivu pojavu; svaki trenutak je nov. Jednostavno pokušajte, dopustite mu pokušaj! Nećete ništa izgubiti ako pokušate, a možete zadobiti sve. Ali vi ste se prepustili bedi. Prianjate uz svoju bedu, kao da je

nešto vrlo dragoceno. Pogledajte svoje vlastito vezivanje.

Kao što sam vam rekao, postoje dva tipa osoba: sadisti i mazohisti. Sadisti muče druge, a mazohisti muče sebe. Neko je postavio pitanje: "Zašto, zašto su ljudi takvi; ili muče druge, ili muče sebe? Zašto ima tako mnogo agresije i nasilja u životu?"

To je negativno stanje. Vi mučite zato što ne možete uživati. Vi mučite, postajete nasilni, jer ne možete voleti. Postajete okrutni zato što ne znate kako da postanete samilosni. To je negativno stanje. Ista energija koja je okrutnost, postaće samilost. S nesprenim i nebudnim umom nasilje; sa budnim umom ista energija postaje samilost. U spavanju ista energija postaje mučenje, bilo za vas ili za nekoga drugog. Kada ste budni, ista energija postaje ljubav, za vas, i za druge takođe. Život vam daje izvesnu priliku, ali ima hiljade uzroka da nešto krene nepovoljno.

Jeste li ikada primetili da, ako je neko u nevolji, vi pokazujete razumevanje, osećate mnogo ljubavi? To nije prava vrsta ljubavi, ali pokazujete razumevanje. Ako je neko srećan, proslavlja, blažen je; vi osećate ljubomoru, osećate se loše. Vrlo je teško

saosećati sa srećnim čovekom. Vrlo je teško osećati dobro za srećnog čoveka; vi se osećate dobro, ako je neko nesrećan. Barem možete misliti da niste tako nesrećni, da ste u boljem položaju; pokazujete razumevanje, saučešće.

Dete je rođeno i započinje da uči stvari. Pre ili kasnije ono otkriva da, kad god je nesrećno, privlači pažnju cele porodice. Ono postaje centar i svako saoseća s njim, svako oseća ljubav za njega. Kad god je ono srećno i zdravo, i sve je dobro, niko ne brine o njemu. Nasuprot tome, izgleda svako biva ljut (protiv njega). Dete možda skače i pleše, a čitava porodica je protiv njega; a ako dete možda leži u postelji bolesno od groznice, cela porodica saoseća. Dete počinje da uči da je na neki način dobro biti bolestan, biti u nevolji; a biti srećan, plesati, skakati i biti živahan je loše. Ono uči, a tako ste i vi učili.

Za mene, kada je dete srećno, skače, cela porodica treba da bude srećna i da skače sa detetom. A kada je dete bolesno, treba se brinuti o detetu, ali mu ne treba pokazivati saosećanje. Briga je u redu, simpatija ne. Nepokazivanje ljubavi, ravnodušnost, izgledaće vrlo bolno, surovo na površini:

dete je bolesno a vi ste ravnodušni. Brinite se, dajte mu lek, ali budite ravnodušni, jer se odvija vrlo suptilna pojava. Ako osećate naklonost, saosećanje i ljubav, i to pokazuje detetu, uništavate dete zauvek. Sada će ono prionuti uz patnju, patnja postaje vredna. A kad god ono skače, pleše i vrišti, trčeći srećno svuda okolo po kući, svako je ljut i protiv njega. U tom trenutku slavite, budite s njim, i ceo svet će biti drugačiji.

Ali do sada je društvo egzistiralo na pogrešnim kolosecima, i nastavlja da egzistira. Zbog toga prijanjate uz patnju. Pitate me: "Kako je moguće da obična bića kao mi, slave upravo sada; ovde i sada?" Ne, to nije moguće. Niko vam nikada nije dozvolio da slavite. Vaši roditelji ostaju u vašem umu. Do samog trenutka vaše smrti, vaši otac i majka vas slede. Neprekidno, oni su u vašoj pozadini, premda su možda mrtvi. Roditelji mogu biti vrlo, vrlo destruktivni; bar do sada su oni to bili. Ja ne kažem da su vaši roditelji odgovorni, jer to nije pitanje; njihovi roditelji su njima činili istu stvar. Čitava struktura je pogrešna, psihološki pogrešna; za to takođe ima razloga. Zbog toga se i dalje odvijaju takve pogrešne stvari, i ne mogu biti zaustavljene. Izgleda da je

to nemoguće.

Naravno, postoji razlog za to. Otac ima svoje sopstvene razloge; možda čita novine, a dete skače, vrišti i smeje se, međutim, otac treba da ima više razumevanja. Novine su bezvredne. Čak i ako ih čitate u tišini, šta ćete dobiti od toga? Bacite novine. Međutim otac je u politici, u poslovima, i mora saznati šta se dešava. On je ambiciozan, i novine su deo njegove ambicije. Ako treba da ostvari svoje ambicije, postigne neke ciljeve, mora da poznaje svet. Izgleda da je dete smetnja.

Majka kuva hranu, a dete joj stalno postavlja pitanja, nastavlja da skače, i ona postaje ljuta. Ja znam da postoje problemi; majka mora da skuva hranu. Ali detetu se mora dati prvenstvo, jer dete će biti ceo svet, dete će biti sutrašnjica, dete će biti dolazeće čovečanstvo. Ono treba da bude prvo, prioritet treba da bude njegov. Časopisi se mogu čitati kasnije, a čak i ako se ne čitaju, nećete mnogo propustiti. Iste besmislice svakog dana; mesta se menjaju, imena se menjaju, iste besmislice se nastavljaju. Vaše novine su baš luckaste. Hrana se može odložiti za malo, ali radoznalost deteta se ne može odgoditi, ne može se zapostaviti, jer

baš sada je ono raspoloženo, a raspoloženje možda ponovo neće doći. Baš sada je ono uzbuđeno i nešto je moguće. Inače, vidite li majke da plešu sa svojom decom, skaču, uživaju kotrljajući se po podu? Ne! Majke su ozbiljna bića, očevi su vrlo ozbiljni; kao da nose čitav svet na svojim ramenima. A dete živi u totalno različitom svetu. Prisiljavate ga da uđe u vašu žalost, nesrećno držanje prema životu. Ono, kao dete, treba da ima rast, treba da održi kvalitet, kvalitet čuđenja, iznenađenja, i kvalitet da se bude ovde i sada, u ovom trenutku.

Ovo ja zaista nazivam pravom revolucijom. Nijedna druga revolucija neće pomoći čoveku; bilo francuska, ruska ili kineska; nijedna revolucija neće pomoći ljudima, one ne pomažu. U osnovi, isti obrazac između roditelja i deteta se ponavlja, a za to postoji uzrok. Možete stvoriti komunistički svet, ali neće biti mnogo različit od kapitalističkog sveta. Etikete će biti različite samo na površini. Možete stvoriti socijalistički svet, ali on neće biti drugačiji, jer je osnovna revolucija između majke, oca i deteta. Negde unutar roditelja i dece je veza, a ako se veza ne promeni, svet će nastaviti da se kreće istom kolotečinom.

Kada kažem ovo, ne mislim da vam dajem izgovor da budete jadni. Dajem vam jednostavno objašnjenje, tako da možete postati svesni. Jednostavno vam dajem objašnjenje, tako da možete postati svesni. Ne pokušavajte da kažete u svom umu: "Šta sada može da se uradi? Ja već imam četrdeset, pedeset ili šezdeset godina, roditelji su mi mrtvi, a čak i da su živi, ja ne mogu poništiti prošlost. Ona se dogodila, stoga ja moram živeti kakav jesam." Ne, ako dobro razumete celu stvar, možete je jednostavno odbaciti. Nije potrebno da se vezujete uz nju.

Možete postati opet dete. Isus je u pravu kada kaže: "Samo oni koji su kao mala deca, moći će da uđu u carstvo Božije." Apsolutno ispravno! Samo oni koji su kao mala deca...

Ovo je revolucija: svakog načiniti sličnim malom detetu. Telo može da raste, ali kvalitet svesti mora ostati čist, nevin, kao dete.

Vi ste već gde treba da budete, već ste u tom prostoru koji tražite. Samo načinite mali napor da izađete iz vašeg vezivanja uz patnju. Vi načinite jedan korak prema životu, a život načini hiljadu koraka prema

vama. Samo iskoračite jedan korak iz vašeg vezivanja uz bedu. Um će nastaviti da vas vuče unatrag. Upravo budite ravnodušni prema umu i kažite umu: "Čekaj, živeo sam dovoljno s tobom, sada me pusti da živim bez uma." To znači biti kao dete: živeti bez uma, ili živeti sa ne-umom.

Treće pitanje:

Zašto se ponekad, sa osetljivošću, negativno raspoloženje razvija u meni?

Negativno i pozitivno raspoloženje će se razvijati. Ako želite da budete vrlo, vrlo srećni, uporedo će se razviti mogućnost da budete vrlo, vrlo nesrećni. Ako želite da se negativno ne razvije, onda morate takođe iseći pozitivno. To se dogodilo. Vas su učili da se ne ljutite, ali ako nemate sposobnosti da budete ljuti, saosećanje će trpeti. Onda nećete moći da budete saosećajni. Učili su vas da ne mrzite, ali vaša ljubav će trpeti; nećete moći da volite - i to je dilema.

Ljubav i mržnja rastu zajedno. Zapravo, to nisu dve stvari. Jezik vam daje pogrešan izraz. Ne treba da koristimo reči "ljubav" i "mržnja," treba da koristimo "ljubav-mržnja"; to je jedna reč. Čak ne treba da bude crtice među njima - ljubavmržnja -

čak i bez crtice. Zato što će to takođe pokazati da su to dve (reči), ali nekako premošćene. One su jedno! Svetlotama, jedno su; životsmrt, jedno su. Ovo je bio ceo problem za ljudski um. Šta da se radi? Jer, ako ljubav raste, mogućnost za mržnju takođe raste.

Postoje dve mogućnosti: ili dozvoliti mržnji da raste s ljubavlju, ili ubiti ljubav zajedno sa mržnjom. A do sada je birana druga alternativa. Sve religije su izabrale drugu alternativu; mržnja treba da bude odsečena - čak i po ceni ljubavi, mržnja mora da se preseče, ljutnja mora da se preseče. Tako svi oni nastavljaju da propovedaju ljubav, i stalno nam govore: "Ne mrzite." Njihova ljubav postaje krivotvorena; to je samo naklapanje. Hrišćani nastavljaju da govore o ljubavi - to je najveća laž u svetu.

Takav je život; u njemu su suprotnosti zajedno. Život ne može postojati s jednim polom, potrebna su mu dva pola istovremeno; negativni i pozitivni električni pol, muškarac i žena. Možete li pojmiti svet samo s muškarcem? To bi bio mrtav svet. Muškarac i žena, oni su dva pola, oni egzistiraju zajedno. U stvari, reći muškarac i žena nije dobro; reći "muškaracžena" bez

crtice između njih. Oni egzistiraju zajedno.

Ništa nije pogrešno u mržnji, ako je ona deo ljubavi. Ovo je moje učenje. Ništa nije grešno u ljutnji, ako je ona deo saosećanja - ona je lepa. Da li biste želeli da Buda bude ljut na vas? To bi bilo nešto kao blagoslov, kao blagosiljanje; Buda je ljut na vas! U većoj celini saosećanja, ljutnja takođe postaje lepa; ona se prihvata.

Rastite u ljubavi i pustite mržnju takođe da raste; dozvolite joj da bude deo vaše ljubavi. Kažem vam da ne stavljate ljubav naspram, protiv mržnje, ne. Kažem vam da volite sa mržnjom, i biće preobražaja, transformacije energije. Vaša mržnja će biti tako lepa; imaće isti kvalitet kao ljubav. Ponekad čovek mora da bude ljut. A ako ste zaista u samilosti, koristite ljutnju za vaše saosećanje.

Zapamtite da polarnost uvek postoji - kako joj dati sklad? Stari načini su bili da se razdvoji; odbaci se mržnja, a pokušava se voleti bez mržnje. Onda ljubav postaje kriptovotvorena, jer nema energije. A tako ste uplašeni od ljubavi da će mržnja odmah rasti. U strahu od rasta mržnje, ljubav je takođe ugušena. Onda govorite o ljubavi, ali stvarno ne volite. Onda vaša ljubav pos-

taje samo naklapanje, verbalna stvar, nije živa i egzistencijalna.

Ne kažem vam da idete i mrzite. Kažem vam da volite, rastete u ljubavi, i naravno, mržnja će rasti s tim. Ne brinite se oko toga. Nastavite da rastete u ljubavi, a mržnja će takođe biti apsorbovana od ljubavi. Ljubav je tako velika da može apsorbovati mržnju. Saosećanje je tako veliko, široko, da može apsorbovati mali komadić mržnje. To je dobro. Zaista, saosećanje bez mržnje, biće kao hrana bez soli. Ono neće imati soli, energije u sebi. Biće bezukusno, bljutavo.

Naravno, negativno će uvek rasti sa pozitivnim. Na primer, ako postoji društvo u kome: "Leva strana vašeg tela jeste nepodesna, ne dozvoljavate joj da raste; samo desna strana tela je ispravna, dakle puštate desnoj strani tela da raste, a leva strana mora da bude suzbijena, potpuno odsečena," šta će se dogoditi? Ili ćete vi postati obogaljeni, jer ako ne dopustite levoj, desna će rasti, one rastu zajedno; ili ćete postati kepec, kao što su mnoga ljudska bića postala kepeci, ili ćete postati dvoličnik. Skrivaćete svoju levu stranu, a govorićete da imate samo desnu stranu. Uvek ćete negde

skrivati levu stranu. Postaćete licemer - neistinit, neautentičan, lažan - kao što su religiozni ljudi.

Od sto, devedeset devet takozvanih religioznih ljudi su lažovi, apsolutni lažovi; jer šta god oni kažu jeste apsurdno, ne može biti istina. Oni kažu da vole, i kažu da ne mrze. To nije moguće! To je protiv same matematike egzistencije! Moraju biti lažovi. Nije potrebno istraživati njihove individualne slučajeve; to je neprirodno, to nije moguće. Devedeset devet procenata su licemeri, a jedan posto su obični ljudi. Ovih devedeset devet posto su bistri, inteligentni ljudi. Oni skrivaju levu stranu; rastu na obe strane, ali jednostavno skrivaju levu stranu, a govore o desnoj. Oni pokazuju desnu stranu svetu, a levu u njihovom privatnom životu. Oni imaju zadnja vrata u svojim kućama. Na prednjim vratima oni su jedna stvar, a na zadnjim vratima druga. Jedan procenat su nevini, jednostavni ljudi, koji se vrlo jasno ne izražavaju, niti su inteligentni, nisu lukavi ni podmukli, ostaju patuljci. Oni zaista potiskuju; a kada potiskuju levo, desno je potisnuto. Oni ostaju patuljci.

Sreo sam dva tipa religioznih ljudi: devedeset devet posto su licemeri, a jedan

posto su patuljci. Inače čitavo mnoštvo je beskorisno, čitavo mnoštvo je breme, čitavo mnoštvo je besmislenost. Ne bih voleo da vi postanete takvi, ne bih voleo da postanete patuljci. Morate rasti do svoje potpune visine. Međutim, to je moguće samo ako se negativnom i pozitivnom dopusti sloboda. Oboje su vaša krila. Kako ptica može leteti s jednim krilom? Kako možete hodati s jednom nogom? Isto postoji u svakom sloju života; dvoje su potrebni. U protivljenju, oni daju napetost i mogućnost za kretanje. Izgleda kao da su oni jedno protiv drugog, ali oni su komplementarni. Nisu zapravo protivrečnost; samo su polovi suprotni. Pomažu jedno drugom da rastu. Želeo bih da rastete do vaše najviše visine, a ne bih želeo, isto tako, da budete licemeri. Budite istiniti.

Onda kakva je moja poruka vama? Moje poruka je: ljubav je velika, toliko velika da ne treba da se brinete oko mržnje. Pustite da mržnja bude deo u njoj, pustite joj da raste - ona će dodati soli vašem ukusu. Saosećanje je široko; mali delić prostora može se dati ljutnji - u tome nema štete. Ali ljutnja treba da bude deo saosećanja. Ljutnja treba da bude deo ljubavi, a smrt da

bude deo života, bol deo uživanja, beda deo slavljenja, blagoslova, tama deo svetlosti. A onda ništa nije pogrešno, nema greha. Greh treba da bude deo vrline.

Budite veliki! Uzdignite se do svoje krajnje visine; ne ostajte patuljci. Ako ostanete kepeci, uvek ćete se žaliti protiv Boga, jer kako ćete se osećati ispunjeni? Uzdignite se do svoje visine i ne plašite se. Negativno će se uzdizati s vama; to je lepo. Negativno je deo, komplementarno je, ali treba da bude deo pozitivnog. Negativno ne može postati celo, a pozitivno ne može biti deo negativnog. Ovo treba razumeti. Kako život može postati deo smrti? Smrt je upravo jedno odsustvo. Kako svetlo može postati deo tame? Tama nije ništa drugo do odsustvo svetlosti; međutim tama može biti apsorbovana u svetlosti.

Pogledajte napolju - sunce se uzdiglo. Tako mnogo svetla se prosipa, ispod drveća, mali delovi, fragmenti senki; ništa nije pogrešno. Iscrpljeni putnik dolazi, seda ispod drveta i zaklonjen je. Spolja je toplo, ali ispod drveta je hladovina. Senka ispod drveta je deo.

Pustite da sve negativno postane deo pozitivnog. A suprotno nije moguće, jer

pozitivno postoji, a negativno je samo odsustvo.

Ovo je moguće. Kažem vam da je ovo moguće, jer se to dogodilo meni. Zbog toga je vrlo teško mene razumeti. Vi biste hteli da ja budem jedan pol, a ja sam oba. Inače, to se dogodilo meni, to se takođe može dogoditi vama. A to je ono što se uvek događalo ljudima koji su se kretali u pravoj dimenziji, i koji su prihvatili sve. Ja nisam ništa poricao, jer od samog početka ovo je postalo moje najdublje iskustvo: ako poričete nešto nikada nećete biti celina. Kako možete postati celina ako poričete nešto? To nešto će uvek nedostajati. Ovo je postalo moje duboko iskustvo, da ništa ne treba da se poriče i sve treba da se apsorbuje.

Život mora da postane ne jedna nota, nego harmonija. Samo jedna nota, ma koliko lepa, dosadna je. U grupi od mnogo nota, možda čak divergentnih, sasvim suprotnih nota, kada se one sastanu u harmoniji, stvaraju lepotu. Lepota nije ni u pozitivnom, niti u negativnom; lepota je u harmoniji. Dozvolite mi to da ponovim: lepota nije ni u istini niti u laži; lepota nije ni u saosećanju niti ljutnji; lepota je u jedinstvu.

Gde se suprotnosti sastanu, tamo je hram božanskog. Gde se protivrečnosti sastanu to je vrhunac, *crescendo* života.

Poslednje, četvrto pitanje:

Rekli ste da biti senzitivnan jeste biti religiozan. Međutim, izgleda da me senzitivnost vodi do senzualnosti i povlađivanja, zadovoljavanja. Koji je put za mene?

Onda se predajte zadovoljstvu! Onda budite požudni! Zašto se toliko plašite života? Zašto želite da počinite samoubistvo? Šta je pogrešno u zadovoljenju, i šta je pogrešno u tome da se bude senzualan? Tako su vas učili, a ovo je ono što vam ja kažem. Onda vi postajete uplašeni što ste senzitivni, jer ako ste senzitivni, onda će sve rasti kod senzitivnosti. Senzualnost će rasti - to je lepo, ništa nije pogrešno da se bude senzualan. Kakva je razlika između mrtvog i živog čoveka? Mrtav čovek više nije senzualan; vi ga dodirujete, a on ne oseća, ljubite ga a on ne odgovara. Čuo sam jednu anegdotu o Pikasu. Jedna dama, koja je cenila Pikasove slike, rekla je: "Juče sam išla kod prijatelja i videla sam u njegovoj kući vaš autoportret. Dopao mi se mnogo;

toliko sam bila njim impresionirana, da sam poljubila portret." Pikaso je pogledao u damu i rekao: "Da li je portret odgovorio? Da li vam je uzvratilo poljubac?" Dama je odgovorila: "Kakva besmislica, kako slika može uzvratiti?" Tada je Pikaso odgovorio: "Onda to nisam bio ja. Mrtva stvar. Kako ona može biti ja?"

Ako ste živi, vaša čula će funkcionisati do svog potpunog kapaciteta; vi ćete biti senzualni. Treba vam hrana, i vi ćete je kušati, kupaćete se i osetićete svežinu vode; kretaćete se u bašti i osetićete miris - vi ćete biti senzualni. Žena će proći i uzbuđenje će naići u vama. Mora da bude tako, vi ste živi! Ako lepa žena prolazi, a ništa se u vama ne događa, onda ste mrtvi, ubili ste sebe.

Senzualnost je deo bivanja osetljivim. Zbog straha od senzualnosti, sve religije se boje osetljivosti, a senzitivnost je svesnost. Stoga one nastavljaju da govore o bivanju svesnim, ali vam ne mogu dopustiti da budete senzitivni, stoga ne možete biti svesni, to ostaje samo priča. Oni vam ne mogu dopustiti prepuštanje zadovoljavanju. Zapravo oni su skovali reč "prepuštanje uživanju." Ona u sebi sadrži osuđujući ton.

Onog trenutka kada kažete "povlađivanje" ili "zadovoljenje," već ste osuđeni.

Ovo je dilema: religiozni ljudi osuđuju uživanje, a oni stvaraju prepuštanje uživanju. Osuđuju senzualnost, a oni stvaraju senzualnost. Kako se to dešava? Kada nastavite da gušite svoja čula, samo suzbijanje stvara prepuštanje uživanju. Inače, zaista osetljiv i prijemčiv čovek nikada nije povodljiv. On uživa, ali nikada nije povodljiv, ne predaje se. Čovek koji je jeo dobro svakog dana, ne može se predavati zadovoljstvu u hranu. Ali, ako nastavlja da posti, onda nastaje predavanje zadovoljstvu. Čovek koji je postio, nastavlja da razmišlja o hrani, hrani, i hrani. Hrana postaje opsesija. On jede dvadeset četiri sata. Onda, kada dođe do prekida posta, on se prepušta baš drugoj krajnosti. U jednoj krajnosti on je postio, a u drugoj krajnosti ješće previše.

Baš pre dva dana *sannyasin* je došao iz Engleske i rekao mi da voli da posti. Jede vrlo malo, a to takođe u naizmeničnim, periodičnim danima. Rekao sam mu: "Post može postati opasna stvar. Ponekad se može koristiti, ali kao lek, ne kao način života. Post nikada ne može postati način života." Govorio sam mu i govorio uklanja-

jući njegovu opsesiju posta. Za tri dana uopšte ga nismo videli. Čekao sam, pitajući: "Gde je otišao, šta se dogodilo?" Posle tri dana je došao i rekao: "Bio sam bolestan. Govorili ste o postu, i rekli ste da to nije dobro; stoga sam se prepustio uzimanju hrane. Previše sam jeo."

Ovo se uvek dešava: od posta vi se krećete previše do druge krajnosti. Upravo negde u sredini, ispravna je stvar. Buda je stalno u svemu koristio reč "ispravno": ispravna hrana, ispravno pamćenje, ispravno znanje, ispravno nastojanje. O svemu što je govorio, uvek je spajao s tom rečju "ispravno". Sledbenici bi pitali: "Zašto uvek svemu pripojite reč "ispravno"? On bi odgovorio: "Jer ste vi ljudi opasni. Ili ste u jednoj krajnosti, ili drugoj." Ako postite, onda će nastati prepuštanje uživanju. Ako pokušate da budete u celibatu, onda će je javiti prepuštanje seksualnom zadovoljstvu. Čemu god vi budete prisiljavali sebe, konačno će vas prinuditi na prepuštanje.

Zaista, senzitivn čovek uživa toliko mnogo u životu, da ga samo uživanje hladi, stišava i smiruje. On nema opsesija. On je senzualan.

Ako mene pitate, Buda je senzualni-

ji od bilo koga drugog. On mora biti, jer je tako osjetljiv, prijemljiv, živ. Kada Buda gleda u drveće, mora da vidi više boja nego što vi vidite; njegove oči su senzitivne, senzualne. Kada Buda jede, mora da uživa više nego što vi možete uživati, jer sve u njemu funkcionira savršeno. Možete čuti, ako prolazite pored Bude, brujanje savršeno funkcionalnog mehanizma, slično brujanju savršeno funkcionalnih kola. Sve ide apsolutno kako treba da ide. On je senzitivan, on je senzualan, ali nema povlađivanja zadovoljenju. Kako može biti prepuštanja zadovoljenju - 'zadovoljenje je bolest, povlađivanje je neravnoteža'. Ali ja to vama ne govorim, ja kažem ovo: "Puštajte na volju zadovoljenju i završite s tim. Ne nosite to u svojoj glavi. To je lošije nego raditi to!"

Prepustite se zadovoljenju! Ako želite da se počastite hranom, pustite sebi na volju. Možda ćete kroz zadovoljenje doći do svoje prave čulnosti. Možda ćete kroz prepuštanje zadovoljenju doći do zrelosti, potpune razvijenosti koja kaže da je to besmisleno.

Sećam se, Gurđijev je pričao o tome kako je voleo neku vrstu jagodastog voća. Nalazilo se na Kavkazu, a uvek je bilo loše

za njega. Kad god bi ga uzeo, njegov stomak je bio poremećen; muke i bolovi, gađenje i svašta. Ali je on toliko voleo to voće, da nije mogao da ga ne jede. Posle nekoliko dana on bi ga opet jeo. On je pričao: "Jednog dana je moj otac pošao na tržnicu, poveo me sa sobom, i kupio mi veliku količinu tog voća. Bio sam vrlo srećan i iznenađen - zašto ga je kupio? Uvek je bio protiv njega. Govorio mi je uvek da ga ne jedem. Šta se dogodilo? Kakav dobar otac!" Tada je Gurđijev imao samo devet godina, a njegov otac je uzeo batinu u svoju ruku, i rekao: "Pojedi celu gomilu, inače ću te prebiti na mrtvo." On je bio opasan čovek. Suze su mu tekle, a Gurđijev je jeo, morao je da pojede celu gomilu. Povratio je, ali njegov otac je bio vrlo, vrlo strog čovek. Bljuvao je, i tri sedmice je bolovao od dizenterije, povraćajući u groznici. Onda je s voćem završio. Rekao je. "Čak i danas, u šezdesetoj godini, ako naiđem na to voće, celo moje telo se trese u groznici. Ne mogu čak ni da gledam to voće!"

Zadovoljenje stvara tako veliko razumevanje, do samog korena tela. Ja vam kažem: "Idite i uživajte." Ničega nema lošeg u prepuštanju uživanju. Ako zaista

sebi pustite na volju i ne uzdržavate se, izaći ćete iz toga mnogo zreliji. Inače, zadovoljenje, ideja, uvek će se uporno produžavati - ona će vas spopadati kao avet, postaće sablast. Ljudi koji se zavetuju na celibat, uvek su opsednuti sablastima seksa. Ljudi koji pokušavaju da budu u nekoj vrsti kontrole, uvek su opsednuti idejom zadovoljenja, slamanja svih granica, disciplina i kontrola i jure naglavačke u to.

Samo dopustite životu da vas uzme, i gde god da vas vodi ne plašite se. Strah je jedina stvar koje čovek treba da se plaši, ništa drugo. Napredujte! Budite hrabri i odvažni, a ja ću vam reći da će se ubrzo samo iskustvo uživanja, senzitivnosti, smiriti. Postaćete usredišteni. Inače ja sam za senzitivnost. Čak i ako donese prepuštanje uživanju, čak i ako donese senzualnost, to je u redu. Ne plašim se prepuštanja uživanju i senzualnosti. Plašim se samo jedne stvari: da strah od prepuštanja uživanju i senzualnosti može da ubije vašu senzitivnost. Ako je ona ubijena, počinili ste samoubistvo. Senzitivni, vi ste živi, svesni; što ste senzitivniji, više ste živahni i svesni. A kada vaša senzitivnost postane totalna, ušli ste u božansko.

SPAVANJE,
IDENTIFIKACIJA,
DUALNOST

23. april 1975. pre podne,
u Buddha dvorani

II, 5: *anityašuciduhkhanatmasu
nityašucisukhatmakhyatiravidya.*

Uzimati ono što je prolazno (*anitya*), nečisto (*asuci*), bolno (*duhkha*) i bez [svesti o svome] »Ja« (*anatman*) za večno, čisto, ugodno i svesno sebe jeste [to] neuviđanje [o kome je reč].

II, 6: *drgdaršanašaktyorekatmatevasmita.*

Poistovetiti »moć-onoga-koji-u-vida« (*drgšakti*) sa »obavljanjem vide-nja« (*daršanašakti*) predstavlja »[neop-ravdano] pridavanje personaliteta« (*asmita*).

II, 7: *sukhanušayi ragah.*

U uživanju leži [skrivena opa-snost podleganja] strasti.

II, 8: *dukhhanušayi dvešah.*

Iz bolnog [iskustva] sledi [opasnost neopravdane] odbojnosti.

Šta je *avidya*? Reč znači neznanje, ali *avidya* nije obično neznanje. Ovo treba duboko razumeti. Neznanje je nemanje znanja. *Avidya* nije nedostatak znanja, nego nemanje svesti. Neznanje može biti rastvoreno vrlo lako; možete steći znanje. Samo je pitanje treniranja pamćenja. Znanje je mehaničko; nikakva svesnost nije potrebna. Isto je tako mehaničko kao obično neznanje. *Avidya* je nedostatak svesnosti. Čovek mora da se kreće prema više i više svesnosti, a ne prema više i više znanja. Samo onda *avidya* može biti rastvorena.³

Avidya je ono šta Gurđijev naziva "duhovnim spavanjem". Čovek se kreće, živi, umire, ne znajući da je živ, ne znajući odakle dolazi, ne znajući gde se kreće, niti zašto. Gurđijev to naziva spavanjem, a Patanjđali *avidya*; oni misle na istu stvar. Vi ne znate zašto postojite. Ne znate svrhu svog postojanja ovde u svetu, u ovom telu,

³ *Avidya* je u doslovnom prevodu ne-uviđanje, nedostatak uvida i razumevanja prave prirode nečega, čak i iako se to zna i vidi.

u ovim iskustvima. Radite mnoge stvari ne znajući zašto ih radite, ne znajući da ih radite, ne znajući da ste izvršilac. Sve se kreće kao u dubokom spavanju. *Avidya*, ako treba da vam je prevedem, označavaće duboku "hipnozu".

Čovek živi u dubokoj hipnozi. Radio sam na hipnozi, jer je to jedini način da se čovek izvede iz hipnoze: da se ona razume. Svako buđenje je neka vrsta izlaska iz hipnoze, tako da se vrlo jasno mora razumeti postupak hipnoze. Samo onda možete izaći iz nje. Bolest treba da se razume, da se dijagnostikuje; samo onda može biti lečena. Hipnoza je čovekova bolest, a izlazak iz hipnoze će biti put. Radio sam jednom s čovekom, a on je bio vrlo, vrlo dobar medijum za hipnozu. Jedna trećina ljudi u svetu su dobri medijumi, trideset tri posto, a ti ljudi nisu neinteligentni. Ovi ljudi su vrlo, vrlo inteligentni, maštoviti, kreativni. Iz ovih trideset tri posto dolaze svi veliki naučnici, svi veliki umetnici, pesnici, slikari, muzičari. Ako čovek može biti hipnotisan, to pokazuje da je vrlo senzitiv. Upravo su oprečne glasine; ljudi misle da samo osoba koja je malo glupava može biti hipnotisana. To je apsolutno

pogrešno. Gotovo je nemoguće hipnotisati jednog idiota, jer on neće slušati, neće razumeti, neće biti sposoban da zamišlja. Potrebna je vrlo jaka snaga imaginacije. Ljudi misle da samo slabe ličnosti mogu biti hipnotisane. Apsolutno pogrešno - samo vrlo jake osobe mogu biti hipnotisane. Slaba osoba je tako labava, da ona nije u sebi integrisana, u sebi nema centar. A dok nemate neku vrstu središta, hipnoza ne može delovati, jer odakle će ona delovati i širiti se kroz vaše biće? A slaba osoba je tako nesigurna u pogledu svega, tako nesamouverena u sebe, da ne može biti hipnotisana. Samo osoba koja ima jaku ličnost može biti hipnotisana. Radio sam na mnogim ljudima, i ovo je moje otkriće: da osoba koja može biti hipnotisana može biti i dehipnotisana, a osoba koja ne može biti hipnotisana, nalazi da se vrlo teško kreće na spiritualnoj stazi, jer lestve idu dvosmerno. Ako možete lako biti hipnotisani, lako možete biti i dehipnotisani. Lestve su iste. Bilo da ste hipnotisani, ili dehipnotisani, krećete se na istim lestvama; samo se pravac razlikuje.

Radio sam na jednom mladom čoveku mnogo godina. Jednog dana sam ga hipnotisao i dao mu, kako to hipnotizeri

zovu, posthipnotičku sugestiju. Rekao sam mu: "Sutra, tačno u ovo vreme, a bilo je devet ujutru, dođi da me vidiš. Moraš doći da me vidiš. Ne postoji očigledan razlog za dolazak, ali tačno u devet sati ćeš doći." Bio je nesvestan, i ja sam mu rekao: "Kada dođeš sutra u devet sati, tačno u devet, ti skoči na moj krevet i poljubi jastuk, zagri jastuk kao da je tvoja voljena."

Naravno, sledećeg dana u petnaest do devet on je stigao, ali ja nisam sedeo u mojoj spavaćoj sobi, sedeo sam na verandi očekujući ga. Došao je. Pitao sam ga: "Zbog čega si došao?" Slegao je ramenima. "Upravo sam slučajno prolazio i misao je došla: zašto ne bih svratio kod vas?" Nije bio svestan da posthipnotička sugestija deluje; nalazio je razumno objašnjenje. Rekao je: "Baš sam prolazio ovim putem." Pitao sam ga: "Zašto si prolazio ovim putem?" Nikada tuda ne prolaziš, a i van je tvog puta. Osim ako nisi želeo da dođeš kod mene, ne postoji razlog da izlaziš iz grada." Rekao je: "Upravo sam išao u jutarnju šetnju" - objašnjenje razumom. Nije mogao zamisliti da je došao bez ikakvog razloga, inače to bi bilo previše uništavajuće iskustvo za njegov ego. "Jeste li ludi?" Možda je

on pomislio. Inače on je bio nervozan, uzvrpoljio se; bilo mu je nelagodno. Gledao je svuda okolo, ne znajući zašto. Tražio je jastuk i krevet, a kreveta nije bilo. Namerno sam sedeo napolju. Kako je vreme prolazilo, postao je sve više i više nemiran. Pitao sam ga: "Zašto si tako uznemiren? Ne možeš čak ni sedeti valjano. Zašto menjaš svoj položaj?" On je rekao: "Prošle noći nisam mogao spavati dobro" - opet objašnjenje razumom. Čovek mora nekako naći razloge, inače izgledaće lud. Onda je baš pet minuta pre devet rekao: "Ovde je previše toplo." A nije bilo toplo, jer je on pošao u jutarnju šetnju i bila je zima. Pretoplo je ovde, možemo li ući unutra?" - opet objašnjenje razumom. Pokušao sam to da izbegnem, pa sam rekao: "Nije toplo."

Onda je iznenada ustao, baš dva minuta pre devet. Pogledao je u sat, stajao uspravno i rekao: "Osećam se slabo, umorno." Pre nego što sam ga mogao sprečiti, jurnuo je u sobu. Sledio sam ga. Skočio je na krevet, ljubio jastuk, grleći ga, a ja sam stajao tu, tako da se osećao vrlo neprijatno, zbunjeno. Pitao sam ga: "Šta to radiš?" Počeo je da plače. Rekao je: "Ne znam, ali taj jastuk je neprekidno bio u mom umu, od

kada sam vas juče ostavio." Nije znao da sam mu u hipnozi to sugerisao. Rekao je: "U noći takođe, sanjao sam stalno jastuk, kako ga grlim, ljubim i to je postala jedna opsesija. Cele noći nisam mogao da spavam. Sada sam oslobođen, ali ne znam zašto?"

Nije li čitav vaš život takav? Možda ne ljubite jastuk, možda ljubite ženu, ali znate li razlog zašto? Odjednom vam žena izgleda privlačno, ili muškarac, ali ne znate razlog zašto. To je nešto kao hipnoza. Naravno, to je prirodno; niko vas nije hipnotisao, priroda vas je hipnotisala. Ova snaga prirode da hipnotiše je ono što *hindusi* zovu *maya*, snaga iluzije. Vi ste u jednoj iluziji, u dubokoj halucinaciji. Živite kao mesečar; čvrsto uspavani nastavljate da činite stvari, ne znajući zašto. Koje god razloge da date, jeste racionalizacija, objašnjenje razuma, nisu pravi, pouzdani razlozi.

Vi vidite ženu, zaljubite se, i kažete: "Zaljubio sam se." Ali možete li dati razloge zašto? Zašto se to dogodilo? Naći ćete neke razloge. Reći ćete: "Njene oči su lepe, nos je tako sladak, a lice je kao mermerna statua." Naći ćete razloge, ali oni su objašnjenja razuma. U stvari, vi ne znate, a niste

dovoljno hrabri da kažete da ne znate. Budite hrabri! Kada ne znate, bolje je da znate da ne znate. To će biti prelomna tačka. Možete izaći iz cele halucinacije koja vas okružuje. Patanjđali to zove *avidya*. *Avidya* znači nedostatak svesnosti. To se događa zbog nedostatka svesnosti.

Šta se događa u hipnozi? Jeste li ikada posmatrali hipnotizera, šta on radi? Prvo on kaže "opustite" se. Ponavlja to, nastavlja da kazuje "opustite se, opustite, opustite..." Ujednačen, neprekidan zvuk "opustite se" postaje *mantra*, TM⁴. To je ono šta se događa u TM. Vi ponavljate *mantru* neprekidno; to vas uspava. Ako imate slučaj nesanice, onda je TM najbolja stvar da radite. To vam daje spavanje, zbog toga je TM postala tako važna u Sjedinjenim Državama. Sjedinjene Države su jedina zemlja koja veoma pati od nesanice. Mahariši Maheš Jogi nije ovde baš slučajnost, on je potreba. Kada ljudi pate od nesanice, oni ne mogu spavati, njima treba sredstvo za smirenje. Transcendentalna meditacija nije ništa drugo do sredstvo za smirenje - ona vas umiruje, blaži. Neprekidno ponavljate

⁴ Transcendentalna meditacija od Mahariši Maheš Jogija.

određenu reč: *Ram, Ram, Ram*. Svaka reč će delovati: Koka-Kola, Koka-Kola - to će delovati; to nema nikakve veze sa *Ram*. Koka-Kola će biti isto tako savršena kao *Ram*, jer je ona više primenljiva, umesnija. Vi ponavljate određenu reč neprekidno; neprekidno ponavljanje stvara dosadu, a dosada je osnova za svako spavanje. Kada osećate dosadu, spremni ste da se uspavate.

Hipnotizer nastavlja da ponavlja, "opustite se, opustite." Sama reč prodire u vaše telo i biće. On nastavlja da je ponavlja i kaže vam da saradujete, i vi saradujete. Ubrzo, počinjete osećati pospanost. Onda on kaže: "Vi padate duboko u san - padate, padate, padate u duboki ponor sna" - nastavlja da ponavlja. I upravo uz pomoć ponavljanja vi padnete u san.

Ovo je različit tip spavanja, to nije obično spavanje jer je izazvano; neko je podstakao to u vama. Zato što je neko izazvao to, ima različit kvalitet. Prva razlika, i vrlo osnovna, da ćete biti uspavani za ceo svet, ali ne za hipnotizera. Sada ništa nećete slušati, nećete sada biti sposobni da čujete ništa. Čak i ako bomba eksplodira, to vam neće smetati. Vozovi će prolaziti, avioni će leteti, ali vam ništa neće smetati. Nećete

moći ništa da čujete. Zatvoreni ste za čitav svet, ali ste otvoreni za hipnotizera. Ako on nešto kaže, odmah ćete čuti, slušaćete samo njega. Samo je jedan prolaz ostao - hipnotizer, a čitav svet je zatvoren. Šta god on kaže vi ćete verovati, jer je vaš razum otišao na spavanje. Inteligencija ne funkcioniše. Postali ste kao malo dete koje ima poverenje, tako da šta god hipnotizer kaže, morate verovati. Vaš svesni um ne funkcioniše; vaš svesni um je otišao na spavanje. Samo nesvesni um funkcioniše. Sada će te verovati čak i u apsurdne stvari. Ako hipnotizer kaže da ste postali konj, ne možete reći; "ne" jer ko će reći ne? U dubokom spavanju, poverenje je savršeno; vi ćete postati konj, vi ćete osećati kao konj. A ako on kaže: "Sada njištite kao konj," vi ćete njištati. Ako on kaže: "Galopirajte, skočite kao konj," vi ćete skočiti i galopirati.

Hipnoza nije obično spavanje. U običnom spavanju, vi ne možete reći nekome da postane konj. Na prvom mestu, ako vas čuje, on ne spava. Na drugom mestu, ako vas čuje, a ne spava, neće verovati onome što vi kažete. Otvoriće svoje oči, smejaće se i reći: "Jeste li poludeli? Šta govorite? Ja, konj?"

Hipnoza je izazvano spavanje. Više je nalik opojnom sredstvu nego spavanju. Vi ste pod uticajem droge. Droga nije hemijska redovno, ali je ipak hemijska duboko dole u telu. Baš ponavljanje određene reči menja hemiju tela. Zbog toga su *mantr*e bile tako uticajne tokom čitave ljudske istorije. Neprekidno pevanje posebne reči menja hemiju tela, jer reč nije samo reč; ona ima vibracije, to je električni fenomen. Reč vibrira neprekidno; *Ram, Ram, Ram - Ram* prolazi kroz celu hemiju tela. Same vibracije su prijatne, one stvaraju unutra u vama malo brujanje, kao što majka peva uspavanku kada se dete uspavljuje. Uspavanka je vrlo jednostavna stvar, neprekidno se ponavlja jedan ili dva kratka refrena. A ako majka može priviti dete bliže uz svoje srce, onda će se efekat postići pre, jer kucanje srca daje još jedan ritam. Kucanje srca i uspavanka, oba zajedno, i dete se čvrsto uspava.

Ovo je ceo trik pevanja i *mantri*; time vam se daje dobro pobuđeno spavanje; posle ćete se osećati sveži. Ali u tome nema ničega duhovnog, jer duhovnost se odnosi na bivanje više svesnim, a ne manje svesnim.

Posmatrajte hipnotizera. Šta on radi? Priroda je isto učinila vama. Priroda je najveći hipnotizer; dala vam je sugestije. Ove sugestije se prenose hromozomima, ćelijama vašeg tela. Danas naučnici govore da vam jedna ćelija prenosi gotovo deset miliona poruka. One su ugrađene unutra. Kada se dete začinje, sretnu se dve ćelije; jedna od majke, a druga od oca. Dva hromozoma se sretnu; oni donose milione poruka. One postaju nacrt, a dete se rađa iz ovih osnovnih nacрта. One nastavljaju da se umnožavaju; na taj način telo raste.

Celo vaše telo je načinjeno od malih nevidljivih ćelija, miliona njih. Svaka ćelija nosi poruke; baš kao što svaka semenka nosi poruku za celo drvo; koji tip listova će izrasti iz njega, koji tip cvetova će izrasti iz njega, da li će biti crveni plavi ili žuti. Mala semenka nosi ceo nacrt za čitav život drveta. Drvo može da živi četiri hiljada godina. Za četiri hiljada godina mala semenka nosi sve o njemu. Drvo ne treba da se uznemirava i brine, sve će biti izvršeno. Vi takođe nosite seme; jedno od oca, jedno od majke. Oni dolaze iz milenijuma, jer seme vašeg oca dali su mu njegovi otac i majka. Na taj način priroda je ušla u vas.

Vaše telo dolazi od prirode; vi dolazite od nekuda drugde. To odnekuda drugde jeste Bog. Vi ste tačka susreta svesnosti i nesvesnosti tela. Ali telo je vrlo, vrlo moćno, i dok nešto ne uradite ostaćete pod njegovom vlašću, opsednuti. *Yoga* je put da ga prevaziđete. *Yoga* je način da ne budete zaposednuti od tela, i da postanete opet gospodar. Inače, ostaćete rob.

Avidya je ropstvo, ropstvo hipnoze koju vam je priroda donela. *Yoga* je transcendiranje tog ropstva, i postajanje gospodarem. Sada pokušajte da sledite *sutre*.

Sutra znači seme. Ona mora da se odrađuje iz mnogo, mnogo dimenzija, onda će ona u vama postati drvo razumevanja. *Sutra* je vrlo, vrlo sažeta poruka. Mora da je bilo tako u onim danima kada je Patanjđali stvorio *Yoga sutre*, jer nije bilo pisanja. One su morale biti zapamćene. Tada niste mogli pisati velike knjige, samo *sutre*. *Sutra* označava aforizam, stvar slična semenu koja se lako može zapamtiti. Hiljadama godina *sutre* su pamtili učenici ili sledbenici, a onda njihovi sledbenici. Tek posle hiljada godina one su zapisane, kada se počelo s pisanjem. *Sutra* mora biti telegraf-ska; ne možete koristiti mnogo reči, morate

koristiti minimum. Tako, kad god želite da razumete *sutru*, morate da je uvećate. Morate da koristite uveličavajuće staklo, da uđete u njene detalje.

Nedostatak svesnosti je uzimanje prolaznog za večno, nečistog za čisto, bolnog za prijatno i ne-sopstva za Sopstvo.

Patanđali kaže: "Šta je *avidya*? Nemanje svesnosti. A šta je nedostatak svesnosti? Kako znate to? Koji su simptomi? Ovo su simptomi: uzimanje prolaznog za večno."

Pogledajte okolo - život je neprekidno kretanje, sve se kreće. Sve se kreće neprekidno, menja neprekidno. Naizmenično smenjivanje, ili okretanje, svuda okolo je priroda stvari. Izgleda da je promena jedina trajna stvar. Prihvatite promenu i sve se menja. To je baš kao talasi u okeanu; oni nastaju, kratko traju, onda se rastvaraju i umiru. To je upravo slično talasima.

Odete na more, i šta vidite? Vidite talase, baš na površini. Onda se možete vratiti natrag i reći da ste bili na moru, i da je ono bilo lepo. Vaše saopštenje je potpuno pogrešno. Uopšte niste videli more, samo

površinu, talasanje površine. Jednostavno ste stajali na obali. Gledali ste u more, ali to nije bilo zaista more. Bio je to samo spoljni sloj, upravo granica gde se vetrovi susreću s talasima.

To je baš kao kada dođete da vidite mene, a jedino vidite moju odeću. Onda se vratite natrag i govorite da ste me videli. To je upravo kao da dođete da me vidite, a jedino idete oko kuće i posmatrate spoljne zidove, onda se vratite natrag i govorite da ste me videli. Talasi su u moru, more je u talasima, ali talasi nisu more. Oni su samo spolja, najudaljenija pojava od središta mora, od dubine.

Život je tok, neprekidno kretanje; sve se menja, menja u drugo, drugačije. Patanjđali kaže: "Verovati da je to život, jeste nedostatak svesti." Vi ste vrlo, vrlo udaljeni, daleko od života, od središta, od njegove dubine. Na površini postoji promena, na periferiji postoji kretanje, ali u središtu se ništa ne kreće. Nema kretanja, nema promene.⁵

⁵ Sve što se kreće, od kosmosa do tela i uma, je *prakrti*, priroda. Naša suština je nepokretna, ona je *puruša* ili transcendentalni Duh koji omogućava *prakrti* i samu svest o njoj, o samom postojanju.

To je baš kao točak na kolima. Točak nastavlja da se kreće, kreće i kreće, ali u središtu nešto ostaje nepokretno. Na nepokretnom stožeru točak se kreće. Točak može nastaviti da se kreće po čitavoj zemlji, ali se kretao na nečemu što je nepokretno. Svo kretanje zavisi od večnog, nepokretnog. Ako ste videli samo kretanje života, Patanjđali kaže: "Ovo je nedostatak svesnosti, *avidya*." Onda niste dovoljno videli. Ako mislite da je neko dete, onda on postane mlad čovek, onda star čovek, onda umre - videli ste samo obrtanje točka. Videli ste kretanje; dete, mlad čovek, star čovek, mrtav (čovek), leš. Jeste li videli ono nepokretno unutar svih ovih pojava? Jeste li videli ono što nije dete, nije mlad čovek, nije star čovek? Jeste li videli ono od čega svi ovi stadijumi zavise? Jeste li videli ono što obuhvata sve, a uvek ostaje isto, i isto, i isto, koje nije ni rođeno niti umire? Ako to niste videli, ako to niste osetili, Patanjđali kaže: "Vi ste u *avidyi*, pomanjkanju svesnosti."

Niste dovoljno budni jer ne možete videti dovoljno. Nemate očiju dovoljno, jer

Razlikovanje svega što se kreće od nepokretnog središta je suština prave meditacije.

ne možete proniknuti dovoljno. Jednom kada imate oči, viđenje, percepciju, jasnoću, i moć njihovog prodiranja, odmah ćete videti da promena postoji, ali to nije sve. U stvari, to je samo periferija koja se menja, (koja se) kreće. Duboko dole u temelju je večno. Jeste li videli večno? Ako niste videli, to je *avidya*; vi ste hipnotisani periferijom. Promenljive scene su vas hipnotisale. Postali ste previše obuhvaćeni u njima. Potrebna vam je mala odvojenost, nepristrasnost, treba vam malo rastojanje, nužno vam je malo više posmatranja. Uzimanje prolaznog za večno jeste *avidya*; uzimanje nečistog za čisto jeste *avidya*. Šta je čisto, a šta je nečisto? Patanjđali nema ništa da čini s vašom običnom moralnošću. Obično se moralnost razlikuje. Neka stvar može biti čista u Indiji, a nečista u Kini. Nešto može da bude nečisto u Indiji, a čisto u Engleskoj. Ili čak i ovde, nešto može biti čisto za *hinduse*, a nečisto za *jaine*. Moralnost se razlikuje. Zapravo, ako počnete da prodirate u slojeve moralnosti, oni se razlikuju kod svakog pojedinca. Patanjđali ne govori o moralnosti. Moralnost je upravo ustaljeno pravilo, običaj; ona ima upotrebnu vrednost, ali u sebi nema istinu. A kada govori

čovjek kao Patanjđali, on govori o večnim stvarima, ne o lokalnim stvarima. Hiljade moralnosti postoje u svetu, one nastavljaju da se menjaju svakog dana. Okolnosti se menjaju, onda se i moralnost mora promeniti.

Kada Patanjđali kaže "čist" i "nečist," on misli nešto apsolutno različito. Pod "čistotom" on podrazumeva prirodno, a pod "nečistotom" neprirodno. Nešto može da bude prirodno ili neprirodno za vas; stoga ne može biti nikakvog kriterijuma. Uzeti nečisto za čisto, znači uzeti neprirodno za prirodno. To je ono što ste vi učinili, što je čitavo čovečanstvo učinilo. Zbog toga ste postali sve više i više nečisti. Uvek ostanite iskreni, istiniti prema prirodi. Baš mislite o onome što je neprirodno, nađite to. Jer, sa neprirodnim uvek ćete ostati napeti, uznemireni, biće vam nelagodno. Nikome ne može biti udobno u neprirodnoj situaciji, i vi stvarate neprirodne stvari oko sebe. Onda one postaju breme i upropaste vas. Kada kažem "neprirodno" onda mislim na nešto strano vašoj prirodi.

Na primer, mlekar dođe, uzmete mleko i kažete da je ono nečisto. Zašto kažete da je ono nečisto? Kažete to zato što

je ulio vodu u njega. Ali ako je voda bila čista i mleko je takođe bilo čisto, onda bi dve čistoće načinile duplu čistoću.

Kako se dve čistoće mogu sresti, a stvar da postane nečista? Ali one postaju nečiste. Čista voda i čisto mleko se susretnu i oboje će postati nečisti. Voda će biti nečista, mleko će biti nečisto, jer je ušlo nešto strano, nešto je spolja ušlo unutra.

Kada sam bio student na univerzitetu, imao sam mlekara. Bio je čuven u univerzitetskim domovima. Ljudi su verovali da je vrlo svet čovek, i da nikada neće mešati vodu sa mlekom, što je uobičajena praksa u Indiji. Gotovo je nemoguće dobiti čisto mleko, skoro nemoguće. Čovek je bio zaista dobar. Bio je star, jedan stari seljanin, potpuno neobrazovan, ali vrlo dobre naravi. Zbog svoje svete prirode bio je poznat na univerzitetu kao Sant. Jednog dana, kada smo postali prisni, i kada se izgradila neka vrsta prijateljstva među nama, pitao sam ga: "Sant, da li je zaista istina da ti nikada ne sipaš vodu u mleko?" On je rekao: "Apsolutno istina!" Onda sam ja rekao: "To nije moguće. Tvoje cene su iste kao i drugih mlekara; mora da vodiš ceo posao sa gubitkom." On se nasmejao. Rekao je: "Ti ne

znaš. U tome postoji trik." Rekao sam: "Kaži mi trik, jer sam čuo da ti stavljaš svoju ruku na hindu Bibliju *Ramayanu*, govoreći da nikada ne sipaš vodu u mleko." On je rekao: "Da, to sam takođe radio, jer uvek sipam mleko u vodu."

Legalno on je savršeno ispravan. Može se zakleti, i može dati iskaz pod zakletvom; neće biti nevolje oko toga. Međutim, bilo da pomešate mleko sa vodom, ili pomešate vodu sa mlekom, to je isto, jer mešanje s nečim čini to nečistim.

Kada Patanjđali kaže: "Uzimanje nečistog za čisto jeste *avidya*," on kaže: "Uzimanje neprirodnog za prirodno jeste *avidya*." A vi ste uzeli mnoge neprirodne stvari da su prirodne. Možda ste potpuno zaboravili šta je prirodno. Moraćete da idete duboko unutar sebe da nađete prirodno. Celo društvo vas čini nečistim; nastavlja da vas prisiljava na stvari koje nisu prirodne, nastavlja da vas uslovljava, nastavlja da vam daje ideologije, predrasude, i sve vrste besmislica. Morate naći šta je prirodno za vas i vaše vlastito.

Baš pre nekoliko dana, došao je kod mene mlad čovek. Pitao je: "Da li dobro za mene da se oženim? Zato što imam spiritu-

alnu sklonost, ja ne želim da se ženim." Pitao sam ga: "Jesi li čitao Vivekanandu?" Odgovorio je: "Da. Vivekananda je moj *guru*." Onda sam ga pitao: "Koje si druge knjige čitao?" Odgovorio je: "Šivanandu, Vivekanandu i druge učitelje." Pitao sam ga: "Ova odluka da se ne ženiš, da li je došla od tebe, ili Vivekanande, Šivanande i društva? Ako dolazi od tebe, to je apsolutno u redu." On je rekao: "Ne, jer moj um nastavlja da misli o seksu, ali Vivekananda mora da je bio u pravu da čovek mora da se bori sa seksom. Inače, kako će se popraviti. Čovek mora da postigne spiritualnost."

Ovo je nevolja. Dakle ovaj Vivekananda je voda u mleku. Možda je bilo u redu za Vivekanandu da ostane u celibatu; to je na njemu da odluči. Inače ako su na njega ostavili utisak Buda i Ramakrišna, onda je on takođe nečist. Čovek mora da sledi svoje vlastito biće i prirodu, mora da bude vrlo iskren i autentičan, jer mreža je široka i ima milione zamki. Put se račva na mnogo, mnogo dimenzija i pravaca. Možete biti izgubljeni. Vaš um misli o seksu, a Vivekanandino učenje kaže: "ne!" Onda vi morate odlučiti. Morate da se krećete prema svom umu. Rekao sam mladom čoveku:

"Bolje je da se oženiš." Onda sam mu ispričao anegdotu.

Sokrat je bio jedan od ljudi koji je najviše propatio od ikada rođenih muževa. Njegova žena Ksantipa, bila je jedna od najopasnijih žena. Ona bi izlemala Sokrata. Jednom je izlila na njegovu glavu ceo čajnik. Pola lica mu je ostalo opečeno čitavog njegovog života. Takvog čoveka pitati šta da se radi! ... Jedan mladić je pitao: "Treba li da se oženim, ili ne?" Naravno, on je očekivao da će Sokrat reći "ne" - toliko je propatio zbog toga. Međutim, on je rekao: "Da, treba da se oženiš". Mladić je rekao: "Ali kako možete reći to? Čuo sam mnoge glasine o vama i vašoj ženi". On je rekao: "Da, ja kažem tebi da treba da se oženiš. Ako dobiješ dobru ženu, bićeš srećan, a kroz sreću mnoge stvari rastu, jer sreća je prirodna. Ako dobiješ lošu ženu, onda će rasti nevezivanje, odricanje. Postaćete veliki filozof kao ja. U oba slučaja ćeš profitirati. Kada si došao da me pitaš da li da se oženiš ili ne, ideja da se oženiš je u tebi, inače zašto bi dolazio kod mene?"

Rekao sam tom mladom čoveku: "Došao si da me pitaš. To pokazuje da Vivekananda nije bio dovoljan; još uvek je

tvoja priroda istrajna. Treba da se oženiš. Propati to, uživaj u tome; u bolu i zadovoljstvu. Kreći se kroz oboje i postani zreo kroz iskustvo. Jednom kada postaneš zreo, ne zato što Vivekananda ili neko drugi tako kaže, već zato što si ti postao razvijen i zreo, nerazumnost seksualnosti otpada; to se smanjuje. Onda nastaje *brahmacharya*, pravi celibat; pojavljuje se pravi celibat, proizilazi čist celibat, ali to je drugačije."

Uvek zapamtite da ste vi sami. Vi niste ni Vivekananda, ni Buda, niti ja. Ne budite previše dirnuti, podložni utisku; utisak je jedna nečistota. Ne budite podložni prevelikom delovanju na vas; delovanje (na vas) je jedna nečistota. Budite budni, posmatrajte, zapažajte, i dok nešto ne bude odgovaralo vašoj prirodi, nikada to ne uzimajte. To nije za vas, ili niste spremni za to. Koji god da je slučaj, u ovom trenutku to nije za vas. Morate da prođete kroz svoje vlastito iskustvo. Patnja vam je takođe potrebna da biste došli do zrelosti, do potpune razvijenosti. Ništa ne možete uraditi na brzinu.

Život je večan, u njemu nema žurbe. Vreme ne nedostaje. Život je apsolutno strpljiv; nema nestrpljenja u njemu. Možete

se kretati svojim vlastitim korakom. Nije potrebno da uzimate prečice; niko nikada nije bio uspešan kroz prečice. Ako uzmete prečicu, ko će vam dati iskustvo dugog, dugog putovanja? Propustićete to. A postoji svaka mogućnost da se vratite natrag na to, i cela stvar bi bila gubljenje vremena i energije. Prečice su uvek jedna iluzija. Nikada ne birajte prečicu, uvek odaberite prirodno. Možda će uzeti mnogo vremena - dozvolite to. Na taj način život raste; on ne može biti prinuđen.

Kada Patanjđali kaže: "*Nedostatak svesnosti je uzimanje nečistog za čisto,*" čistota označava vašu "prirodnost," kakvi jeste, neokaljani od drugih. Ne pravite ideal ni od koga. Ne pokušavajte da budete slični Budi, možete postati samo vaše biće.⁶ Čak i kada bi Buda pokušao da bude kao vi, to ne bi bilo moguće. Niko ne može postati sličan nikome drugom. Svako ima svoj vlastiti jedinstveni način postojanja, a to je čistota. To je vrlo teško, jer na vas se ostavlja utisak, postajete hipnotisani. To je vrlo teško, jer postoje logični ljudi, koji vas ubede. To je vrlo teško. Oni su lepi ljudi, njihova lepota ostavlja utisak na vas. Postoje divni

⁶ Your self; vaša bit, vaša lična suština, Sopstvo.

ljudi okolo; oni su magnetski, imaju harizmu. Kada ste oko njih, vi ste jednostavno privučeni; oni imaju gravitaciju.

Morate biti budni, više budni od velikih osoba, više budni od onih koji imaju magnetizam, više budni od onih koji mogu načiniti utisak, uticati na vas i preobraziti vas, jer vam mogu dati nečistotu. Nije da oni žele da vam je daju, nijedan Buda nikada nije pokušao da nekoga učini sličnim njemu samom. Oni to ne žele, ali vaš vlastiti nepromišljen um pokušaće da imitira, načiniti ideal od nekoga drugog i nastojati da postane takav. To je najveća nečistota koja se može dogoditi čoveku. Volite Budu, Isusa, Ramakrišnu, budite obogaćeni njihovim iskustvima, ali ne budite pritisnuti (njihovim uticajem). To je vrlo teško, jer razlika je vrlo suptilna. Volite, slušajte, upijajte, ali ne imitirajte. Uzmite šta god možete da uzmete, ali uvek uzmite prema svojoj vlastitoj prirodi. Ako nešto odgovara vašoj prirodi, uzmite to - ali ne zato što tako kaže Buda.

Buda stalno traži od svojih učenika: "Ne uzimajte ništa zato što ja to kažem. Uzmite samo ako vam to treba, ako ste došli do tačke gde će to biti prirodno za vas."

Buda postaje Buda kroz milione života, milione iskustava dobrog i lošeg, greha i vrline, moralnosti i nemoralnosti, bola i uživanja. Sam Buda je morao da prođe kroz milione života i milione iskustava. A šta vi želite? Jednostavno da slušate Budu, pod njegovim utiskom, odmah da skočite i počnete da ga sledite. To nije moguće. Moraćete da idete napred svojim vlastitim putem. Uzmite što god možete da uzmete, ali se uvek krećite svojim vlastitim putem.

Uvek se sećam knjige Fridriha Ničea, *Tako je govorio Zaratustra*. Kada je Zaratustra govorio napuštajući svoje učenike, poslednja stvar koju im je rekao bila je vrlo lepa. To je bila poslednja poruka, rekao je sve. Dao im je celo svoje srce, a poslednja stvar koju je rekao bila je: "Sada slušajte me, a slušajte me tako duboko kao što me nikada niste slušali. Moja poslednja poruka je: Čuvajte se Zaratustre! Pazite se mene!"

Ovo je poslednja poruka svih prosvetljenih ljudi, jer su oni tako atraktivni; možete pasti kao žrtva. A kada nešto spolja uđe u vašu prirodu, na pogrešnoj ste stazi.

Patanđali kaže: "*Nedostatak svesnosti je uzimanje prolaznog za večno, nečistog za čisto, bolnog za prijatno.*"

Vi ćete reći: "Možda je Patanjđali u pravu kada kaže za prolazno ili nečisto, ali mi nismo tako luckasti da uzimamo bolno kao prijatno." Ali jeste, svako jeste - dok ne postanete savršeno svesni. Vi ste uzeli mnoge stvari kao prijatne, koje su bolne. Patite od bola, jecate i ližete suze, ali još ne razumete da ste uzeli nešto što je u osnovi bolno i ne može se promeniti u uživanje.

Svaki dan ljudi mi dolaze radi njihovih seksualnih odnosa, govoreći mi da je to bolno. Nisam naišao ni na jedan jedini par koji kaže da je njihov seksualni život kao što treba da bude - savršen, lep. U čemu je stvar? U početku oni kažu da je sve bilo lepo. U početku to uvek jeste! Kod svakoga seksualni odnos je lep u početku, ali zašto se on izvrće u gorko i čemerno?

Oni koji imaju primedbe, ili daju savete o ljudskoj svesti, duboko govore: "Početak, lepota u početku je upravo trik prirode da vas obmane i napravi ludim." Jednom kada ste napravljeni ludim, realnost izbija na površinu. To je baš kao kada odlazite na pecanje i koristite mali mamac; u početku kada se dve osobe sretnu, one misle: "Sada će ovo biti najveći vrhunac zadovoljstva u svetu." Oni misle: "Ova žena je

najlepša žena," a žena misli, "Ovaj muškarac je najveći muškarac koji je ikada postojao." Oni započinju u iluziji; izmišljaju. Pokušavaju da vide šta god žele da vide. Ne vide stvarnu osobu. Ne vide ko je tu, vide samo projekciju svog vlastitog sna; drugi postaje upravo ekran a vi projektujete. Pre ili docnije realnost izbija, iskazuje se. A kada je seks obavljen, onda je osnovna hipnoza prirode okončana, sve se dovodi u stanje gorčine, nezadovoljstva.

Onda dolazite do toga da vidite drugog kakav jeste; vrlo običan; ništa posebno. Telo više nije prijatnog mirisa - ono se znoji. Lice više nije božansko - postalo je bliže životinjskom. Iz očiju, sada Bog više ne gleda u vas, nego razjarena divlja životinja, seksualna životinja. Iluzija je srušena, san je razbijen. Sada beda započinje.

A vi ste obećali da ćete voleti ženu zauvek; žena je obećala da će čak i u budućim životima biti vaša senka. Sada ste obmanuti od svojih vlastitih obećanja, uhvaćeni u zamku. Kako sada da se povučete? Sada morate to podnositi.

Licemerstvo ulazi, pretvaranje, ljutnja. Jer kad god se pretvarate, pre ili kasnije ćete se naljutiti, pretvaranje je tako težak

teret. Sada uzimate ruku žene i držite je, ali ona se jednostavno znoji i ništa se ne dešava; nema poezije, samo znojenje. Želite da je ostavite, ali žena će se osećati povređenom, a ljubavnici moraju da se drže za ruke. Ljubite ženu, ali nema ničega sem neprijatnog mirisa ustiju. Sve biva odvratno, a onda vi reagujete, onda počinjete da se svetite, da bacate odgovornost na drugog, pokušavate da dokažete da je drugi kriv. On ili ona su uradili nešto pogrešno, ili vas je ona varala, ona se pretvarala da je nešto što nije. A onda, čitava odvratna stvar braka.

Zapamtite, nedostatak svesnosti je uzimanje bolnog kao prijatnog. Ako je nešto prijatno u početku, a na kraju se izvrne u bolno, zapamtite da je bilo bolno od samog početka; samo pomanjkanje svesnosti vas je obmanulo. Niko drugi vas nije obmanuo, samo nemanje svesnosti. Niste bili dovoljno budni da vidite stvari kakve su one bile. Inače, kako bi se moglo zadovoljstvo izvrnuti u bol? Da je bilo pravo uživanje, kako vreme prolazi, ono bi postajalo veće i veće uživanje. Tako bi to trebalo da bude.

Vi zasadite seme mango drveta, kada ono poraste hoće li ono dati plod nim drveta, gorak plod? Na prvom mestu, ako je

seme bilo seme manga, to će biti mango drvo, veliko mango drvo. Hiljade slatkih mangoa će nastati od njega. Ali ako zasadite mango drvo, a na kraju se ono izvrne da bude nim drvo, gorko, apsolutno gorko, šta to znači? To znači da vas drvo nije obmanulo, nego ste vi zamenili seme nim drveta za seme mango drveta.

Inače, uživanje raste i postaje prijatnije, sreća raste u veću i veću sreću. Na kraju se ona preobražava u najviši vrhunac blaženstva; ali onda čovek mora biti svestan kada sadi seme. Jednom kada zasadite seme, vi ste uhvaćeni jer onda ne možete ništa promeniti. Onda ćete takođe morati da berete plod. Takođe ubiranjem jada, nikada nećete postati svesni da je nešto moralo biti pogrešno sa semenom. Kad god morate požnjeti patnju mislite da vas je neko drugi obmanjivao; žena, muž, prijatelj, porodica, svet, ili neko drugi. Đavo ili neko drugi izvodi trikove s vama. Ovo je izbegavanje suočavanja s realnošću da ste zasadili nepodesno seme.

Nedostatak svesnosti je uzimanje bolnog za prijatno. A ovo je kriterijum, pitajte Patanjđalija, Šankaračarju, Budu, ovo je merilo: Ako se nešto na kraju okrene

u bol, mora da je bilo bolno od početka. Kraj je merilo, konačni plod je merilo. Treba da sudite o drvetu na osnovu plodova; ne postoji drugi način da se sudi o njemu. Ako je vaše drvo postalo drvo jada, treba da ocenite da je seme bilo nepodesno, nešto što ste učinili bilo je pogrešno; vratite se natrag.

Ali vi to nikada ne činite. Opet ćete načiniti istu grešku. Ako vaša žena umre, i vi ste mislili mnogo puta da bi bilo dobro ako umre - teško je naći muža ko nije pomislio mnogo puta da bi bilo dobro ako bi žene umrla - "Dokrajčio sam to, neću opet gledati druge ženu" - ali, onog trenutka kada žena umre, odmah ideja druge žene ulazi u um. Um opet započinje da misli: "Ko zna, ova žena nije bila dobra, ali druga će možda biti dobra. Ovaj odnos se nije dobro završio, ali to ne zatvara sva vrata; druga vrata su otvorena". Um započinje da radi. Upašćete opet u istu zamku, i opet ćete patiti. Uvek ćete misliti: "Možda ova žena... a druga žena ..." Nije pitanje žene i muškarca, pitanje je da se bude svestan.

Ako ste svesni, onda sa svime što radite brinućete za krajni cilj. Bićete potpuno budni za ono šta će se dogoditi na kraju.

Onda ako želite da on bude bolan, ako želite da živite u bolu i jadu, na vama je da iza-berete. Ali onda ne možete nikoga drugog učiniti odgovornim. Znaete savršeno dobro da ste vi zasadili seme, a sada morate ubrati plod. Ali ko bi bio tako lud, da budan i svestan seje gorko seme? Zbog čega?

Nedostatak svesnosti je da se uzme ne-sopstvo za Sopstvo;

Ovo su kriterijumi.

Vi ste uzeli ne-sopstvo za sopstvo. Ponekad mislite da ste telo, ponekad mislite da ste um, ponekad mislite da ste srce⁷; ovo su tri zamke. Telo je najspoljašnji sloj. Kada osećate glad, ne kazujete li uvek: "Ja sam gladan"? - to je nedostatak svesnosti. Vi ste upravo znalac da je telo gladno; vi niste gladni. Kako svest može biti gladna? Hrana nikada ne ulazi u svest; svest nikada nije gladna. Zapravo, jednom kada upoznate svesnost, naći ćete da je uvek zasićena, nikada gladna. Ona je uvek savršena, apsolutna; ne nedostaje joj ništa. Ona je već sam vrhunac, sam vrh, najviši rast; ona nije gla-

⁷ Ono što osećate. Misli se na čulne osete i raspoloženja, ne na emocionalnu zrelost kao takvu.

dna. I kako svest može biti gladna za hranom? Telu je potrebna hrana.

Čovek svesnosti će reći: "Moje telo je gladno." Ili, ako svesnost ide još dublje, on neće reći "moje telo"; on će reći: "Ovo telo je gladno, telo je gladno."

Jedan veliki indijski mistik je otišao u Ameriku. Njegovo ime je bilo Ramtirt. Obično je govorio uvek u trećem licu. Nikada nije koristio "ja". Izgledao je nesporno, jer ljudi koji ga nisu znali, nisu mogli da slede ono što je govorio. Jednog dana se vratio natrag u kuću gde je boravio u Americi. Ušao je unutra smejući se, uživajući, celo njegovo telo se smejalalo, stomak se smejaao. Celo telo se treslo u smehu. Porodica ga je pitala: "O čemu se radi, šta se dogodilo? Zašto si tako srećan? Zašto se smeješ?" On je rekao, to se dogodilo na ulici. Nekoliko derana je počelo da gađa kamenjem Rama." Ram je bilo njegovo ime. "A ja sam rekao Ramu, 'Sada vidi!' A Ram je bio vrlo, vrlo ljut. Želeo je da nešto učini, ali ja nisam saradivao, stajao sam po strani." Porodica je rekla: "Ne možemo slediti šta misliš. Ti si Ram. O kome ti govoriš?" Ramtirt je rekao: "Ja nisam Ram, ja sam znalac. Ovo telo je Ram, i oni derani

ne mogu gađati kamenjem mene. Kako kamen može da se baci na svest? Možete li da pogodite nebo kamenom? Možete li dodirnuti nebo sa kamenom?"

Svest je kao široko nebo, prostor; ne možete je pogoditi. Samo telo može biti pogodoeno kamenom, jer telo pripada materiji; materija ga može udariti. Telo pripada materiji. Ono oseća glad za hranom. Hrana ga može zadovoljiti; glad će ga ubiti. Svest nije telo.

Nedostatak svesti je kada uzimate svoje telo kao sebe. Devedeset posto vaših životnih nevolja su zbog nedostatka svesnosti. Vi uzimate telo kao sebe samog, i onda patite. Vi patite u snu. Telo nije vaše. Ubrzo ono neće biti vaše. Gde ste vi bili kada vaše telo nije bilo ovde? Gde ste bili pre svog rođenja, kakvo lice ste tada imali? A posle smrti, gde ćete biti i kakvo će biti vaše lice? Hoćete li biti muškarac ili žena? Svest nije ni jedno ni drugo. Ako mislite da sam ja muškarac, to je nedostatak svesnosti. Svesnost? Kako svest može biti podeljena u polove? Ona nema polni organ. Ako mislite da ste dete ili mlad čovek, ili star čovek, vama opet nedostaje svest. Kako možete biti stari, kako možete biti mladi? Svest nije

ni jedno ni drugo. Ona je večna; ona je ista; nije rođena, ne umire ona ostaje - ona je sam život.

Ili, uzmite um - to je drugi, dublji sloj. A on je mnogo suptilniji i bliži do svesti. Vi uzimate da je vaš um vi sami. Nastavljate da govorite: "Ja, ja, ja." Ako neko osporava vašu ideju, vi kažete: "Ovo je moja ideja," i vi se borite zbog nje. Niko ne raspravlja zbog istine; ljudi diskutuju, raspravljaju i bore se zbog svog "ja". "Moja ideja označava mene. Kako se usuđujete da se suprotstavljate? Ja ću dokazati da sam u pravu."

Niko ne mari za istinu. Ko brine, pitanje je ko je u pravu, nije pitanje šta je ispravno? Međutim, onda se ljudi identifikuju, i ne samo obični ljudi, čak i ljudi koji su religiozni. Čovek se odriče porodice, dece, tržnice, sveta i ide na Himalaje. Ako ga pitate: "Jesi li hindus?" A on kaže: "Da". Kakav je taj hinduizam? Da li je svest hindu, muslimanska, hrišćanska? To je um. Nedostatak svesti je ako postanete identifikovani sa ne-sopstvom, a mislite da je Sopstvo. A onda postoji srce, najbliže svesti, ali je još uvek daleko udaljeno. Postoji telo, misli i osećanja. Kada osećate, treba da

budete vrlo, vrlo svesni da osetite da niste to vi koji oseća. To je deo mehanizma. Naravno, to je najbliže svesti. Zbog toga je srce najbliže svesti, glava je baš između, a telo je najdalje udaljeno. Ali ipak, srce niste vi. Čak i osećanje je fenomen; ono dolazi i odlazi; to je talas, diže se i umire; to je raspoloženje; to jednom postoji, a onda ne postoji. Vi ste ono što će uvek postojati, uvek i uvek, zauvek i zauvek.

Nedostatak svesnosti je uzimanje ne-sopstva za Sopstvo.

Onda šta je svesnost? Svesnost je da se bude svestan da vi niste telo, ne zato što Upanišade kažu tako, ili Patanjđali kaže tako - pošto možete ugurati to u svoj um da vi niste telo. Nastavljate li da ponavljate svakog jutra i večeri: "Ja nisam telo" to neće pomoći. Nije pitanje ponavljanja, pitanje je dubokog razumevanja. Ako vi razumete, u čemu je poenta ponavljanja?

Jednom je boravio sa mnom *sannyasin*, jedan *đainski* monah. Svako juto bi sedeo i pevao *sanskritsku mantru*: "Ja nisam telo, ja nisam um; ja sam najčistiji *brahman*." Pevao je i pevao, i pevao jedan i

po sat svakog jutra. Trećeg dana sam mu rekao: "Nisi li spoznao to? Onda zašto pevaš? Ako si spoznao to, to je ludo. Ako nisi spoznao to, to je opet ludo jer samim ponavljanjem kako možeš spoznati?"

Ako čovek nastavlja da ponavlja: "Ja sam čovek velikog potencijala, seksualnog potencijala" možete biti sigurni da je impotentan. Zašto ponavlja: "Ja sam čovek, vrlo potentan i snažan." Ako ponavlja ovo za sat i po svakog jutra, šta to znači? To pokazuje da je u umu nešto što je baš suprotno; duboko dole, on zna da je impotentan. Sada pokušava da obmane samog sebe sa: "Ja sam vrlo moćan čovek." Ako jeste, vi jeste. Nije potrebno ponavljati to. Rekao sam *đainskom* monahu: "Ovo pokazuje da ti nisi spoznao. Ovo je savršena indikacija da si još uvek identifikovan sa telom. Kako možeš izaći iz toga pomoću ponavljanja? Shvati da ponavljanje nije razumevanje."

Da bi razumeo, posmatraj. Kada glad dođe, posmatraj gde je ona, u telu ili u tebi. Dolazi jedna ideja, posmatraj gde je ona, u tvom umu ili u tebi. Osećanje se budi, posmatraj. Bivajući sve više i više pažljiv dospećeš do svesnosti. Ponavljanjem niko ništa nije postigao.

*Egoizam je identifikacija onoga-
koji-vidi sa viđenim.*

Vi ste tamo iza svojih očiju, upravo stojite kao kada neko stoji iza prozora i posmatra napolje. Čovek koji gleda napolje kroz prozor je upravo kao vi, gledajući iza očiju prema meni. Ali vi možete postati identifikovani s očima, možete biti identifikovani sa viđenjem. Viđenje je sposobnost, prenosno sredstvo. Oči su samo prozori; one nisu vi.

Patanjđali kaže: "Kroz pet čula vi postajete identifikovani sa prenosnim sredstvima,⁸ a onda iz ovih pet nastaje ego." Ego je lažno sopstvo. Ego je sve ono šta vi niste, a mislite da jeste.

Čovek stoji unutra iza prozora, i započinje da misli da je on prozor. Šta vi radite iza očiju? Vi ste gledanje kroz oči. Oči su prozori, uši su prozori; vi ste slušanje sa ušima. Ispružite svoju ruku prema meni, i ja vas dodirujem; ruka je upravo vozilo. Vi niste ruka. Ovo možete posmatrati, i s ovim možete eksperimentisati.

Mnogo puta se desi da se nešto

⁸ Čula i telo kao nosilac duše, vozilo, prevozno sredstvo.

dešava baš ispred vaših očiju, a vi to ne primetite. Ponekad pročitate celu stranicu i odjednom postanete svesni da ste čitali, a niste pročitali ni jednu jedinu reč. Ne sećate se šta ste čitali, i morate se vratiti natrag. Šta se dogodilo? Da ste vi bili oči, kako bi to bilo moguće?

Vi niste oči. Prozor je bio bez vlasnika, prazan, gledajući u stranicu knjige. Svest iza prozora nije bila prisutna, bila je angažovana negde drugde. Pažnja nije bila prisutna. Možda ste stajali na prozoru sa zatvorenim očima, ili leđima okrenuti prozoru, ali niste gledali kroz prozor. To se događa svakog dana - odjednom shvatate da se neka stvar dogodila a vi je niste videli, niste je čuli, niste je pročitali. Niste bili tu prisutni; bili ste negde drugde, misleći neke druge misli, sanjajući neke druge snove, krećući se u nekim drugim svetovima. Ovaj prozor je bio prazan; samo oči su bile tamo.

Da li poznajete prazno oko? Idite da vidite ludog čoveka; tamo možete videti prazno oko. On gleda u vas, a ne posmatra. Možete videti da on gleda u vas, a uopšte vas ne posmatra. Njegovo oko je prazno.⁹

⁹ Prazno je zato što slučajevi teških duševnih bolesnika su zapravo slučajevi kada je duša napustila

Ili možete otići kod sveca, koji je ostvaren; njegovo oko je takođe prazno. Nije kao kod ludog čoveka, ali nešto slično tome - on gleda kroz vas. On se ne zaustavlja na vama, on ide izvan vas. Ili on ne gleda u vaše telo, nego u vas. On prodire; ostavlja vaše telo, vaš um, vaše srce i jednostavno skače u vas. A vi ne znate ko ste.¹⁰

Zbog toga mudračev pogled izgleda

fizičko telo i ono je ostalo samo da vegetira bez duše. To je moguće jer telo se formira biološkom reprodukcijom nezavisno od duše koja je duhovni princip svesti, koja se u telu inkarnira i spaja od šestog meseca trudnoće pa sve do šeste godine starosti, do kada se obično potpuno uklopi i identifikuje sa telom. Zbog nekog razloga dešava se da duša odustane od života u tom telu, a to telo nastavi da živi tj. da vegetira. Ono tako može da se kreće manje ili više kontrolisano, ali ne može da opstane bez pomoći drugih. To su slučajevi mongoloidnosti ili frasa kod dece nakon čega prestaju sa svakim razvojem. Ili kod slučajeva teške shizofrenije kod starijih osoba tako da nastave fizički da funkcionišu na složeniji način zbog nakupljenih iskustava tela i uma pre odlaska duše. Detalje o životima duša videti u knjigama Majkla Njutna "Putovanja duša" i "Sudbina duša".

¹⁰ Prosvetljeni vidi našu dušu i njoj se direktno obraća. Ako mi nismo svesni naše duše, Sopstva, tada njegov način na koji nas vidi zbunjuje, izgleda nam kao nerazuman, kao da gleda kroz nas, itd.

kao da prolazi kroz vas. Ne zaustavlja se na vama, jer za mudraca, ego za koga vi mislite da ste vi, nije vi. On mimoilazi ego; jednostavno gleda u vas. Ludak gleda s praznim okom, jer njegova svest tu nije prisutna. A mudrac takođe izgleda da gleda s praznim okom, jer njegova je svest apsolutno tu prisutna. On prodire u vas tako duboko, do same dubine vašeg bića dokle vi još niste dospeli. Zbog toga izgleda kao da ne gleda u vas, jer vi, sa kojim ste se identifikovali, nije realnost za njega, nego vi kojeg niste svesni, za njega je realnost.

Egoizam je identifikacija onoga-koji-vidi sa viđenim, sa prenosnim sredstvom. Ako odbacite identifikaciju sa vozilom, ego otpada. I ne postoji drugi način da se odbaci ego. Nemojte postati identifikovani sa telom: očima, ušima, umom, srcem - i odjednom nema ega. Vi ste u svojoj totalnoj čistoti, ali tu nema ega. Vi ste po prvi put u svom totalnom prisustvu, ali nikakvog ega tamo nema, nema "ja" procesa, niko ne kaže: "ja jesam".

Privlačnost, a kroz nju, privrženost ili vezivanje, javlja se prema bilo čemu što donosi uživanje. Antipatija, ili odbojnost

javlja se prema bilo čemu što prouzrokuje bol.

Ovo su vaša dva načina da budete ovde u svetu: privučeni ste prema nečemu za šta osećate da prouzrokuje uživanje, ili se osećate ograničeni, odbijeni nečim za šta mislite da prouzrokuje bol. Ali ako postanete više i više budni, imaćete totalnu promenu. Moći ćete videti da sve ono što proizvodi uživanje takođe proizvodi bol - uživanje u početku, bol na kraju. Sve što prouzrokuje bol, takođe proizvodi uživanje - bol u početku, uživanje na kraju. Takva su dva puta u svetu.

Jedan je put domaćina. Pokušajte da razumete to - to je vrlo, vrlo značajno. Jedan je put domaćina, *grahsthe*. On živi kroz vezanost, privlačnost. Ma šta da on oseća prouzrokovaće zadovoljstvo, on se kreće prema njemu. Prianja uz njega i na kraju nalazi bol i ništa drugo, muku i ništa drugo.

Baš je suprotan put monaha, čoveka koji se odrekao sveta. On ne prianja uz uživanje. Nasuprot tome, on započinje da prianja uz bol, asketizam, mučenje. On leži na krevetu od trnja, nastavlja s dugim postom,

stoji godinama, ne spava mesecima. On čini baš suprotno, jer je saznao da, kad god postoji uživanje u početku, na kraju postoji bol. On je obrnuo logiku; sada traži bol. I on je u pravu - ako tražite bol, na kraju će biti uživanje.

Inače čovek koji praktikuje bol postaje nesposoban da oseća bol. Čovek koji praktikuje bol postaje nesposoban za uživanje u malim stvarima, upravo malim stvarima. Vi ne možete razumeti. Jer čovek koji je postio za mesec, običan hleb, maslac i so su tako velika gozba. Čovek koji je ležao na trnju, ako mu dozvolite samo da legne na zemlju, na običnu zemlju, nikakav car ne bi mogao spavati tako lepo.

Inače oboje su dve strane istog novčića, oboje su pogrešni. Monah je samo obrnuo proces; on stoji u *shirshasani*, stoji na glavi, ali je isti čovek. Oboje su vezani: jedan je vezan za uživanje, a drugi je vezan za bol.

Čovek svesnosti je nevezan. On nije ni *grahstha*, domaćin, niti je monah. On ne ide u manastir, i ne ide na planine. On ostaje gde god jeste - jednostavno se kreće "u okviru unutrašnjeg." Na spoljašnjoj strani nema izbora za njega. On ne prijanja uz uživa-

vanje i ne prijanja uz bol. Nije ni hedonista, niti je samomučitelj. On se jednostavno kreće "u okviru unutrašnjeg" gledajući na igru uživanja i bola, svetla i senke, dana i noći, života i smrti. On se kreće izvan oboje. Zato što postoji dualnost, on se kreće izvan oboje, transcendirira oboje. On jednostavno postaje budan i svestan, i u toj svesnosti po prvi put neka stvar se događa, koja nije ni bol niti uživanje, već koja je blaženstvo. Blaženstvo nije uživanje; uživanje je uvek pomešano s bolom. Blaženstvo nije ni bol niti uživanje, blaženstvo je izvan oboje.

A izvan oboje vi Jeste. To je vaša priroda, vaša čistota, vaša kristalna čistota postojanja - upravo transcendencija, natčulnost. Vi živite u svetu, ali svet nije u vama. Krećete se u svetu, ali svet se ne kreće u vama. Postajete netaknuti, gde god da jeste. Postajete lotosov cvet.

POSTATI SLOBODAN U NESLOBODNOM DRUŠTVU

24 aprila 1975 u Buddha dvorani

Prvo pitanje:

Na osnovu jednog od vaših odgovora prekjuče, osećam da niste dali dovoljnu vrednost zapadnom čoveku za upotrebu sna kao jednog od sredstava za svesnost. Mislim naročito na Jungove tehnike u psihologiji samorealizacije.

Da, ne dajem veliku vrednost Frojdu, Jungu, Adleru, Asađoliju¹¹. Frojd, Jung, Adler i drugi, upravo su deca koja se igraju u pesku vremena. Oni su sakupili lepe oblutke, lepo obojeno kamenje, ali kada pogledate u najviše, krajnje, oni su baš deca koja se igraju sa šljunkom i kamenjem. Ovo kamenje nisu pravi dijamanti. Koliko god da su oni postigli vrlo je, vrlo primitivno. Lagano bi trebali da me sledite da biste razumeli.

¹¹ Roberto Assagioli

Čovek može biti fizički bolestan; onda malo pomoći mogu da pruže Frojd, Jung i drugi. Ali kada je čovek egzistencijalno bolestan, ni lekar niti psihijatar ne mogu biti ni od kakve pomoći. Egzistencijalna bolest je duhovna. Nije ni zbog tela niti zbog uma, već zbog celine - a celina transcendirira sve delove. Celina nije samo sklop, sastav delova. To je nešto izvan delova. To je nešto što obuhvata sve delove u sebi. To je prevazilaženje, transcendencija.

A bolest je egzistencijalna. Čovek pati od duhovne bolesti. Snovi, pri tome, neće biti ni od kakve pomoći. Šta zapravo snovi mogu učiniti? U najboljem slučaju, mogu vam pomoći da malo više razumete svoje nesvesno. Snovi su jezik nesvesnog, simboli, nagoveštaji, migovi i gestovi iz nesvesnog; poruka iz nesvesnog svesnom. Psihoanalitičar vam može pomoći da interpretirate snove, oni mogu postati posrednici, mogu vam reći šta vaši snovi znače. Naravno, ako možete razumeti svoj san, bićete malo bliži vašem nesvesnom. Ovo će vam pomoći da postanete više prilagođeni sa svojim nesvesnim. Imaćete malo razumevanja. Vaša dva dela, svesno i nesvesno,

neće biti tako daleko razdvojeni; biće malo bliži. Nećete biti rascepljeni kao ranije. Malo jedinstvo, neka vrsta jedinstva će postojati u vama. Bićete više normalni, ali da se bude normalan nije ništa. Da se bude normalan, nije čak ni vredno govoriti o tome. Da se bude normalan, znači da ste onakvi kao što obično treba da budete; ništa drugo se nije dogodilo, ništa izvan nije prodrlo u vas. Bićete takođe više prilagođena osoba u društvu. Naravno, bićete malo bolji suprug, malo bolja majka, malo bolji prijatelj; ali samo malo.

Ali to nije samorealizacija. A kada Jung počne da govori o samorealizaciji kroz analize snova, govori vrlo glupo. To nije samorealizacija, jer samorealizacija dolazi samo kada nema uma. Objašnjeni snovi nisu tumačenje; oni pripadaju umu, oni su deo uma. Nijedna psihologija na Zapadu - izuzev ona od Gurđijeva, Majstor Ekharta i Jakoba Bemea - nijedna psihologija na Zapadu ne ide izvan uma. A ovih nekoliko ljudi, Jakob Beme, Ekhart i Gurđijev, zapravo ne pripadaju Zapadu, oni pripadaju Istoku. Čitavo njihovo gledište je istočno. Oni su rođeni na Zapadu, ali njihovo držanje, njihov način života, samo njihovo

razumevanje je sa Istoka. Kada kažem "sa Istoka", uvek imajte na umu da ne mislim geografski.

Za mene Istok je gledište, način mišljenja, a Zapad takođe način mišljenja. Nisam zainteresovan za geografiju. "Zapad" je način gledanja na stvari, a "Istok" je takođe način gledanja na stvari. Kada Istok gleda na stvari, on gleda u celinu, a kada Zapad gleda u stvari on uvek gleda u deo. Zapadno držanje je analitičko - on analizira. Istočno gledište je sintetičko - on sintetizuje, pokušava da nađe Jedno u mnoštvu. Zapadni stav pokušava da nađe mnoštvo u Jednom.

Zapadno gledište je uvek bilo efikasno u analiziranju, seciranju, uzimanju stvari odvojeno, ponaosob. Čak i pokreti kao Psihosinteza Asađolija nije stvarna sinteza, jer samo gledište nedostaje. Prvo su Frojd i Jung razdvojili stvari, razbili su celinu, a sada Asađoli na neki način pokušava da te delove stavi zajedno.

Možete secirati čoveka u delove, on je bio živ. Kada ste ga secirali, više nije živ. Opet možete staviti natrag delove, ali život neće doći. To će biti mrtav leš. I čak i ako su delovi stavljeni opet zajedno, neće činiti

celinu. Za ono što su Frojd i Jung učinili, Asađoli se jednostavno kaje. On spaja delove opet zajedno, ali to je leš. Nema u tome sinteze.

Morate gledati u celinu, a celina je potpuno drugačija. Sada su čak i biolozi postali svesni, čak i medicina je svakog dana postala sve više i više svesna da, kada uzmete krv od čoveka u nameri da je ispitate, nije više ista krv koja je tekla kroz čoveka, jer sada je mrtva. Vi ispitujuete nešto drugo. Krv cirkuliše i čovek je živ. Ona pripada celini, sistemu; ona teče kroz njega. Ona je živa kao ruka tela. Ako odsećete ruku - to više nije ista ruka. Kako može krv da bude ista kada je iznesete iz tela, odnesete je u laboratoriju i ispitujuete? Ona više nije ista krv.

Život postoji kao jedinstvo, a zapadno stanovište je da secira, da ide do dela, da razume deo i kroz deo pokušava da shvatiti celinu. Uvek će vam nešto nedostajati. Čak i ako možete shvatiti kao Asađoli, onda će to razumevanje biti kao leš; nekako sastavljen zajedno, ali bez živog jedinstva u sebi.

Frojd i Jung su radili sa snovima. To je bilo otkriće na Zapadu, na neki način

veliko otkriće, jer zapadni um je sasvim zaboravio na spavanje, na sanjanje. Zapadni um je postojao najmanje tri hiljade godina bez razmišljanja o snovima i o spavanju. Zapadni um je mislio da su samo budni sati život, ali sati budnosti su samo dve trećine. Ako živite šezdeset godina, u spavanju ste bili dvadeset godina, Jedna trećina života će biti u snovima i u spavanju. To je velika pojava; zauzima jednu trećinu vašeg života. Ne može je jednostavno odbaciti; nešto se tamo događa. To je deo vas, a ne mali deo, nego značajniji deo. Frojd i Jung su povratili koncept da čovek mora biti shvaćen kroz snove i svoje spavanje, i mnogo je učinjeno u tom pravcu. Ali kada je Jung počeo da misli da je to nešto u svrhu samorealizacije, onda je otišao predaleko.

To je dobro. Za psihološko zdravlje to može biti korisno, ali psihičko zdravlje nije egzistencijalno zdravlje.

Vi možete biti fizički zdravi, možete biti psihički zdravi, ali možete uopšte da ne budete egzistencijalno zdravi. Nasuprot tome, kada ste psihički i fizički zdravi, po prvi put postajete svesni egzistencijalne uznemirenosti, muke iznutra. Pre toga bili ste zauzeti telom, umom, i bolestima pa

niste mogli priuštiti pogled u unutarnje biće. Kada se sve dovede u red, telo funkcionira dobro, um nije ni u kakvim problemima, odjednom postajete svesni najveće uznemirenosti u svetu - egzistencijalne, duhovne. Iznenada započinjete da se pitate: "Kakvo je značenje svega? Zašto sam ovde, zbog čega?" Ovo se nikada ne pojavljuje kod nekog bolesnog čoveka, jer je on previše zauzet bolešću. Prvo on treba da pazi na telo, a onda će razmišljati. Telo i um, ako su zdravi, dozvoliće vam po prvi put da budete zaista u nevolji. A ta nevolja će biti duhovna.

Kada Jung govori o analitičkoj psihologiji kao putu za samorealizaciju, on ne zna šta govori. On sam nije realizovan čovek. Uđete li duboko u Jungov život, ili Frojdiv život, naći ćete da su oni obična ljudska bića. Frojd se isto srdio kao svako drugi, čak i više nego obični ljudi. Mrzeo je toliko mnogo, kao svako drugi. Bio je ljubomoran, toliko mnogo da kada bi mu naišao nastup ljubomore, pao bi na zemlju i onesvestio se. To se dešavalo mnogo puta u Frojdivom životu. Kad god bi ga ljubomora obuzela, bio bi tako pometen da bi pao u nesvest, u grč. Taj čovek da bude samorea-

lizovan? Šta je onda sa Budom? Gde biste onda stavili Budu?

Frojd je živeo s običnom ljudskom ambicijom; politički um. Pokušavao je da načini psihoanalizu pokretom baš kao komunizam, pokušavao je da kontroliše to. Pokušao je da kontroliše to baš kao svaki Lenjin ili Staljin, čak i mnogo dominantnije. On je čak proglasio Junga svojim naslednikom - i gledao u Jungove slike. Kad god naiđem na Jungovu sliku, uvek je pogledam vrlo ozbiljno; to je retka stvar. Uvek gledajte u Jungove slike, videćete sve zapisano na njegovom licu: ego. Pogledajte njegov nos, oči, lukavstvo, oštroumnost, ljutnju; svaka bolest je zapisana na njegovom licu. On je živeo kao jedan običan čovek opsednut strahom. Veoma se plašio aveti, utvara, i bio je vrlo ljubomorani, sklon nadmetanju, raspravljanju, svadljivosti.

Zapad zaista ne zna šta je samorealizacija. Zapad nije svestan šta samorealizacija znači. To označava takvu jednu apsolutnu tišinu da ne može biti ometana ni od čega. Takvo apsolutno ne-bivanje, nepostojanje; kako može u njemu postojati posesivnost, ambicija, ljubomora? Sa nemanjem uma, ili sa ne-umom, kako možete domini-

rati, kako možete pokušati da dominirate? Samorealizacija označava potpuno iščezavanje ega. A sa egom sve iščezava.

Zapamtite, ego ne može iščeznuti kroz interpretaciju snova. Nasuprot tome, ego može postati jači, jer procep između svesnog i nesvesnog će biti manji. Vaš ego će biti ojačan, vaš um će biti jači. Manje nevolja će biti u umu, um će biti jači. Imaćete novi zakup za ego. Dakle ono šta psihoanaliza može učiniti je da vaš ego učini još više utemeljenim, više centriranim; da učini vaš ego jačim, više pouzdanim. Naravno, moći ćete da egzistirate u svetu bolje nego ranije, jer svet veruje u ego. Moći ćete da se borite u borbi za preživljavanje. Imaćete više pouzdanja u sebe, manje nervoze. Moći ćete da ostvarite nekoliko ambicija lakše nego da ste bili ometani iznutra, a nesvesno i svesno su iznutra u konstantnoj svađi. Ali to nije samorealizacija. Nasuprot tome, to je realizacija ega.

Čitava zapadna psihologija do sada još nije došla do tačke nemanja ega. Ona još razmišlja u terminima ega; kako da učini ego jače ukorenjenim, centriranim; kako da učini ego zdravijim, normalnijim, doteranim. Istok uzima sâm ego kao bolest;

ceo um je bolest. Nema izbora oko njega - svesnost i nesvesnost, oba treba da odu. Moraju da idu, i zbog toga Istok nije pokušao da tumači. Jer ako nešto mora da ide, zašto brinuti za njegovo tumačenje? Zašto gubiti vreme? To se može odbaciti. Vidite razliku: na Zapadu na neki način se pokušava izvršiti usklađivanje između svesnog i nesvesnog i ojačati ego, tako da postanete više usklađen član društva, a takođe više usaglašena individua unutra. Sa premošćenim jazom, biće vam mnogo udobnije s umom. Istok je pokušavao da ostavi um, da ode izvan njega. To nije pitanje usklađivanja prema društvu, pitanje je usaglašavanja sa samom egzistencijom. To nije pitanje usaglašavanja između svesnog i nesvesnog, pitanje je usklađivanja svih delova koji sačinjavaju čitavo vaše biće.

Snovi su važni. Ako je neko bolestan, snovi su važni; oni pokazuju simptome bolesti. Ali vi ne znate za čoveka koji nema snove. ***Sanjanje je patologija sama po sebi; sam san je patologija.*** Buda nikada nije sanjao. Šta bi Frojd uradio? Da je Frojd bio tu, šta bi uradio sa Budom? Šta bi tumačio kod njega? Nije bilo ničega da se tumači. Ako bi Frojd ušao u Budu, ne bi našao ništa

da tumači. Cela psihologija bila bi apsolutno beskorisna.

Dogodilo se da je u Americi bio čovek koji je vrlo, vrlo efikasno čitao misli drugih ljudi - čitač misli. Uvek je bio sto posto u pravu. Seo bi ispred vas; vi biste zatvorili oči i počeli da razmišljate, a on bi zatvorio oči i počeo da govori o onome šta mislite. Neodložno ono što biste pomislili, misao bi se prenela, i on bi je primio. To je jedna umetnost. Mnogi ljudi je znaju. Ona se može naučiti, vi to možete uraditi, jer misao je suptilna vibracija. Ako ste prijemčivi, a drugi um postane stanica za emitovanje, vi postajete prijemnik. Misao se emituje jer talasi se javljaju u elektricitetu oko čoveka. Ako ste dovoljno smireni, prijemčivi, možete ih uhvatiti.

Kada je Meher Baba bio u Americi, neko je doveo tog čoveka Meher Babi. Taj čovek je živeo mnogo godina u tišini. Seo je ispred Meher Babe, zatvorio oči, meditirao i meditirao. Opet bi otvorio oči i pogledao u Meher Babu. Dugo je to trajalo; ljudi su se zabrinuli. Rekli su: "Nikada ti nije trebalo toliko dugo vremena." Čovek je odgovorio: "Dobro, šta da se radi? Ovaj čovek uopšte ne misli. Nema misli."

Da su Frojd ili Jung bili pored Bude, ili da su došli kod mene, ne bi našli ništa da tumače, ne bi našli nijednu misao da uhvate.

Istok kaže: "Samo sanjanje je patologija." To je vrsta bolesti; to je poremećaj. Kada ste zaista smireni, mišljenje nestaje danju, a sanjanje nestaje noću. Razmišljanje i sanjanje su dva tipa iste stvari; tokom dana dok ste budni, to je mišljenje, a noću kada spavate, to je sanjanje.¹² Sanjanje je primitivan način mišljenja; mišljenje u slikama baš kao što deca misle. Zbog toga u dečjim knjigama moramo izraditi mnogo obojenih slika. Deca se ne mogu kretati mnogo s rečima. Ubrzo će se kretati. Vi morate nacrtati veliki mango, i napisati malim slovima "mango". Prvo će ona videti sliku, a onda će je povezati sa rečju. Ubrzo

¹² Mišljenje pomoću snova stvara i projektuje iluziju vremena, stoga je nadilaženje obe ove funkcije ujedno i nestanak vremena. To je kriterijum budnosti i transcendencije uma. U budističkoj terminologiji govori se o "zamišljanju i razmišljanju" (*vitakavīcara*) kao prvom stadijumu meditacije (*rupa-dhanam*). Zamišljanje je proširenje konkretnog razmišljanja, kao što je noćno sanjanje (i dnevno sanjanje i fantazija) proširenje dnevnog mišljenja ili unutarnjeg dijaloga.

slika će postati manja i manja, i iščeznuće. Onda će delovati reč "mango".

Primitivan um misli u slikama baš kao što to deca čine. Kada ste uspavani, onda ste vi primitivni. Čitava civilizacija nestaje, kultura nestaje, društvo nestaje. Više niste deo savremenog sveta, vi ste primitivac u pećini. Zato što je nesvesni um ostao nekultivisan, vi počinjete da razmišljate u slikama.

Sanjanje i razmišljanje, oboje su isti. Kada se sanjanje zaustavi, mišljenje se zaustavlja; kada se razmišljanje zaustavi, sanjanje se zaustavlja. Čitav napor na Istoku je bio kako da se zaustavi cela stvar. Mi se ne brinemo o tome kako da uskladimo to, ili kako da tumačimo to, nego kako da odbacimo to. A ako se to može ostaviti, onda zašto se brinuti oko tumačenja? Zašto gubiti vreme?

Pre ili kasnije Zapad će shvatiti to, jer sada meditativne tehnike prodiru na Zapad. Meditacije su put za ostavljanje sanjanja, mišljenja, čitavog kompleksa uma. Jednom kada se oni odbace, vi postizete blagostanje nemanja uma. Vi dostizete nešto što čak nije ni pojmljivo u vašem sadašnjem stanju uma. Čak ne možete to ni zami-

sliti, kako će izgledati kada ne razmišljate, kada ne sanjate, kada ćete samo postojati, bivati.¹³

Psihoanaliza ili drugi trendovi uzimaju puno vremena; pet godina, tri godine, za jednostavno tumačenje snova. Cela stvar izgleda da je tako dosadna, i samo mali broj ljudi to može dozvoliti sebi. Čak i oni koji to sebi mogu pružiti, šta dobijaju od toga? Mnogi su mi dolazili koji su prošli kroz psihoanalizu; nikome se nije dogodila samorealizacija. Oni su mnogo godina bili na psihoanalizi. Ne samo da su psihoanalizirani, oni su izvršili psihoanalizu mnogih drugih, i ništa se nije dogodilo, samo su malo čvršći, jači. A egzistencijalna uznemirenost se nastavlja.

Da, ja ne pridajem mnogo vrednosti Frojdu i Jungu, jer je moje stanovište: Kako odbaciti um? On se može odbaciti, i manje je potrebno vremena da se odbaci, lakše je

¹³ Podsetimo se ovde druge sutre Patanjđalijeve (Y.S. I, 2) u kojoj kaže da je to autentično stanje čovekovo, njegova prava priroda ili Stvarnost. Zamišljanje i razmišljanje (*ćita vrtti*) su stanje zaborava Stvarnosti. Zato je mišljenje ujedno pokušaj da je osmislimo i spoznamo. U tome je apsurd uma: njime pokušavamo da osmislimo stvarnost dok je sama njegova aktivnost skrivanje stvarnosti.

odbaciti ga. U stvari on se može odbaciti bez ičije pomoći.

Istok se spotakao na toj činjenici pre oko pet hiljada godina. Oni mora da su tumačili, jer u drevnim istočnjačkim knjigama ima tumačenja snova. Nisam naišao ni na jedno novo otkriće koje, negde u prošlosti, već nije bilo otkriveno na Istoku. Čak i Frojd i Jung nisu ništa novo. To je ponovno otkrivanje stare teorije. Na Istoku mora da su je otkrili, ali su u isto vreme otkrili da ne možete nastavljati da tumačite um jer tome nema kraja; on nastavlja da sanja, stalno nastavlja da stvara nove snove.¹⁴

Zapravo, nijedna psihoanaliza nikada nije bila potpuna. Čak i nakon pet godina ona nije kompletna. Nijedna psihoanaliza ne može nikada biti kompletna, jer um nastavlja da tka nove snove. Vi nastavljate da ih tumačite, on nastavlja da tka nove snove. On ima beskonačni kapacitet, on je vrlo kreativan, vrlo maštovit. ***On se okončava samo sa životom, ili, on se završava sa meditacijom ako naćinite skok i umrete***

¹⁴ To je trik uma s kojim on samoga sebe održava: dnevne misli (razmišljanja) stvaraju snove, a snovi (zamišljanja) stvaraju dnevne misli. Jedno drugo podstiće, a zajedno poćivaju na iluziji vremena.

sami za sebe. Smrt je nužna za um, ne analiza. Ako je smrt moguća, u čemu je poenta analize? Ovo su dve sasvim različite stvari, i vi morate biti svesni. Jung i Frojd su geniji koji su zastranili; veliki intelekti, ali koji su gubili svoje vreme. Problem je što su oni otkrili tako mnogo stvari o umu, ali sami nisu mogli to da koriste - i to treba da bude kriterijum.

Ako otkrijem tehniku meditacije, a sam ne mogu meditarati, kakvo značenje moje otkriće nosi? Ali to je takođe drugačije na Istoku nego na Zapadu. Na Zapadu oni kažu: "Možda lekar ne može izlečiti sebe, ali može izlečiti vas." Na Istoku smo uvek govorili: "Lekar prvo mora izlečiti sebe. To će biti kriterijum da li to može učiniti drugima ili ne." Na Zapadu, oni ne traže to. Na Zapadu nauka ide sama svojim vlastitim tokom. Lična pitanja se ne postavljaju, jer se misli da je nauka objektivna studija, nema ništa da čini sa subjektivnošću. To može biti tako u nauci, ali u psihologiji ne može biti apsolutne objektivnosti. Ona mora da bude subjektivna takođe, jer um je subjektivan.

Prva stvar koju bi trebalo da postavi Jung, jeste: "Jeste li ostvarili sebe?" Ali on

je bio zaista egoističan. Mislio je da je realizovan. On je bio nevoljan da dođe u Indiju. Samo jednom je došao, opirao se da ode i vidi sveca, čak i sveca kakav je bio Ramana Maharshi. Opirao se, nije otišao. Šta je bilo tu za njega da nauči? Već je sve imao. A nije znao ništa, samo nekoliko fragmenata iz nekih snova koje je tumačio - a mislio je da tumači život.

Vi nastavljate da tumačite snove, i mislite da su snovi realnost. Na Istoku naše je gledište baš suprotno. Posmatrali smo život i otkrili da sâm život jeste san. Vi mislite da ste tumačenjem snova tumačili realnost. Nasuprot tome, mi smo posmatrali život i našli smo da nije ništa drugo do san. Zašto se on odupirao? Istok je Jungu ulivao strah. On se plašio Istoka, a u tome je bilo nečega. Plašio se Istoka jer Istok bi obelodanio realnost njegovog vlastitog razumevanja - da je ono bilo pogrešno. Da je bio kod Ramane, da je bio kod nekih drugih mistika na Istoku, odmah bi shvatio da sve što je postigao nije bilo ništa. Bio je upravo na stepenicama hrama. Još nije ušao u hram. Inače na Zapadu, sve je u opticaju. I bez njihovog znanja šta je samorealizacija, oni zovu to samorealizacijom. Možete to

nazvati bilo kako; to zavisi od vas.

Samorealizacija dolazi sa ne-Ja, dolazi jednoj apsolutnoj praznini iznutra, dolazi u tački gde vi niste. Kap se rastvorila u okeanu, i samo okean postoji. Onda ko sanja? Ko je onda ostao tu da sanja? Kuća je prazna, nema nikoga.

Drugo pitanje:

Rekli ste da imitacija bilo koje vrste, čak i imitacija Bude, jeste daleko od čiste svesti. Ali mi vidimo da čitav naš kulturni život nije ništa do imitacija. U tom slučaju, da li je sama kultura daleko od religije?

Da, kultura, društvo, civilizacija, svi su oprečni religiji. Religija je revolucija, revolucija u vašem kulturnom uslovljavanju, revolucija u vašem društvenom uslovljavanju, revolucija u svim sferama koje ste živeli i koje živite. Svako društvo je protiv religije. Ne govorim o vašim hramovima, džamijama i crkvama koje je društvo stvorilo. Oni su trikovi. To su stvari da vas obmanu, da vas naprave ludim. Oni su zamena za religiju, oni nisu religija. Oni su da vas zavedu. Vama treba religija; oni kažu: "Da, dođite u hram, u crkvu, u

gurudwaru. Evo religije. Vi dođite i molite, a propovednik je tu koji će vas podučiti religiji." To je trik. Društvo je stvorilo lažne religije; te religije su hrišćanstvo, hinduizam, islam, đainizam. Međutim Buda, ili Mahavira, ili Isus, ili Muhamed, uvek postoje izvan društva. I društvo se uvek bori s njima. Kada su oni mrtvi, onda društvo započinje da ih obožava, onda društvo gradi hramove. A onda ne postoji ništa; realnost je izgubljena, plamen je iščezao. Bude više nema u statui Bude. U hramovima vi ćete naći društvo, kulturu, ali ne religiju. Ali šta je religija?

Na prvom mestu, religija je lična stvar. To nije društveni fenomen. Vi sami ulazite u to, ne možete ući u to s grupom. Kako možete ući u *samadhi* s nekim drugim? Čak ni sa vašim najbližim, neće čak ni vaš najbliži biti s vama. Kada ulazite unutra, sve će ubrzo ostati van; društvo, kultura, civilizacija, neprijatelji, prijatelji, ljubavnice, voljeni, deca, žena, suprug - sve će biti ostavljeno. Dolazi trenutak kada ćete i vi takođe ostati van. Samo tada nastupa cvetanje; onda nastupa transformacija. Zato što ste i vi deo društva, član društva, hindu, muhamedanac, hrišćanin, italijan, kinez,

japanac. Prvo, drugi će biti ostavljeni; onda, ubrzo svoji najbliži će biti ostavljeni, svoji bližnji će biti ostavljeni. Konačno, na kraju dospećete do samog sebe, koji ste takođe deo društva, obrazovani od društva, uslovljeni od društva; vaš mozak, vaš um, vaš ego - dati su od društva. To takođe treba ostaviti izvan hrama. Onda ulazite u svoju apsolutnu usamljenost. Niko nije tamo, čak niste ni vi.

Religija je lična. Religija je revolucionarna. Religija je jedino revolucionarna u svetu. Sve druge revolucije su lažne, pseudo, igre, nisu revolucije. Zapravo, zbog ovih revolucija prava revolucija se uvek odgađa, zapostavlja. One su antirevolucije.

Komunista dođe i kaže: "Kako možete promeniti sebe dok se celo društvo ne promeni?" A vi osećate: "Istina je to. Kako ja mogu promeniti sebe? Kako mogu živeti slobodan život u neslobodnom društvu?" Logika izgleda umesna. Kako možete biti srećni u nesrećnom društvu? Kako možete naći blaženstvo kada su svi drugi jadni? Komunista pogađa, on privlači. On kaže "dok celo društvo nije srećno, kako ja mogu biti?" Onda komunista kaže: "Dođite, dajte da prvo imamo revoluciju u društvu."

Onda vi započinjete marširanje, *morcha*, *gherao*, sve vrste besmislica. Uhvaćeni ste u zamku. Sada ćete menjati ceo svet.

Međutim, zaboravljate koliko dugo ćete živeti. A kada se ceo svet promeni, do tada vi nećete biti tu. Izgubićete svoj život. Mnogi glupi ljudi su izgubili čitave svoje živote marširajući protiv ovoga i onoga, za ovo i ono; pokušavajući da preobrazu ceo svet i odlazeći jedini preobražaj koji je moguć, a to je preobražaj samoga sebe.

Ja ću vam reći, možete biti slobodni u neslobodnom društvu, možete biti blaženi u bednom svetu. Ne postoji prepreka od drugih, možete biti preobraženi. Niko vam nije prepreka izuzev vas samih. Niko ne stvara nikakvu prepreku. Ne brinite oko društva i sveta, jer svet će trajati. On je trajao jednako zauvek, za sva vremena. Mnogi revolucionari su dolazili i odlazili, a svet je ostao isti.

Ako bi svi revolucionari mogli oživeti iz svojih grobova - Lenjin i Marks - ne bi mogli poverovati da je svet ostao isti, a revolucija se dogodila. U Rusiji ili u Americi, ništa nije različito, jedva formalna razlika. Forme se razlikuju; osnovna realnost ostaje ista, osnovna ljudska beda ostaje ista.

Društvo nikada neće doći ni do kakve utopije. Ova reč "utopija" vrlo je lepa. Sama reč označava ono što nikada ne dolazi. Reč "utopija" znači: ono što nikada ne dolazi. To uvek dolazi, ali nikada ne dođe; uvek obećava ali dobra se nikada ne isporučuju. I to će biti tako. To je bilo tako. Postoji samo jedna mogućnost: vi se možete promeniti.

Politika je društvena, religija je lična. Kad god religija postane društvena, ona je deo politike. To više nije religija. Islam, hinduizam, i đainizam, oni su politika. Više oni nisu religija; postali su društveni. To je lično shvatanje.

Vi, u najdubljoj srži svog bića i postojanja, shvatate da je potrebna promena, da takvi kakvi ste vi ste pogrešni; takvi kakvi ste stvarate pakao oko sebe; kakvi ste vi ste samo seme bede. Vi shvatate ovo u najdubljoj srži svog bića, a samo shvatanje postaje promena. Odbacite seme; krećite se u drugačijoj dimenziji. To je lično, to nije iz kulture.

Zbog toga je tako teško vama da postanete religiozni. Vi biste želeli društvo da vas nauči. Da se religija mogla naučiti, vi biste svi postali religiozni. Međutim, religija se ne može naučiti. To nije učenje,

to je skok u nepoznato. To traži hrabrost, ne učenje. A ko vas može naučiti hrabrosti? I kako se hrabrost može naučiti? Ili je imate, ili nemate, stoga pokušajte da otkrijete da li imate hrabrosti. Ako pokušavate da otkrijete to, svako će naći negde u sebi neizmernu mogućnost za hrabrost. Jer bez hrabrosti život nije moguć.

Život je rizičan svakog pojedinog trenutka. Kako možete živeti bez hrabrosti? Kako možete disati bez hrabrosti? Hrabrost je tu, ali vi je niste svesni. Otkrijte hrabrost, iskažite odgovornost i lično obavezivanje. Zaboravite na svet i utopije, i promenite sebe. A to je lepota; ako promenite sebe, već ste započeli da menjate svet. Jer s vašom promenom deo sveta se promenio. Vi ste organski deo sveta. Čak i ako se jedan deo promeni, uticaće na celinu, jer celina je jedno; sve je povezano.

Ako se ja promenim, na neki način menjam ceo svet. Svet nikada neće biti isti, jer jedan deo - jedan milioniti deo, još uvek jedan deo - se promenio, postao je totalno različit, više nije od ovoga sveta. Drugi svet je prodro kroz mene. Večnost je prodrila u vreme. Bog je došao da boravi u ljudskom telu; ništa ne može biti isto, sve će se pro-

meniti kroz mene.

Zapamtite ovo, i zapamtite takođe da religija nije imitacija. Vi ne možete imitirati religioznu osobu. Ako imitirate, to će biti pseudoreligija - lažna, neiskrena. Kako možete mene imitirati? A ako me imitirate, kako možete biti iskreni prema sebi? Vi ćete biti neistiniti prema sebi. Vi niste ovde da biste bili slični meni. Vi ste ovde da budete slični sebi samome. Niste ovde da biste bili slični meni; vi ste ovde da biste bili nalik samome sebi, slični sebi.

Slušao sam o jevrejskom mudracu, Josiahu. On je umirao, a neko ga je pitao: "Josiah, moli se Mojsiju, i traži od njega da ti pomogne." Josiah je rekao: "Zaboravi na Mojsija. Jer kada budem mrtav, Bog me neće pitati zašto nisam sličan Mojsiju. On će me pitati zašto nisam nalik Josiahu. On me neće pitati: "Zašto nisi jednak Mojsiju?" To nije moja odgovornost, da budem sličan Mojsiju. Da je Bog želeo da budem sličan Mojsiju, on bi me načinio Mojsijem. On će me pitati: "Josiah, zašto nisi nalik Josiahu?" A to je moja nevolja; celog mog života ja pokušavam da budem sličan nekom drugom. Ali barem sada, u poslednjem trenutku, ostavi me samog! Pusti me da budem ja

sam, jer to je lice koje ću pokazati Bogu. A to je jedino lice koje bi On očekivao."

Budite autentični vi sami. Ne možete imitirati. Religija čini svakoga jedinstvenim. Nijedan majstor koji je zaista majstor, neće insistirati da ga imitirate. Pomoći će vam da budete vi sami, neće vam pomoći da budete slični njemu.

A sva kultura je imitacija. Čitavo društvo je sklono podražavanju. Zbog toga čitavo društvo je više kao drama nego kao realnost. Hindus to zove *maya* - igra, gluma, ali ne realnost. Roditelji uče svoju decu kako da budu nalik njima. Svako gura i vuče svakoga drugog da bude sličan njemu samom - čitav kaos svuda okolo.

Ja sam bio sa porodicom, i sedeo sam na livadi. Došlo je malo dete iz kuće i ja sam ga pitao: "Šta misliš da postaneš u svom životu?" Ono je odgovorilo: "Teško je reći, jer moj otac želi da budem doktor. Moja majka želi da budem inženjer; moj ujak želi da postanem advokat, jer je on advokat. Ja sam zbunjen. Ne znam šta ću postati." Pitao sam ga: "Šta ti želiš da postaneš?" On je odgovorio: "Niko me nije to pitao!" Rekao sam mu: "Razmisli o tome. Kazaćeš mi sutra." Sledećeg dana je došao i

rekao: "Želeo bih da postanem plesač, ali moja majka mi neće dozvoliti, otac mi neće dopustiti." Rekao mi je: "Pomozite mi. Oni će poslušati vas."

Svako dete biva gurano ili vučeno da postane nešto drugo. Zbog toga ima toliko mnogo ružnoće svuda okolo. Niko nije on sam. Ako postanete naveći inženjer u svetu, čak ni to neće biti ispunjenje, ni sreća, ako to nije vaša sopstvena pobuda. A ja ću vam reći, možete biti i najgori plesač na svetu, to ne čini nikakvu razliku. Ako je to vaš sopstvena pobuda, vi ćete biti srećni i ispunjeni.

Čuo sam o velikom naučniku koji je osvojio Nobelovu nagradu. Bio je jedan od najvećih hirurga koga je svet ikada znao. A jednog dana kada je primio Nobelovu nagradu, neko je pitao: "Mora da ste srećni? Zašto izgledate tako žalosni? Ovo je najveći dobitak, najveća nagrada koju vam svet može dati, najveća počast. Zašto niste srećni? Vi ste jedan od najvećih hirurga u svetu." On je odgovorio: "To nije poenta. Kada je Nobelova nagrada data meni, razmišljao sam o svom detinjstvu. Nikada nisam želeo da postanem hirurg. Na to su me prisilili. Čitav moj život je bio gubitak. Šta ću raditi

s ovom Nobelovom nagradom? Želeo sam da postanem plesač. Čak i najprostiji, da sam postao, bio bih ispunjen. Takav je bio moj impuls, moj motiv."

Zapamtite ovo: zašto se osećate tako nezadovoljno? Zašto se osećate tako nezadovoljno; zašto se osećate uvek tako razočarani bez ikakvog posebnog razloga? Čak i ako sve ide dobro, nešto nedostaje. Šta nedostaje? Nikada niste slušali svoje vlastito biće. Neko drugi je manevrisao, manipulirao vama, neko drugi je upravljao vama, neko drugi vas je prisiljavao na životni obrazac koji nikada nije bio vaš, koji nikada niste želeli. Reći ću vam, čak i ako se desi da postanete prosjak, nemojte biti zabrinuti ako je to vaš motiv, vaš impuls. Otkrijte pobudu i sledite je, jer Bog neće pitati: 'Zašto nisi Mahavira?' 'Zašto nisi Muhamed', ili 'Zašto nisi Zarathustra?' On će pitati Josiaha: 'Zašto nisi Josiah?'

Morate biti vi sami, a čitavo društvo je velika imitacija, lažna parada. Zbog toga ima toliko mnogo nezadovoljstva na svakom licu. Pogledam u vaše oči i vidim nezadovoljstvo, neispunjenje. Čak ni mali povetarac ne dolazi da vam donese sreću, ekstazu - to nije moguće. Ekstaza je mogu-

ća. To je jednostavna pojava; budite jednostavni, opušteni i sledite svoju vlastitu sklonost.

Ja sam ovde da vam pomognem da budete vi sami. Kada postanete sledbenik, kada vas iniciram, ne iniciram vas da postanete imitatori. Upravo pokušavam da vam pomognem da nađete svoje vlastito biće - zato što ste zbunjeni, imate tako mnogo lica, pa ste zaboravili koje je vaše izvorno lice. Ne znate šta je vaša prava pobuda, koji je vaš motiv. Društvo vas je potpuno pomeo, zavelo. Sada niste sigurni ko ste. Kada vas iniciram, jedina stvar koju želim je da vam pomognem da dođete svojoj vlastitoj kući. Jednom kada ste usredsređeni u svom vlastitom biću, moj rad je završen. Onda možete krenuti. Zapravo, majstor treba da poništi ono što je društvo učinilo. Majstor treba da odvrati ono što je kultura učinila. On treba da vas opet načini čistom stranicom.

To je značenje majstora koji vam daje ponovno rođenje; opet postajete dete, vaša prošlost je očišćena, oslobođeni ste obaveza. Kako možete doći do prve tačke gde ste ušli u svet, pre četrdeset, pedeset godina? A društvo vas je držalo, uhvaćene,

vodeći vas pogrešnim putem. Pedeset godina ste lutali i sada iznenada ste došli kod mene. Ja treba da uradim samo jednu stvar: da savršeno operem šta god vam je učinjeno, da vas vratim natrag u vaše detinjstvo, u početno stanje odakle ste započeli putovanje, i da vam pomognem da ponovo započnete putovanje.

Treće pitanje:

Rekli ste da biti impresioniran od nekog znači postati nečist i neprirodan. Međutim, ako ne bude impresioniran od kvaliteta i reči vašeg bića, kako tragalac može postati vaš sledbenik?

Ako ste ganuti rečima i ličnošću nikada ne možete postati sledbenik; postaćete imitator. Sledbenik nije imitator. Inače ja razumem vašu nevolju - vi znate samo na jedan način da budete u odnosu, a to je da budete ganuti. To je ono što vam je društvo učinilo. Ako ste dirnuti vi mislite da ste povezani. Onda vi ne znate kako da postanete sledbenik. Znate samo kako da postanete student, fenomen senke.

Kada mene slušate, zaboravite o tome da budete dirnuti, impresionirani.

Kada mene slušate, samo slušajte. Budite sa mnom, otvoreni - ne pokušavajte da sudite na bilo koji način. Ne kažete: "Da, to je u redu," jer onda ste dirnuti. Ako kažete; "Ne, to nije u redu," onda pokušavate da ne budete ganuti. Jedno je pozitivna impresija, a drugo negativna, i oba puta će biti pogrešna. Ne kažete meni 'da', i ne kažete 'ne'. Zašto ne možete biti upravo ovde bez kazivanja 'da' ili 'ne'? Slušajte, posmatrajte, dozvolite stvarima da se dogode. Ako kažete 'da', to 'da' znači: sada ste spremni da imitirate. Ako kažete 'ne', to znači: ne, vi me nećete imitirati, idete negde da imitirate nekog drugog. Imate nekog drugog *guruu*, nekog drugog majstora, koga ćete imitirati. Ovaj čovek nije za vas. Tražite nekog ko može postati vaš ideal, a vi možete postati senka. Možete naći mnoge - mnogi uživaju postajući idoli, jer ego se oseća vrlo, vrlo dobro. Kada tako mnogo ljudi imitira osobu, ona se oseća divno zbog ega - "Ja sam ideal toliko mnogo ljudi. Mora biti da sam apsolutno u pravu, inače zašto me toliko mnogo ljudi sledi?" Što je veća gomila iza čoveka jači ego postaje. Dakle ima ljudi koji bi želeli da ih imitirate, ali ja nisam jedan od njih, ja sam potpuno suprotan. Ja

ne uživam u vašoj imitaciji. Jednom kad započnete, veoma mi je žao zbog vas. Ja to obeshrabrujem na svaki način.

Nemojte me imitirati. Samo posmatrajte, slušajte, osećajte. U ovom slušanju, posmatranju, osećanju, upravo budite svesni ovde sa mnom, ubrzo će vaša energija započeti da dospeva u vaše vlastito središte. Jer slušajući mene, um se zaustavlja. Posmatrajući, um se zaustavlja. Bivajući ovde sa mnom, otvoreni, um se zaustavlja. U tom zaustavljanju uma, fenomen se dešava - vi se vraćate natrag izvoru vašeg vlastitog bića, vi dospevate u svoj sopstveni centar. Smetnja uma ne postoji; odjednom vi zadobijate ravnotežu, vi ste usredsređeni.

A to je ono što bih ja voleo. Od tog ulivanja u vaš vlastiti izvor i centar, uzdići će se vaš život. Ne zbog impresija koje ja vama ostavljam; ne želim da ostavim nikakve impresije. A ako one ostanu, ja nisam odgovoran. Mora da ste uradili nešto sami. Mora da ste se vezivali uz ove reči, impresije. To je suptilno, jednostavno da se bude bez suda, potpuno da se sluša, posmatra, postoji, sedi sa mnom.

Moje govorenje nije ništa drugo do izgovor da vam pomogne da sedite pored

mene, da vam pomogne da budete ovde sa mnom. Ja znam, zato što mogu sedeti u tišini, da će onda vaš um brbljati. Vi nećete biti tihi. Stoga ja moram govoriti tako da ne dozvolim vašem umu da blebeće. Vi postajete privučeni, angažovani u slušanju. Um se zaustavlja. U tom procepu vi stižete do svog vlastitog izvora. Ja vam pomažem da nađete svoj vlastiti centar, a to je pravo učenje, sledbeništvo. To je zaista potpuno različito od onoga šta drugi ljudi misle da je sledbeništvo. To nije sledenje, to nije imitiranje, to nije stvaranje ideala od majstora. Nije to ništa takve vrste. To je dozvoljavanje majstoru da vam pomogne da se okomite prema svom vlastitom središtu.

Četvrto pitanje:

Rekli ste da radite ono što odgovara vašoj vlastitoj prirodi. Inače, ja imam teškoću u saznanju da li je ono što činim moja vlastita priroda ili moj ego. Kako čovek razlikuje glas svoje prirode od mnogih glasova ega?

Kad god slušate glas ega, pre ili kasnije biće nevolje. Upašćete u klopku bede. Ovo morate posmatrati: Ego uvek

vodi u nevolju, uvek, neuslovljeno, uvek, kategorično, apsolutno. A kad god slušate prirodu, ona vas vodi do blagostanja, zadovoljstva, tišine, blaženstva. Dakle, to treba da bude kriterijum. Moraćete da načinite mnoge greške; nema drugog načina. Morate da posmatrate svoj vlastiti izbor, odakle glas dolazi, a onda morate videti šta se događa - jer plod je kriterijum.

Kada uradite nešto, posmatrajte, budite budni. Ako to dovodi do jada, onda znate dobro da je to bio ego. Onda sledeći put, budite pažljivi i budni, ne slušajte taj glas. Ako je to priroda, ona će vas voditi do blaženog stanja uma. Priroda je uvek lepa, ego je uvek ružan. Ne postoji drugi način, osim isprobavanja i grešaka. Ne mogu vam dati kriterijum, tako da možete prosuditi sve; ne. Ako je to suptilno i kompleksno, svi kriterijumi će se pokazati nedovoljnim, podbaciće. Moraćete da uložite svoje vlastite napore da prosudite. Stoga, kad god radite nešto, slušajte glas iznutra. Primetite ga, obavestite se kuda on vodi. Ako vodi prema bedi, to je bilo sigurno od ega.

Ako vaša ljubav vodi prema nevolji, to je bilo od ega. Ako vaša ljubav vodi do lepog blagoslova, blagostanja, blaženstva,

to je bilo od prirode. Ako vaše prijateljstvo, podjednako vaša meditacija, vodi vas do bede, to je bilo od ega. Da je to bilo od prirode, sve bi se uskladilo, sve bi postalo harmonično. Priroda je divna, priroda je lepa, ali vi morate to da odradite.

Uvek načinite napomene šta radite i gde to vodi. Ubrzo ćete postati svesni onoga šta je ego i onoga šta je priroda; šta je realno, a šta je lažno. Za to će trebati vreme, pažljivost i posmatranje. I ne obmanjujte sebe - jer samo ego vodi do jada, ništa drugo. Ne prebacujte odgovornost na druge; drugi je nevažan. Vaš ego vodi do jada, niko drugi vas ne vodi do jada. Ego, to je kapija pakla, a prirodno, autentično, stvarno koje dolazi iz vašeg središta, je kapija za raj. Moraćete da je nađete i odradite.

Ako to odradite marljivo, ubrzo ćete biti apsolutno sigurni šta je od prirode, a šta je od ega. Onda nemojte slediti ego. Nije potrebno da ulažete nikakav napor, jednostavno ćete slediti prirodu. Prirodno je božansko. I u prirodi je skriveno natprirodno. Ako sledite prirodno, ubrzo, uskoro, lagano i lagano, ne stvarajući nikakvu buku, odjednom jednog dana prirodno će nestati i natprirodno će se pojaviti. Priroda vodi do

Boga, jer Bog je skriven u prirodi.

Prvo, budite prirodni. Onda ćete ploviti u reci prirodnog. I jednog dana reka će se uliti u okean natprirodnog.

Peto pitanje:

Rekli ste da nema potrebe da se uzimaju prečice. Nisu li vaše meditacije prečice? Jer ste rekli ranije da su vaše meditacije za postizanje neposrednog skoka.

Direktan skok je najduži put. Jer da bi se bio spreman za neposredan skok, trebaće mnogo godina, čak i mnogo života da se bude spreman na to. Stoga, kada ja kažem "direktan skok," da li ste ga načinili odmah? Jeste li izvršili skok? Samo mojim izgovaranjem toga, vi ga niste načinili. Ja kažem "trenutno," ali to 'trenutno' za vas može da uzme mnogo života.

Skok nikada nije prečica, jer skok nije put. Ima dugih puteva i ima kratkih puteva. Skok uopšte nije put; to je iznenadna pojava. Da budete spremni da skočite, znači da budete spremni da umrete. Da budete spremni da skočite, znači da budete spremni da skočite u nepoznato, u nesigur-

no, u neobeleženo na geografskoj karti. Ta spremnost će oduzeti mnogo, mnogo godina.

Ne mislite da je trenutani skok prečica - on to nije. Prečice su kada vam neko kaže: "Uzmite *mantru*, radite s *mantram* petnaest minuta ujutru i petnaest minuta uveče, a onda ne treba da radite ništa drugo. Za petnaest dana vi ćete već biti meditant."

Na Zapadu su ljudi toliko svesni vremena da su uvek žrtve. Neko dođe i kaže: "Ovo je prečica. Moje napredovanje ne ide brzinom volovske zaprege, nego brzinom na mlazni pogon," kao što kaže Mahariši Maheš Jogi. On kaže: "Ja ću vam dati kraći put, samo *mantru* da je ponavljate petnaest minuta ujutru i petnaest minuta uveče. I za dve sedmice vi ste već prosvetljeni."

Na Zapadu su ljudi u tako velikoj žurbi; žele instant kafu, žele instant seks, žele instant Boga; prečicu, upakovano, sve na gotovo. Na Zapadu je vreme previše u glavi, previše, a to stvara mnogo napetosti unutra. Svako može doći i reći: "Ovo je lek za sve, i sve se može rešiti za petnaest minuta." A šta radite? Sedite i ponavljate *mantru*.

Na Istoku su ponavljali *mantra* milionima godina, i ništa se nije dogodilo. A tokom dve sedmice TM treninga, vi postajete prosvetljeni!? Ovakve vrste gluposti se događaju jer ste vi u žurbi. Neko će vas tako eksploatisati.

Jedne noći sam čitao knjigu, zbirku malih eseja od Ričarda Čerča. Naslov knjige je "Šetanja pre mraka"¹⁵ U toj knjizi on se sećao slučaja koji se desio njegovim prijateljima.

Prijatelj koji je bio previše opsednut vremenom putovao je vozom. Odjednom je postao svestan da je zaboravio svoj ručni sat, stoga je bio vrlo zabrinut. Voz se zaustavio u maloj stanici. Prijatelj je pogledao kroz prozor dok je nosač prolazio. Pitao je nosača za vreme. Nosač je rekao: "Ne znam." Prijatelj je rekao: "Šta! Vi sa železnice, a ne znate koliko je sati? Nemate li sat na stanici?" Nosač je rekao: "Da, sat postoji. Ali zašto bih ja bio brinuo o vremenu? Sat postoji; ali to nije moj posao."

To je divno, nosač je rekao: "Zašto bih se brinuo o vremenu?" Ljudi su zabrinuti oko vremena, a na Zapadu su previše zabrinuti - vreme, i vreme, i vreme. Oni kažu

¹⁵ Richard Church: A stroll before the dark.

vreme je novac, a vreme teče, neprekidno izmiče iz ruku, zbog toga su potrebne prečice. Neko odmah snabdeva onim što je potrebno.

Vreme ne protiče kratko. Vreme je večno; nema žurbe. Egzistencija se kreće na vrlo letargičan način. Egzistencija se kreće vrlo polako, baš kao što Gang teče u dolinama - lagano, kao da uopšte ne teče. Ipak stiže do okeana.

Vreme nije kratko, ne budite u panici. Vremena je dovoljno. Opustite se. Ako se opustite, čak i najduža staza će postati najkraća. Ako ste u panici, čak i najkraća staza će biti vrlo duga - jer u panici, meditacija je nemoguća. Kada ste u panici, u žurbi, sama žurba je barijera. Kada ja kažem: "Načinite skok" - a vi možete skočiti odmah - ja ne govorim o kraćim ili dužim putevima. Ja uopšte ne govorim o putu, jer skok nije put. Skok je trenutak hrabrosti - to je iznenadna pojava.

Inače ja ne mislim da vi to možete uraditi odmah sada. Ja ću nastaviti da zahtevam: "Načini skok odmah, što je pre moguće." Ovo neizostavno traženje je da vam pomogne, da se pripremite za to. Jednog dana možete biti spremni. Neko može

biti spreman baš sada - jer vi niste novi; za mnogo života vi ste već radili. Kada kažem: "Načinite odmah skok," može biti nekog ko je radio za mnogo života, i upravo stoji na ivici, nad bezdanom, uplašen. Možda skuplja hrabrost i učiniće skok. Neko ko je vrlo udaljen, misleći da je neposredan skok moguć, skupiće nadu i započeće da hoda.

Kada ja nešto kažem, zamisao je toga da se pomognu mnoge vrste ljudi u raznim situacijama. Ali moja staza nije prečica, jer staza ne može biti prečica. Sama reč je varljiva. Život ne zna za prečice jer život nema početak. Bog ne zna prečice. On nije u žurbi - večnost je ovde.

Možete to odraditi polagano. I što ste više strpljivi, sporiji, radite s manje žurbe, pre ćete dostići. Ako možete biti tako strpljivi, tako beskonačno strpljivi, da uopšte niste zabrinuti za dostizanje, možete dostići baš sada.

PRATI-PRASAV: PRVOBITNI OD DREVNIH

25. aprila 1975. pre podne
u Buddha dvorani

II, 9: *svarasavahi vidušo'pi tatha rudho 'bhiniveśah.*

Sama sebe pothranjujući, pojavljuje se [čak] i kod mudraca žeđ za životom (*abhinivesa*).

II, 10: *te pratiprasavaheyah sukśmah.*

One suptilne [zapreke ideelnog realiteta] otklanjaju se [opštini] »napredovanjem-protiv-struje« (*pratiprasava*).

II, 11: *dhyanaheyastadvrttayah.*

[Međutim, kada se zapreke pojavljuju u obliku] funkcionalnih obrta (*vriti*) valja ih odstranjivati putem kontemplacije (*dhyana*).

Život izgleda kao da je beskrajn lanac patnje. On rođenja do smrti čovek pati i pati; i dalje čovek želi da živi. On nastavlja čvrsto da prijanja uz život.

Alber Kami je rekao negde, vrlo ispravno: "Jedini metafizički problem je samoubistvo." Zašto ne izvršite samoubistvo? Ako je život patnja, takva beznadežna stvar, zašto ne izvršite samoubistvo? Zašto uopšte postojati? Zašto ne biti? U dubini, ovo je zaista filozofski problem. Inače niko ne želi da umre. Čak i ljudi koji izvrše samoubistvo, urade to iz nade da će izvršivši samoubistvo zadobiti bolji život, ali čvrsto držanje uz život ostaje. Čak i sa smrću, oni se nadaju.

Čuo sam o grčkom filozofu koji je učio svoje učenike ni o čemu drugom osim o samoubistvu. Naravno, niko ga nikada nije sledio. Ljudi su slušali; bio je čovek velike sposobnosti jasnog govorenja. Čak i dok su ga slušali o samoubistvu izgledalo je lepo; vredan da se sluša - ali niko ga nije sledio. On sam je doživeo duboku starost od devedeset godina. Sam nije izvršio samoubistvo. Dok je bio na samrtnoj postelji, neko ga je pitao: "Neprekidno ste učili o samoubistvu. Zašto sami niste to uradili?" Stari, umirući filozof je rekao: "Morao sam biti ovde samo da bih učio ljude."

Prianjanje uz život je vrlo snažno. Patanjđali kaže, to je *abhinivesha*, žudnja za

životom. Zašto ona postoji, ako ima toliko mnogo bede? Ljudi mi dolaze, i s velikim bolom govore o svojim nevoljama, ali, izgleda nisu spremni da napuste život. Čak i sa svom tom bedom, izgleda da je život vredan. Odakle dolazi ta nada? To je paradoks koji treba razumeti.

U stvari, vi prijanjate uz život više ako ste bedni. Što ste više jadni, više se vezujete. Čovek koji je srećan ne drži se čvrsto za život. Ovo će izgledati paradoksalno spolja na površini, ali ako prodrete dublje, razumećete u čemu je stvar. Ljudi koji pate, uvek su puni nade, optimizma. Oni se uvek nadaju da će nešto dogoditi sutra. Ljudi koji su živeli u velikoj patnji i paklu stvorili su nebo, ideju raja. To je uvek sutra; to nikada ne dolazi. To je uvek tu, visi kao mamac ispred vas negde u budućnosti.¹⁶

To je trik uma; nebo - najveći trik uma. Um kaže: "Ne brini za danas, sutra je raj. Prođite samo nekako kroz današnji dan. To nije ništa u poređenju sa srećom koja vas sutra čeka!" A sutra izgleda da je tako blizu. Naravno to nikada ne dolazi, ne može

¹⁶ Visi kao šargarepa na štapu i vodi nas u iluziju budućnosti.

doći. Sutra je nepostojeća stvar. Šta god dođe to je uvek danas, a danas je pakao. Ali um ohrabruje, on mora da teši inače to bi gotovo bilo nemoguće podneti. Čovek mora da podnese to.

Kako možete to podneti? Jedini put je nada, nada protiv svih nada, san. San postaje uteha. San razblažuje vaše jade danas. San možda neće doći, to nije poenta, ali barem danas možete sanjati i podneti patnju koja postoji. Možete odložiti. Vaše želje mogu nastaviti da vise tamo u budućnosti, neispunjene. Ali sama nada da će sutrašnji dan doći, i sve će biti u redu, pomaže vam da teglite, da istrajete.

Što je više čovek bedan, više je ispunjen nadom; što je više čovek srećan, više je beznadežan. Zbog toga se prosjaci nikada ne odriču sveta. Kako mogu da se odreknu? Samo Buda, Mahavira - rođeni u palatama kao prinčevi, odriču se sveta. Oni su bez nade, nema čemu da se nadaju. Sve im je tu, ali ipak postoji patnja. Prosjak se može nadati, jer ničega nema kod sebe; kada sve bude imao, biće neba i raja i sve će biti sreća. On mora da čeka i pravi pripreme za sutra da se dogode. Ništa nije preostalo za Budu. Sve je dostupno; sve što je

moguće već je tu, već se ima. Zašto se onda nadati? Čemu se onda nadati?

Zbog toga ja stalno insistiram da samo u bogatom društvu religija postaje moguća. Siromašno društvo ne može biti religiozno. Siromašno društvo je obavezno da postane komunističko, jer komunizam je nada za sutra, za raj. "Sutra će biti sve raspodeljeno podjednako, sutra neće biti bogatih ljudi, i neće biti siromašnih ljudi, sutra je revolucija. Sunce će se roditi i sve će biti lepo. Tama je jedino danas. Morate to jednostavno da tolerišete, i borite se za sutra." Siromašno društvo je obavezno da bude komunističko.

Samo bogato društvo počinje da oseća beznadežnost. A kada počnete da osećate beznadežnost u životu, prava nada postaje moguća. Kada se osećate vrlo frustrirani s životom, prava nada postaje moguća. Kada se osećate vrlo frustrirani sa životom, da ste na ivici da počinite samoubistvo, vi ste spremni da napustite čitavu ovu bedu. Samo u trenutku krize transformacija je moguća.

Samoubistvo i *sadhana* su dve alternative. Kada ste spremni da izvršite samoubistvo, spremni ste da budete preobraženi -

nikada pre toga. Kada ste spremni da napustite ceo život i sve njegove nevolje, samo onda postoji mogućnost da možete biti spremni da preobrazite sebe. Preobražaj sebe je pravo samoubistvo. Ako ubijete svoje telo, to nije pravo samoubistvo. Dobićete drugo telo ponovo, jer um ostaje stari. Da se ubije um pravo je samoubistvo, a to je ono za šta je *yoga*: ubijanje uma, postizanje najvišeg samoubistva. Odatle onda nema povratka natrag.¹⁷

Inače čovek se vezuje uz život jer je jadan. Vi biste mislili drugačije: da jadan čovek ne treba da se vezuje uz život. Šta mu je to što mu je život dao? Zašto bi se on čvrsto držao života? Mnogo puta mora da vam je došla ideja, videvši prosjaka na ulici, na dnu, slepog, koji pati od gube, bez noge, bez ruku; mora da je prošla misao kroz vaš um: "Zašto se ovaj čovek čvrsto drži za život? Zašto je još tu ostao? Zašto ne izvrši samoubistvo i okonča to?"

Sećam se u mom detinjstvu prosjaka bez nogu koji je obično dolazio. U malim kolicima ga je vozila žena. Bio je slep, celo telo mu je smrdelo na leš. Niste mogli da pridete blizu njega. Patio je od neizlečive

¹⁷ U preporadanje.

gube - gotovo mrtav, devedeset devet posto mrtav, samo jedan posto živ, ali dišući nekako. Obično sam mu davao nešto. Jednog dana sam ga pitao, baš iz radoznalosti: "Zašto živiš - za šta? Zašto ne izvršiš samoubistvo i ne okončaš takav bedan život?" Naravno, on se naljutio. Rekao je: "Šta govoriš?" Bio je ljut. Želeo je da me gađa svojim štapom.

Vama se može činiti da jedan čovek treba da izvrši samoubistvo, ili barem razmišljati da okonča život. Ali nikada - jedan čovek nikada ne misli o tome, ne može. Beda stvara svoju kompenzaciju, beda stvara svoj protivotrov. Nebo ili raj, je protivotrov - "Sutra, sve će biti u redu. Samo je to pitanje malo više strpljenja."

Prosjak uvek živi u budućnosti. I vi ste prosjak ako živite u budućnosti. To je kriterijum da se prosudi, da li je čovek car ili prosjak: ako živite u budućnosti vi ste prosjak; ako živite upravo ovde, sada, vi ste car.

Čovek koji je blažen živi ovde i sada. On ne brine o budućnosti. Budućnost ne znači ništa; budućnost za njega nema značenje. Budućnost je zapravo nepostojeća; ovaj trenutak je jedina egzistencija. Ali

to je moguće samo za blaženog čoveka. Za jadnog čoveka, kako ovaj trenutak može biti jedina egzistencija? Onda će to biti previše - nepodnošljivo, nemoguće. On mora da kreira budućnost. On mora da kreira san negde, da kompenzira, nadoknadi za patnju.

Što je dublja patnja, više je nade. Nada je kompenzacija. Bedan čovek nikada ne izvršava samoubistvo, bedan čovek nikada ne dolazi do religije. Jadan čovek se čvrsto drži uz život. Što ste više srećni, više ćete biti spremni da ostavite život u svakom trenutku - u svakom trenutku, bez prijanjanja. Možete ostaviti svoj život baš kao iznošenu odeću; to uopšte ne znači ništa.

Ne samo to; ako ste zaista blaženi i smrt kuca na vaša vrata, vi ćete joj iskazati dobrodošlicu. Vi ćete zagrliti smrt, i time transcendirati smrt. Dopustite mi da ponovim: smrt dolazi i kuca na vaša vrata, i ako se bojite i skrivate negde u uglovima, u ormarima, zapomažete i želite da živite malo više, vi ste žrtva. Moraćete da umrete mnogo puta. Kukavica umire hiljadama puta. Ali ako možete otvoriti vrata, iskazati dobrodošlicu smrti kao prijatelj, zagrliti smrt, time ćete transcendirati smrt. Sada ste besmrtni. Po prvi put, sada postižete život

koji nije patnja, život o kome Isus govori; život u izobilju; život o kome Buda govori, život ekstaze ili *nirvane*; život o kome Patanjđali govori, večni život, izvan vremena i prostora, izvan smrti.

Beda stvara svoju vlastitu kompenzaciju. Jednom kada ste uhvaćeni u zamku, što više prijanjate uz život, više ćete postati jadni. To je drugi deo; što se više čvrsto držite uz život, više ćete patiti jer prijanjanje samo stvara jad, vezivanje uz život stvara više frustracija. Kada ne prijanjate uz nešto, ako je to izgubljeno vi niste jadni. Kada se vezujete za jednu stvar i ona se izgubi, vi poludite. Što više i više prijanjate uz život, svakog dana ćete otkriti da više i više patite. Bol se dodaje vašem postojanju više i više. Dolazi trenutak kada niste ništa do bol, vrišteća agonija. A kada se to dogodi, vi prijanjate još više. To je izopačeni krug.

Jednostavno posmatrajte čitavu pojavu. Zašto se vezujete? Vezujete se zato što još niste mogli da živite. Čitavo vezivanje pokazuje da vi niste još bili u stanju da živite, živelu ste mrtav život, još niste bili sposobni da uživate blagoslove života, bili ste neosetljivi, živelu ste zatvoren život. Niste bili u stanju da dodirnete cveće, nebo,

ptice. Niste bili u stanju da tečete s rekom života; vi ste zamrznuti. Zato što ste zamrznuti i ne možete živeti, vi ste jadni. Zato što ste jadni vi se bojite smrti ako smrt dođe upravo sada, još niste proživeli život, a završili ste ga.

Postoji jedna stara priča. U danima iz Upanišada, bio je veliki kralj Jađati. Njegova smrt je došla. Imao je sto godina. Kada je smrt došla počeo je da jeca i lije suze. Smrt reče: "Ovo ti ne priliči; velikom caru, hrabrom čoveku. Šta radiš? Zašto plačeš i liješ suze kao dete? Šta ti se dogodilo?" Jađati reče: "Ti si došla a ja još nisam spreman da odem. Molim te daj mi malo više vremena tako da mogu živeti. Radio sam mnoge stvari, borio sam se u mnogim ratovima. Sakupio sam veliko bogatstvo, stvorio sam veliko kraljevstvo. Mnogo sam uvećao očevo bogatstvo, ali nisam živeo. U stvari, nije bilo vremena da živim, a ti si došla. Ne, to nije pravedno. Daj mi malo više vremena!" Smrt reče: "Ali ja moram uzeti nekoga. U redu, načinimo nagodbu. Ako je neko od tvojih sinova spreman da umre za tebe, ja ću uzeti njega."

Jađati je imao sto sinova, hiljade žena. Zatražio je da se pozovu njegovi

sinovi. Stariji sinovi nisu poslušali. Oni su i sami bili u zrelim godinama, i bili su u istoj zamci. Jedan od njih, najstariji, imao je sedamdeset. Rekao je: "Ali ja takođe nisam živeo. Šta je sa mnom? Barem si živeo sto godina, ja sam živeo samo sedamdeset. Treba da mi se da još malo više prilike." Najmlađi, koji je imao samo šesnaest, došao je ocu, dodirnuo njegova stopala i rekao: "Ja sam spreman." Čak i smrt je osetila saučešće prema ovom dečaku. Smrt je znala da je on nevin, nije iskusan na putevima sveta, i da ne zna šta čini. Smrt je šapnula u uho dečaka: "Šta to radiš. Ti si budala. Pogledaj svog oca. U stotoj godini nije spreman da umre, a ti imaš samo sedamnaest! Nisi čak ni dotakao život!" Dečak je odgovorio: "Život je završen. Kada moj otac u stotoj oseća da još nije bio u stanju da živi, onda šta je poenta? Čak i ako živim sto godina, to će biti isto. Bolje je da mu prepustim da živi moj život. Ako se on ne može naživeti u sto godina, onda je cela stvar besmislena."

Sin je umro, a otac je živeo još sto godina. Ponovo je smrt pokucala, i opet je on počeo da plače i lije suze. Rekao je: "Ja sam potpuno zaboravio. Opet sam uvećavao

bogatstvo, širio kraljevstvo, i sto godina je prošlo kao u snu. Ti si opet ovde, a ja nisam živeo." I ovo se nastavljalo.

Smrt je stalno dolazila i uzimala po jednog od sinova. Jađati je živeo više od hiljadu godina.

Lepa priča, ali isto se opet događa. Hiljadu godina je prošlo i smrt je došla. Jađati je drhtao, lio suze i jecao. Smrt je rekla: "Ali sada je previše. Živeo si hiljadu godina, a opet kažeš da nisi mogao da živiš." Jađati reče: "Kako čovek može živeti ovde i sada? Ja uvek odlažem; sutra i sutra. A sutra - iznenada si ti ovde."

Odlaganje života jedini je greh koji ja mogu nazvati grehom. Ne odlažite. Ako želite da živite, živite ovde i sada. Zaboravite prošlost, zaboravite budućnost; ovo je jedini trenutak, ovo je jedini egzistencijalni trenutak - živite ga. Jednom kada je izgubljen on se ne može povratiti, ne možete ga povratiti natrag.

Ako počnete da živite u sadašnjosti, nećete misliti o budućnosti i nećete se čvrsto vezivati uz život. Kada živite, upoznali ste život, zadovoljni ste, prezasićeni ste. Čitavo vaše biće i postojanje oseća se blaženim i blagoslovljenim. Nema potrebe ni

za kakvom kompenzacijom. Nije potrebno da smrt dođe posle sto godina i vidi vas kako drhtite, ližete suze i jecate. Ako smrt dođe baš sada vi ćete biti spremni; živeli ste, uživali ste, proslavljali ste. Jedan trenutak da se stvarno bude živ dovoljan je, a hiljadu godina nestvarnog života nije dovoljno. Hiljadu, ili milion godina neživljenog života nisu vredne pažnje; i ja ću vam reći, jedan trenutak proživljenog iskustva je večnost u sebi. To je izvan vremena; dotičete samu dušu života. A onda nema smrti, nema briga, nema vezivanja. Možete ostaviti život svakog trenutka i znate da ništa nije preostalo. Uživali ste ga do same punine, do same granice. Preplavljeni ste njim, vi ste spremni.

Čovek koji je spreman da umre u raspoloženju snažnog slavljenja, jeste čovek koji je zaista živeo. Prianjanje uz život pokazuje da niste bili sposobni da živite. Prihvatanje smrti kao dela života pokazuje da ste živeli dobro. Vi ste zadovoljni. Sada čujte Patanjđalijevu *sutru*. To je jedna od najdubljih (*sutri*), vrlo, vrlo značajna za vas.

Proticanje kroz život je strah od

smrti, vezivanje uz život; a to preovladava kod svih, čak i kod učenih.

To je proticanje kroz život. Ako posmatrate svoj um, ako proučavate sebe, naći ćete da bilo budni ili ne, strah od smrti neprekidno postoji. Šta god da radite, strah od smrti je tu. U bilo čemu da uživajte, upravo iza ugla senka smrti je uvek tu, istrajava. Ona vas sledi. Gde god da idete, idete s njom. To je nešto u vama. Ne možete to ostaviti spolja, ne možete pobeći od toga; strah od smrti ste vi.

Odakle dolazi taj strah od smrti? Jeste li poznavali smrt ranije? Ako niste znali smrt ranije, zašto se bojite nje, nečega što ne znate? Ako pitate psihologe oni će reći: "Strah je bitan ako znate šta je smrt. Ako ste nekad umrli ranije, strah izgleda da je od važnosti." Ali vi ne znate smrt. Ne znate da li će ona biti bolna, ili će biti eksta-tična. Onda zbog čega se bojite?

Ne, strah od smrti nije stvarno strah od smrti, jer kako se možete bojati nečega što je nepoznato, što uopšte nije poznato? Kako se možete uplašiti nečega što vam je apsolutno nepoznato? Strah od smrti nije stvarno strah od smrti. Strah od smrti je u

stvarnosti prijanjanje uz život.

Život postoji i vi znate dobro da ga ne živite, on vas zaobilazi. Reka vas zaobilazi, vi stojite na obali, a ona neprekidno ide izvan vaših ruku. U osnovi strah od smrti je strah da ste nesposobni da živite a život prolazi. Ubrzo, više vremena neće preostati, a vi ste čekali, uvek ste se pripremali. Opsednuti ste sa pripremanjem.

Slušao sam o nemačkom naučniku koji je sakupio jednu od najvećih biblioteka u svetu, iz svih zemalja, na svim jezicima. Nikada nije mogao da pročita ni jednu jedinu knjigu, jer ih je uvek sakupljao; putovao bi u Kinu da nađe vrlo retku knjigu napisanu na ljudskoj koži, onda je jurio u Burmu, onda je dolazio u Indiju, onda u Cejlon, onda u Avganistan - celog svog života. Ubrzo je imao sedamdeset godina, sakupio je veliku kolekciju knjiga, retkih knjiga. Uvek je odgađao čitanje, dok biblioteka ne bude kompletna. I smrt je došla. Kada je umirao, počeo je da lije suze iz svojih očiju. Pitao je prijatelja: "Šta da radim sada? Vremena nije preostalo. Biblioteka je spremna, ali život je potrošen. Učini nešto! Dohvati neku knjigu iz biblioteke, pročitaj nešto iz nje tako da mogu nešto razumeti.

Da barem malo mogu biti zadovoljan." Prijatelj je otišao do biblioteke, dohvatio jednu knjigu, vratio se natrag - ali naučnik je bio mrtav.

Ovo se dešava svakome, gotovo svakome; vi nastavljate da se pripremate za život. Mislite da prvo milion stvari treba pripremiti, a onda ćete uživati, onda ćete živeti - ali dotle život prođe. Pripreme su izvršene, ali nema ko da uživa u njima. Ovo je strah, vi znate to duboko dole u svom stomaku, osećate to; da život protiče, svakog trenutka umirete, svakog trenutka umirete.

Ne dolazi strah od smrti negde u budućnosti i uništava vas. To se događa svakog trenutka. Život se kreće, a vi ste apsolutno nesposobni i zatvoreni. Vi već umirete. Onog dana kada ste se rodili, vi započinjete da umirete. Svaki trenutak života je takođe i trenutak smrti. Strah nije od nepoznate smrti koja čeka u budućnosti, strah je prisutan odmah sada. Život ističe iz ruku, a vi izgleda da ste nesposobni, ne možete učiniti ništa. Strah od smrti je u osnovi strah od života, koji ističe iz vaših ruku.

Onda se plašite, vi se vezujete uz

život. Inače vezivanje nikada ne može postati slavljenje. Vezivanje je naporno, prijanjanje je strasno. Što više prijanjate uz život, više ćete postati nesposobni.

Na primer, vi volite ženu, vezujete se za nju. Što se više vezujete, više ćete prisiljavati ženu da pobjegne od vas, jer će vaše vezivanje njoj postati teret. Što više pokušavate da je posedujete, više će ona misliti kako da se oslobodi, kako da ode od vas. A ja vam kažem, život je žena; ne prijanjajte uz njega. On sledi one koji se ne vezuju uz njega. Dolazi u izobilju onima koji ne prijanjaju uz njega. Ako prijanjate, samo prijanjanje odvraća život, vaše siromaštvo odvraća život.

Budite car, budite vladar. Živite život, ali se ne vezujte uz njega, ne prijanjajte ni uz šta. Vezivanje čini život ružnim i napornim. Vezivanje vas čini prosjakom, a život je za one koji su carevi, ne za one koji su prosjaci. Ako prosite nećete dobiti ništa. Život daje mnogo onima koji nikada ne prose. Život postaje neprekidan blagoslov onima koji ostaju nevezani za njega. Živite ga, uživajte u njemu, slavite ga, ali ne budite bedni, ne vezujte se uz njega. Ovo prijanjanje uz život daje vam strah od smrti, jer

što se više vezujete, više vidite da života nema - on odlazi, odlazi, odlazi. Onda se javlja strah od smrti.

Tečenje kroz život je strah od smrti, vezivanje uz život; a to preovladava kod svih, čak i kod učenih.

Jer učeni su baš isto tako bedasti kao vi. Učeni nisu naučili ništa. U stvari, oni su samo zapamtili stvari. Veliki naučnici, *pan-diti*, oni znaju mnogo o životu, ali ne znaju život. Oni mnogo znaju o ovome, o onome. Kreću se okolo i okolo, nikada ne prodiru u središte. Kao da su uplašeni, a ponekad čak više uplašeni od vas, jer su proćerdali svoje živote u rečima. Reči su upravo mehurići. Oni su akumulirali mnogo znanja, ali šta je znanje u poređenju sa životom?

Možete znati mnoge stvari o ljubavi bez poznavanja ljubavi. U stvari, ako znate ljubav, kakva je potreba da se zna o ljubavi? Možete znati mnoge stvari o Bogu, bez poznavanja Boga. Zapravo, ako znate Boga, šta vam treba da znate o Bogu? To će biti luckasto, glupo. Uvek zapamtite da znati o nečemu nije poznavati nešto. Znati o nečemu je samo kretanje u krugu, nikada nije

dodirivanje središta. Patanjđali kaže: "Čak i učenim, koji su upućeni u spise, teologije, koji mogu diskutovati, raspravljati za čitave živote, mogu razgovarati i razgovarati, dokazivati o milionima stvari, u međuvremenu život protiče pored njih. Piće života oni nisu okusili. Oni ne znaju šta je život. Živeli su u rečima, lingvističkim igrama. Oni će takođe biti uplašeni."

Stoga zapamtite, *vede* i biblije neće pomoći; *korani* i *dhammapade* neće pomoći. Znanje nije od koristi kada je u pitanju život. Možete postati veliki naučnik, ili veliki filozof, veliki teolog, ili veliki matematičar, ali to ne znači da vi znate život. Znati život potpuno je različita dimenzija.

Znati život znači da se on živi, da se ne bude uplašen od kretanja u nesigurnosti, jer život je nesigurna pojava; da se kreće u nepoznatom jer život je svakog trenutka nepoznat; on se uvek menja i postaje nov; da se postane putnik u nepoznatom i da se kreće s životom gde god da on vodi; da se postane lualica.

Za mene je to značenje *sannyase*; da se bude uvek spreman da se napusti poznato, i udobnost znanog, i da se kreće u nepoznatom. Naravno, s nepoznatim ima nesi-

gurnosti, neprilika, neudobnosti. Da se krećete u nepoznatom znači da se krećete u opasnom. Život je opasan; pun je opasnosti i rizika. Zbog ovoga ljudi počinju sami da se zatvaraju. Žive u zatvorima, ćelijama - tami, ali udobno. Pre nego što smrt dođe, oni su već mrtvi.

Zapamtite, ako izaberete udobnost, ako izaberete sigurnost, ako izaberete poznato, onda nećete izabrati život. Život je nepoznata pojava. Možete ga živeti, ali ga ne možete posedovati u svojim rukama, ne možete se vezati uz njega. Možete se kretati s njim, gde god da on vodi. Morate postati kao beli oblak, krećući se gde god ga život vodi, ne znajući gde ide.

Život nema cilj. Ako ste u potrazi za određenim ciljem nećete biti sposobni da živite. Život je besciljan. Zbog toga je beskonačan, zbog toga je putovanje beskrajno. Inače, cilj života će biti dostignut, a onda šta ćete činiti kada se cilj dostigne?

Život nema cilj. Vi postižete jedan cilj, a hiljadu novih ciljeva su ispred. Vi se popnete na jedan vrh, i mislite da je to poslednji: "Odmoriću se." Ali kada dosegnete vrhove, mnogo više vrhova se otkrivaju, viši vrhovi još postoje. Uvek je tako; nikada

ne dolazite do kraja. To je značenje da je Bog beskonačan, da je život beskrajan; nema početka i nema kraja. Uplašeni, zatvoreni u sebe, odvojeni unutra, vi ćete se vezati, a onda ćete biti jadni.

Kretanje kroz život je strah od smrti, prijanjanje uz život, a to preovladava kod svih, čak i kod učenih.

Bez poznavanja smrti vi ste uplašeni. Nešto mora postojati duboko unutra, a to je ova stvar: vaš ego je lažna pojava. To je kombinacija određenih stvari; nema sadržaj u sebi, nema središte. Ego se plaši smrti. To je baš kao kada malo dete načini kuću od karata i plaši se, plaši se povetarca da ne uđe unutra. Dete se boji da drugo dete može prići blizu kuće. Ono se boji sebe, jer ako učini nešto, kuća može odmah pasti.

Vi načinite kuću od peska; i uvek ćete se bojati. Nema kamena u temeljima. Oluja dođe i vi drhtite, jer cela vaša kuća se trese; svakog trenutka može pasti. Ego je kuća od karata, i vi se plašite. Ako zaista znate ko ste, strah iščezava, jer sada ste stena beskonačnog, besmrtni.

Ego će umreti jer je on već mrtav. On nema svoj vlastiti život; on reflektuje samo vaš život. On je kao ogledalo. Vaše

biće je večno. Zbog toga se čak i učeni boje smrti, jer uče da ne možete znati svoje biće. Biće se upoznaje pomoću odučavanja, ne pomoću učenja. Treba potpuno da ispraznimo svoj um. Ispražnjeni potpuno čak i vašeg osećanja sebe, ispražnjeni, odjednom u toj praznini vi osećate po prvi put biće, postojanje. To postojanje je beskonačno. Nikakva smrt mu se ne može dogoditi. Samo to biće, ili bivanje, može zagrliti smrt, i onda saznajete da ste besmrtni. Ego se plaši.

Patanđali kaže: *Izvori pet napasti, klesha, mogu biti ukinuti i uklonjeni njihovim razlaganjem unatrag, na njihov početak.*

Prati-prasav; ovo je vrlo, vrlo značajan proces, postupak *prati-prasav*. To je postupak ponovnog apsorbovanja natrag u uzroku, proces involucije. Mora da ste čuli ime Džanov, čoveka koji je ponovno otkrio *primarnu terapiju*. *Primarna terapija* je deo *prati-prasava*. To je jedna od najstarijih tehnika Patanđalija. U primarnoj terapiji, Džanov uči ljude da se vrate natrag u svoje detinjstvo. Ako tamo ima nečega, neka nevolja, neki problem, onda se vratite natrag iskonskom izvoru, odakle je to započe-

lo. Jer vi možete nastaviti da pokušavate rešiti problem, ali dok ne odete do korena, to se ne može rešiti. Posledice ne mogu biti rešene, one moraju biti prinuđene na povratak natrag do uzroka. To je baš kao da postoji drvo, a vi ne želite to drvo, ali nastavljanjem da režete grane, lišće, opet više grana izrasta. Odsećete jedan list, tri lista dođu. Morate otići do korena.

Na primer, dođe čovek koji se plaši žena. Mnogi ljudi mi dolaze. Oni kažu da se boje žena, veoma se boje. Zbog tog straha, ne mogu ostvariti sadržajan odnos, ne mogu biti u vezi; strah uvek postoji. Kada ste u strahu, uzajamni odnos će biti pokvaren strahom. Nećete moći da se krećete potpuno. Bićete u vezi polovično, uvek se plašići; postoji strah da budete odbačeni, strah da žena može reći ne. A postoje i drugi strahovi. Ako ovaj čovek nastavi da proba metode Emila Kuea,¹⁸ ako on nastavlja da ponavlja: "Ja se ne bojim žena, i svakim danom postajem bolji," ako pokušava takve stvari, on može privremeno da priguši ili savlada strah, ali strah će postojati i stalno će dolaziti.

U primarnoj terapiji, on mora da

¹⁸ Emile Coue.

bude "bačen unatrag." Čovek koji se boji žene pokazuje da mora da je imao neko iskustvo s majkom, koje je prouzrokovalo strah, jer majka je prva žena. Celog svog života možete biti u vezi s mnogim ženama kao što je supruga, ljubavnice, kao kćeri, kao prijateljica, ali lik majke će uporno ostajati. To je vaše prvo iskustvo. Cela struktura vaših odnosa sa ženama biće zasnovana na tom temelju; i taj temelj je vaš odnos sa vašom majkom. Stoga ako se muškarac boji žene mora da bude odveden natrag, mora da "iskorači" unatrag u sećanju, mora da ode natrag i nađe primarni izvor odakle je strah započeo. To može biti neki običan događaj, vrlo beznačajan, možda je potpuno zaboravio na to. Ali ako se vrati unatrag, negde će pronaći ranu.

Želeli ste da vas voli majka, kao što svako dete želi, ali majka nije bila zainteresovana. Bila je zaposlena žena. Morala je da posećuje mnoge organizacije, klubove, ovo i ono. Nije bila spremna da vam da svoju dojku, jer je želela skladnije telo. Želela je da njene grudi budu netaknute, i da ih ne uništite. Želela je da njene grudi uvek budu mlade, tako da vam je uskratila dojku. Ili su postojali drugi problemi u

vašem umu. Niste bili prihvaćeno dete; došli ste kao teret, nikada željeni na prvom mestu. Ali ta pilula nije delovala i vi ste rođeni. Ili, ona je mrzela muža a vi ste imali lice supruga - duboka mržnja, ili nešto drugo. Ali vi morate da se vratite natrag i morate opet postati dete.

Zapamtite, nijedan period života se nikada ne gubi. Vaše dete je još unutar vas. Nije da dete postaje mladi čovek, ne. Dete ostaje unutra, mladi čovek je nametnut iznad njega, onda je stari čovek nametnut iznad mladog čoveka, sloj po sloj. Dete nikada ne postaje mlad čovek. Dete ostaje tu, a sloj mladog čoveka dolazi iznad njega. Mladi čovek nikada ne postaje star; drugi sloj, starog doba, dolazi iznad njega. Postaje kao luk - mnogi slojevi postoje - i ako vi prodirete, svi slojevi su još tu, netaknuti.

U primarnoj terapiji Džanov pomaže ljudima da se vrate natrag i postanu opet dete. Oni udaraju nogom, plaču, oni vrište, a vrištanje više nije iz sadašnjosti. To ne pripada sadašnjem čoveku, to pripada detetu koje je skriveno u pozadini. Kada taj vrisak, primarni krik dođe, mnoge stvari se odmah preobražavaju.

Ovo je jedan deo metoda *prati-*

prasav. Džanov možda nije bio svestan da je Patanjđali, gotovo pre pet hiljada godina, učio sistem u kome svaka posledica treba da se vodi do uzroka. Samo uzrok može biti razrešen, rastvoren. Možete preseći korenje, i onda će drvo umreti. Inače ne možete preseći grane i nadati se da će drvo uginuti. Drvo će bujati više.

"*Prati-prasav*" je lepa reč: "*prasav*" znači rođenje. Kada se dete rodi to je "*prasav*". *Prati-prasav* znači vi ste opet rođeni u harmoniji, vraćate se natrag do samog rođenja, do traume kada ste bili rođeni, i živite to ponovo. Zapamtite, vi se ne sećate toga, vi živite to, vi ponovo proživljavate to.

Sećanje je različito. Vi se možete sećati, možete sedeti mirno, ali ostajete čovek koji jeste; sećate se da ste bili dete a vaša majka vas je jako udarila. Ta rana je tu, ali to je sećanje. Sećate se događa, kao da se dogodilo nekome drugom. Da to ponovo proživite jeste *prati-prasav*. Da ponovo iskusite to znači da opet postajete dete. Ne da se vi sećate, vi opet postajete dete, opet to živite. Majka vas udara ne u sećanju, majka vas opet udara baš sada; rana, ljutnja, antagonizam, vaše povlačenje,

odbacivanje, i vaša reakcija, kao da se cela stvar događa ponovo. Ovo je *prati-prasav*. A to nije samo kao primarna terapija, nego kao metodologija za svakog tragaoca ko je u potrazi za izobilnim životom, za istinom.

Ovo su pet napasti: *avidya*, nedostatak svesnosti; *asmita*, osećanje ega; *raga*, vezanost; *dwai*, antipatija; i *abhinivesha*, žudnja za životom. Ovo su pet nevolja.

Izvori pet nevolja, klesha mogu biti uklonjeni rastvarajući ih unatrag do njihovog ishodišta.

Poslednja je *abhivesha*; žudnja za životom, prva je nedostatak svesnosti. Poslednja treba da bude razložena u prvoj, poslednja mora biti dovedena do prve. Sada se krećite unatrag; vi imate žudnju za životom, vi prijanjate uz život. Zašto? Patanjđali kaže: "Idi natrag." Zašto prijanjate uz život? Zato što ste jadni. Beda je stvorena od *dwaia* - nasilja, ljubomore, ljutnje - odvratnosti. Kako možete živeti ako imate takve negativne stvari oko sebe? Kroz ove negativnosti, gde god da pogledate, život ne izgleda da je vredan življenja. Gde god da pogledate kroz negativnost, sve izgleda

tamno, sumorno, pakao. Žudnja za životom mora da bude rastvorena unatrag, onda ćete naći *dwaie*. Ako idete na dole, unatrag, onda ćete pronaći slojeve antipatije, odvratnosti. Zbog toga niste mogli da živite. Sva društva, kulture, iznuđuju mnoge odvratnosti u vama.

Ako čitate *hindu* spise ili *đainske* spise, oni uče odvratnosti, antipatiji. Oni kažu da ako ste u ljubavi sa ženom, prvo treba uvideti šta žena jeste. Šta je žena? Upravo struktura od kostiju, mesa, krvi, sluzi, gadnih stvari. Pogledajte unutrašnji sadržaj žene; lepota je površinska. A u pozadini kože sve je ružno, odvratno.

Ako su vas učili takvi ljudi, kad god ste u ljubavi, nećete biti sposobni da volite ženu jer odvratnost će dolaziti. Osetićete da se javlja odvratnost, a kako je ljubav moguća sa antipatijom? Ako su vas učili ovi stranci koji truju svaki izvor života, vi ćete biti jadni. Bez ljubavi, kako možete biti srećni? Vi ćete biti jadni. Kada ste jadni, vi ćete se vezivati uz život.

Stoga Patanjđali kaže: "Vezivanje uz život je najviši sloj. Idite dublje; iza njega ćete naći sloj odvratnosti, *dwaie*". Ali zašto ste vi ograničeni, sputani? Idite dublje

i naći ćete vezanost. Privučeni ste prema stvari, a ako ste privučeni, samo onda možete biti sputani. Privlačnost može stvoriti ograničavanje, sputanost je drugi pol privlačnosti. Idite dublje - drugi sloj koji nađete je *asmita*, osećanje ega "ja jesam". A to "ja" postoji kroz vezanost i odvratnost. Ako, *rag*, *dwai*, privlačnost i odvratnost otpadnu oboje, "ja" ne može tu opstati. "Ja" će otpasti s tim.

Vi, vaš ego, postojite kroz vaše ideje o dobrom i lošem, ideje o ljubavi i mržnji, ideje o tome šta je lepo a šta ružno. Dualnost stvara ego. Dakle iza dualnosti *rag* i *dwai*, naći ćete ego. Zašto taj ego postoji? Patanjđali kaže: "Idi još dublje i naći ćeš nedostatak svesti. Koren uzroka čitave bede života jeste nedostatak svesti. To je uzrok, osnovni uzrok cele stvari. Vi ne možete naći to kod *abhiniveshe*, kod žudnje za životom; ona je plod, cvet, poslednja pojava. U stvari to nije uzrok. Vratite se, odustanite.

Izvori pet napasti mogu biti uklonjeni razlažući ih unazad do njihovog ishodišta.

Jednom kada znate uzrok, sve se razlaže. A ovo je uzrok... nedostatak svesnosti. Šta da se radi? Ne borite se s vašim prijanjanjem, ne borite s vašim vezivanjem i odbijanjem, ne borite se s egom. Samo postanite sve više i više svesni. Samo postanite sve više budni, pažljivi, promišljeni. Pamtite sve više i više i postanite budni. Sama ta budnost će razložiti sve. Jednom kada je uzrok razložen, posledica nestaje.

Obična moralnost uči vas promenama na površini. Takozvane religije uče vas kako da se borite sa posledicama. Patanjđali vam daje baš nauku o religiji, sam koren uzroka može biti rastvoren. Morate biti više svesni. Živite život s budnošću; to je cela poruka. Ne spavajte kao pospan čovek, ili kao što pijanice žive u hipnozi. Budite svesni svega što radite. Učinite to, ali činite sa potpunom svesnošću. Odjednom ćete videti da mnoge stvari nestaju.

Lopov je došao kod budističkog mistika Nagardune. Lopov je rekao: "Slušajte, bio sam kod mnogih učitelja i mnogih majstora. Svi me oni znaju jer sam čuveni lopov, u stvari, glavni lopov ovog kraljevstva, stoga sam svuda skroz poznat. Upravo onog trenutka kada bih stigao kod njih oni

bi rekli: 'Prvo moraš ostaviti krađu, pljačkanje ljudi. Prvo odbaci svoj način života, i onda možeš postati učenik.' Ali ja to ne mogu učiniti. Tako se stvar odmah zaustavlja. Sada sam došao kod vas. Šta vi kažete?"

Nagarduna je rekao: "Onda mora da si otišao kod lopova, ne kod majstora. Zašto bi majstor brinuo o tome da li kradeš ili ne kradeš? Mene to ne zanima. Uradi jednu stvar, nastavi da kradeš, pljačkaš ljude - ali ih pljačkaj sa svesnošću." Lopov je rekao: "To mogu uraditi." I bio je uhvaćen, zaustavljen.

Posle dve sedmice, došao je natrag Nagarduni i rekao: "Vi ste varalica, podvalili ste mi. Prošle noći sam po prvi put ušao u kraljevu palatu, međutim zbog vas sam pokušao da budem budan, oprezan. Otvorio sam riznicu. Hiljade dragocenih dijamanta je tamo bilo, ali zbog vas sam morao izaći iz palate praznih ruku." Nagarduna je rekao: "Kaži mi šta se dogodilo?" Lopov je rekao: "Kad god bih bio svestan i pokušavao da uzmem te dijamante, ruka se ne bi pokretala. Ako bi se ruka pokretala, onda ja nisam bio svestan. Za dva, tri sata, ja sam se trudio. Pokušavao sam da budem svestan i uzmem te dijamante, ali je to bilo nemogu-

će. Mnogo puta sam uzeo te dijamante, ali nisam bio svestan kako ste rekli, pa sam morao da ih vratim natrag. Kad god bih bio svestan, moje ruke se ne bi kretale." Nagarđuna je rekao: "To je cela stvar. Ti si razumeo poentu."

Bez budnosti ili svesnosti, vi možete biti ljuti, nasilni, posesivni, ljubomorni. To su izdanci ali ne korenje. Sa budnošću vi ne možete biti ljuti, ne možete biti ljubomorni, ne možete biti agresivni, nasilni, lakomi. Obična moralnost vas uči da ne budete pohlepni, da ne budete ljuti. To je obična moralnost. Ona ne pomaže mnogo. U najboljem slučaju, stvara se malo potisnuta, ili prigušena ličnost. Pohlepa ostaje, ljutnja ostaje, ali vi možete imati malo društvene moralnosti. To vam može pomoći kao podmazivanje u društvu, ali ništa se suštinski ne događa.

Patanđali ne uči običnoj moralnosti. Patanđali uči samom korenu religije, baš nauku religije. On kaže: "Svedite svaku posledicu do uzroka." Uzrok je uvek nebudnost, nesvesnost, *avidya*. Postanite svesni, i sve nestaje.

Spoljašnji izrazi pet napasti nestaju kroz meditaciju.

Ne treba da brinete o njima; samo meditirajte više, postanite više svesni. Prvo spoljašnje impresije nestaju, ljutnja, ljubomora, mržnja, odvratnost, privlačnost. Njihove spoljašnje impresije prvo iščezavaju, ali seme ostaje u vama. Onda čovek mora da ide vrlo, vrlo duboko, jer vi mislite da ste ljuti samo kada ste srditi - to nije istina. Podzemna struja ljutnje se nastavlja čak i kada niste srditi. Inače, odakle biste dobili ljutnju kada vreme dođe? Neko vas grdi, ili uvredi i odjednom ste ljuti. Upravo pre jedne sekunde ste bili srećni, nasmejani, i lice se promeni, postajete ubica. Odakle zadobijate to? Mora da je bilo tu, kao podzemna struja koja vam je uvek dostupna. Kad god se potreba pojavi, pojavi se prilika, odjednom se ljutnja raspali.

Prvo, meditacija će vam pomoći. Spoljašnji izrazi će iščeznuti. Ali ne budite zadovoljni s tim, jer uglavnom, ako ostane podzemna struja, onda u svako vreme postoji mogućnost, može nastupiti rasplamsavanje. Nikada nemojte biti zadovoljni sa iščezavanjem spoljašnjeg izraza; seme mora biti spaljeno. Prvi deo meditacije vam pomaže da spoljašnji izraz donesete do osnovne struje; spolja postajete smireni, ali

iznutra se stvari nastavljaju. Onda meditacija mora da ide još dublje.

To je Patanjđalijevo razlikovanje između *samadia* i *dhyane*. *Dhyana* je prvi stadijum, meditacija je prvi stadijum s kojim spoljašnji izrazi nestaju; a *samadhi* je poslednji stadijum, najviša meditacija u kojoj se seme spaljuje. Vi ste dostigli sam izvor postojanja i života. Onda se ne vezujete ni za šta. Onda se ne bojite smrti. Onda, zapravo, vi niste; onda vas nema više. Onda Bog boravi u vama, a vi možete reći; "*aham brahmasmi*," ja sam sasvim božanski, sama osnova egzistencije.

EGZISTENCIJALNI ĆORSOKAK

*26. aprila 1975. pre podne
u Buddha dvorani*

Prvo pitanje:

Patanjđali kaŹe; "Ne vezujte se za Źivot," a to je lako razumeti i slediti. Ali on takođe kaŹe; "Ne Źudite za Źivotom." Ne treba li da uŹivamo u svemu postojećem Źto nam priroda nudi; u hrani, ljubavi, lepoti, seksu itd.? Ako je to tako, nije li to čeŹnja za Źivotom?

Patanjđali kaŹe da je čeŹnja za Źivotom prepreka, prepreka za uŹivanje u Źivotu, prepreka da se bude zaista Źiv, jer Źudnja je uvek za budućnost, nikada nije za sadašnjost. On nije protiv uŹivanja. Kada ste u trenutku uŹivanja nećega, u tome nema Źudnje. Źudnja je priŹeljivanje za budućnost, i to treba razumeti.

Ljudi koji ne uŹivaju svoje Źivote u sadašnjosti imaju čeŹnju za Źivotom u budućnosti. To je odlaganje. Oni kaŹu: "Mi

ne možemo uživati danas, stoga uživaćemo sutra." Oni kažu: "Odmah ovog trenutka ne možemo slaviti, stoga dajte da bude sutra, tako da možemo slaviti." Budućnost se javlja iz vaše bede, ne iz vašeg proslavljanja. Zaista, osoba koja slavi nema budućnost; ona živi u ovom trenutku, ona živi u potpunosti. Iz tog totalnog življenja nastaje sledeći trenutak, ali to nije ni iz kakve žudnje. Naravno, kada izvan slavljenja nastupi sledeći trenutak, on ima veću mogućnost da vas blagoslovi. Kada iz slavljenja budućnost nastane, ona nastavlja da postaje sve bogatija. Dolazi trenutak kada je trenutak tako totalan, tako celovit, da vreme potpuno iščezava.

Vreme je potreba jadnog uma. Vreme je kreacija bede. Ako ste srećni, ne postoji vreme - vreme iščezava.

Posmatrajte to... iz druge dimenzije; jeste li zapazili da, kad god ste jadni, vreme se kreće vrlo sporo? Neko umire, neko koga volite, neko za koga bi želeli da bude živ, a vi sedite sa strane. Čitave noći sedite pored postelje, a noć izgleda kao večnost. Izgleda da se uopšte neće završiti, traje i traje. Sat na zidu izgleda kao da se kreće vrlo, vrlo sporo. U jadu, vreme se kreće sporo. Kada

ste srećni - vi ste s voljenim, svojim prijateljem, negujete taj trenutak - vreme ide brzo. Čitava noć je prošla, a izgledalo je kao da je bila samo nekoliko trenutaka ili nekoliko minuta. Zašto se to događa? Zato što sat na zidu ne mari da li ste vi srećni ili nesrećni; on se kreće sam za sebe, nikada ne ide sporo, nikada ne ide brzo s vašim raspoloženjima. Uvek se kreće istim korakom, ali vaša interpretacija se razlikuje. U patnji vreme postaje veće, u sreći vreme postaje manje. Kada je neko u blaženom raspoloženju, vreme jednostavno nestaje.

Hrišćanstvo kaže da kada ste bačeni u pakao, pakao će biti večan, beskrajan. Bertrand Rasel je napisao knjigu, "*Whay I am not Christian*"- on daje mnogo razloga (zašto nije hrišćanin). Jedan od njih je ovaj: "Koji god greh da sam počinio, nemoguće je pomisliti da večna kazna može biti pravedna. Ja sam možda počinio mnogo grehova. Vi me bacite u pakao za pedeset godina, sto godina, pedeset života, sto života, ali večna kazna ne može biti pravedna." Večna kazna mi izgleda jednostavno nepravedna, a hrišćanstvo veruje samo u jedan život. Kako čovek može počiniti toliko mnogo grehova u jednom životu, u životu

od samo šezdeset ili sedamdeset godina, tako da zavredi da bude kažnjen za večnost? To jednostavno izgleda apsurdno! Rasel kaže: "Kakve god grehove da sam učinio, i šta god da sam mislio još da učinim; ako ispovedim sve svoje grehe, učinjene, neučinjene, sanjane, onda me takođe najstroži sudija ne može poslati u zatvor više od pet godina."

I on je u pravu, ali je propustio poentu. Hrišćanska ideologija nije bila sposobna da odgovori. Pakao je večan ne zato što je on večan, nego zato što je to najveća beda - vreme se ne kreće. Ono izgleda da je večno. Ako u blaženstvu vreme iščezava, onda u najdubljem jadu, koji je pakao, vreme se produžava tako polako, kao da se uopšte ne kreće. Jedan trenutak pakla je večan. Vama se čini da se ne okončava, nema kraja, ne svršava se.

Teorija večnog pakla je lepa, vrlo psihološka. Ona jednostavno pokazuje da vreme zavisi od uma; vreme je pojava orjentisana na um. Vi ste u bedi, postoji vreme; vi ste srećni, ne postoji vreme. Čežnja za životom je čežnja za više vremena. Ona pokazuje da šta god da ste stekli nije dovoljno, još niste zadovoljni. "Daj mi više

vremena tako da mogu biti zadovoljan, jer sve moje želje još nisu ispunjene." Tome nastavlja da se moli čovek koji žudi za životom: "Gospode, daj mi više vremena, jer sve moje želje još postoje. Ništa nije ispunjeno, ja nisam zadovoljan, nisam zasićen, a vreme brzo teče. Daj mi više vremena." Ovo je značenje žudnje za životom: žudnja za više vremena.

Šta vi podrazumevate da je život? Život podrazumeva više vremena u budućnosti. Šta podrazumevate da je smrt? Smrt znači da nema budućnosti. Ako smrt nastupi baš sada, budućnost je okončana, vreme je svršeno. Zbog toga se vi bojite smrti, jer vam neće dati prostor, a sve vaše želje su neispunjene. Patanjđali nije protiv života. U stvari, zato što nije protiv života, on je protiv žudnje za životom. Ako živite život do njegove totalnosti, uživajte ga u njegovoj najdubljoj mogućnosti, dozvoljavate mu da se dogodi, onda neće biti žudnje za životom.

Budite više osetljivi, životni, svesni, i onda nećete čeznuti za više vremena. U stvari, za čoveka koji je prezasićen životom, smrt izgleda kao odmor, veliko opuštanje, ne okončanje života. On se ne boji nje, on

je prima gostoljubivo; iživljen je sasvim bogat život, onda smrt dolazi u noći, kao noć. Celog dana ste radili, sada pripremate krevet i odlazite na odmor.

Ima ljudi koji se noću boje. Imao sam običaj u Kalkuti da boravim kod vrlo bogatog čoveka koji se plašio noći kao što se ljudi boje smrti. Nije mogao da spava, a nije mogao da spava jer se odmarao čitavog dana. Kako je onda mogao očekivati spavanje? Bio je bogat, imao je sve, stoga nije radio ništa. Samo siromašni ljudi hodaju na svojim nogama, samo siromašni ljudi rade stvari.

Kami¹⁹ je negde napisao da će u budućnosti doći vreme, kada će ljudi zaista biti tako bogati da neće čak ni voleti. Oni će poslati svoje sluge da to urade. U stvari bogatom čoveku neće trebati. Zašto se brinuti za sav taj napor? Možete poslati slugu. To rade bogati ljudi; sluge treba poslati da žive život, a oni da se odmaraju.

Kada se odmarate celog dana, kako možete spavati tokom noći? Nije stvorena potreba. Čovek radi celog dana, živi, i do večeri je spreman da padne u zaborav, u mrak. Isto se dešava ako ste živeli pravi

¹⁹ Albert Camus.

život, autentičan život. Ako ste ga zaista živeli, smrt je odmor. Veče dolazi, noć pada, i vi ste spremni; legnete i čekate. Kada živite ispravno ne tražite više života jer više već postoji, više nego što možete tražiti je već prisutno, više nego što možete zamisliti već vam je dato. Ako živite svakog trenutka do njegovog potpunog intenziteta, uvek ste spremni da umrete.

Ako meni smrt dođe baš sada, ja sam spreman, jer ništa nije nepotpuno. Ja nisam ništa odlagao niti zapostavljao. Ujutru bih se okupao i uživao u tome. Uopšte ništa nisam odlagao za budućnost, tako ako smrt dođe ne postoji problem. Smrt može doći i uzeti me upravo sada. Neće biti čak ni neznatne ideje o budućnosti, jer ništa nije nepotpuno.

A vi? Sve je nepotpuno. Čak ni jutarnje kupanje ne možete dobro obaviti, jer morate doći da slušate mene; i onda nastavljate da propuštate. Ako ovo propuštanje postane navika, i to postane uobičajeno, onda ćete propustiti moj govor takođe, jer ste isti čovek koji je propustio jutarnje kupanje, ko je propustio jutarnji čaj, koji je nekako završio to ali je ostalo nepotpuno. To lebdi oko vaše glave. Sve što ste ostavili

nepotpuno, još je slično zujanju pčela oko vas. Sada ovo postaje navika. Vi ćete slušati mene, ali nećete biti spremni da odete u kancelariju, radionicu, ili tržnicu; vi ste se već udaljili. Samo fizički sedite ovde. Vaš um se premestio u budućnost. Nikada nećete biti nigde. Gde god da ste, već se krećete negde drugde. Ovaj nepotpuni život stvara žudnju za životom. Morate da završite mnoge stvari. Kako možete priuštiti sebi da umrete baš ovog trenutka. Ja mogu priuštiti to sebi, ja mogu uživati - sve je potpuno, savršeno. Zapamtite ovo, Patanjđali, Buda, Isus - niko nije protiv života. Oni su za život, za sve forme života, ali su protiv žudnje za životom, jer žudnja za životom je simptom čoveka koji je propuštao život.

Drugo pitanje:

Mnogi egzistencijalni mislioci sa Zapada - Sartr, Kami itd. - došli su do razumevanja frustracije, beznadežnosti i besmislenosti života, ali nisu upoznali ekstazu Patanjđalija. Zašto? Šta nedostaje? Šta bi Patanjđali imao da kaže Zapadu o tom pitanju?

Da, nekoliko stvari nedostaje na

Zapadu, koje nisu nedostajale Budi u Indiji. Buda je takođe dospeo do tačke gde i Sartr: egzistencijalna beznadežnost, muka, osećanje da je sve beskorisno, da je život besmislen. Međutim, kada je Buda dospeo do ove tačke, da je sve besmisleno, postojao je jedan zračak u Indiji, jedna povoljna prilika; to nije bio kraj puta. U stvari to je bio samo kraj jednog puta, ali se drugi odmah otvorio; zatvaranje jednih vrata, ali otvaranje drugih.

Ovo je razlika između kulture koja je duhovna i kulture koja je materijalistička. Materijalista kaže: "Ovo je sve; nema ničega sem toga u životu." Materijalista kaže da sve što vidite, jeste sve što je realnost. Ako to postane beznačajno, onda nema otvorenih vrata. Duhovnost kaže: "To nije sve, vidljivo nije sve, opipljivo nije sve." Kada se ovo okonča, odjednom se nova vrata otvaraju, i to nije kraj. Kada se ovo okonča, to je samo početak druge dimenzije.

Ovo je jedina razlika između materijalističke koncepcije života i duhovne koncepcije života - razlika u pogledima na život. Buda se rodio unutar duhovnog pogleda na život. On je takođe shvatio besmislenost svega što činimo, jer smrt

postoji i smrt će okončati sve, stoga u čemu je poenta činjenja ili ne činjenja? Bilo da vi nešto činite ili ne činite, smrt dolazi i okončava sve. Bilo da volite ili ne, starost dolazi i vi postajete razvalina, skelet. Bilo da živite siromašan život ili bogat, smrt uništava oba; ona ne mari ko ste vi. Možda ste bili svetac, možda ste bili grešnik - za smrt to ne čini razliku. Smrt je apsolutni komunist; svakog tretira jednako. Oboje, i svetac i grešnik padaju u prašinu. Buda je shvatio to, ali je duhovni pogled na život postojao, životna sredina je bila drugačija.

Pričao sam vam priču o Budi. Videvši starog čoveka, shvatio je da je mladost samo prolazna faza, trenutna pojava; talas u okeanu koji se uzdiže i pada, ništa od trajnosti nema u njemu, ništa večnog nema u njemu; baš kao san, mehur spreman da se rasprsne svakog trenutka. Onda je video nošenje mrtvog čoveka. Tu bi se priča zaustavila na Zapadu. Ali u indijskoj priči, posle mrtvog čoveka on vidi *sannyasina* - to su vrata. Onda je on pitao svog konjušara: "Ko je taj čovek, i zašto je on u oker odeći? Šta mu se dogodilo? Koje je vrste taj čovek?" Konjušar je odgovorio: "Ovaj čovek je takođe shvatio da život vodi do smrti, a on

je u potrazi za životom koji je besmrtan."

To je bilo životno okruženje; život se ne okončava sa smrću. Budina priča pokazuje da je posle viđenja smrti, kada se život oseća besmislenim, odjednom nastala nova dimenzija, nova vizija - *sannyasa*; napor da se prodre u dublju misteriju života, da se prodre dublje u vidljivo i dosegne nevidljivo, da se prodre u materiju tako duboko da materija nestane a vi dospete do osnovne realnosti, realnosti duhovne energije, do *brahmana*. Kod Sartra, Kamija, Hajdegera, priča se završava sa mrtvim čovekom. *Sannyasin* nedostaje, to je karika koja nedostaje.

Ako možete razumeti mene, to je ono šta ja radim: stvaram tako mnogo *sannyasina*, šaljem ih u čitav svet, tako da gde god ima čoveka koji dođe do razumevanja, kao Sartr, da je život besmislen, *sannyasin* mora biti tu da se sledi, da daje novu viziju da se život ne završava smrću. Faza se završava, ali ne i sam život.

U stvari život započinje samo kada smrt dođe, jer smrt okončava samo vaše telo, ne vaše unutarnje postojanje. Život tela je samo deo, i to vrlo periferan, površni deo.

Na Zapadu, materijalizam je postao svetsko gledište. Čak su i takozvani religiozni ljudi na Zapadu svi materijalisti. Oni možda idu u crkvu, možda veruju u hrišćanstvo, ali njihova vera nije duboka, šta više vrlo je površna. To je društvena formalnost. Čovek mora ići u crkvu nedeljom; to je stvar koji treba da obavi, prava stvar da se uradi da bi se ostao "ispravnim čovekom" po mišljenju drugih. Vi ste ispravni ljudi koji rade ispravne stvari - društvena formalnost. Međutim unutra, svako je postao materijalista.

Materijalističko gledište na svet kaže da se sa smrću sve završava. Ako je to istina, onda ne postoji mogućnost za neki preobražaj. A ako se sve završava smrću, onda nema smisla u nastavljanju sa životom. Onda je samoubistvo ispravan odgovor.

Jednostavno, divno je videti da Sartr nastavlja da živi. Odavno bi izvršio samoubistvo da je stvarno shvatio da je život besmislen; u čemu je onda stvar? Ili je on to tako shvatio, ili se još nada suprotnom tome, i nije to tako shvatio. U čemu je poenta da se svakodnevno nosi cela stvar, od ustajanja iz kreveta? Ako ste zaista ose-

tili da je život besmislen, kako možete ustati iz kreveta sledećeg jutra, za šta? Da opet ponavljate istu staru besmislicu? Besmisleno. Zašto uopšte treba da dišete?

Ovo je moje razumevanje: ako ste stvarno shvatili da je život besmislen, disanje će se odmah zaustaviti. U čemu je poenta? Izgubićete interes za disanje, nećete ulagati nikakav napor. Međutim Sartr je nastavio da živi i živi, i radi milione stvari. Besmislenost nije zaista prodršla vrlo duboko. To je filozofija; još ne život, nije još intiman unutarnji događaj, samo filozofija. Inače, Istok je otvoren; zašto Sartr nije došao? Istok kaže: "Život je besmislen, ali vrata se onda otvaraju." Onda dopustite mu da dođe na Istok i pokuša da nađe vrata.

Ne samo da je to neko rekao, skoro za deset hiljada godina mnogi su shvatili ovu stvar, i vi ne možete zavaravati sebe oko toga. Buda je živeo četrdeset godina u ekstazi bez i jednog jedinog trenutka jada. Kako se možete pretvarati? Kako možete živeti četrdeset godina delujući kao da ste ekstatični? A koja je poenta delovanja? I ne samo jedan Buda, hiljade Buda su rođeni na Istoku, i živeli su najblaženije živote bez javljanja i jednog jedinog talasa bede.

Ono što Patanjđali kaže nije filozofija, to je ostvarena činjenica, to je jedno iskustvo. Sartr nije dovoljno hrabar, inače imao bi dve alternative: ili da izvrši samoubistvo, bivajući veran svojoj filozofiji, ili da traži način za život, novi život. Na oba puta vi napuštate staro. Zbog toga ja insistiram da kad god osoba dođe do tačke samoubistva, samo onda se otvaraju vrata. Postoje dve alternative: samoubistvo ili vlastita transformacija.

Sartr nije hrabar. On govori o hrabrosti, iskrenosti, autentičnosti, ali nije nije-dno od toga. Ako ste autentični, onda ili izvršite samoubistvo, ili tražite put izlaska iz bede. Ako je beda krajnja i totalna, onda zbog čega nastavljate da živite? Stoga budite iskreni prema vašoj filozofiji. Izgleda da su ovo očajanje, tuga i besmislenost, takođe verbalni, logični, ali ne egzistencijalni.

Moje osećanje je da egzistencijalizam na Zapadu nije zaista egzistencijalan; opet je to filozofija. Da se bude egzistencijalista znači da mora postojati osećanje, ne mišljenje. Sartr može biti veliki mislilac - on to jeste, ali nije osetio stvar, nije živeo to. Ako živite očajanje, vi ste prinuđeni da dođete do tačke gde nešto mora da se učini,

radikalno da se učini, odmah da se učini. Preobražaj postaje hitan, postaje jedina vaša briga. Takođe imate pitanje šta nedostaje. Pogled na svet, duhovni pogled na svet nedostaje na Zapadu. Inače mnogo Buda se može roditi. Sezona je sazrela - očajanje, besmislenost se oseća; to je u vazduhu. Društvo je postiglo izobilje, a osnova toga nedostaje. Novca ima, moći ima, a duboko dole se čovek oseća potpuno nemoćnim. Situacija je sazrela, ali pogled na svet nedostaje.

Idite na Zapad i prenesite poruku. Širite reč i duhovni pogled na svet, tako da oni koji su došli do kraja svojih putovanja u ovom životu, ne treba da osećaju da je to kraj - nova vrata se otvaraju. Život je večan. Mnogo puta ćete osetiti da se sve završilo, a iznenada nešto opet započinje. Nedostaje duhovni pogled na svet. Jednom kada je taj pogled na svet tu, mnogi će započeti da se kreću u tome.

Nevolja je što se mnogi takozvani duhovni učitelji sa Istoka kreću na Zapadu, a oni su veći materijalisti nego vi. Oni su tu jednostavno zbog novca. Oni vam ne mogu dati duhovni pogled na svet. Oni su trgovci. Našli su tržište jer vreme je sazrelo.

Oni priželjkuju nešto ne znajući šta. Ljudi su okončali sa takozvanim životom, frustrirani, spremni da načine skok u nešto nepoznato, još nedoživljeno. Tržište je zaista za ljude da eksploatišu, a ima mnogo trgovaca sa Istoka. Oni se mogu zvati Maharišijima, to ne čini razliku. Mnogo trgovaca, prodavaca se kreće na Zapadu. Oni su upravo tu radi novca.

Kod pravog majstora morate doći kod njega, morate ga tražiti, morate uložiti napore. Pravi majstor ne može otići na Zapad, jer odlaskom čitava poenta će biti izgubljena; Zapad mora da dođe kod njega. Lakše će biti zapadnjacima da dođu na Istok, da budu tamo u atmosferi duhovnog majstora, a onda da odnesu natrag poruku - jer vi nećete biti materijalista ako odete i širite novosti na Zapadu. Vi nećete biti materijalista jer ste to bili dovoljno, završili ste sa tim.

Kada siromašni ljudi sa Istoka odu na Zapad, naravno oni započinju da prikupljaju novac. To je jednostavno. Istok je siromašan, i sada ne čezne za duhovnošću, priželjkuje više novca, više materijalnih aparata, više inženjerstva i atomske nauke. Čak i ako bi Buda trebao da se rodi niko o

njemu ne bi govorio na Istoku, nego o maloj igrački "sputnik" koju je lansirala India i cela zemlja je bila luda od sreće. Kakva glupost! Mala atomska eksplozija, i Indija je osetila veliku sreću i ponos, jer je postala peta atomska sila.

Istok je siromašan, i sada razmišlja u terminima materije. Siroti um uvek razmišlja o materiji, i svemu što materija može dati. Istok nije u potrazi za duhovnošću. Zapad je bogat i sada je spreman da traga.

Inače gde god postoji majstor, čovek mora da ga traži. Samo kroz traganja se događaju mnoge stvari. Ako vam ja dođem, vi me nećete ni primetiti. Ako ja dođem i kucam na vaša vrata, mislićete da sam došao nešto da tražim od vas; to će dovesti do zatvaranja vašeg srca. Ne, neću doći kod vaše kuće niti kucati. Čekaću na vas da dođete i pokucate, i ne samo da pokucate, ja ću vas takođe prisiliti da čekate - jer to je jedini način da vaše srce može biti otvoreno.

Ja ne znam šta bi Patanjđali rekao Zapadu. Kako mogu znati? Patanjđali je Patanjđali; ja nisam Patanjđali. Ovo je ono što bih ja želeo da kažem: Zapad je došao do tačke gde će se dogoditi ili samoubistvo

ili duhovna revolucija. Ovo su jedine dve alternative. Ne kažem to samo za individualne ljude, za pojedine osobe. Tako je to za Zapad kao celinu. Ili će Zapad izvršiti samoubistvo kroz nuklearni rat, za koji se priprema, ili će biti duhovnog buđenja. A vremena nije mnogo preostalo. Tokom ovog veka, za još dvadeset pet godina, ili će Zapad izvršiti samoubistvo ili će upoznati najveće duhovno buđenje koje se ikada dogodilo u ljudskoj istoriji. Mnogo toga je u pitanju.

Ljudi mi dođu i kažu: "Vi nastavljate da dajete *sannyas*, bez razmatranja da li je osoba vredna ili ne." Odgovaram im da je vreme kratko, i da ne brinem o tome. Ako predam *sannyas* pedeset hiljada ljudi, a samo petnaest se prokažu pravim, to će biti dovoljno.

Na Zapadu su nam potrebni *sannyasini*. Priča je došla do mesta gde se nosi mrtav čovek. Sada *sannyasin* mora da se pojavi na Zapadu. I *sannyasin* mora da bude zapadnjak, a ne istočnjak, jer istočni *sanjasin* će ubrzo postati žrtva, pre ili kasnije, svega što mu možete dati. On će početi da prodaje; postaće prodavac jer je došao sa izgladnelog Istoka. Novac je njegov bog.

Sannyasin treba da bude zapadnjak; čovek koji je ponikao iz korena Zapada, koji shvata besmislenost života, koji shvata frustraciju sveg napora prema materijalizmu, koji shvata jalovost Marksizma, komunizma, i svih materijalističkih filozofija. Frustracija je sada u krvi Zapadnog čoveka, u samim kostima.

Zbog toga sam ja veoma zainteresovan da načinim što više zapadnih ljudi *sannyasinima* i pošaljem ih natrag kući. Mnogi Sartri čekaju tamo. Oni su videli smrt. Oni očekuju da vide oker odore, a sa oker odorom, ekstazu koja sledi.

Treće pitanje:

Buda živi sa najvišom senzitivnošću i tako uživa u svim telesnim potrebama. Nije li seks takođe telesna potreba? Zašto ona onda iščezava u Budi?

Mnoge stvari se moraju razumeti. Prvo, seks nije obična potreba, kao hrana. Ona je neobična, izuzetna. Ako vam se ne da hrana, vi ćete umreti, telo će umreti, inače bez seksa možete živeti. Ako vam se ne da vazduh, umrećete za nekoliko sekundi, ali bez seksa možete živeti čitavog svog

života.

Ovo je prva razlika, a zbog čega je to tako? Jer seks u osnovi nije potreba individue, to je potreba ljudske vrste. Vrsta će izumreti, ali vi nećete umreti. Ljudi će izumreti; to nije pojedinac, nego kolektiv. Seks je potreba vrste, ne individualna. Ako svako postane *brahmachari*, u celibatu, onda će čovečanstvo iščeznuti, ali vi ćete živeti. Vi ćete živeti sedamdeset godina, možda čak i više, jer ćete uštedeti mnogo energije. Čovek koji će živeti sedamdeset godina, može biti sposoban da živi i sto godina bez seksa, jer će njegove energije biti konzervirane. Ali će vrsta izumreti bez seksa.

Ovo je prva razlika: hrana je potrebna za vas, seks je potreban za druge. Seks je potreban da dođu buduće generacije. Vi ste već došli, stoga nema problema. Vašim roditeljima je trebao seks da biste vi došli. Da su ostali u celibatu, vi ne biste bili ovde, ali oni bi živeli, za njih ne bi bilo problema. Oni bi živeli čak i bolje, jer im vi stvarate mnogo nevolja.

Zbog toga je priroda dala tako duboku hipnozu u vezi seksa, inače na drugi način bi čovečanstvo iščezlo. Priroda vas je učinila sasvim opsednutim seksom - ona

vas prisiljava. Pokušavate da izbegnete klopku, a osećate se uhvaćenim - šta god da radite, gde god da idete, seks vas sledi. Priroda ne može priuštiti to sebi. Inače, seks je sam po sebi jedan tako ružan čin, da ako bi vam se dopustila sloboda, onda mislim da ga niko ne bi izabrao. To je iznuđeno.

Jeste li ikada mislili o sebi kako se sparujete? Kako je to ružno! Zbog toga se ljudi skrivaju; oni žele privatnost tako da ih niko ne gleda. Ali samo zamislite, zamislite sebe kako se sparujete. Cela stvar izgleda tako besmislena, neozbiljna. Šta radite? Da nije bilo u vama spopadanja, opsesije da radite to, niko to ne bi radio. Međutim, priroda ne može dopustiti sebi da vas pusti da to ne radite, stoga vam je dala jaku unutrašnju hipnozu vezano za to. Ona nije hemijska, nego je hormonalna. U toku krvi plove posebni hormoni koji vas prisiljavaju.

Dakle, biolozi kažu da ako bi se ovi hormoni mogli izvaditi iz vas, seks će iščeznuti. Mogu vam se dati injekcije od ovih hormona, i seks postaje vrlo snažan. Čak i starom čoveku od sedamdeset ili osamdeset godina, čije telo više nije sposobno da se pokreće u seksu, ako se ubrizgaju hormoni on će započeti da se ponaša kao neozbiljan

mladi čovek. Započće da juri žene. On to ne radi, nego hormonalni hemijski sistem u telu.

Kada se dete rodi hormoni nisu sazreli; trebaće im vreme da sazru. Ono će biti sposobno za seksualni impuls oko četrnaeste godine. Do tog vremena nema problema. Seksualni hormoni postaju zreli, žlezde postaju spremne. Odjednom u četrnaestoj, oni eksplodiraju i dete poludi. Ne može razumeti šta se dešava.

Doba od četrnaeste do osamnaeste je jedno od najopasnijih, najmučnijih. Dete ne može shvatiti: "Šta se događa?" Nešto ga je zaposednulo. Ono je posednuto! Priroda ga je zaposela - sada ste spremni, sada je telo spremno, sada vas priroda prisiljava se umnožavate. Bude se fantazije, snovi; ne možete pobeći. Gde god pogledate, ako ste muškarac možete videti samo žene, ako ste žena samo muškarce. To je neka vrsta ludila. Naravno, priroda mora da stvori to, inače na drugi način ne bi bilo reprodukcije.

Vaš individualni život nije doveden u pitanje ako budete u celibatu. Ne, ništa nije dovedeno u pitanje. Nasuprot tome, vi ćete živeti mnogo dublje, mnogo lakše jer energija će biti konzervirana.

Zbog toga su na Istoku ljudi otkrili ovo: otkrili su da seks pre donosi smrt. Stoga oni koji su želeli da žive duže, iz svojih vlastitih razloga, potpuno su odbacili seks. Na primer, *hatha yogini* koji žele da žive duže jer imaju vrlo polagane metode kretanja, metode volovskih kola - treba im vrlo dugo vreme da ih završe, treba im dug život da okončaju svoju *yogu*, da dođu do konačnog prosvetljenja - oni su potpuno napustili seks. A kako su ga odbacili? Stvorili su specijalne položaje koji menjaju hormonalni tok u telu. Stvorili su određene telesne vežbe, u kojima se sperma ponovo apsorbuje u krvi. Oni su činili silne stvari sa telom; čak i izbačeno seme mogli su ponovo da apsorbuju u telo.

Stvorili su mnoge metode da apsorbuju seksualnu energiju, jer seksualna energija je životna energija; dete se rađa iz nje. Ako možete apsorbovati energiju natrag u svoj vlastiti sistem, bićete vrlo, vrlo jaki. Možete živeti duže. U stvari, starost može jednostavno biti odbačena. Možete biti mladi do samog kraja.

Postoje razlike. Hrana je individualna potreba. Ako je zaustavite vi ćete umreti. Seks nije individualna potreba, to je opsed-

nutost. Ako je možete zaustaviti, mnogo ćete zadobiti iz toga. Inače zaustavljanje može biti tri vrste: možete prigušiti želju, to neće pomoći - vaša seksualna energija će postati razvratna. Zbog toga ja kažem da je bolje biti prirodan nego biti razvratan. Đainski monasi, budistički monasi, hrišćanski, katolički monasi, devedeset procenata praktikuju masturbaciju ili su homoseksualni. To mora biti tako, jer gde će energija ići? A oni su je samo potiskivali, nisu transformisali hormonalni sistem, hemiju tela. Ne znaju šta da rade, jednostavno potiskuju. Potiskivanje postaje perverzija. Ja sam protiv metoda prvog tipa, bolje je biti prirodan, nego biti razvratan, jer perverzija je padanje niže od prirode, nije odlaženje izvan (nje). Onda postoji drugi tip, koji pokušava da promeni hormonalni sistem tela; *hatha yogini*, *yoga asane*. Ima mnogo načina da se promeni hemija tela. Drugi metod je bolji od prvog, ali ja im još nisam blagonaklon. Zašto? Jer ako promenite telo, niste vi promenjeni. Jedan impotentan čovek je u celibatu, ali to je beskorisno. Kroz metode *hatha yoge* vi ćete postati impotentni; hormoni tu neće delovati, ili će žlezde biti oštećene i ne mogu da funkcionišu, ali to

nije duhovni rast. Vi ste uništili mehanizam, a niste otišli izvan toga.

Ovo takođe može dovesti do drugih problema u životu. Postaćete uplašeni od mnogih stvari. Plašićete se žene, jer onog trenutka kada ona priđe bliže, vaša promenjena hemija će opet uzeti svoj stari obrazac, stari tok. Žena ima određenu energiju, žensku energiju, koja je magnetska i menja vašu telesnu energiju. Stoga se *hatha yogini* plaše žena. Oni su pobjegli u pećine na Himalajima. Strah nije dobra stvar, ako ste uplašeni, vi ste u tome. To je kao kada čovek postane slep, tako da ne može videti žene, ali to neće mnogo pomoći.

Treći tip metode je da se postane više svestan. Ne menjajte telo; kakvo jeste ono je dobro. Pustite ga da ostane prirodno; vi postanite više svesni. Šta god da se dogodi u umu i u telu, postanite svesni. Na grubim i suptilnim slojevima postanite više i više svesni. Samo bivajući svesni, bivajući svedok, uzdižete se više i više - i dolazi trenutak kada baš zbog vaše visine, baš zbog vrhunca vaše svesnosti, dolina ostaje tu, ali vi niste više deo doline, vi ste nadišli (transcendirali) to. Telo ostaje seksualno, ali vi niste tu da saradujete s njim. Telo

ostaje apsolutno prirodno, ali vi ste otišli izvan njega. Ono ne može funkcionisati bez vaše kooperacije. Ovo se dogodilo u Budi.

Reč *buddha* znači onaj ko se probudio. To ne pripada samo Gautami Budi. "*Buddha*" nije lično ime, to je kvalitet postojanja. Hrist je Buda, Krišna je Buda, a hiljade Buda je postojalo. To je kvalitet postojanja - a šta je kvalitet? To je svesnost, svest. Plamen svesti ide više i više, i trenutak dolazi, kada je telo tu, potpuno delotvorno i prirodno, osetljivo, senzualno, živo, ali vaše saradnje nema. Vi ste sada svedok, ne činilac - seks nestaje.

Hrana neće nestati; čak i Budi će trebati hrana jer je to lična potreba, nije samo društvena potreba ili potreba vrste.²⁰ Spavanje neće nestati, to je lična potreba. Sve što je lična potreba biće tu, sve što pripada biološkim interesima vrste neće - a ovo iščezavanje ima svoju vlastitu lepotu.

Ako pogledate u *hatha yogina* vide-

²⁰ Osho ovde malo greši jer verovatno nije upoznat sa efektima solarne joge. Prosvetljeni ljudi mogu da žive bez hrane. Hrana je stoga društvena potreba ili potreba održanja vrste, a ne toliko individualna potreba. Zapravo, ona je onoliko individualna potreba koliko je ta individua identifikovana sa biološkim potrebama koje važe za vrstu, slično kao sa seksom.

ćete obogaljeno biće. Ne možete videti da nikakva čar, niti lepota, dolazi s njegovog lica. On je uništio svoju hemiju, on nije lep. Ako vidite uzdržanog monaha, on će biti još ružniji, jer iz njegovih očiju i lica možete videti sve vrste žudnje, kako nastaju svuda okolo. On će oko sebe imati ružnu i prljavu seksualnu atmosferu. Prirodan čovek je bolji; barem je prirodan. Međutim, razvratan čovek je bolestan i stvara bolest svuda oko sebe.

Ja sam u korist trećeg, ali u međuvremenu ostanite prirodni. Nije potrebno da gušite niti ukidate, nije potrebno da probate nikakve metode da obogaljujete telo - nema potrebe. Budite prirodni i nastavite da radite na svom Budinstvu. Budite prirodni i postanite sve više i više budni, pažljivi i svesni. Doći će trenutak kada seks jednostavno nestaje. Kada on nestane sam od sebe, ostavlja za sobom takav sjaj, takvu milost, takvu lepotu. Ne prisiljavajte ga da nestane inače će ostaviti za sobom mnoge rane, i uvek ćete ostati sa tim ranama. Dopustite mu da ode sam od sebe. Jednostavno budite posmatrači, ne budite u žurbi. Priroda je dobra, priroda je lepa: budite prirodni. Dok ne postanete natprirodni, ne borite se sa

prirodom. Dopustite da ono što je više od prirode uđe unutra. A to je moje stanovište u vezi svega: ne borite se s nižim, molite se za više. Radite za više i pustite da niže ostane netaknuto. Ako započnete da se borite sa nižim moraćete da ostanete tu sa nižim; ne možete se pomeriti odatle. Budite prirodni tako da vas priroda ne ometa, i ostavljeni sami da se uzdignete više. Molite se za više, meditirajte za više, nastojte za višim, a ostavite prirodu kakva jeste. Ubrzo će natprirodno nastati. Iz prirode dolazi natprirodno, a onda je tu milost, onda postoji lepota, onda ima neuporedivog blaženstva.

Gledano iz druge dimenzije biće dobro za vas da znate: seks pripada telu, ljubav pripada suptilnom telu, molitva pripada središtu, samoj osnovi vašeg bića. Seks pripada periferiji, molitva pripada centru, a između središta i periferije je ljubav. Buda je molitveno saučešće; on je dosegao do središta. Pre nego što stignete do centra, upravo krećući se od periferije prema središtu, bićete puni ljubavi, u vrlo, vrlo dubokoj ljubavi. Na periferiji vi ćete biti pohotni, bićete senzualni. A to je ista energija. Na periferiji je seks potreban, između periferije

i centra ljubav je potrebna. Energija je ista, ali vi ste se promenili, stoga potreba se menja. U centru je potrebna molitva, saučešće - energija je ista. Stoga Buda nije gladovao za seksom; ista energija je postala saučešće. Čovek ljubavi ne gladuje za seksom, ista energija je postala ljubav. Stoga pitanje potreba mora da se razume.

Potreba postoji u telu, ali ako se pomerite iz tela, dublje, potreba se menja. Potreba sledi vas. Ako ste ispunjeni previše sa seksualnim likovima, fantazijom, to pokazuje da postojite na periferiji. Maknite se odatle. Nastavljate da radite na periferiji. Milionima života vi ste radili tamo i potreba treba da bude zadovoljena. Ona se ne može zadovoljiti. Nijedna potreba ne može se zadovoljiti - zapamtite to. Vi jedete; posle osam sati, šest sati, opet ste gladni. Nijedna potreba se ne može zadovoljiti. To je prolazno zadovoljenje. Vi imate seks - posle nekoliko sati opet ste spremni. Potrebe ne mogu biti zadovoljene jer se one kreću u krugu.

Krećite se iznad od svojih potreba. Ne kažem da se borite sa potrebama; dozvolite im, uživajte u njima dok su tu. Zašto da se borite - uživajte. Ne stvarajte krivicu,

jer što više krivice stvarate, više je suzbijanja, gušenja, više ćete imati teškoće da se pokrenete odatle. Uživajte to dok ste tu. Ako volite, imajte seks, uživajte u tome. Ne osećajte krivicu, ne osećajte se grešnikom. Grešite kako valja! Ako grešite barem budete efikasni.

Sećam se Lutera. Pecca Fortiler, njegov sledbenik, pitao je Lutera: "Šta da radim, ne mogu prestati da grešim." Luter je odgovorio: "Sagrešuj revnosnije." Apsolutno ispravno. Nikada nisam osećao veliku simpatiju prema Luterovim mislima, ali u vezi ovoga apsolutno se slažem s njim; grešite jače, revnosnije. Ako se ne možete zaustaviti, zašto da se brinete. Grešite revnosnije, jer samo je u krajnosti moguća transformacija. Nepreduzimljivi, mlaki ljudi nikada se ne preobražavaju.

Nikada ne budite mlaki. To je jedina glupost koju možete nastavljati da činite. Jer kada ključate na sto posto,²¹ samo tada se isparavanje dešava. Mlaki, možete ostati bez poleta za mnogo, mnogo života i ništa se neće dogoditi. Krećite se do ekstrema. Ako ste u seksu, krećite se u njemu potpuno. Ne stvarajte nikakav konflikt, ne uskra-

²¹ Misli se na sto stepeni.

ćujte ništa. U međuvremenu nastavite da radite. Pustite da seks bude prisutan tu sam od sebe. Vi nastavite da radite za svesnost. Meditirajte više i više i ubrzo ćete videti da se ista energija menja, preobražava.

Kada se vi promenite, energija se menja, jer energija pripada vama. Kada se vaše gledište menja, energija mora da promeni svoj nivo. Kada se vaša ravan postojanja promeni, onda energija mora da sledi vas. To je vaša energija.

Kada se krećete prema središtu, ubrzo, odjednom ćete iznenada shvatiti da seks nestaje a ljubav zadobija snagu. Postajete sve više i više puni ljubavi. Sada ljubav nije požuda. Ljubav nije kao vatra, ona je kao hladna svetlost. Seks je vatren, to je vatra. On je kao sunce. Ljubav je kao hladan mesec; daje vam svetlost, ali hladnu, smirenu. Mir prožima ljubav. Onda, seks će uskoro postati više udaljen, jedva primetan a ista energija će se kretati u telu. Vi se nećete osećati izgladneli. Pre, nasuprot tome, osetićete se više ispunjeno, jer ljubav više ispunjava. To je najviša forma seksa i svaki put kada odete više, osećate se više ispunjeni, jer više forme su više suptilne energije. One nisu grube, one su više sup-

tilne. One ispunjavaju, one vam daju više. Onda nastavljate da se uzdižete u svesnosti. Dolazi dan kada ste odjednom ukorenjeni u središtu, usredsređeni. Sada ljubav takođe preuzima novu dimenziju; ona postaje samilost i saosećanje.

Kakva je razlika? U seksu se vi bavite sa sobom, uopšte se ne bavite s drugim. Jednostavno koristite drugog.²² Zbog toga se seksualni partneri neprekidno bore, jer neko unutrašnje osećanje postoji: "Drugi me koristi." Seksualni partneri ne mogu doći do tačke sklada. Oni će morati da se bore jedno protiv drugog, jer žena misli da je muškarac koristi - i ona je u pravu! Ništa nije pogrešno u tome. A muškarac misli da žena koristi njega. Kad god vas neko koristi, vi se osećate povređeni; to izgleda kao eksploatacija. Muškarac se zanima za svoj vlastiti seks, žena je zainteresovana za svoj sopstveni seks - nijedno se ne kreće prema drugom. Kretanje ne postoji. Oni su dva sebična sveta, usredsređena na sebe, eksploatišu jedno drugo. Ako moraju govoriti o ljubavi i biti poetični, to je upravo baš mamljenje, uveravanje, zavodjenje - ali oni

²² Otuda i potreba za stalnom promenom partnera kada se iskorišćavanje sa jednim ispuni.

nisu zainteresovani jedno za drugo. Jednom kada je muškarac iskoristio ženu, on se potpuno okreće i ide da spava, svršio je - sa stvari koju je trebalo iskoristiti i odbaciti.

U Americi su napravili plastične žene i plastične muškarce. Oni rade savršeno dobro. Ako se igrate sa dojkama, one se uzdignu, postanu tople. Možete voditi ljubav sa plastičnom ženom i to isto ispunjavajuće kao sa svakom ženom; čak i više jer nema borbe, nema konflikta. Svršivši, možete odbaciti ženu i otići na spavanje. To je sve što ljudi rade. Bilo da je žena od plastike ili prava, nema razlike. I žene nastavljaju da koriste muškarce.

Kad god koristite drugoga kao sredstvo, to je nemoralno. Drugi je jedan cilj, svrha u sebi, ali drugi postaje svrha u sebi samo u drugom stadijumu vašeg bivanja, kada volite. Onda vi volite za drugog. Onda vi ne koristite. Onda je drugi važan, značajan. Drugi je svrha u sebi. Vi ste zahvalni. Nikakva eksploatacija nije moguća u ljubavi; vi pomažete drugog. To nije cenjkanje, niti pogodba. Uživajte da pomažete, uživajte da delite i zahvalni ste da vam drugi daje mogućnost da delite.

Ljubav je suptilna. Grublje područje

seksa se ostavlja. Drugi je postao svrha, ali još postoji potreba, suptilna potreba. Kada volite osobu suptilno, očekivanje je negde skriveno da drugi treba da voli vas, premda nesvesno. To sledi kao senka da drugi treba da voli vas. Takođe još postoji potreba da se bude voljen - bolja je nego seks, ali je još uvek očekivanje. A to očekivanje će biti uznemiravajuća nota u ljubavi. To još nije savršeno.

Saosećanje je najviši kvalitet ljubavi, najviša čistota. Tada očekivanje ne postoji. Drugi nije sredstvo, drugi je izvestan cilj, svrha. I sada vi ne očekujete ništa, vi jednostavno dajete sve što možete dati. Očekivanje mora sasvim da ode. Buda je totalni davalac. On nastavlja da daje, on uživa u davanju. To je jednostavno deljenje. Sada je to postalo saosećanje - ista energija i ista potreba na različitim ravnima postojanja. Zbog toga seks iščezava u Budi, jer se on nanovo pojavljuje kao saosećanje.

Četvrto pitanje:

Govorili ste o životima Junga i Frojda, a ja sam čuo da Džanov nije iskušavao svoje vlastite metode, i izgleda da je on vrlo, vrlo ambiciozan čovek. Možete li

komentarisati njegove metode i da li je on uopšte izlečio sebe?

To je problem na Zapadu sa svim misliocima - oni nisu iskusili svoje vlastite metode. Zapravo, oni bi se spotakli o te metode, radeći na svojim pacijentima.

Frojd se spotakao o psihoanalizu, ja kažem "spotakao" jer je to bilo slučajno. To je bilo samo pipanje u mraku. Radio je na pacijentima - bio je lekar, pokušavajući da pomogne. Ubrzo je postao svestan da ima mnogo bolesti koje nisu fizičke, stoga, kada ih nastavljate lečiti fizički, ništa se ne događa. Onda je postao zainteresovan za hipnozu, jer nešto se trebalo uraditi kroz hipnozu. Počeli su da rade kroz hipnozu. Za mnogo godina on je bio hipnotizer, radeći sa svojim učiteljem i pomažući ljudima. Onda je ubrzo postao svestan da u stvari hipnoza nije pomagala. Nije bilo potrebno da hipnotiše osobu i učini je nesvesnom. Čak i ako osoba potpuno svesno započne da se poziva na sve što dolazi u njen um, sve što plovi iz nesvesnog u svesni um, ako nastavlja da govori to, to će joj dati izbavljenje. On je počeo pokušavati s tim. Na taj način je rođena psihoanaliza; slobodna asocijacija

misli. Nikada nije ništa pokušavao na sebi. Ostao je isti čovek, nije postigao zrelost.

Isto se dogodilo sa drugima, takođe i sa Džanovim. On je radio sa pacijentima i spotakao se na činjenici da ako pacijent može sve proživeti unatrag do same traume rođenja, kada je dete rođeno i stvoreno, i vrisnulo po prvi put - što je prvobitni krik - ako se osoba može vratiti unatrag do same tačke kada je izašla iz materice i uzela prvi dah, onda se mnoge stvari jednostavno razreše, mnogi problemi iščeznu. Samo ponovnim proživljavanjem one iščezavaju. On to nije pokušao na sebi. On nije izlečena osoba.

Frojd je bio vrlo ambiciozan. Sam je mislio o sebi da je prorok koji inauguriše veliki svetski pokret. A bio je i ljubomoran, kao što su uvek politički lideri ljubomorni, zaverenički, špijunirajući svoje vlastite sledbenike i pomoćnike, neprekidno se bojeći da će neko uništiti njegov pokret, zaposednuti pokret, postati lider; uvek se bojao.

Isto je bilo i sa Jungom. Ako pogledate u Jungove oči... Dobijate sliku Junga, to je vredno izučavanja. Skriveno iza njegovih naočara, su vrlo lukave oči; samo lice je egoistično. Džanov je vrlo ambiciozan, a

njegova nova knjiga jasno pokazuje njegovu ambiciju. On se slučajno spotakao o malu metodu koja nije sistem, samo fragment, a misli da je otkrio celu istinu. Dakle, on misli da je ova primarna terapija sve što je potrebno, da će to voditi svakoga do najviše *nirvane*. To je smešno. To je ambicija.

Druga stvar koju treba zapamtiti o svim Zapadnim misliocima koji su ovde postali uticajni je da su radili sa bolesnim ljudima, sa pacijentima. Oni se nisu bavili zdravim ljudima, dakle, kakva god da su njihova otkrića, njihova otkrića su zasnovana na patologiji. Zdrava osoba je apsolutno različita od patološke osobe. Frojd se nikada nije bavio zdravom osobom. Nema takvog pitanja, jer zdrav čovek nikada ne ide kod lekara ili doktora. Zašto bi išao? Dok niste mentalno bolesni, zašto biste išli kod psihijatra? Ne postoji potreba. Vi odlazite samo zato što ste bolesni, samo, dakle, bolesno čovečanstvo ide kod tih ljudi; kod Frojda, Junga, Adlera, Džanova. Na tim bolesnim ljudima oni zasnivaju svoje filozofije.

Nužno je da ovo bude neuravnoteženo, i ne samo neuravnoteženo, nego takođe na neki način vrlo opasno, jer svi ti pri-

merci čovečanstva nisu pravi predstavnici. Oni su bolesni. To je baš kao kada upoznate samo slepe ljude jer ste očni lekar, tako da vam samo slepi ljudi dolaze, a onda mislite o ljudima kao slepim. Mentalno bolesni ljudi vam dolaze, onda mislite o ljudima kao mentalno bolesnim. To je pogrešno, jer sve dok ne postoje zdravi ljudi, da li je bolest moguća?

Sve zapadne psihologije su zasnovane na patologiji, a potrebno je da prava psihologija bude zasnovana na zdravim osobama. Savršena psihologija mora da bude zasnovana na ljudima sličnim Budi, ne jedva zdravim ljudima.

Dakle postoje tri tipa psihologije. Jedna je patološka; sva zapadna psihologija je patološka. Samo od nedavno neki holistički trendovi razmišljaju o tome kako zdrava osoba zadobija snagu, ali oni su samo u začetku. Nije preduzet čak ni prvi korak. Postoje psihologije drugog tipa, koje razmišljaju o zdravoj osobi, koje su zasnovane na zdravom umu - to su istočne psihologije. Budizam ima vrlo prodornu psihologiju; Patanjđali ima svoju vlastitu psihologiju. One su zasnovane na zdravim ljudima; da pomognu zdravoj osobi da postane još

zdravija, da pomognu zdravoj osobi da postigne veće zdravlje. Patološke psihologije pomažu bolesnim ljudima da postanu zdrave.

Onda postoji treći tip. Ono što je Gurđijev obično nazivao najvišom psihologijom, koja još nije potpuno razvijena. Taj tip mora da zavisi od Bude. Još nije razvijen, jer gde otići da bi se studirao Buda, i kako izučavati Budu? A samo jedan Buda neće delovati, morate izučavati mnoge. Samo onda možete doći do zaključaka. Ali jednog dana ta psihologija će se dogoditi, ona je nužno potrebna. Ona mora postojati jer samo to vam može dati totalnu percepciju o ljudskoj svesti.

Frojd, Jung, Džanov, svi su oni bolesni. Nikada nisu radili na sebi. Spotičući se u tami, pipajući u mraku, oni dolaze do delova, a onda misle da su ti delovi potpun sistem. Kad se tvrdi da je parče kompletan sistem, to postaje laž. Deo je samo deo.

Istočni psiholozi su za zdrave ljude, da vam pomognu da postanete celina. A moj napor će biti da izradim psihologiju trećeg tipa, psihologiju Buda, jer to će vam dati savršen prodor u čitavu ljudsku svest.

Psihologije zasnovane na patologijama jesu dobre, one pomažu ljudima. Ali to nikada ne treba da bude cilj. To je dobro, ali samo da se postane zdrav, normalan, nije ništa veliko. Samo da se postane normalan nije ništa veliko, jer svi drugi su normalni. Rđavo je biti bolestan jer vi patite, ali nije mnogo dobro ni biti normalan, jer normalni ljudi pate na milione načina. U stvari, da se bude normalan znači samo da se bude prilagođen društvu. Ali društvo može biti nenormalno, čitavo društvo može biti bolesno. Prilagoditi se njemu samo znači da ste normalno nenormalni, to je sve. To nije veliki dobitak. Morate otići izvan društvene normalnosti. Morate otići izvan društvene ludosti. Samo onda, po prvi put postajete zdravi.

Istočne psihologije; *yoga, zen, sufizam*; svi pomažu ljudima da postanu više zdravi i sveti. Treći tip psihologije je nužan, hitno potreban, jer bez njega vi nemate cilj, nemate percepciju same svrhe. To treba da se izradi. Gurđijev je pokušao sve što je najbolje mogao, ali nije uspeo. Klima nije bila zrela. Ja takođe opet težim prema tome. Teško je uspeti u tome, ali mogućnost postoji i treba nastaviti s naporom. Ako je

barem malo više svetla bačeno na savršenu, poslednju, najvišu psihologiju ljudi, čak je i to dobro, vrlo korisno.

SVESNOST: VATRA KOJA SAGOREVA PROŠLOST

27. aprila 1975 pre podne
u Buddha dvorani.

II, 12: *klešamulahkarmašayo
drštadrštajanmavedaniyah,*

Izvor retribucije aktova (*karmašaya*) ima svoj koren u zaprekama i može davati plodove u [ovom] »očevidnom« (*dršta*) životu ili pak u onom koga nećemo videti (*adršta*).

II, 13: *sati mule takvipako jatayurbhogah.*

Dok god koren postoji, postoji i [to naknadno] dozrevanje (*vipaka*) [plodova akta], u vidu rađanja, trajanja i življenja.

II, 14: *tehladaparitapaphalah
punyapunyahetutvat.*

Kao plod [javlja se] zadovoljstvo (*hlada*) ili mučnina (*paritapa*) u zavisnosti da li je uzrok [retribucije] vrlovit (*punya*) ili prljav čin (*apunya*).

Čovek izgleda da je u sadašnjosti, ali je to samo privid. Čovek živi u prošlosti. Kroz sadašnjost on prolazi, ali ostaje ukorenjen u prošlosti. Sadašnjost nije realno vreme za običnu svest. Za običnu svest, prošlost je stvarno vreme, sadašnjost je samo kretanje iz prošlosti prema budućnosti, upravo trenutni prelaz. Prošlost je stvarna i budućnost takođe, ali sadašnjost je nestvarna za običnu svest. Budućnost nije ništa drugo nego produžena prošlost. Budućnost nije ništa drugo do iznova projektovana prošlost.

Sadašnjost izgleda nepostojeća. Ako mislite o sadašnjosti, nećete je uopšte naći, jer onog trenutka kada je nađete, ona je već prošla. Upravo trenutak pre nego što ste je našli, ona je bila u budućnosti. Za Buda svest, za probuđeno biće, samo sadašnjost je postojeća. Za običnu svesnost, nesvesnu, pospanu isto tako kao mesečar, prošlost i budućnost su realni, sadašnjost je nerealna. Samo kada se čovek probudi sadašnjost je realna; oboje, prošlost i budućnost postaju nestvarni.

Zašto je to tako? Zašto živite u prošlosti? Zato što um nije ništa drugo do nagomilana prošlosti. Um je pamćenje: sve

što ste uradili, sve što ste sanjali, sve što ste želeli da radite i niste mogli uraditi, sve što ste zamišljali u prošlosti, jeste vaš um. Um je mrtav entitet. Ako gledate kroz um, nikada nećete naći sadašnjost, jer sadašnjost je život, a životu se nikada ne može pristupiti posredstvom mrtvog sredstva. Životu se nikada ne možete približiti kroz mrtav prenosnik. Život ne može biti dodirnut kroz smrt.

Um je mrtav. Um je baš kao prašina koja se sakuplja na ogledalu. Što se više prašine sakupi, manje je ogledalo nalik ogledalu. Ako je sloj prašine vrlo debeo, kao što je na vama, onda ogledalo uopšte ne reflektuje.

Svako sakuplja prašinu, ne sakupljate samo vi. Vi prijanjate uz nju, mislite da je blago. Prošlost je otišla, zašto se vezujete za nju? Ne možete uraditi ništa što se tiče toga. Ne možete ići natrag, ne možete je poništiti. Zašto prijanjate uz nju? Ona nije dragocena. Ako prijanjate uz prošlost i mislite da je dragocena, naravno vaš um će stalno želeći da je proživljava u budućnosti. Vaša budućnost ne može biti ništa do modifikovana vaša prošlost - malo profinjena, malo više ukrašena. Inače ona će biti ista jer um ne

može misliti o nepoznatom, um može samo projektovati poznato, ono šta znate.

Vi se zaljubite u ženu, a žena umre. Kako ćete onda naći drugu ženu? Druga žena će biti modifikovana forma vaše mrtve žene; to je jedini put koji vi znate. Šta god da radite u budućnosti, neće biti ništa drugo do nastavljanje prošlosti. Možete promeniti malo - zakrpa ovde, zakrpa onde, ali glavni deo će ostati isti, baš isti.

Neko je pitao Mulu Nasrudina kada je ležao na samrtnoj postelji: "Ako bi vam ponovo bio dat život, kako biste ga proživeli? Da li biste načinili neke promene?" Nasrudin je razmišljao zatvorenih očiju, mislio, meditirao, onda je otvorio oči i rekao: "Da, ako bi mi opet bio dat život, pravio bih razdeljak kose na sredini. To je uvek bila moja želja, ali je moj otac uvek uporno tražio da to ne radim. A kada je moj otac umro, kosa je dovedena u takvo stanje da je nisam mogao razdeliti na sredini."

Nemojte se smejati. Ako biste vi bili upitani šta biste opet uradili sa svojim životom, vi biste načinili samo neznatne razlike baš ovako; muž s malo drugačijim nosom, žena s malo drugačijim tenom, veća ili manja kuća, ali ove promene nisu ništa više

od deljenja vaše kose u sredini - neznatne, nebitne. Vaš suštinski život će ostati isti.

Gledam u vaše oči i vidim to. Uradili ste to mnogo, mnogo puta; u suštini vaš život je ostao isti. Mnogo puta su vam bili dati životi. Živeli ste mnogo puta; vi ste vrlo, vrlo drevni. Niste novi na ovoj zemlji, stariji ste od Zemlje, jer ste živeli na drugim zemljama takođe, na drugim planetama. Vi ste stari kao sama egzistencija. Tako to treba da bude, jer ste vi deo nje. Vi ste vrlo drevni, ali iznova ponavljate isti obrazac.

Zbog toga *hindusi* to nazivaju točkom života i smrti; "točak" zato što on nastavlja da se sam ponavlja. To je ponavljanje; isti paoci se uzdižu gore i padaju dole; idu dole i idu gore. Um projektuje sebe, um je prošlost, tako da vaša budućnost neće biti ništa drugo do prošlost.

A šta je prošlost? Šta ste vi uradili u prošlosti? Šta god da ste uradili - dobro, loše, ovo ili ono - šta god da radite stvara svoje sopstveno ponavljanje. To je teorija *karme*. Ako ste bili ljuti prekjuče, stvorili ste sigurnu mogućnost za ljutnju; da budete opet ljuti juče. Onda ste to ponovili, dali ste više energije ljutnji, raspoloženje ljutnje ste ukorenili više, navodnili ste ga. Dakle,

danas ćete to opet ponoviti s više snage, s više energije. A onda sutra ćete opet biti žrtva današnjice.

Svaka akcija koju izvedete, ili makar pomislite o njoj, ima svoj vlastiti način postojanog ponovnog istrajavanja, jer to stvara kanal u vašem biću. To započinje da apsorbuje energiju iz vas. Vi ste ljuti, onda se raspoloženje nastavlja, a vi mislite da niste više ljuti; tada propuštate poentu. Kada raspoloženje prođe ništa se nije dogodilo; samo se točak pomerio i paok (prečaga na točku) koji je bio gore otišao je dole. Ljutnja je postojala na površini pre nekoliko minuta, sada je ljutnja nestala dole u nesvesnom, u dubini vašeg bića. Čekaće svoje vreme da opet izađe napolje. Ako ste delovali u skladu s njom, vi ste je ojačali, data vam je pod zakup za njen život. Dali ste joj opet snagu, energiju. Ona pulsira kao seme ispod zemlje čekajući pravu priliku i sezonu, onda će ona isklijati.

Svaka akcija sama sebe utvrđuje za stalno ponavljanje, svaka misao se sama utvrđuje za stalno ponavljanje. Jednom kada saradujete s njom, vi joj dajete energiju. Pre ili docnije to će postati uobičajena forma. Vi ćete je obavljati, a nećete biti

činilac; vršićete je samo zbog dejstva navike. Ljudi kažu da je navika druga priroda. To nije preuveličavanje. Nasuprot tome, to je jedno umanjivanje, kazivanje manje od istine. U stvari, navika konačno postaje prva priroda, a priroda postaje sekundarna. Priroda postaje baš kao dodatak, ili fusnote u knjizi, a navika postaje glavni deo, glavno telo knjige.

Vi živite kroz naviku; to znači da u osnovi navika živi kroz vas. Sama navika istrajava, ona ima svoju sopstvenu energiju. Naravno uzima energiju od vas, ali vi ste saradivali u prošlosti, vi saradujete i u sadašnjosti. Ubrzo će navika postati gospodar, a vi ćete biti samo sluga, senka. Navika će vam dati zapovest, naredbu, a vi ćete biti samo poslušni sluga. Vi ćete morati da sledite to.

Dogodilo se da je jedan *hindu* mistik, Eknath, išao na hodočašće. Hodočašće je trebalo trajati najmanje godinu dana, jer je morao posetiti sva sveta mesta u zemlji. Naravno bila je privijegija biti sa Eknathom, tako mnogo ljudi, hiljade ljudi je putovalo s njim. Takođe je pošao i lopov iz grada i rekao je: "Znam da sam lopov i da nisam dovoljno vredan da budem član ove

religiozne grupe, ali dajte mi priliku. Želeo bih da pođem na hodočašće." Ekhnath je rekao: "Biće teško, jer godina je duga, a ti možeš početi da kradeš ljudima stvari. Možeš prouzrokovati nevolju. Molim te ostavi se te zamisli." Ali lopov je bio istrajan. Rekao je: "Za jednu godinu ostaviću krađu, i moram ići. Obećavam vam da godinu dana neću ukrasti nijednu stvar ni od koga." Ekhnath se složio. Međutim tokom sedmice nevolje su već počele, a bile su ovakve; stvari su počele da iščezavaju iz prtljaga ljudi, a štaviše još zagonetnije - jer niko ih nije krao - stvari bi iščezle iz nečije torbe i našle bi se posle nekoliko dana u torbi nekog drugog. Čovek u čijoj torbi bi se našle bi rekao: "Nisam učinio ništa. Zaista ne znam kako se dogodilo da su te stvari u mojoj torbi."

Ekhnath je sumnjao, stoga se jedne noći pretvarao da spava, ali je bio budan, posmatrao je. Lopov se pojavio oko ponoći i započeo bi da menja stvari iz prtljaga jedne osobe u prtljag druge osobe. Ekhnath ga je uhvatio na delu i pitao: "Šta radiš? A obećao si!" On je rekao: "Ja se držim mog obećanja. Nisam ukrao nijednu stvar. Ali ovo je moja stara navika. Tokom noći ako

ne učinim neku podvalu, ne mogu da se uspavam. A ne spavati godinu dana? Vi ste čovek saosećanja. Vi treba da budete saosećajni prema meni. A ja ne kradem, stvari se stalno opet nalaze. One ne odlaze nikuda nego samo se premeste od jedne osobe do druge. I štaviše, posle jedne godine treba opet da započnem sa krađom, tako da je to takođe dobra vežba."

Navike vas prisiljavaju da činite određene stvari; vi ste žrtva. Hindus to naziva teorijom *karme*; svaka akcija koju ponavljate, ili svaka misao - jer misao je takođe suptilna akcija u umu - postaje sve više i više moćna. Onda ste vi zahvaćeni tim. Onda ste utamničeni u navici. Onda živite život zatvorenog čoveka, roba. A porobljavanje je vrlo suptilno; ono potiče od vaših navika i uslovljavanja, i delovanja koja ste izvršili. To je svuda oko vašeg tela i vi ste uhvaćeni u mrežu toga, ali nastavljate da mislite i obmanjujete sebe da vi to radite. Kada se naljutite, mislite da vi to radite. Racionalizujete to, mislite tako i kažete da je situacija pokvarila to: "Morao sam se naljutiti, inače dete bi pošlo krivim putem; da se nisam naljutio, onda bi stvari postale gore, onda bi posao bio u haosu,

onda posluga ne bi slušala; morao sam se naljutiti da bih sproveo stvari, da bih disciplinovao dete. Da bi se stavila žena na nježno sopstveno mesto, morao sam da se ljutim." Ovo su racionalizacije. Na taj način vaš ego nastavlja da misli da ste još uvek gazda, ali niste. Ljutnja dolazi iz starih obrazaca, dolazi iz prošlosti. A kada vam ljutnja dođe, vi pokušavate da nađete opravdanje za nju. Psiholozi su eksperimentisali i došli do istih činjenica kao istočna ezoterična psihologija; čovek je žrtva, nije gospodar. Psiholozi su stavili ljude u totalnu izolaciju: sa svakim mogućim komforom, imali su ispunjene sve potrebe, ali oni nisu dolazili u kontakt s drugim ljudskim bićima. Živeli su u izolaciji klimatizovane ćelije, bez rada, bez nevolja, bez problema, ali samo navike su se nastavljale. Jednog jutra, sada bez razloga - jer svaka potreba je zadovoljena, nema zabrinutosti, ne postoji opravdanje da se bude ljut - čovek bi iznenada našao da se ljutnja pojavila.

To je unutar vas. Ponekad, iznenada tuga nastupa bez ikakvog očiglednog razloga, ponekad se čovek oseća srećno, ponekad euforično, ekstatično. Čovek lišen svih društvenih odnosa; izolovan u totalnoj udo-

bnosti, čije su sve potrebe snabdevene, kreće se kroz sva raspoloženja kroz koja se krećete u uzajamnom odnosu. To znači da nešto dolazi iznutra i vi ga okačite o nekog drugog. Upravo je to racionalizacija. Osećate se dobro, ili se osećate loše, ta osećanja iskre i izbijaju iz vaše vlastite nesvesnosti, iz vaše sopstvene prošlosti. Niko nije odgovoran osim vas. Niko ne može da vas naljuti, i niko vas ne može učiniti srećnim. Vi postajete srećni sami od sebe, i postajete tužni sami od sebe. Dok ne shvatite to, uvek ćete ostati rob.

Gospodarenje nad sobom dolazi kada čovek shvati: "Ja sam apsolutno odgovoran za sve što mi se dogodi, šta god da se neuslovljeno dogodi. Ja sam nesumnjivo odgovoran." U početku to će vas učiniti vrlo, vrlo tužnim i potištenim jer ako možete prebaciti odgovornost na drugog, osećate se dobro da niste krivi. Šta možete učiniti kada se žena ponaša na tako odvratan način? Morate biti ljuti. Ali zapamtite dobro, žena se ponaša užasno usled svog vlastitog unutrašnjeg mehanizma. Ona nije loša prema vama. Da vi niste tu, ona bi bila užasna prema detetu. Da dete nije tu ona bi bila neprijatna prema tanjirima - bacala bi ih na

pod. Ona bi razbila radio. Ona nešto mora učiniti, neprijatnost nadolazi. Bila je to samo koincidencija, da ste vi u pogrešnom trenutku bili dostupni.

Vi niste ljuti zato što je žena užasna. Ona je možda pripremila situaciju, to je sve. Možda vam ja dala mogućnost da budete ljuti, opravdanje da budete ljuti, ali ljutnja je kiptela. Da žena nije bila tu, vi biste bili sasvim isto ljuti na nekog drugog, na neku ideju; ljutnja je morala biti tu. To je nešto što je dolazilo iz vašeg vlastitog nesvesnog.

Svako je odgovoran, potpuno odgovoran za svoje vlastito postojanje i ponašanje. U početku, to će vam dati vrlo potišteno raspoloženje da ste odgovorni, jer ste uvek mislili da morate biti srećni - stoga kako možete biti odgovorni za svoju nesreću? Dakle, kako možete biti odgovorni za svoju nesreću? Vi uvek želite radost, stoga kako možete biti ljuti sami od sebe? Zbog ovoga prebacujete odgovornost na drugog. Ako nastavite da prebacujete odgovornost na drugog, zapamtite da ćete uvek ostati rob, jer niko ne može promeniti drugog. Kako možete promeniti drugog? Da li je neko ikada promenio drugog? Jedna od najneispunjenijih želja u svetu je da se

promeni drugi. Nikada niko to nije uradio. To nije moguće, jer drugi postoje po svom vlastitom pravu - ne možete ih promeniti. Nastavljate da prebacujete odgovornost na druge, ali druge ne možete promeniti. A zato što prebacujete odgovornost na druge, nikada nećete videti tu osnovnu odgovornost u vama. Ta osnovna promena je nužna unutra u vama.

Na taj način ste vi uhvaćeni u zamku; ako započnete da razmišljate da ste odgovorni za sve svoje aktivnosti, za sva vaša raspoloženja, u početku će preovladati potištenost. Inače ako možete proći kroz tu depresiju, ubrzo ćete osetiti olakšanje jer ste sada oslobođeni od drugoga, sada možete raditi na sebi. Možete biti slobodni, možete biti srećni. Čak i ako je čitav svet neslobodan i nije srećan, to ne čini razliku. Inače, kako je moguć Buda? Kako je Patanjđali moguć? Kako sam ja moguć? Ceo svet je isti. On je baš isti kao što je to za vas, ali Krišna nastavlja da pleše i peva; on je oslobođen. A sloboda je pre svega da se zaustavi prebacivanje odgovornosti na drugoga, sloboda je pre svega znati da ste vi odgovorni. Onda mnoge stvari odmah postaju moguće.

Čitava filozofija *karme* je da ste vi odgovorni. Sve što ste posejali u prošlosti to žanjete. Možda niste mogli da sledite povezanost između uzroka i posledice, ali posledica je tu, i uzrok mora negde biti u vama.

Ovo je čitava metoda *prati-prasava*; kako da se krećete od posledice do uzroka, kako da idete unatrag i nađete uzrok; odakle on dolazi. Šta god da vam se dogodi - osećate se tužni, samo zatvorite svoje oči i osećajte žalost. Sledite gde to vodi, uđite duboko u to. Ubrzo ćete doći do uzroka. Možda ćete morati da putujete dugo, jer čitav ovaj život je upleten; i ne samo ovaj život, nego su mnogi drugi životi upleteni. Naći ćete mnogo rana u sebi koje bole, a zbog tih rana vi osećate tugu; one su žalosne. Ove rane se još nisu zacelile; one su žive. Metoda *prati-prasava*, metoda vraćanja natrag do izvora, od posledice do uzroka, zaceliće ih. Kako se one leče? Zašto one zaceljuju? Koja pojava je sadržana u tome?

Gde god da se vraćate unatrag, prva stvar koju ostavljate je odbacivanje odgovornosti na druge, jer ako prebacujete odgovornosti na druge, izlazite napolje. Onda je čitav proces pogrešan; pokušavate

da nađete uzrok u drugom: "Zašto je supru-
ga neprijatna?" Stoga "zašto" nastavlja da
prodire u ženino ponašanje. Vi ste promašili
prvi korak, i onda će čitav proces biti
pogrešan. Zašto sam ja nesrećan? Zašto sam
ja ljut? Zatvorite oči i pustite da to bude
duboka meditacija. Legnite na pod, zatvori-
te oči, opustite telo i osećajte zašto ste ljuti.
Potpuno zaboravite ženu; da je opravdanje -
A, B, C, D, bilo šta, zaboravite opravdanja.
Samo idite duboko u sebe, prodirite u ljut-
nju. Koristite samu ljutnju kao reku; u ljut-
nji vi klizite i ljutnja će vas odvesti unutra.
Naći ćete u sebi suptilne rane.

Žena je izgledala neprijatno, jer je
dotakla suptilnu, jedva primetnu ranu u
vama, nešto što povređuje. Uvek ste mislili
da ste lepi, a vaše lice je odvratno, i unutra
postoji rana. Kada je žena neprijatna učini-
će vas svesnim vašeg lica. Ona će reći: "Idi
i pogledaj se u ogledalo!" Nešto povređuje.
Bili ste neverni ženi, onda ona želi da bude
neprijatna, opet će izneti to: "Zašto si se
smešio onoj ženi? Zašto si bio tako srećan
dok si sedeo s tom ženom?" Rana je dotak-
nuta. Bili ste neverni, osećate krivicu; rana
je živa. Zatvorite oči, osećajte ljutnju, neka
se ona probudi u svojoj totalnosti, da je

možete videti potpuno, šta ona jeste. Onda dopustite da vam energija pomogne da se krećete natrag u prošlost, jer ljutnja dolazi iz prošlosti. Ona naravno ne može doći iz budućnosti. Budućnost još nije nastala. Ona ne dolazi iz sadašnjosti.

Ovo je čitavo gledište *karme*: to ne može doći iz budućnosti jer budućnosti još nema; to ne može doći iz sadašnjosti, jer vi uopšte ne znate šta ona jeste. Sadašnjost je poznata samo probuđenim ljudima. Vi živite samo u prošlosti, stoga mora dolaziti odnekud drugde iz vaše prošlosti. Rana mora biti negde u vašem pamćenju. Vratite se natrag. Tamo mora biti jedna rana, tamo ih mora biti mnogo; malih, velikih. Uđite duboko i pronađite prvu ranu, prvobitni izvor sve ljutnje. Moći ćete da nađete to ako pokušate, jer to već postoji. To je tu; sva vaša prošlost je još tu. To je kao film, namotan čeka unutra. Vi ga odmotate, počnete da ga gledate. Ovo je proces *prati-prasava*. To označava vraćanje natrag do samog korena uzroka. A to je lepota procesa: ako možete svesno ići natrag, ako možete svesno osećati povredu, rana se odmah isceljuje.

Zašto se ona leči? Jer rana je stvore-

na od nesvesnog stanja, nesvesnosti, neoba-
veštenosti. Povreda je deo neznanja, spava-
nja. Kada vi svesno idete natrag i pogledate
u ranu, svesnost je isceljujuća sila. U proš-
losti, kada se ranjavanje dogodilo, ono se
dogadalo u nesvesnom. Vi ste bili ljuti, vi
ste posedovali ljutnju, uradili ste nešto; ubi-
li ste čoveka i skrivali ste činjenice od sve-
ta. Možete sakriti to od policije, možete
sakriti to od suda i zakona, ali ne možete to
sakriti od sebe. Vi znate, a to povređuje. A
kad god vam neko da mogućnost da budete
ljuti, uplašite se jer se to može dogoditi
opet, možete ubiti ženu. Idete natrag, jer u
tom trenutku kada ste ubili čoveka, ili ste se
ponašali na vrlo srdit način, bili ste nesves-
ni. U nesvesnom te rane su bile zaštićene.
Sada idite svesno.

Prati-prasava, vraćanje natrag,
označava svesno vraćanje stvarima koje ste
uradili u nesvesnom. Vraćanjem natrag -
sama svetlost svesti isceljuje. To je iscelju-
juća sila. Sve što možete učiniti svesnim
biće izlečeno, i onda vas to više neće pov-
ređivati.

Čovek koji se vrati unatrag oslobađa
se prošlosti. Onda prošlost više ne funkcio-
niše, onda ga prošlost više ne steže i ona je

okončana. Prošlost nema mesto u njegovom biću, ni postojanju. Kada prošlost nema mesto u vašem biću vi ste dostupni sadašnjosti, nikada pre toga. Vama treba prostor; prošlost je toliko mnogo unutra - stovarište bezvrednih mrtvih stvari. Nema prostora za sadašnjost da uđe. To skladište bezvrednih stvari nastavlja da sanja o budućnosti, tako je polovina prostora ispunjena onim što još nije. A sadašnjost? Ona jednostavno čeka ispred vrata. Zbog toga sadašnjost nije ništa do prolaz, prolaz od prošlosti do budućnosti, samo trenutani prolaz.

Okončajte sa prošlošću! Dok ne završite s prošlošću, vi živite avetinjski život. Vaš život nije pravi, on nije egzistencijalan. Prošlost živi kroz vas, smrt nastavlja da vas lovi. Vratite se natrag - kad god imate jednu mogućnost, kad god se nešto dogodi u vama; sreća, nesreća, tuga, ljutnja, ljubomora, zatvorite oči i vratite se unatrag. Ubrzo ćete postati uvežbani u putovanju unatrag u vremenu, i onda će se mnoge rane otvoriti. Kada se te rane otvore u vama, ne započinjite ništa da činite. Nije potrebno da delujete. Jednostavno posmatrajte, gledajte, zapažajte; rana je tu, ona postoji. Jednostavno posmatrajte, dajte svoju energiju opa-

žanja rani, gledajte u nju. Gledajte u nju bez ikakvog suda, jer ako sudite, ako kažete: "Ovo je loše, ovo ne treba da bude tako," rana će se opet zatvoriti. Onda će ona morati da se sakrije. Kad god vi osuđujete, onda um pokušava da sakrije stvari. Tako su stvoreni svesno i nesvesno. Inače, um je jedan, nema potrebe ni za kakvom podelom. Ali vi odbacujete, osuđujete. Onda um mora da se podeli i stavi stvari u tamu, u podrum tako da ih ne možete videti - onda nema potrebe da odbacuje, niti osuđuje.

Ne osuđujte, ne vrednujte. Jednostavno budite svesni, nevezani posmatrač. Nemojte negirati, opovrgavati. Ne kažite: "Ovo nije dobro," jer to je negiranje, a vi ste počeli potiskivati. Budite nepristrasni, objektivni. Samo pazite i posmatrajte. Gledajte sa saosećanjem i izlečenje će se desiti.

Ne pitajte me zašto se to događa, jer je to prirodan fenomen. To je baš kao kada na sto stepeni voda isparava. Nikada ne pitate: "Zašto ne na devedeset devet stepeni?" Niko ne može odgovoriti na to. Jednostavno se događa da voda isparava na sto stepeni. Nema pitanja, ono je beznačajno. Da je isparila na devedeset devet stepeni, vi biste pitali zašto. Da je isparila na devedeset

osam, vi biste pitali zašto. Jednostavno je prirodno da na sto stepeni voda isparava.

Isto je istinito za unutrašnju prirodu. Kada nevezana, saosećajna svest dođe do rane, rana iščezava, isparava. Za to ne postoji zašto. To je jednostavno prirodno, tako je kako jeste, kako se to događa. Kada kažem ovo, kažem to iz iskustva. Pokušajte to i vama je takođe moguće da imate to iskustvo; to je put.

Kroz *prati-prasav* čovek postaje oslobođen *karmi*. *Karme* pokušavaju da insistiraju na budućnosti; one vam ne dozvoljavaju da idete u prošlost. One kažu: "Krećite se u budućnost. Šta ćete raditi u prošlosti? Kuda idete? Zašto gubite vreme? Uradite nešto za budućnost!" *Karme* uvek insistiraju: "Idite u budućnost, tako da prošlost ostane sakrivena u nesvesnom." Započnite da obrćete proces, *prati-prasava*. Ne slušajte um koji kaže da idete u budućnost. Posmatrajte - um uvek kaže nešto o budućnosti. On vam nikada ne dozvoljava da budete ovde. Uvek vas prisiljava da se krećete u budućnosti.

Idite natrag u prošlost. A kada ja kažem da idete u prošlost, ja ne kažem da treba da se sećate prošlosti. Sećanje neće

pomoći; sećanje je jedan nemoćan proces. Ova razlika mora da se zapamti; sećanje nije ni od kakve pomoći - ono može biti čak štetno - ali ponovno proživljavanje jeste od pomoći. Oni su potpuno različiti. Razlika je vrlo suptilna i mora se razumeti. Pamтите nešto, sećate se svog detinjstva. Kada se sećate svog detinjstva vi ostajete ovde i sada. Ne postajete dete. Možete se sećati, možete zatvoriti oči i sećati se kada ste imali sedam godina i trčali ste po bašti - vi vidite to. Vi ste ovde i prošlost se vidi kao film; vi trčite, dete trči i pokušava da uhvati leptire. Vi ste posmatrač, a dete je objekat. Ne, to nije ispravno; ovo je sećanje. Ono je nemoćno, ono neće pomoći.

Rane su dublje. One se ne mogu otkriti sećanjem, a sećanje ostaje kao deo svesnog uma. A vrlo je značajno da je to skriveno u nesvesnom, tako da se sećate samo beskorisnih stvari, ili se sećate samo onih stvari koje vaš um prihvata.

Zbog toga svaki čovek kaže da je njegovo detinjstvo bilo raj. Ničije (detinjstvo) nikada nije bilo (raj). Zbog čega svako kaže da je njegovo detinjstvo bilo raj? Želeli biste ponovo da budete dete, ali pitajte decu. Nijedno dete ne želi da bude dete,

svako dete pokušava da bude odraslo, i razmišlja kako ubrzo to može uraditi. Nije-dno dete nije srećno s detinjstvom, jer ono kaže: "Odrasli su mnogo snažniji." Svako dete se oseća bespomoćno, a bespomoćnost ne može biti vrlo dobro osećanje. Svako dete oseća da je gurano i vučeno ovde i onde, kao da nema nezavisnost. Detetu detinjstvo izgleda kao ropstvo, mora za sve da zavisi od drugih. Ako želi sladoled mora da traži i moli, a svako je tu da uči kako je sladoled loš. Dete misli: "Zašto je onda Bog načinio sladoled?" Sve stvari koje ga roditelji prisiljavaju da jede loše su, ne voli ih, a sve stvari koje voli da jede su loše za roditelje. Oni kažu: "Ovo će ti smetati, loše će biti sa stomakom," ovo će se dogoditi, i ono će se dogoditi. Detetu izgleda da su svi vitamini stavljeni u nepodesne stvari, a nepogodne stvari su stavljene u dobre stvari. Dete uopšte nije srećno; ono želi da se okonča cela ta besmislica. Želi da odraste i da bude čovek. Međutim, docnije ta ista deca će reći da je detinjstvo bilo raj. Šta se dogodilo?

Šta god da je loše, ružno, bačeno je u nesvesno jer ego ne želi da gleda u to. Sve nevolje se zaboravljaju, a svaka sreća se

pamti. Nastavljate da cenite sreću, a zaboravljate nevolje. To je izbor. Zbog toga docnije svako govori da je detinjstvo bilo raj, jer ste pokušali da zaboravite sve što je bilo nepodesno. Vaše detinjstvo, kakvog ga se sećate, nije istinito, ono je izmišljeno. To je bajka koju je stvorio ego. Stoga ako se sećate, vi ćete se sećati srećnih stvari, ne nesrećnih. Ako ponovo proživite, vi ćete proživeti celinu; sreću i nesreću, sve.

A šta je ponovno proživljavanje? Ponovno proživljavanje je da se postane ponovo dete; ne da se gleda na dete kako trči po bašti, nego da se bude dete koje trči. Ne budite posmatrač - postanite. Ovo je moguće zato što dete još postoji u vama, ono je deo vas. Sloj iznad sloja, sve što ste živeli postoji u vama. Bili ste dete, to je tu; onda ste postali mladić, to je tu; onda ste postali stari; to je tu. Sve je tu, sloj iznad sloja. Vi isečete stablo drveta i svaki sloj je tu. U dnu, uglavnom u središnjem mestu naći ćete prvi sloj. Drvo je bilo vrlo mala biljka; prvi sloj je tu, drugi sloj je tu. Možete izbrojati godine, jer svaka godina je jedan sloj, i drvo se povećava. Možete izračunati starost na drvetu, koliko je staro. Ne samo drvo, nego svaki kamen, stene, imaju sloje-

ve.

Sve je jedna akumulirana pojava. Vi ste prvo seme koje se zadesilo u majčinoj materici. Još je ono tu. A onda posle toga milioni slojeva su dodati svakog dana, hiljade stvari su se dogodile. Sve one su tu sakupljene. Vi možete biti opet, jer ste bili. Samo treba da zakoračite natrag. Stoga probajte ponovo da proživljavate.

Prati-prasava je ponovno proživljavanje prošlosti. Vi zatvarate svoje oči, legnete i krećete se unatrag. Možete pokušati to na jednostavan način. To će vam dati umešnost, veštinu toga. Svake noći možete ležati na krevetu i kretati se unatrag prema jutru. Ležanje na krevetu je poslednja stvar - učinite je prvom; a onda se krećite unatrag. Šta činite pre nego što legnete? Uzmite čašu mleka; uzmite je opet; imajte ponovo iskustvo, ponovo proživite (svoj život). Morali ste da se borite s ženom; ponovo proživite. Nemojte ocenjivati, razmatrati, sada nije vreme za donošenje suda. To se dogodilo. Ne kažite dobro ili loše, ne unosite vrednovanje. Jednostavno ponovo proživite, to se dogodilo. Idete unazad, do ranog jutra kada vas alarm sata probudi, čujte to ponovo. Samo krenite i pokušajte da proži-

vite svaki trenutak dana, odmotavajući vreme unazad. Osetićete se vrlo, vrlo osveženi i uronićete u duboki san jer ste završili s danom. Sada dan više ne visi nad vama. Vi ste ga ponovo proživeli svesno.

U danu je bilo teško biti svestan; bili ste angažovani u toliko mnogo stvari. A vi nemate takvu svest da je već možete izneti u tržnicu. Možda se u hramu to događa za nekoliko sekundi. Možda meditirajući, za nekoliko sekundi vi ćete postati svesni. Nemate dovoljno toga da nosite u tržnicu, u dućan, do sveta poslova gde postajete nesvesni. Opet zapadate u staru mesečarsku naviku. Ali ležeći na svom krevetu, možete biti svesni. Samo posmatrate, ponovo se vraćate u život, pustite da se sve opet događa. U stvari, tako se to dogodilo Budi.

Vi se ponovo vraćate u život svesno noću; žena je rekla nešto, onda ste vi nešto rekli, onda je ona reagovala; kako je onda cela stvar potekla? Kako ste postali ljuti i udarili je, i kako je ona počela da plače?

A onda ste morali da vodite ljubav s njom. Uđite u najsitnije detalje, u sve. Budite pažljivi. Lakše je to jer ništa nije upetljano. Sveta više nema. Možete posmatrati i ponovno proživeti to. Onog trenutka

kada stignete do jutra osećate takvu smirenost, i zaborav spavanja će se spustiti na vas, ne kao neka nesvesnost, nego kao lepa tama, poput kadife - možete je dodirnuti, možete je osećati. Toplina vas okružuje poput majke. A onda se krećete u noći.

Imaćete manje snova, jer snove stvara neiživljeni dan. Milioni stvari se događaju. Ne možete ih živeti sve, i ne možete ih živeti s budnošću. Dan proživljen malodušno, bez dovoljno entuzijazma, nekako je proživljen, razvlačen, kao da ste pijani; to je način kako se stvaraju snovi. Snovi su tu da bi upotpunili ceo proces, koji je ostao nepotpun po danu.

Um je perfekcionista; ne želi ništa da bude nepotpuno. Želi da upotpuni to, i zbog toga cele noći sanjate. Ali ako možete ponovo proživeti dan, snovi će otpasti, i dolazi dan kada odjednom nema snova. Kada nema snova, onda po prvi put imate ukus šta je spavanje.

Patanjđali kaže da je *samadhi* baš kao spavanje, najviša ekstaza upravo kao spavanje, samo s jednom razlikom; spavanje je nesvesno a *samadhi* je svestan. Spavanje je jedna od najlepših pojava, ali vi nikada niste spavali jer tako čvrsto sanjate.

Cela noć ima gotovo osam ciklusa sanjanja, a svaki ciklus traje gotovo oko četrdeset minuta. Ako spavate osam sati onda ima osam ciklusa snova, a svaki ciklus traje oko četrdeset minuta. Između dva sna imate samo dvadeset minuta, a to takođe nije vrlo duboko, jer drugi san postaje spreman. Jedan san se završi, glumci su otišli iza zavese, ali ima puno aktivnosti jer se oni spremaju, šminkaju svoja lica i menjaju svoju odeću. Oni se spremaju i ubrzo će se zavesa podići; oni će morati opet da dođu.

Dakle kada vam se između dva sna daju dvadeset minuta praznine, to takođe nije sasvim smireno. Osnova je skrivena u pozadini; odvija se priprema. To je baš kao mir između dva rata; prvi svetski rat i drugi svetski rat, i mir između njih. Ljudi računaju to mirnim danima - ali nisu bili mirni. Ne mogu biti. Inače kako se možete pripremiti za drugi svetski rat? To nisu bili mirni dani. Sada su oni našli ispravnu reč: to zovu "hladni rat." Postoji vatreni, žestok rat, a između dva žestoka rata, hladan rat; to je pripremanje iza zavese. Između ciklusa od dva sna, postoji procep od dvadeset minuta; to je kao neki interval. Sve postaje spremno

i vi takođe postajete spremni. To nije bez napetosti; to je napeto.

Kada ponovo proživite ceo dan, sanjanje se zaustavlja. Onda zapadate u takvu dubinu bez dna. Nastavljate da padate, padate i padate, kao kada pero pada u ambis - to i jeste. To ima ogromnu lepotu. To se dešava samo ako po danu idete unatrag. Ovako se uči ta veština; to možete raditi čitavog svog života.²³

Idite unatrag do samog trenutka kada ste vrisnuli i bili rođeni. Zapamtite, to se mora ponovo proživeti - jer kako se to može zapamtiti? Vi možete vrisnuti ponovo, prvim krikom, koji Džanov naziva primarnim krikom. Možete vrisnuti opet kao da ste ponovo rođeni, kao da ste opet dete koje izlazi kroz majčinu matericu. To je težak prolaz, naporan. Vi se borite da izađete van i to je bolno, jer za devet meseci ste živeli u takvom raju kao što je materica.

Naša nauka još nije mogla da stvori

²³ Dnevna rekapitulacija. Svako veče pre spavanja rekapituliramo sve događaje toga dana unazad, od tog trenutka do jutra kada smo se probudili. Svakoga jutra odmah nakon buđenja rekapituliramo san takođe unazad. Tako zatvaramo krug rekapitulacije, osveščavamo sve, i na javi i u snu, i uvek zadržavamo transcendentalnu svest o Sebi.

udobniju stvar nego što je materica. Ona je savršena. Dete živi apsolutno bez ikakve odgovornosti, bez briga, ne razmišlja o izdržavanju, ili svetu, ili odnosima - nema briga. Zato što nema nikog drugog, ne postoji pitanje ikakvog odnosa. Ono se hrani od majke ne brinući čak niti da nešto probavi. Majka jednostavno svari, a dete dobija svarenu hranu. Ne treba da se brine ni da diše. Majka diše, dete jednostavno dobija kiseonik i plovi u vodi.

Hindusi imaju sliku Višna. Oni kažu da Višnu plovi na okeanu. Mora da ste videli sliku, na krevetu od zmije on se odmara; zmija ga štiti, a Višnu spava. Ta slika je zaista simbol materice. Svako dete je Višnu, inkarnacija Boga - barem u materici. Sve je savršeno, ništa ne nedostaje. Voda koja unutra protiče baš je kao voda okeana, sa istim hemikalijama, istom soli. Zbog toga trudna žena počinje da jede više soli i slane stvari, čezne za slanim stvarima; materici treba više soli. To je jednoznačna hemijska situacija kao u okeanu, i dete savršeno udobno plovi u okeanu. Temperatura ostaje tačno ista. Bilo da je spolja hladno ili ne, nema razlike, majčina materica održava tačno istu temperaturu za dete. Ono

živi u savršenom obilju. Izlazeći napolje iz obilja u tamnom prolazu, suženom, bolnom, dete vrišti.

Ako se možete vratiti natrag do traume svog rađanja, vi ćete vrištati, a vrištaćete i ako ponovo proživljavate. Doći će trenutak kada ćete se osećati kao dete, ne neko ko se seća.

Izlazite iz prolaza rođenja; vrisak dolazi. Ovaj vrisak vibrira celim vašim bićem, on dolazi iz same osnove vašeg bića, iz samog korena vašeg postojanja. Taj vrisak će vas osloboditi mnogih stvari. Ponovo ćete postati dete, nevino - to je ponovno rođenje. Ovo takođe nije dovoljno, jer je ovo samo jedan život. Ako to možete uraditi za jedan život, možete ući i u druge živote. Odlazite do samog prvog dana kreacije. Ili, ako ste hrišćanin onda će naziv Adam biti dobar; vi se vraćate natrag, i opet ste u Edenskom vrtu. Postali ste Adam i Eva. Onda se vaše prošle *karme*, navike, uslovljavanja rastvaraju, ispiraju se. Ponovo ste ušli u nebo. Ovo je proces *prati-prasava*. Sada uđite u ove *sutre*.

Bilo da su ispunjena u sadašnjosti ili budućnosti, karmička iskustva imaju svo-

je korenje u pet napasti.

Govorili smo o pet *klesha*, pet nečistoća ili napasti, pet uzroka koji stvaraju nevolje. Sve akcije, bilo ispunjene u sadašnjosti ili budućnosti, *karmička* iskustva, imaju korenje u pet nečistoća. Prva napast je *avidya*, nedostatak svesti, a drugih pet su sporedni proizvodi *avidye*. Poslednja je *abhinivesha*, žudnja za životom. Sve *karmičke* aktivnosti koje vi izvršavate, u osnovi se rađaju iz nedostatka svesnosti. Šta to znači, i šta bi se reklo kada Buda hoda, jede, spava? Nisu li to *karme*? Ne, nisu. One nisu *karme* jer nastaju iz svesnosti. Ne nose nikakvo seme za budućnost. Ako Buda hoda, to je u sadašnjosti. On nema ništa sa kretanjem u prošlosti. Nije da on hoda izvan prošlosti. To je sadašnja potreba, upravo sada, ovde i sada. To je spontano. Buda oseća glad, on jede, ali je to spontano, ovde i sada. Udaljenost treba da se shvati.

Ovo je bio jedan od teoloških problema na Istoku; Buda je živeo četrdeset godina posle svog prosvetljenja; šta je sa onim akcijama koje je izvršio tokom četrdeset godina? Ako bi one postale seme, onda bi on morao da bude rođen opet. Ili

postoji neka razlika?

Ova delovanja ne postaju seme...

Uzimate svoju hranu svakog dana u jedan sat. To se može uzeti na dva načina. Vi gledate u sat i odjednom osećate glad u stomaku. To je glad iz prošlosti. To nije spontano, jer ste svakog dana uzimali hranu u jedan sat. Vaš sat vas podseća da je vreme da budete gladni. Ne samo da vas podseća, to aktivira celo telo i čitavo telo započinje da oseća glad. Možda ćete reći da je sâmo telo gladno, čovek ne može da zamišlja glad. Ali telo sledi vaš um. Telo se trenutno podseća kada u jedan sat pomislite: "Mora da sam gladan". Telo čini isto: u stomaku osećate pokret gladi. To je lažna, izmišljena glad stvorena od vaše prošlosti. Ako vidite da sat pokazuje dvanaest, jer je neko krišom vratio sat unazad, vi ćete pomisliti da ostaje još jedan sat i da možete da nastavite sa radom jer još niste gladni.

Vi živite u prošlosti i navikama: vaša glad je navika, vaša ljubav je navika, vaša žeđ je navika, vaša ljutnja je navika. Vi proživljavate prošlost. Zbog toga je vaš život besmislen, bez značaja, bez sjaja u sebi, bez veličanstvenosti. To je pojava poput pustinje bez oaze.

Buda živi u spontanosti trenutka. Ako oseća glad, on ne oseća glad zbog prošlosti. Istinski sada, telo je gladno. Njegova glad je realna, prava. Odmah sada on oseća žeđ. Žeđ postoji; ona nije inicirana od uma. Vi živite kroz um. Buda nema um; um je očišćen, ispran. On živi kroz svoje biće, šta god da se dogodi, šta god oseća da hoće ili mu se sviđa. Zbog toga ljudi kao Buda mogu reći: "Dakle, sada ću umreti." Vi to ne možete reći. Kako to možete reći? Nikada niste osetili ništa spontano. Osećate glad jer je vreme; osećate nešto nalik zaljubljenosti jer se ponavlja stari obrazac navike. Niste upoznali smrt u prošlosti, stoga kako možete prepoznati smrt kada ona dođe? Buda prepoznaje smrt. Kada je smrt naišla Buda je rekao svojim sledbenicima: "Ako želite nešto pitati, pitajte, jer ću ja umreti." Čovek koji živi spontano, osetiće glad kada je telo gladno, osetiće žeđ kada je telo žedno, osetiće smrt kako dolazi kada telo umire. Jednostavno je neobično da ljudi umiru i mogu videti da telo umire; oni ne mogu osećati. Postali su neosetljivi, tako mehanički, poput robota.

Smrt je veliki fenomen. Kada možete osećati glad, zašto ne možete osećati

smrt? Kada možete osetiti da će se telo uspavati, zašto ne možete osećati da će telo ući u smrt? Ne, ne možete osetiti. Možete osećati samo iz prošlosti, a u prošlosti nije bilo smrti, tako da nemate nikakvo iskustvo. Um je ne nosi u pamćenju, stoga kada smrt dođe, ona dođe, ali um nije svestan. Buda kaže, "Možete sada pitati, ako želite nešto da pitate, jer ću ja umreti." Onda je seo ispod drveta i umro svesno.

Prvo je sebe uklonio iz tela, onda suptilne slojeve, suptilno telo, onda nastavlja kretanje unutra. U četvrtom koraku on je nestao, istopio se. Preduzeo je četiri koraka prema unutra. U četvrtom koraku je nestao; preduzeo je četiri koraka unutra. Buda nije umro zbog smrti, on je umro sam. A kada umrete sami, to ima svoju vlastitu lepotu, ima svoju čar. Onda nema borbe.

Kada je čovek svestan on živi u trenutku, ne samo u prošlosti. To je razlika; ako živite iz prošlosti, onda se stvara budućnost; točak *karme* se kreće; ako živite iz sadašnjosti onda nema točka *karme*. Vi ste izvan nje, vi ste ispali iz nje. Nikakva budućnost se ne kreira.

Sadašnjost nikada ne kreira budućnost, samo prošlost stvara budućnost. Onda

život postaje pojava od trenutka do trenutka, bez kontinuiteta sa prošlošću. Vi živite ovog trenutka. Kada je ovaj trenutak prošao, drugi trenutak je tu. Vi živite drugi trenutak, ne iz trenutka koji je prošao nego iz vaše svesnosti, budnosti, iz vašeg osećanja, vašeg bivanja. Onda nema briga, nema snova, nema maštanja za budućnost, nema prenošenja iz prošlosti. Čovek je jednostavno bez težine; može leteti. Gravitacija gubi značenje. Čovek može raširiti krila, može biti ptica na nebu, i nastaviti da ide dalje i dalje i dalje. Nema potrebe da se vraća natrag. Nema odakle da se vrati natrag; dostignuta je tačka bez povratka.

Šta treba da se uradi? Zbog akumuliranih prošlih *karmi*, morate sprovesti metodu *prati-prasava*; morate se vratiti unatrag, živeći, ponovo proživljavajući - i rana se zatvara.

Druga stvar je kada je račun iz prošlosti namiren, onda vi završavate sa tim; svi zapisi su spaljeni, kao da nikada niste postojali, kao da ste rođeni baš ovog trenutka; slobodni, sveži kao kapi rose ujutru. Onda živite sa svesnošću. Šta god da ste radili sa svojim prošlim sećanjima, sada činite isto sa vašom sadašnjom pojavom. Vi ste pono-

vo proživeli sa svesnošću, ne akumulirate *karme*, ne akumulirate rane, uopšte ne akumulirate. Živite jedan rasterećen život.

Ovo je značenje *sannyase*; da se živi rasterećeno. Čistite ogledalo svakog trenutka tako da se prašina ne sakupi; i ogledalo će uvek reflektovati život kakav jeste. Da biste živeli rasterećen život, da biste živeli život bez ikakve gravitacije, da biste živeli život sa krilima, da biste živeli život otvorenog neba, znači (treba) biti *sannyasin*. U starim, drevnim knjigama, rečeno je da je *sannyasin* ptica s neba - on to jeste! Baš kao ptica na nebu, ne ostavlja nikakve otiske stopala, on ne ostavlja tragove nogu. Ako hodate na zemlji, ostavljate tragove od nogu. Čovek koji nesvestan hoda po zemlji - ne samo na zemlji nego i na nakvašenoj zemlji, ostavlja otiske stopala - (ostavlja) prošlost. Čovek čija svest leti kao ptica, ne ostavlja otiske stopala na nebu - nema otiska nogu, nema pamćenja.

Kada kažem ovo, ja ne mislim ako vas Buda zna, da vas se neće setiti. On ima pamćenje, ali nema psihološko pamćenje. Um funkcioniše, ali on funkcioniše kao mehanizam, odvojeno. On nije identifikovan s umom. Ako odete Budi i kažete: "Ja

sam bio ovde, da li me se sećate?" On će vas se setiti. On će se sećati vas bolje od ikoga drugog, jer on nema opterećenja. On ima čist um, sličan ogledalu.

Morate shvatiti razliku, jer ponekad ljudi misle, kada čovek postane savršeno probuđen i svestan, da se um odbacuje, i da on zaboravlja sve. Ne, on ne nosi ništa, on se seća. On ima egzistencijalno pamćenje, ali nema nikakvo psihološko pamćenje. Razlika je vrlo suptilna.

Na primer: došli ste juče kod mene i bili ste ljuti na mene. Došli ste opet danas i ja ću vas zapamtiti jer ste dolazili juče. Sećaću se vašeg lica, prepoznaću vas, ali ne nosim ranu od vaše ljutnje. To vi treba da činite. Ne marim za ranu od toga što ste bili ljuti. Na prvom mestu nikada ne dozvoljavam da rana nastane. Kada ste bili ljuti, to je bilo nešto što ste radili sebi, ne meni. Samo ko incidencijom sam ja bio tu. Ja ne nosim ranu. Ja se neću ponašati kao da ste vi bili ista osoba koja je juče bila ljuta. Ljutnje neće biti između mene i vas. Ljutnja neće obojiti odnos u sadašnjosti. Ako ljutnja oboji sadašnji odnos, to je psihološko pamćenje; nosi se rana.

A psihološko pamćenje je vrlo falsi-

fikujući proces; vi ste možda došli da tražite da vam se oprost, a ako ja nosim ranu, ne mogu videti vaše sadašnje lice kome treba da se oprost, koje je došlo da se pokaje. Ako ja vidim staro lice od juče, još ću videti ljutnju u očima, još ću u vama videti neprijatelja; a vi više niste neprijatelj ako ste se pokajali. Čitave noći niste mogli spavati, i došli ste da vam se oprost. Ja ću se ponašati na takav način, jer ću projektovati jučerašnji (dan) na vaše lice. To juče će uništiti čitavu mogućnost da se novo rodi. Neću prihvatiti vaše kajanje, neću prihvatiti da osećate žalost. Misliću da se vi podmukli. Misliću da mora postojati još nešto u pozadini toga, jer ljutnja, lice ljutog čoveka je još tu, između mene i vas. Mogu toliko toga projektovati da će vama postati nemoguće da se pokajete. Ili ja tako duboko mogu projektovati, da ćete potpuno zaboraviti da ste došli da vam se oprost. Moje ponašanje može opet postati situacija u kojoj vi postajete ljuti. A ako postanete ljuti, moja projekcija je ispunjena, ojačana. To je psihološko pamćenje.

Egzistencijalno pamćenje je u redu, ono mora da bude tu. Buda mora da pamti svoje sledbenike; Ananda je Ananda, a

Sariputra je Sariputra. Nikada nije u nedoumici oko toga ko je Ananda, a ko je Sariputra. On nosi pamćenje, ali je to samo deo moždanog mehanizma, funkcionalnog aparata, kao da imate kompjuter u džepu, a kompjuter nosi memoriju. Budin mozak je postao kompjuter u džepu, odvojena pojava. On ne stupa u uzajamne odnose. On ga ne nosi uvek. Kada je potrebno on pogleda u njega, ali se nikada ne identifikuje s njim.

Kada osoba u sadašnjosti živi sa punom svesnošću - a sa punom svesnošću vi ne možete živeti nigde drugde, jer kada ste svesni, samo sadašnjost postoji; prošlosti nema, nema više budućnosti, čitav život postaje sadašnji fenomen - onda nema *karme*, nikakvo seme *karme* nije akumulirano. Vi ste oslobođeni od svog vlastitog ropstva, robovanja koje ste sami kreirali.

I vi možete biti slobodni. Ne treba čekati da prvo ceo svet bude oslobođen. Možete biti blaženi. Ne treba da čekate da ceo svet bude oslobođen od nevolja. Ako čekate, čekaćete uzaludno - to se neće dogoditi.

To je jedan unutrašnji fenomen: da se bude slobodan od ropstva. Možete živeti potpuno slobodno u totalno neslobodnom

svetu. Možete živeti potpuno slobodno čak i u zatvoru, to ne čini razliku, jer je to unutrašnje stanovište. Ako je vaše unutrašnje seme slomljeno, vi ste slobodni. Vi ne možete učiniti Budu zatvorenikom. Bacite ga u zatvor, ali ga ne možete učiniti zatvorenikom. On će živeti tamo, živeće tamo s punom svesnošću. Ako ste u punoj svesnosti, uvek ćete biti u *mokshi*, uvek u slobodi. Svesnost je sloboda, nesvesnost je ropstvo.

Sve dok korenje ostaje, karma se ispunjava u ponovnom rođenju kroz vrstu, opseg života, i tipove iskustava.

Ako nosite seme *karme*, ovo seme će biti stalno ispoljeno na milione načina. Opet ćete videti situacije i mogućnosti gde vaše *karme* mogu biti ispunjene.

Na primer, možete imati velika bogatstva, možete biti bogat čovek. Možete biti bogati, ali ste bedni, i živećete život siromašnog čoveka - to je *karma*. U prošlim životima vi ste živeli kao siromašan čovek. Sada imate bogatstvo, ali ne možete živeti u tom bogatstvu. Naći ćete racionalizacije. Mislićete da je čitav svet siromašan, stoga morate živeti siromašan život. Ali nećete

podariti svoje bogatstvo siromašnom, živete siromašnim životom, a bogatstvo će ležati u banci. Ili, možete misliti da je siromašan život religiozan život, stoga morate živeti siromašnim životom. To je *karma*, seme siromaštva. Možete imati bogatstvo, ali ga ne možete živeti; seme će opstati.

Možete biti prosjak i možete živeti bogat život. Možete biti prosjak, a ponekad je prosjak bogatiji od bogatih ljudi. Oni žive slobodno. Oni ne brinu o tome šta će se dogoditi. Nemaju šta da izgube, tako šta god imaju, uživaju to. To ne može biti manje nego što jeste, stoga oni uživaju. Siromašan čovek živi bogat život ako nosi seme bogatog života, a ovo seme će uvek naći mogućnosti, prilike da bude ispunjeno. Gde god da ste, neće činiti veliku razliku. Vi ćete morati da živite kroz svoju prošlost.

Vrlina donosi uživanje; greh donosi bol.

Ako ste učinili neke moralne ili čestite *karme*, dobre akcije, onda ćete imati mnogo uživanja oko sebe. Čak i bez ičega oko vas, imaćete lepo držanje prema životu, prijatno stanovište. Moći ćete da vidite blis-

tave, svetle ivice na tamnim oblacima. Uživacete u jednostavnim stvarima, malim stvarima, ali cete u njima uživati toliko mnogo da ce one biti vredne, sjajnije od raskošnih svari. Možete hodati kao neki car u prosjačkoj odori. Ako ste izveli vrle i čestite *karme*, sledi uživanje. Ako ste učinili poročne, loše *karme* - nasilne, agresivne, štetne za druge, onda sledi bol. Zapamtite, upravo je to ishod, prirodna posledica.

Hrišćani, Jevreji, muslimani misle da vas Bog kažnjava jer činite zlo. Vi činite dobro i Bog vas ceni, daje vam poklone, poklanja vam lepe stvari. Hindusi su više naučni; oni ne upliću Boga. Oni jednostavno kažu: "To je zakon" - baš kao zakon gravitacije, ako hodate uravnoteženo, nećete pasti, uživate u hodaњу; ako hodate neuravnoteženo kao pijanica, padnete i zadobijete prelom kosti. Bog vas ne kažnjava jer ste učinili loše, jednostavno to je upravo zbog zakona gravitacije. Ako jedete dobro, slede dobre stvari, zdravlje; (a kad) jedete loše, nepodesne stvari, sledi bolest. Nije da vas neko kažnjava. Nikoga nema da vas kažnjava, jedino zakon, samo zakon prirode - *tao, rta*.

Ovaj zakon *karme* je jednostavan.

Ako uvedete Boga, onda stvari postaju komplikovane, vrlo složene. Ponekad loš čovek uživa u životu, a ponekad vidimo da dobar čovek pati, stoga se javlja pitanje šta Bog radi. On izgleda nepravedan. Ako je on pravedan, onda loš treba da pati, a dobar treba više da uživa u životu.

Problem je, ako je Bog apsolutno pravedan, onda ga ne možete učiniti saosećajnim, jer gde će onda saosećajnost pristajati? Ako je Bog pravedan, onda on ne može biti saosećajan, jer saučešće označava da je neko uradio pogrešno, ali produžava da moli, i vi mu opraštate. Otuda je molitva postala vrlo značajna u hrišćanskom, jevrejskom i muslimanskom svetu - "Molite, jer ako molite Bog će vam oprostiti. On je saosećajan. To znači da će on biti nepravedan. Pravedan je zbog molitve? A šta je molitva? Vrsta podmićivanja? Šta je molitva? Vrsta laskanja? Šta radite u molitvi? Vi "podmazujete" Boga."²⁴

Hindus kaže: "Ne, ne mešajte Boga, jer nastaće komplikacije. Ili će on biti pravedan - onda neće biti mesta za saučešće, ili će biti saosećajan - onda ne može biti pra-

²⁴ Igra reči: engl. Buttering je laskanje na osnovu rači butter: maslac, namazati maslacem.

vedan." Zbog toga će ljudi misliti da dobra i loša dela nisu zaista relevantna, samo molitva, hodočašće u sveta mesta. Hindus kaže: "To je jednostavan zakon prirode; molitva neće pomoći. Ako ste učinili loše, vi ćete morati da patite. Nijedna molitva ne može pomoći". Stoga ne čekajte na molitvu, i ne gubite svoje vreme u molitvi. Ako ste uradili loše, vi ćete morati da patite; ako ste uradili dobro vi ćete uživati.

Inače niko vama ne distribuirao ove stvari, ne postoji takva ličnost u svetu - to je samo zakon, nelični. Ovo je više naučno. Ovo kreira manje složenosti i rešava više problema. Hindu koncept o zakonu prirode, *rta*, jeste na svaki način kompatibilan sa naučnim gledištem prema svetu. Onda šta možete uraditi? Vi ste počinili loše, vi ste počinili dobro; uživanje ili bol će slediti kao senka. Kako to dolazi? Šta treba da se uradi?

Istok ima dva gledišta; jedno je gledište Patanjđalija, a drugo Mahavire. Mahavira kaže: "Ako ste uradili loše, onda morate uraditi dobro da uravnotežite to, inače ćete morati da patite." To izgleda da je previše, jer za mnogo života ste činili milione stvari. U svemu mora da se načini

ravnoteža, što će potrajati za milione života. Čak i onda račun neće biti namiren, jer morate proživeti te milione života, i neprekidno ćete raditi stvari koje će stvoriti više budućnosti. Sve vodi do druge stvari, jedna stvar do druge; sve je isprepleteno. Onda izgleda da nema mogućnosti da se bude slobodan.

Patanjđalijevo gledište je drugačije. Ono ide dublje. Nije pitanje da se uravnotežuje dobrim; prošlost ne može da se poništi. Ako ste ubili čoveka u prošlosti, Mahavirino gledište je: "Sada radite dobre stvari u svetu." Ali čak i ako radite dobre stvari, taj čovek nije oživeo. Taj čovek je ubijen, ubijen zauvek. To ubistvo će ostati zauvek u vama kao rana. Možete tešiti sebe da ste napravili tako mnogo hramova i *dharamsala*, da ste poklonili milione rupija ljudima. Možda je to uteha, ali krivica će postojati. Kako možete uravnotežiti ubistvo? Ono se ne može uravnotežiti. Ne možete poništiti prošlost. Patanjđali kaže: "Prošlost nije ništa do pamćenje; to je pojava sanjanja, to više nije ovde, ne postoji. Možete poništiti to samo ulaskom u *pratiprasav*. Vraćate se natrag, ponovo proživite to, ubijete tog čoveka opet u svom sećanju, u svom pono-

vnom proživljavanju. Osetite tu ranu opet. Osetite bol toga kada ste ubili čoveka. Proživite opet sav jad, i na taj način rana će zaceliti i prošlost će biti oprana."

Sa Patanjđalijem oslobođenje izgleda moguće, sa Mahavirom izgleda nemoguće. Zbog toga se *đainizam* nije mogao mnogo raširiti. *Mokša* izgleda da je nemoguća, neverovatna. Patanjđali je postao jedna od osnova istočne tajne nauke. Mahavira je ostao na rubu, baš na granici. Nikada nije mogao postati usredsređena snaga. On se previše bavi delovanjem, a takođe previše veruje u realnost delovanja. Patanjđali kaže: "Delovanja su upravo kao snovi. Čitav svet nije ništa drugo do velika pozornica, a čitav život nije ništa drugo do drama. Vi ste je odigrali jer ste bili nesvesni. Da ste bili svesni, ne bi bilo problema."

Sada postanite svesni, i dovedite energiju svesnosti do svoje prošlosti. To će reorganizovati čitavu prošlost; nestaće oboje, i bol i uživanje; dobro i zlo, oboje će nestati. A kada oboje nestanu, onda vi transcendirate dualnost dobra i zla, vi ste oslobođeni. Onda nema ni uživanja ni bola. Onda dolazi tišina, duboka tišina. U toj tišini nastaje novi fenomen, *sat chit ananda*. U

toj tišini, u toj dubokoj tišini, istina vam se događa, svest vam se događa, sreća vam se događa. Ja sam u svemu naklonjen Patanjđaliju. Zbog toga je čitavo Mahavirino gledište postalo sve više i više moralističko. Nećete naći *đainske munije*, monahe, da rade *yogu* - nikada. Oni uravnotežuju svoje delovanje. Oni neprekidno misle šta da rade, a šta da ne rade. Potpuno su zaboravili kako da postoje. Šta da se radi, a šta da se ne radi, "treba" ili "ne bi trebalo" - čitavo njihovo gledište se bavi delovanjem - ne šetajte po mraku, jer neki insekti mogu biti ubijeni, a onda *karma*; ne jedite noću, jer u tami neki insekti mogu pasti, muve mogu pasti u hranu i vi ćete ih pojesti, a to će biti ubistvo. Ne jedite ovo, ne jedite ono. Nemojte čak hodati po kiši, jer kada je zemlja vlažna, mnogi insekti hodaju po zemlji, mnogi insekti se rađaju tokom kiša. Oni se neprekidno brinu za akcije, *karme*; šta da rade a šta da ne rade. Čitavo njihovo gledište se bavi spoljašnjim pojavama. Oni su potpuno zaboravili kako da budu, da postoje. Oni ne rade *yogu*, oni ne meditiraju. Usmereni su na delovanje; a Patanjđali je usmeren na svest.

Mnogo više ljudi postiže *nirvanu*

kroz Patanjđalija. Kroz Mahaviru, retko, vrlo mali broj; čitavo gledište izgleda da je nemoguće. Stoga slušajte dobro Patanjđalija. Ne samo slušajte, nego pokušajte da upijete duh. Mnogo je moguće kroz njega. On je jedan od najvećih naučnika u svetu za unutrašnje putovanje.

PSIHOLOGIJA BUDA

28. aprila 1975. u Buddha dvorani

Prvo pitanje:

Rekli ste da pokušavate razviti treći tip psihologije, psihologiju Buda, ali gde ćete dobiti Bude za izučavanje?

Da bi započeo s tim, jedan je već ovde, pre ili docnije on će mnoge od vas preobratiti u Bude. Ako je jedan ovde, mnogi će odmah postati mogući, jer jedan može delovati kao katalizator. Ne zato što će on nešto raditi, već zato što je on tu, stvari započinju da se dešavaju same od sebe. To je značenje kataliznog posrednika. Pre ili kasnije, mnogi od vas se okreću Budama, jer svako je u osnovi Buda. Koliko dugo možete odložiti prepoznavanje toga? Koliko dugo možete zapostavljati to? Teško - vi ćete pokušati sve najbolje, da ostavite to za sobom, da odložite to, da stvorite milione poteškoća, ali koliko dugo to možete činiti?

Ja sam ovde da vas gurnem na neki način u ambis, gde vi umirete a Buda se

rađa. Problem je uvek da se nađe jedan. Jednom kada postoji jedan, osnova je ispunjena, ispunjena je zahtevana osnova. Onda odmah mnogi postaju mogući. A ako mnogi postoje, hiljade postaju moguće. Prvi deluje kao iskra; mala iskra je dovoljna da zapali celu zemlju. Tako se događalo u prošlosti. Jednom kada je Gautama postao Buda, hiljade su ubrzo postale. Jer to nije pitanje postajanja; vi ste već to. Neko samo mora da vas podseti na to; to je sve.

Upravo sam jednog dana čitao jednu od Ramakrišninih alegorija. Volim je. Pročitam je ponovo kad god naiđem na nju. Cela priča je o tome da je majstor katalizni posrednik.

Ovo je priča. Tigrica je uginula dok se rađalo mladunče, a njega su odgajale koze. Naravno mladunče tigra je verovalo da je takođe koza. To je bilo jednostavno, prirodno; odgajale su ga koze, živeći kao koza verovalo je da je koza. Ostalo je vegetarijanac, jedući i preživavajući travu. Nije imalo pojma. Čak ni u svojim snovima nije moglo da sanja da je tigar, a bilo je tigar.

Onda se jednog dana dogodilo da je jedan stari tigar naišao na stado koza, i nije mogao poverovati svojim očima. Mladi

tigar je hodao između koza! Niti su se koze plašile njega, niti su bile svesne da se tigar kreće među njima; tigar je takođe hodao kao koza. Stari tigar je na neki način uhvatio mladog tigra, jer je bilo teško dočepati ga se. Pokušao je da pobegne, cvileo je, zavijao. Uplašio se, drhtao je od straha. Sve koze su pobegle, a on je takođe pokušavao da pobegne s njima, ali stari tigar ga je zaustavio i gurao prema jezeru. Nije hteo da ide. Opirao se baš na način kako vi činite sa mnom. Pokušao je sve što je mogao da ne ide. Bio je smrtno uplašen, cvileći i plačući, ali stari tigar mu nije dozvolio. Nastavio je još da ga vuče prema jezeru.

Jezero je bilo mirno kao ogledalo. Prisilio je mladog tigra da pogleda u vodu. Video je, sa suzama u očima - viđenje nije bilo jasno ali pojava je bila tamo - on je izgledao baš kao stari tigar. Suze su iščezle i nov osećaj je probudio u njemu; koza je započela da iščezava iz uma. Više nije bio koza, ali nije mogao da veruje u svoje vlastito prosvetljenje. Telo je još pomalo drhtalo, plašio se. Mislio je: "Možda ja zamišljam. Kako koza može odjednom postati tigar? To nije moguće, to se nikada nije dogodilo. Nikada se nije dogodilo na takav

način." Nije mogao verovati svojim sopstvenim očima, ali je sada prva iskra, prvi zrak svetla ušao u njegovo biće. On nije više bio ista realnost. On nikada više opet neće biti isti.

Stari tigar ga je odveo u svoju pećinu. Sada se nije protivio, nije se tako opirao, nije se tako bojao. Ubrzo je zadobio samopouzdanje, skupio je hrabrost. Počeo je da hoda kao tigar, pošto je ušao u pećinu. Stari tigar mu je dao neko meso da jede. To je bilo teško za vegetarijanca, gotovo nemoguće, gadno, ali stari tigar nije hteo da čuje. Prisilio ga je da jede. Kada je nos mladog tigra namirisao meso, nešto se dogodilo; od mirisa, probudilo se nešto duboko u njegovom biću što je bilo čvrsto uspavano. Vuklo ga je, privlačilo prema mesu, i počeo je da ga jede. Jednom kada je započeo da jede meso, urlik je izbio iz njegovog bića. Koza je iščezla u tom urliku, a tigar je bio tu u svojoj lepoti i sjaju.

Ovo je ceo proces, potreban je stari tigar. U tome je nevolja; stari tigar je ovde, i koliko god vi pokušali da izvrdate, na ovaj ili onaj način, to nije moguće. Vi ste bez volje, opirete se da dođete do jezera, ali ja ću vas dovesti. Celog svog života ste jeli

travu. Potpuno ste zaboravili miris mesa, ali ja ću vas prisiliti da ga jedete. Jednom kada imate taj ukus, urlik će izbiti. U toj erupciji koza će iščeznuti, a Buda će se roditi. Stoga se ne brinite o tome gde ću dobiti toliko mnogo Buda da se bave naukom, ja ću ih proizvesti.

Drugo pitanje:

Šta podrazumevate pod psihologijom Buda? Bilo je hiljade Buda na Istoku. Nisu li oni stvorili psihologiju prosvetljenih ljudi? Nisu li mudraci kao Kapila, Kanada, Badarayana, Patanjđali, itd. ustanovili treću psihologiju?

Ne, još nisu. Ima mnogo problema. Da bi se ustanovila treća psihologija prvo je potrebno da se završe prve dve. Ako gradite trospratnu kuću, prva dva sprata moraju se završiti, samo onda se može izdignuti treći. U prošlosti psihologija nikada nije postojala za patološkog čoveka, prva vrsta psihologije nikada nije postojala. Niko nije mario da uđe u područje mentalne bolesti, naročito ne na Istoku. Niko nije mario, jer bolesti se može osloboditi bez ulaženja u nju. Nije bilo potrebno da se ona analizira, nije bilo

potrebno da se putuje u patološki um, nije bilo potrebno da se čini ništa u vezi s tim. Određene tehnike su postojale, i još postoje te tehnike. Jednostavno to možete odseći.

Na primer, u Japanu kad god ima neki ludak, neko postane neurotičan, odvedu ga u *zen* manastir, odvedu ga religijskim ljudima u gradu. To je bio jedan od najstarijih načina; odvedete ga kod religioznog čoveka. A šta se činilo u manastiru? Ništa. Zapravo, ništa se nije radilo. Kada se ludak dovede u manastir, ne brinu se da ga analiziraju, da uspostave dijagnozu. Ne mare da razmišljaju od koje vrste bolesti on boluje. Nije potrebno, jer bolest se može odbaciti. Stave ludaka u izolovanu sobu, daleko od manastira, baš u ugao, u pozadini. Ispunjavaju se njegove potrebe; daje mu se hrana i sve što mu treba, ali niko ne razgovara s njim, niko ne obraća pažnju na njegovu ludost. Istok zna da što više posvećujete pažnje tome, više hranite ludost. Ceo manastir ostaje nezainteresovan, kao da niko nije ni došao.

Nezainteresovanost je jedna od tehnika, jer ludom čoveku zaista treba mnogo pažnje. Možda je poludeo baš da bi zadobio pažnju. Zbog toga psihoanaliza ne može biti

od velike koristi, jer psihoanalitičar pridaje mnogo pažnje ludom, neurotičnom, psihopatičnom, tako da on počinje da cveta pri toj pažnji; jer neprekidno godinama neko mu posvećuje pažnju.

Možda ste primetili da neurotični ljudi uvek prisiljavaju druge da budu pažljivi, predusretljivi prema njima. Uradiće sve ako mogu zadobiti pažnju. U *zen* manastiru ne daju im nikakvu pažnju, ostaju ravnodušni. Niko ne brine i niko ne misli da je on lud, jer ako cela grupa misli da je on lud, to mišljenje stvara vibracije koje pomažu ludom čoveku da ostane lud. Za tri, četiri sedmice, dopušta se ludom čoveku da bude sam sa sobom. Potrebe mu se zadovoljavaju, ali se pažnja ne daje, nikakva posebna pažnja; indiferentnost se održava. Niko ne misli da je on lud. Tokom tri ili četiri nedelje ostajući sa sobom, ludom čoveku ubrzo postaje bolje. Ludost se smanjuje.

Čak i sada oni čine isto u *zen* manastirima. Zapadni psiholozi su postali svesni (te) činjenice. Mnogi su otišli u Japan da izuče šta se događa, i oni su jednostavno zapanjeni. Oni rade za nekoliko godina i ništa se ne događa; a u *zen* manastiru, ne radeći ništa, lud čovek se ostavlja sebi, i

stvari započinju da se događaju. Ludom čoveku treba izolacija. Njima treba mirovanje, treba im indiferentnost, ne treba im pažnja, i talasi koji su se uzdizali u njihovim umovima, napetosti, jednostavno se rastvaraju i iščezavaju. Posle četiri nedelje čovek je spreman da napusti manastir. Zahvaljuje se ljudima tamo, starešini manastira i drugima, i odlazi. On je jednostavno u redu.

Na Istoku zbog ovoga, zbog ovih tehnika, nikada nije bila razvijena prva vrsta psihologije. A ako nema prve vrste psihologije, druga vrsta nije moguća. Patološki um mora da se shvati u svojim detaljima. Jedna stvar pomaže ludom čoveku da se izbavi, a druga stvar stvara psihologiju ludosti. Nužan je naučni pristup, iscrpna analiza je potrebna. Na Zapadu su to uradili; prvi tip psihologije postoji. Frojd, Jung, Adler i drugi, stvorili su psihologiju za patološkog čoveka. Oni možda nisu bili mnogo korisni ljudima koji su u nevolji, ali su ispunili drugi zahtev. Zahtev nauke; oni su stvorili prvu vrstu psihologije. Odmah je druga postala moguća. Druga je psihologija zdravog čoveka.

Fragmenti druge (psihologije) su

uvek postojali na Istoku, ali uvek fragmenti, nikada kompletna celina. Zašto fragmenti? Jer religiozni ljudi su bili zainteresovani kako učiniti da se običan zdrav čovek kreće prema transcendentalnom. Oni istražuju malo, ne u detaljima, ne do samog kraja, jer nisu zainteresovani za stvaranje psihologije. Oni su zainteresovani samo za nalaženje nekog stajališta, neke odskočne daske u zdravom umu, odakle se uskače u meditaciju, odakle može da se preduzme skok u najviše. Njihovo interesovanje je bilo različito. Oni nisu marili o celom terenu.

Pošto osoba jednostavno želi da načini skok u reku, ona ne istražuje celu obalu. Ona nalazi prostor, malu stenu, i odatle skače. Ne postoji potreba da se istražuje cela teritorija. Fragmenti druge psihologije postojali su na Istoku. Kod Patanjđalija oni postoje; kod Bude, kod Mahavire i drugih - upravo nekoliko fragmenata, deo teritorije. Ceo pristup nije bio naučan, pristup je bio religiozan. Više nije bilo potrebno. Zašto bi brinuli oni oko toga? Zašto bi pokušavali da očiste celu šumu? A to je velika šuma.

Ljudski um je neizmerna pojava. Patološki um u sebi je prostrana pojava.

Zdravi um je čak i veći od patološkog uma, jer patološki um je upravo deo zdravog uma, ne ceo. Niko nikada potpuno ne poludi; niko ne može. Ako samo mali deo postane nasilno ili destruktivno mahnit, samo deo postaje bolestan, ali niko potpuno ne poludi. To je baš kao u fiziologiji; ničije telo se ne može potpuno razboleti. Jeste li videli nečije apsolutno bolesno telo? To će značiti da su se čoveku dogodile sve moguće bolesti ljudskog tela. To je nemoguće, niko ne ide toliko daleko. Svako ima glavobolju, neko ima bolove u stomaku, neko ima groznicu, ovo i ono - deo. A telo je širok fenomen, univerzum.

Isto važi i za um; um je univerzum. Čitav um nikada ne poludi, i zbog toga ljudi mogu da se povrate. Ako bi ceo um poludeo, gde biste ga mogli povratili natrag? Upravo deo, samo deo ide pogrešnim putem. Možete ga povratiti natrag, podesiti ga celom sistemu

Na Zapadu sada drugi tip psihologije prolazi kroz porođajnu bolest sa Abrahamom Maslovom, Erihom Fromom, Džanovom i drugima. To je holistički pristup; ne razmišljajući u terminima bolesti, nego razmišljajući u terminima zdravlja; ne kon-

centrišući se u osnovi na patologiju, nego se u osnovi usredsrediti na zdravo čovečanstvo. Druga psihologija je rođena, ali još nije potpuna. Zbog toga ja kažem da su to upravo porođajni bolovi, to je dolazak u svet. Pre ili kasnije ona će započeti da raste. Samo onda je treći tip psihologije moguć. Zbog toga ja kažem da nikada nije postojao.

Bude su postojale, milioni njih, ali nije postojala psihologija Buda, jer niko nikada nije pokušao da istražuje probuđen um, posebno da od toga stvori naučnu disciplinu. Bude su uvek postojale, ali niko nije pokušao na naučan način da razume fenomen *budinstva*.

Gurđijev je bio prvi čovek u celoj istoriji čovečanstva koji je to pokušao. Gurđijev je bio redak u tom smislu, jer je bio pionir u trećoj mogućnosti. Kao što se uvek događalo kod pionira, to je bilo teško; vrlo teško da se prodre u nešto što je uvek bilo nepoznato, ali je on pokušao. On je izneo nekoliko fragmenata iz tame, ali je to postalo sve teže jer je njegov najveći sledbenik P. D. Uspenski, njega izdao. Postojala je teškoća; sam Gurđijev je bio mistik koji nije iskusan u svetu nauke; on nije bio naučni um. On je bio mistik, on je bio Buda.

Čitavo nastojanje je zavisilo od P. D. Uspenskog, jer je on bio naučnik, jedan od najvećih ikada rođenih matematičara, i jedan od najdubljih mislilaca koga je ovaj vek poznavao. Cela stvar je zavisila od Uspenskog. Gurđijev je sejao seme, a Uspenski ga je uzgajao, definisao, filozofirao, gradio naučne teorije o tome. Trebala je da bude stalna saradnja između majstora i sledbenika. Gurđijev je mogao da seje, ali nije mogao to postaviti u naučnim terminima i nije to mogao postaviti na takav način da to postane disciplina. Znao je šta je to, ali nedostajao je jezik.

Sa Uspenskim postojao je jezik, potpuno savršen. Ne mogu videti drugo poređenje - Uspenski je pisao tako savršeno, da bi čak i Albert Ajnštajn mogao biti ljubomoran. On je zaista bio vrlo učen, logičan um. Morate pročitati jednu od njegovih knjiga *Tertium Organum*. To je redak fenomen. Uspenski kaže u knjizi, baš na početku: "Postoje samo tri knjige u svetu, jedna je Aristotelov *Organon*, prvi organ mišljenja; druga je Bejkonov *Novum Organum*, drugi princip mišljenja; a treći je *Tertium Organum*." "*Tertium Organum*" znači treći kanon mišljenja. Uspenski kaže - a

kada on kaže to nije ponosno niti egoistično, ili bilo šta: "Čak i pre nego što su prva dva nastala, treći je postojao." On kaže u *Tertium Organum*-u: "Ja iznosim samu osnovu znanja." A to nije egoistično; knjiga je zaista retka.

Ceo koncept Gurđijeva zavisio je od snažne saradnje između Uspenskog i njega. On je bio tu da vodi, a Uspenski da to uobličići, da formuliše to, da tome da strukturu. Duša je došla od Gurđijeva, a telo je snabdeo Uspenski, i Uspenski ga je izdao u sredini. Jednostavno je napustio Gurđijeva. Za to je uvek postojala mogućnost, jer je on bio takav intelektualac, a Gurđijev je bio apsolutno anti-intelektualan. Nije bilo moguće da oni nastave svoju saradnju.

Gurđijev je zahtevao apsolutnu predanost - kao što su majstori uvek zahtevali; a to je za Uspenskog bilo teško - kao što je uvek teško svakom učeniku, ili sledbeniku. A još je teže kada je učenik vrlo intelektualan. Ubrzo je Uspenski započeo da misli da zna sve. To je obmana koju inteligencija vrlo lako kreira. On je bio tako intelektualan čovek da je formulisao sve, i počeo je osećati da je spoznao. Onda je ubrzo započeo rascep.

Gurđijev je uvek zahtevao apsurdne stvari. Na primer, Uspenski je bio udaljen hiljadama milja, a Gurđijev bi mu poslao telegram: "Dođi odmah, ostavi sve." Uspenski je bio u finansijskoj, porodičnoj nevolji, i mnoge stvari..., bilo mu je nemoguće odmah da dođe, ali je otišao. Prodao je sve, ostavio porodicu i odmah je pojurio. Kada je stigao, prva stvar koju mu je Gurđijev rekao bila je: "Sada se možeš vratiti natrag." To je bila stvar od koje je počeo rascep. Uspenski je otišao i nikada se nije vratio natrag - ali je promašio. To je bio samo test za potpunu predanost.

Kada ste potpuno predani, vi ne pitate: "Zašto?" Majstor kaže: "dođi," vi dođete; majstor kaže "idi", vi odlazite. Da je tog dana Uspenski otišao isto tako jednostavno kao što je i došao, nešto duboko u njemu što je ometalo ceo njegov rast bilo bi odbačeno. Međutim bilo je previše apsurdno čoveku kao što je Uspenski da Gurđijev iznenada zatraži, a on da dođe. Mora da je došao s velikim očekivanjem, jer je mislio da je toliko mnogo žrtvovao: porodicu, probleme, finansije, službu - ostavio je sve. Mora da je mislio da je bio mučenik. On je došao, i čak bez pozdrava prva stvar koju

mu je Gurđijev rekao, gledajući u njega, bilo je: "Sada se vrati natrag." To je bilo previše; on se povukao.

Povlačenjem Uspenskog sav napor da se stvori psihologija treće dimenzije zaustavljen je. Gurđijev je pokušavao i pokušavao; pokušavao je da nađe nekog drugog. S mnogim ljudima je radio, ali nije mogao naći čoveka kalibra Uspenskog. Rast Uspenskog se zaustavio, i rad Gurđijeva na trećoj psihologiji se zaustavio. Zajedno su bili čudesni; odvojeni, obojica su postali obogaljeni. To je bila nevolja. Zbog toga se to nije moglo dogoditi.

Ja opet pokušavam da radim na trećoj dimenziji, ali se nisam izložio riziku kome se izložio Gurđijev. Ja ne zavisim ni od koga; ja sam Gurđijev plus Uspenski. Teško je raditi i živeti u dve različite dimenzije, to je vrlo teško. Ali je svakako dobro, jer niko me ne može izdati i zaustaviti moj rad, niko. Ja se neprekidno krećem po svetu ne-uma, i u svetu reči, knjiga i analiza. Gurđijev je imao podelu rada: Uspenski je radio u biblioteci, a on je radio u sebi samom. Ja moram raditi i jedno i drugo - tako da se ista stvar opet ne ponovi. Neprekidno sam radio na oba nivoa i posto-

je sve mogućnosti da napor može uspeti. Ja vas izučavam, i vi brzo rastete.

Da se lično postane sam Buda jedna je stvar. Stvar se dešava tako iznenadno; jedan trenutak ranije vi niste bili Buda, a jedan trenutak docnije vi ste Buda. To se dešava tako iznenadno, kada se dogodi u vama samima, da nema prostora u kome bi se to izučavalo. S vama ja to mogu izučiti vrlo polagano. Što više izvrđavate i opirete se, bolje vas mogu izučiti; šta se događa, kako se to događa. Ja moram izučavati mnoge ljude, samo onda se to može dogoditi. Psihologija ne može zavisiti od jednog čoveka, jer pojedinci su tako različiti, tako jedinstveni. Ja sam možda postao Buda, ali vi ste jedinstvena osoba. Postoje barem sedam tipova ljudi koji postoje u svetu, tako da barem sedam Buda mora da budu izučavani vrlo, vrlo duboko, po jedan koji pripada svakom tipu. Samo onda će psihologija biti moguća.

Uspenski govori o sedam tipova ljudi. Svih ovih sedam tipova i njihov rast moraju da se razumeju: koje tipove prepreka oni stvaraju, koji tip bekstva oni pokušavaju, i kako njihova bekstva i njihova opiranja mogu da se slome. Sa svakim tipom

će biti drugačije. Dok se svih sedam tipova ne upoznaju, duboko ne izuče, korak po korak, sloj po sloj od samog početka, od A do Š, psihologija ne može biti formulisana. Ona nikada nije postojala ranije, ali može postojati u budućnosti.

Treće pitanje:

Kao što ste rekli, moj život je bio bedan - ali od kada sam došao kod vas moje nevolje su iščezle. Premda znam da mi život nije blažen, nastupilo je zadovoljstvo sa svime što mi se događa. Ovo je stvorilo nedostatak želje da meditiram, da uopšte tražim. Baš sam srećan da lebdim sve vreme. Jesam li ja upravo lenj?

Ovaj trenutak dolazi svakom tragaocu: kada negativnosti više nema, ali pozitivnost nije došla, kada je patnja nestala ali se blaženstvo nije dogodilo, kada noći nema više ali sunce se nije uzdiglo. Ovo je dobar nagoveštaj da vi rastete. A onda, odmah čovek počinje da se oseća opušteno, lebdeći, a sve kako god da se dogodi jeste tako lepo. Um kaže: "Zašto brinuti? Zašto uopšte meditirati?" Ako slušate um, ubrzo će se noć povratiti natrag, ući će patnja. Ne slu-

šajte um. Nastavite da meditirate, ali sada sa različitim stanovištem: meditirajte kao da lebdite u tome. Ne ulažite nikakav napor u tome. To je sve što je potrebno. Meditirajte nenaporno, ali meditirajte. Ne budite lenji. U lenjosti staro će se opet vratiti natrag, jer blaženstvo se još nije dogodilo. Jednom kada se blaženstvo dogodi - kada se osećate potpuno zadovoljni, kada dođete do tačke gde čak i zaboravljate o zadovoljstvu, to je tako apsolutno - samo onda meditacija može biti ostavljena. Ona otpada automatski.

U dva slučaja dolazi ideja odbacivanja meditacije: prvi slučaj je ovo što je upravo upitano; kada tama iščezava, patnje više nema, i vi se osećate dobro. To je upravo odsustvo patnje. Ako um koji je ostao u patnji nije jadan, to gotovo izgleda kao sreća, gotovo izgleda kao blaženstvo. Ne budite obmanuti prividom. Još mnogo treba da se uradi - ali sada, radite to na drugačiji način, to je sve. Sada radite meditaciju vrlo opušteno; ne naprežite se, lebdite - ali nastavite da je radite, jer mnogo još treba da se dogodi. Putovanje nije završeno. Možda ste došli do tačke gde se možete opustiti ispod drveta, a hlad je svež, ali ne

zaboravite da to može biti samo noćni boravak. Ujutru opet morate nastaviti put. Sve dok potpuno ne iščeznete, putovanje mora da se nastavi. Ali sada je promenjen kvalitet; lebdi se. Nenaporno se krećete u meditaciji.

Dakle, znate li razliku? Neko pliva u reci, postoji napor, a onda jednostavno pluta, leži na leđima, ostaje u reci, ali više nema plivanja. Plovi, reka ga nosi sa strujom i pluta prema moru. U početku je čovek morao da pliva u meditaciji jer ima mnogo otpora stvorenih od uma; morate se boriti s njima.

U drugom koraku morate ploviti s rekom. U trećem koraku morate postati reka - onda nema pitanja. Onda možete ostaviti, napustiti, ali nema pitanja o napuštanju; to se ostavlja automatski. Meditacija, kada je potpuna, usavršena, ostavlja se automatski. Ne treba da brinete o tome. Kada je ona savladana i usavršena, ona će otpasti baš kao što zrelo voće pada na zemlju.

Međutim, ne budite lenji. Um može igrati igre s vama, a to može uništiti šta god da ste postigli. Malo postićete s mnogo napora, a um vas može obmanuti i može reći da sada nema potrebe. Osećate se tako

srećni - osećate sreću - ali se osećate tako srećni zbog meditacija. Ako odbacite meditacije, sreća koju osećate odmah će iščeznuti i onda ćete biti opet u bedi.

Četvrto pitanje:

Prema Leng, prvih devet meseci od začeca nisu nužno blaženi, a Džanova otkrića ne potvrđuju Frojđovu teoriju o traumi rađanja. Molim vas, hoćete li govoriti malo više o tome?

Po meni Frojđ još ostaje u pravu. Ne samo Frojđ, već Buda, Mahavira i Patanjđali, svi kažu da je rođenje bolno, da je to trauma. Ali je teško doći do konačnog zaključka. Dete se rađa, ali niko ne zna kako se ono oseća, da li dete oseća blaženstvo u materici ili ne; ili dok se rađa, prolazeći kroz kanal rođenja i izlazeći u širi svet, da li oseća bol kada vrišti, da li tu ima bola ili ne. Ko će odlučiti?

Postoje dva načina da se odluči: jedan je objektivno posmatranje. To je ono što je Frojđ uradio, šta Leng, Džanov i drugi rade. Možete posmatrati šta se događa, ali posmatranje ostaje spolja. Vi ne znate šta se zaista događa. Obe ove interpretacije

su moguće; možete reći da je dete blaženo unutra u materici jer nema zabrinutosti, nema ničeg što bi dete radilo, sve je snabdeveno, sve što utiče na majku utiče i na dete. Ako je majka bolesna, dete je bolesno. Ako majka padne i slomi svoju kost, dete je povređeno. Nosiće ranu celog svog života. Ako majka ima glavobolju, nužno će to uticati na dete, jer dete je sjedinjeno s njom, ono nije odvojeno. Ako je majka jadna, u žalosti, dete će to osećati, uticaće to na njega. Dete je vrlo nežno, osećanja, raspoloženja i događaji u majci stalno će udarati poput čekića po njegovom osetljivom nervnom sistemu. Kako dete može biti srećno i blaženo unutra? Ako majka vodi ljubav dok je dete unutra u materici, dete pati, jer kada majka vodi ljubav, njoj treba više kiseonika, a snabdevanje deteta kiseonikom je presečeno. Postoji snaga oskudice, i dete oseća da se guši.

Zbog ovoga, jedan naučnik je pokušao da dokaže - jevrejski naučnik naravno, jer Jevreji veruju u vođenje ljubavi dok je žena trudna; načinio je mnogo iz ovog otkrića - da za devet meseci kada je majka trudna, ljubav ne treba da se vodi s njom, jer dete će patiti. Postoji sigurno osnova u

tome, jer kiseonik majke će biti potreban njenom vlastitom telu. Zbog toga, dok vode ljubav, muškarac i žena započinju da dišu brzo i duboko. Više kiseonika je potrebno telu, i majka zapada u groznicu. Telesna temperatura raste visoko, i dete oseća gušenje. To su pronalasci spolja.

Ako čovek treba da odluči između Frojda i Lenga, odluka nikada ne može biti kompletna jer oboje su laici, autsajderi. Inače ja imam unutrašnje gledište, i zbog toga kažem da je Frojd u pravu, a Leng nije u pravu. Buda ima insajdersko gledište. Kada je čovek rođen kao Buda, on je savršeno svestan. Kada je čovek kao Buda u materici, on je svestan.

Kako se ovo dešava treba razumeti. Kada čovek umre u savršenoj svesnosti, njegovo sledeće rođenje će biti savršeno svesno. Ako možete umreti u ovom životu savršeno svesni, ne postajući nesvesni kada umirete; ostajete savršeno svesni, vidite svaku fazu smrti, čujete svaki korak i ostajete savršeno svesni da telo umire; um iščezava a vi ostajete savršeno svesni; onda odjednom vidite da niste telo, i svesnost je napustila telo. Možete videti mrtvo telo kako leži, a vi lebdite oko tela.

Ako možete biti svesni dok umirete, to je jedan deo rađanja, jedan aspekt. Ako ste svesni u ovom jednom aspektu, bićete svesni kada budete začeti. Lebdećete oko para koji vodi ljubav, i bićete savršeno svesni. Ući ćete u matericu savršeno svesni. Dete je začeto, i u tom malom semenu, prvom semenu, bićete savršeno svesni šta se događa. Za devet meseci u majčinoj utrobi vi ćete biti svesni.²⁵ Ne samo da ćete biti svesni, inače kada je dete kao Buda u utrobi majke, kvalitet majke se menja. Ona postaje više svesna; svetlo sija iznutra. Kako kuća može ostati neosvetljena? Majka odmah oseća promenu svesti.

Da se postane majka Bude retka je prilika. Sama pojava preobražava majku. Baš je suprotno istinito za obično dete; ono je omeđeno majčinim telom, umom, sves-

²⁵ Prema izveštajima hipnotičke regresije Majkla Njutna u njegovim knjigama "Putovanje duša" i "Sudbina duša", duša ne ulazi u fetus pri začeću već pri kraju formiranja tela, nakon šestog meseca trudnoće, a ni tada ne boravi sve vreme u fetusu, već samo povremeno. Duša i telo su dva posebna entiteta koja se postepeno spajaju u simbiozi. To spajanje traje do šeste godine života. Ti se izveštaji inače slažu sa Oshovom tvrdnjom da je rođenje veća trauma od umiranja.

nošću - to je neka vrsta zatvora. Kada je Buda rođen, kada je Budina majka bila trudna, upravo se suprotno dogodilo: majka je deo veće svesnosti Bude. Buda okružuje nju kao aura. Ona sanja o Budi.

U Indiji smo zapisali snove tri majke: Budine majke, Mahavirine majke, i majke drugog Tithankare. Mi zaista nismo marili o drugim snovima; samo smo analizirali snove majki Buda. To je jedina analiza snova koju smo mi uradili. To će biti deo trećeg tipa psihologije.

Kada je Buda trebao biti rođen, majka se kretala kroz posebne snove, jer hiljadu puta je stalno ponovljen isti san. To znači da je Budina svest u majci kreirala određenu pojavu u njenom umu, i ona je počela da sanja u određenoj dimenziji. Na primer, Budisti kažu da kada je Buda bio u majci, majka je sanjala belog slona. To je simbol, simbol nečega vrlo retkog - jer beli slon je jedna od najređih stvari u Indiji, gotovo je nemoguće naći ga. Retko biće je tu, a beli slon simbol je baš jedne indikacije. I serija snova sledi.

Kada Buda kaže da je rođenje patnja, to je jedno gledište insajdera. Mahavira kaže da rođenje jeste patnja, to je bol, to je

trauma. Obojica, Mahavira i Buda kažu da su rođenje i smrt dve najveće patnje. To prenosi veće značenje, nego što neki Len-govi i Frojdovi mogu ikada preneti. Inače Frojdovo gledište se podudara sa ovim, a to je takođe moje vlastito iskustvo.

Devet meseci u majčinoj utrobi su najudobniji. Naravno, nekoliko epizoda se dogode, ali one su izuzeci. Inače, ovih devet meseci su bez ikakvih novosti, jer novosti su uvek loše vesti. Gotovo ništa se ne događa. Čovek jednostavno plovi u divnoj ekstazi. Međutim rođenje je trauma, to je vrlo bolno. To je kao kada čupate drvo iz zemlje - kako se drvo oseća?

Sada mi imamo instrumente da procenimo kako se drvo oseća kada je iščupano. Dete oseća isto kada izlazi iz majke. Majka je zemlja, a dete je imalo korenje u majci do tada. Sada je iščupano, izbačeno napolje. Bol je vrlo velika. Ako mi možete verovati, ja kažem da je ta bol veća nego smrt. Smrt je broj dva, rođenje je bol broj jedan. To treba da bude tako jer rođenje čini smrt mogućom. Zapravo, patnja koja započinje s rođenjem završava se sa smrću. Rođenje je početak patnje, a smrt je kraj. Rođenje mora da bude bolno - ono jeste!

Posle devet meseci totalnog odmaranja, opuštenosti, bez briga, nemajući ništa da se radi, posle ovih devet meseci takav je iznenadan šok da se bude izbačen napolje, da nikada neće biti takvog šoka za nervni sistem, nikada ponovo! Svaki drugi šok je manji.

Ako bankrotirate vi ćete biti šokirani, ali to nije ništa, ništa u poređenju sa traumom rađanja. Vaša žena umire; vi osećate, plaćete, jadikujete. Ali upravo kada prođe potrebno vreme da rana zaceli, vi jurite druge žene. Vaše dete umre, osećate se duboko povređeni; nešto će od povrede uvek ostati u vašem biću. Ali to nije ništa u poređenju sa traumom rađanja, kada ste iščupani iz zemlje. Ako možete biti svesni ovog čupanja, samo onda će ovo što govorim biti od značaja.

Ovome se mogu suprotstaviti spoljašnja otkrića. Za mene je to nevažno, jer šta god da kažem, kažem o svom sopstvenom rođenju. A ako zaista želite da znate, onda pripremite sebe da budete sve više i više svesni, tako da kada umrete ovoga puta, umrite sa punom svesnošću. Onda ćete automatski biti rođeni sa punom svesnošću. Ako umrete nesvesni, vi ćete se rodi-

ti nesvesni. Šta god da se dogodi u smrti dogodiće se u rođenju, jer smrt nije ništa drugo do smrt na ovoj strani - a na drugoj strani to je rađanje. To su ista vrata. Ako uđete na vrata svesno, vi ćete izaći kroz vrata svesni. Smrt je ova strana vrata, a rođenje je druga strana vrata.

Peto pitanje:

Nedavno je na zapadu izmišljeno mnogo tehnika za povratak do izvora. Izgleda da je svim ovim tehnikama jedno zajedničko: one priznaju da se jedan pojedinac ne može sam autentično vratiti ovim traumatskim iskustvima. Um je previše okolišan, ego je takođe kompleksan, tako je izmišljena analiza; primarna terapija, Fisher-Hoffman, alat za čišćenje karme od Arica, da imenujemo nekoliko. Osnovna premisa izgleda da je ta, da pojedinac neće preduzeti to putovanje sam; drugi je potreban - dinamika grupe, ili objektivno vođenje. Da li je potrebno da se postane tako samosvestan o prošlosti? Da li se to rešava samo od sebe kada čovek ulazi duboko u meditaciju?

Prvo, ne postoji apsolutna potreba

za odlazak u prošlost. Ako vi stvarno meditirate, sve je automatski razrešeno. Ali ako vaša meditacija ne ide dobro, onda odlazak u prošlost može biti velika pomoć. Ako vam ide dobro u meditaciji, zaboravite na to; a ako vam ne ide dobro u meditaciji, samo onda to postaje važno. Tada to može biti velika pomoć. Dakle, to će rešiti teškoće u meditaciji, ali to je sporedna, dopunska pojava.

Prati-prasava, povratak u prošlost, je dopunska tehnika za meditaciju. Prvo pokušaj s meditacijom; ako ona deluje, zaboravi na prošlost. Ako osećate da meditacija ne funkcioniše, nešto se stalno vraća kao slepa ulica, dešava se ćorsokak, preprečena je klada i vi se ne možete kretati, to znači da je vaša prošlost jako natovarena - vama će trebati *prati-prasava*. Biće vam nužno da se vratite u prošlost, dok istovremeno radite meditaciju. Ako meditacija radi dobro, to znači da vaša prošlost nije mnogo natovarena, vi nemate blokade u prošlosti. Jednostavna meditacija će delovati. Ali ako blokade postoje, a meditacija ne deluje, onda, *prati-prasava* je divna - odlazak u prošlost strahovito pomaže.

To zavisi od vas. Prvo radite marlji-

vo na meditaciji, uložite svaki napor da saznate da li se to može dogoditi ili ne. Ako osećate da to nije moguće, ništa se ne događa, samo onda tražite *prati-prasavu*. To je dobra metoda, ali sporedna. Nije sasvim glavna stvar.

Druga stvar je da je to apsolutno istinito da sami ne možete ići, sami ne možete rasti. Sami, trajaće milione života da dođete do određenog zaključka, da dođete do određenog bitisanja, a to takođe nije sigurno. Nije moguće iz mnogo razloga, jer šta god vi jeste - jeste u zatvorenom sistemu, a sistem je autonomni, samodovoljni. To radi samo od sebe i ima vrlo duboko korenje u prošlosti. Sistem je vrlo sposoban i efikasan. Da se izađe iz sistema gotovo je nemoguće dok vam neko ne pomogne. Neki strani elemenat je potreban da vam da proboj, da vas potrese, da vas odgurne. To je baš kao da ste uspavani - a bili ste uspavani za mnogo, mnogo života. Kako sebe možete probuditi? Čak i da bi počeli, morate biti barem malo budni, a čak ni ta mala probuđenost ne postoji. Vi ste potpuno uspavani; vi ste u komi. Ko će započeti da deluje? Kako ćete se probuditi? Neko je potreban, neko ko vas može prodrmati iz kome, ko

vam može pomoći da izađete van. Čak i sat budilnik će biti koristan.

Grupa je potrebna. Jer jednom kada ste probuđeni, čitava prošlost će pokušavati da vas vrati natrag u nesvesno stanje jer um sledi stazu najmanjeg otpora. Vi ćete se stalno uspavljivati. Potreban je bilo savršeni majstor koji vam može pomoći da izađete iz toga, ili grupa tragalaca ako savršeni majstor nije dostupan, tako da ljudi u grupi mogu pomoći jedan drugom.

Gurđijev je obično govorio: "To je kao kada ste u šumi, plašite se divljih životinja, ali imate grupu. Deset ljudi su tu, stoga možete uraditi sve; dok su devet uspavani, jedan ostaje budan." Ako postoji neka opasnost od divljih životinja, lopova ili pljačkaša, on budi druge. Ako oseti da će se uspavati, on budi druge. Inače jedan ostaje budan - to postaje zaštita. Ako je savršen majstor pristupačan, ako je Buda dostupan, onda ne treba raditi u grupi jer on je svestan dvadeset četiri sata. Ako on nije dostupan, onda je druga mogućnost da se radi u grupi. Ponekad neko dođe do malo svesnosti; on može pomoći. Ali vremenom kad počne da se uspavljuje, neko drugi mora doći do malo svesnosti. On pomaže, i grupa poma-

že.

To je kao da ste uhapšeni; sami ćete teško izaći, jer jako obezbeđenje postoji. Ako se svi zatvorenici ujedine, i načine ujedinjeni napor da izađu van, obezbeđenje će se pokazati nedovoljnim. Inače ako znate nekoga ko je izvan zatvora i može biti od neke pomoći, onda nije potreban napor grupe. Neko spolja može kreirati situaciju; može ubaciti lestve, može podmititi čuvar, može povući obezbeđenje; može uraditi nešto spolja jer je slobodan. Može naći način da stvori situaciju tako da možete izaći van. Savršen majstor je kao čovek koji je izvan zatvora. Ima punu slobodu da uradi nešto. Mnoge mogućnosti postoje i sve su mu otvorene jer je on slobodan. Ako nemate kontakt s majstorom koji je slobodan, izvan zatvora, jedina mogućnost je da zatvorenici stvore grupu.

Zbog toga na Zapadu rade mnoge grupe; Arica, Gurđijevova grupa, i druge. Grupna svest postaje sve više i više važna na Zapadu. To je dobro. To je bolje nego Mahariši Maheš Jogi, to je bolje nego Bal Jogešvar - jer oni nisu majstori. Bolje je da se radi u grupi, jer onaj ko kaže da je izvan on nije spolja; on je takođe unutra. Čovek

koji kaže da je uspostavio kontakte sa spoljašnjim, nema kontakte spolja. On vas samo obmanjuje. Na Zapadu ima samo jedan čovek sa Istoka, a on je Krišnamurti. Ako možete biti sa Krišnamurtijem to može biti korisno, ali je teško biti s njim. On je pokušavao da pomaže ljudima na takav indirektan način, tako da čak ljudi koje je pomogao nikada neće moći da saznaju da je on pomagao. To je stvorilo nevolju. Inače, svi takozvani gurui na Zapadu samo su trgovci, ništa vredno.

Ako možete naći majstora, to je najbolje, jer čak i u grupi svi ćete biti zatvorenici, čvrsto uspavani. Možete pokušati, ali će potrajati dugo vremena. Ili, to možda uopšte neće uspeti, jer ćete svi biti istog kalibra, ista ravan svesti. Na primer Arica ljudi su ljudi iste svesnosti koji rade zajedno, pipajući u mraku. Nešto može da se dogodi, nešto može da se ne dogodi. Jedna stvar je sigurna, a to je da ništa nije sigurno. Postoji samo verovatnoća, mogućnost.

Gurđijeva nema, i u većini Gurđijevih grupa više dominiraju knjige Uspenskog nego sam Gurđijev. U stvari sve grupe su grupe Uspenskoga, nisu sasvim Gurđijevove. Više nije moguće. Možete govoriti o

teorijama, objašnjavati jedan drugom, ali ako pripadate istoj ravni svesti, s mnogo govorenja, mnogo diskusija, što se više zna manje će se desiti, ali bez spoznaje, bez buđenja. Kada je Gurđijev bio tu bilo je potpuno drugačije - majstor je bio tu. On bi vas izveo van vašeg zatvora.

Prva stvar je da se traži majstor koji vam može pomoći. Ako nije moguće naći majstora, onda naćinite grupu i grupni napor. Zadnja mogućnost je da se bude sam. Ovo su tri puta: sami radite, sa grupom radite, ili radite s majstorom. Najbolje je s majstorom, na drugom mestu je s grupom, a treće je biti sam. Ćak i ljudi koji su dostigli naviše sami, radili su kroz mnoge živote s majstorom i grupama. Stoga ne budite zavedeni spoljašnjom formom.

Ćak i Krišnamurti nastavlja da govori da sami možete postići (prosvetljenje). Inaće zašto on insistira na tome, da sami možete postići? Zato što je njegova metoda indirektan naćin. Neće vam dozvoliti da znate da vam pomaće, neće vam reći: "Predajte se meni." Previše ega ima na Zapadu, a on je radio sve vreme na Zapadu. Ega je previše tako da on ne može reći: "Predaj se meni." Kao što je Krišna rekao

Arđuni: "Ostavi sve, dođi i predaj se meni." Arđuna je bio drugačiji svet, Istok, koji je znao kako da se preda, koji je znao ružnoću ega i lepotu predavanja. Krišna je mogao reći to bez ikakvog ega sa svoje strane. Izgleda kao vrlo egoistična tvrdnja: "Dođi i predaj mi se." Međutim, Krišna je to mogao reći prirodno, a Arđuna nikada nije postavio pitanje: "Zašto ti kažeš ovo? Zašto treba da se predam tebi? Ko si ti?" Na Istoku predanost se prihvata kao poznata staza. Svako zna, odgajan je baš u tom znanju da konačno, čovek mora da se preda majstoru. To je bilo jednostavno, to je pristajalo.

Krišnamurti je radio na Zapadu. Njega samog su odgajili majstori. Na vrlo, vrlo ezoteričan način, njemu su pomogli majstori. Majstori koji su bili u telu, i majstori koji nisu bili u telu, svi su mu pomogli; pomogli su mu da procveta. Ali onda je radio na Zapadu i postao je svestan, kao što niko neće postati, da Zapad nije spreman da se predaje. Stoga on nije rekao kao Krišna: "Dođi i predaj se meni." Za zapadni ego najbolji način da postignete ostvarenje je da ga imate sami po svom. Ovo je zamisao: nije nužno da se predate majstoru. Osnovno da vas privuče; nije potrebno da se predaje,

nije potrebno da ostavljate svoj ego, budite sami (kakvi jeste). Ovo je pronalazak, a ljudi su ulovljeni tim izumom. Mislili su da nije nužno da se predaju, da mogu biti oni sami, da nije potrebno da uče od drugoga, samo je potreban svoj vlastiti napor. Neprekidno, godinama su išli kod Krišnamurtija. Zbog čega? Da uče? Ako možete biti sami, onda zašto da idete kod Krišnamurtija? Jednom kada ste čuli da on kaže: "Vi sami možete ostvariti postignuće," trebali ste da završite s njim. Ali niste završili s njim. U stvari, ne znajući vi ste postali sledbenik. Bez ikakvog znanja vi ste uhvaćeni u klopku. Dole u dubini predanost se dogodila. On je sačuvao vaš površinski ego, da bi vas ubio duboko dole. Njegov put je indirektan.

Inače niko ne postiže sam. Niko nije nikada dostigao sam, jer čovek mora da radi mnogo, mnogo života. Ja sam radio sa majstorima, radio sam sa grupama, radio sam sâm, ali ću reći da je krajnja pojava kumulativan efekat. Nemojte insistirati da idete sami, jer samo to insistiranje će postati barijera. Tražite grupe. A ako možete naći majstora, vi ste srećni. Ne propustite tu priliku.

Šesto pitanje:

Može li prati-prasava, proces povratka natrag, biti proces odbacivanja znanja umesto ponovnog proživljavanja?

Oba su ista, kada ponovno proživljavate, vi se odučavate. Ponovno proživljavanje je proces gubljenja ili odbacivanja znanja. Šta god vi ponovo proživite to nestaje iz vas. To je bilo odučeno, to ne ostavlja tragove, tabla je čista. Možete to nazvati procesom gubljenja znanja, to je isto.

Sedmo pitanje:

Prema Patanjđaliju, ako su dobro i rđavo poput sna, kako onda može karma postojati?

Zato što verujete u snove, vi verujete da su oni istiniti! **Karme postoje zbog vaše vere.** Na primer, tokom noći ste imali košmar; neko je sedeo na vašem telu sa bodežom u svojoj ruci, a vi ste osećali da ste bili ubijani, pokušavali ste i pokušavali da pobegnute iz te situacije, ali je to bilo teško. Onda ste se upravo iz straha probudili. Znaete da je to bio san, ali telo još nastavlja po malo da drhti, znojeći se. Još se bojite, a znaete da je to bio samo san. Međutim,

disanje vam još nije lagano ni prirodno. To će potrajati nekoliko minuta. Šta se događalo? U košmaru ste verovali da je to bilo stvarno. **Kada verujete da je stvarno, to deluje na vas kao realnost.**

Karme su slične snu. Vi ste ubili nekog u svom prošlom životu; to je san, jer na Istoku čitav život se uzima kao san - dobar, loš, u celosti. Vi verujete da je to bilo realno, stoga ćete patiti. Ako upravo sada možete doći do shvatanja da je sve što se dogodilo bilo san, sve što se dešava jeste san, i sve što će se događati jeste san; samo vaša svest je realna, a sve drugo što se događa jeste san, samo svedok je realan; onda se odjednom sve *karme* peru. Onda nije potrebno da se ulazi u proces *prati-prasava*. One se jednostavno operu. Odjednom, vi ste izvan njih. Ovo je metoda *vedante* gde Šankaračarja tvrdi da je ceo život san. On to ne tvrdi zato što je filozof, ne. Kada on kaže da je svet *maya*, to nije filozofija, to nije metafizika. To je metoda. To je jedno shvatanje. Ako verujete u nešto, stvar deluje na vas kao realna; vaša vera je čini realnom. Ako verujete da nije realna, ne može delovati na vas. Može čak biti i realna, ali onda

takođe ne može delovati na vas.

Na primer, ako sedite u mračnoj sobi i odjednom vidite nešto u sobi. Osećate da je zmija... strah, panika. Upalite svetlo, ali nema ničega, samo list novine koji se kreće na poventarcu. A vi ste osetili da se zmija kreće. Šta se dogodilo? Verovali ste da je to stvarno, i vaša vera je to načinila realnim - tako realnim kao neka prava zmija - i to je uticalo na vas. Baš uzmite obrnut slučaj; prava zmija je tu sledeće noći a vi sedite u mraku. Vidite nešto se kreće, mislite da mora da je opet list hartije, i ne plašite se, to ne deluje na vas. Nastavljate da sedite kao da nije ništa. Realnost ne deluje na vas. Nije u pitanju realnost. Verovanje je čini stvarnom, vera deluje na vas. **Što više postajete svesni, više će život izgledati kao san. Onda ništa ne utiče na vas.** Zbog toga u Giti Krišna kaže Arđuni: "Ne budi zabrinut, ubij. Sve je to samo san." Arđuna se plašio, jer je mislio da su ljudi koji stoje ispred neprijatelji, da su oni stvarni. Ubiti njih bio bi greh, a da se ubije milion njih - koliko mnogo greha će onda biti na njemu! Kako će on to uravnotežiti sa vrlinom? To ne bi bilo moguće. Rekao je Krišni: "Želeo bih da pobegnem u džunglu. Ovaj rat nije

za mene. Ovaj rat izgleda da je preveliki greh." Krišna je uporno navaljivao: "Ne brini. Niko ne umire jer duša je večna. Samo telo umire, ali telo je već mrtvo, stoga ne budi previše uznemiren. To je sve kao san, čak i ako ne ubiješ te ljude, oni će umreti. U stvari, njihov trenutak smrti je došao, a ti si upravo tu da pomogneš. Ti ne ubijaš njih; kroz tebe celina ubija njih. Uzmi to kao san. Ne misli o tome kao da je stvarno." Ovo je čitavo gledište *vedante*. *Vedanta* je metoda u kojoj, ubrzo postajete svesni sna kao kvaliteta života. Jednom kada postanete usklađeni sa tim osećanjem, da je sve san, sve *karme* se završavaju. Šta god da ste uradili nema smisla. Ako ste noću u toku sna bili lopov ili ubica, ili ste bili monah, svetac; hoće li to ujutru načiniti neku razliku? Da li je bio san da ste vi bili grešni ubica, i da li je bio san da ste bili čestiti svetac? Hoće li to načiniti neku razliku? Svi snovi su snovi. Svetac ili grešnik, oboje su snovi. Ujutru su oboje iščezli, isparili. Ne možete načiniti nikakvu razliku između dobrog sna i rđavog sna, jer da bi bila dobra i da bi bila loša, stvar treba da bude realna. Ona ne postaje realna ako gledate u život, posmatrate ga, razumete ga, i

vidite da je to veliki san koji se nastavlja i nastavlja. Samo posmatrač je realan, a sve što je viđeno jeste san. Neočekivano, odjednom postajete svesni i čitav svet nestaje. Neće ovo drveće nestati, nećete vi nestati ili ću ja nestati, nego će nestati svet koji ste uobičajeno navikli da znate. Otkriva se potpuno različita realnost. Ta realnost je *brahman*.

VIDELAC SE NE VIDI

27. aprila 1975. pre podne
u Buddha dvorani

II, 15: *parinama tapa samskara dukkha irguna vrtti virodha ccadukkha meva sarvam vivekinah.*

Zbog bolnih osećanja rođenih iz [nepredvidive] promenljivosti (*parinama*), mučnine (*tapa*) [koju izaziva neizvesnost] iz [neizbrisive prisutnosti ranijih bolnih] utisaka (*samskara*), kao i zbog međusobne isključivosti [triju] osnovnih psihofizičkih funkcionalnih komponenta (*gunavrtti*) - onome ko jasno razaznaje (*vivekin*) sve se javlja kao bolna izmeštenost (*dukkha*).

II, 16: *heyam dukkhamandgatam.*

Izbeći se može [samo] budući bol.

II, 17: *draštrdršyayoh samyogo heyahetuh.*

Uzrok toga [bola] što se ima izbeći jeste [afektivno] vezivanje (*samyoga*) »onog-koji-vidi« (*draštr*) sa [svetom] vidljivog (*drsya*).

Život je misterija, a prva misteriozna stvar o životu je da možete biti živi, a da uopšte niste živi. Samo biti rođen nije dovoljno da se ima život. Biti rođen upravo je jedna mogućnost, povoljna prilika. Možete koristiti to da imate život, a takođe to možete i propustiti. Onda ćete živeti mrtav život. Ili prividno će to izgledati kao život, ali duboko dole neće u vama biti žive struje.

Život mora da bude ostvaren, čovek mora da radi za to. To je kao seme u vama. To traži mnogo napora, zemlje, prave zemlje, pažnje, ljubavi, svesnosti. Samo onda seme klija. Samo onda postoji mogućnost da jednog dana drvo donese plod, jednog dana će procvetati. Dok ne dostignete stanje cvetanja, vi ste živi samo formalno, ali ste propustili povoljnu priliku. Dok život ne postane slavlje, to uopšte nije život.

Ekstaza, *nirvana*, prosvetljenje, kako god želeli to da zovete - to je cvetanje. Ako ostanete jadni, niste živi. Sam jad pokazuje da ste promašili korak. Sama patnja je jedna indikacija da je život upinjanje iznutra da pukne, ali čaura je previše tvrda. Oklop semena ne dozvoljava mu da izađe napolje, ega je previše a vrata su zatvorena.

Jad nije ništa do upinjanje života da pukne u milione boja, u milione duga, u milione cvetova, u milione pesama. Beda je negativno stanje. U stvari jad nije ništa drugo do odsustvo ekstaze. Ovo treba duboko razumeti, inače počecete da se borite sa bedom, a niko se ne može boriti sa odsustvom. To je baš kao tama; ne možete se boriti sa tamom. Ako se borite jednostavno ste glupi. Možete upaliti sveću i tama će nestati, ali se ne možete boriti sa mrakom. S kim ćete se boriti? Tama nije egzistencijalna, ona nije tu. To nije nešto što možete izbaciti, ubiti, ili istući. Ne možete učiniti ništa sa tamom. Ako uradite nešto, vaša vlastita energija će biti proćerdana a tama će tu ostati baš ista, netaknuta. Ako želite da uradite nešto sa tamom, morate uraditi nešto sa svetlom, uopšte ne s tamom. Morate upaliti sveću, i odjednom nema tame.

Beda je kao tama; ona nije ništa egzistencijalno. Ako zapocnete da se borite sa jadom i nevoljom, možete nastaviti da se borite sa bedom, ali više bede će biti kreirano. Patnja je samo jedan nagoveštaj, prirodno ukazivanje vašem biću da se život još trudi da bude rođen. Sveća još nije zapaljena, otuda patnja. Odsustvo ekstaze jeste

patnja, i nešto treba da se uradi za ekstazu, ali ništa se ne može uraditi s patnjom. Vi ste jadni, patite, i nastavljate pokušavati da rešite to. Ovde, na ovom mestu, staze religioznog i nereligioznog mogu se podeliti, one se odvajaju. Nereligiozan čovek započinje da se bori s patnjom, pokušava da stvori situacije u kojima neće biti jadan, počinje da gura patnju negde izvan svojih očiju, izvan svog viđenja. Religiozan čovek započinje da traži ekstazu, započinje tražiti blaženstvo, započinje tražiti *sat cit anandu* - vi to možete nazvati Bogom. Nereligiozna osoba se bori s odsustvom; religiozna osoba pokušava da donese egzistencijalno: prisustvo svetlosti, blaženstva.

Ove staze su dijametralno suprotne; nigde se one ne susreću. One mogu da idu paralelno miljama, ali se nigde ne susreću. Nereligiozna osoba mora da se vrati natrag do tačke odakle se dve staze dele i razdvajaju. On mora doći do razumevanja da borba s tamom, s bedom, jeste apsurdna. Zaboravi o tome, i radije se bori za svetlost. Jednom kada je svetlost tu, ne treba da radite ništa drugo; patnja nestaje.

Život je tu kao mogućnost. Morate to da odradite, morate to dovesti do stvar-

nog, egzistencijalnog stanja. Niko nije rođen budan, svestan, samo sa mogućnošću da bude svestan. Niko nije rođen sa očima, samo s mogućnošću viđenja. Isus je stalno govorio svojim učenicima: "Ako imate uši, slušajte; ako imate oči, vidite." Ovi učenici su bili kao što ste vi: imali su oči, imali su uši. Nisu bili slepi ili gluvi. Zašto je Isus nastavljao da govori o tome, ako su imali oči, koje su mogle da vide? On je govorio o sposobnosti da se vidi Hrist, on je govorio o sposobnosti da se čuje Hrist. Kako možete čuti Hrista ako niste čuli svoj vlastiti unutarnji glas? Nemoguće. Zato što Hrist nije ništa drugo nego vaš unutarnji glas. Kako možete videti Hrista ako niste bili sposobni da vidite sebe samog? Hrist nije ništa drugo do vaše Sopstvo, biće u njegovom apsolutnom sjaju, u svom najvišem procvatu.

Vi živite kao seme. Postoji nekoliko razloga zašto čovek nastavlja da živi kao seme, a devedeset devet posto ljudi žive kao seme. Mora biti nečega u tome. Kada se živi kao seme oseća se udobno. Život izgleda opasan. Ostajući kao seme, čovek oseća veću sigurnost. Seme je okruženo sigurnošću, i ono nije ranjivo. Jednom kada proklija ono postaje osetljivo, ranjivo; može

biti razoreno, može biti uništeno - jer ima životinja, ima dece, ima ljudi koji ga mogu uništiti. Kada jednom seme isklija u biljku, ono postaje ranjivo, nesigurno; započinje izlaganje opasnosti.

Život je velika avantura. U semenu, skriveni u semenu vi ste sigurni, zaštićeni. Niko vas neće ubiti. Kako možete biti ubijeni ako niste u životu? Nemoguće. Samo kada ste u životu, možete biti ubijeni. Što postajete više živi, svesni i osetljivi, više ste ranjivi. Što postajete svesniji, življi, budniji, više je opasnosti oko vas. Savršeno probuđen čovek živi u najvećoj opasnosti. Otuda, ljudi žive kao seme - zaštićeni, sigurni.

Zapamtite, život, sama priroda života je nesigurnost. Ne možete živeti sigurnim životom, samo možete živeti sigurnom smrću. Sve sigurnosti su za smrt. Ne može biti životnog osiguranja. Svako osiguranje je da zaštiti, da osigura, da ostane zatvoreno. Život je opasan, milioni opasnosti su okolo. Zbog toga devedeset devet procenata ljudi odlučuju u korist ostajanja semenom. Inače šta vi štitite? Nema ničega da se zaštititi. Seme je mrtvo kao oblutak na stazi. I ako ostanete kao seme, nužno je da bude patnje. Patnja je nužna zato što seme nije namenje-

no da bude takvo. Nije njegova sudbina da bude seme, nego da izađe van iz njega. Ptica mora da ostavi jaje radi prostranog, opasnog neba gde je sve moguće.

A sa svim ovim mogućnostima, smrt je takođe tu. Život preuzima rizik smrti. Smrt nije protiv života, ona je baš pozadina na kojoj život cveta. Smrt nije protivna, suprotna životu. Ona je baš kao crna školska tabla, na kojoj vi pišete belom kredom. Možete pisati na belom zidu, ali slova se onda neće pojaviti. Na crnoj školskoj tabli, šta god da zapišete s belim, prikazuje se. Smrt je kao crna školska tabla, bele linije života pokazuju se na njoj. To nije protivno, to je baš pozadina. Oni koji žele da budu svesni, budni, živahni, moraju odlučiti da prihvate smrt. Ne samo da moraju prihvatiti smrt, moraju joj izraziti dobrodošlicu. Svakog trenutka moraju biti spremni za nju. Ako ne prihvatite smrt, ostaćete mrtvi od samog početka. Ovo je jedini način da se zaštititi. Vi ćete ostati seme. Ptica će umreti u jajetu... mnoge ptice umiru u jajetu.

Vi ste ovde. Ako želite neku pomoć od mene, dopustite mi da slomim vaše jaje; vaše sigurnosti, vaše bankovne bilanse, vaša životna osiguranja - dopustite mi da

vas učinim ranjivim. Neranjivi, vi ćete ostate u jajetu, ubrzo ćete biti trula, pokvarena stvar. Izađite iz toga. Jaje je da vas štiti, ne da vas ubije. Nije namenjeno da uvek ostanete u jajetu. Ono je dobro - ono vas štiti u početku, kada ste previše nežni, slabi da izađete napolje. Ali kada ste spremni, onda jaje mora da se razbije. Koliko god vam je udobno i sigurno, jedan minut više u jajetu i vi ćete izgubiti mogućnost, izgubićete mogućnost da budete živi i letite u nebo. Naravno opasnosti postoje, ali opasnosti su lepe. Svet bez opasnosti bio bi ružan, i život bez opasnosti ne može biti živahan, niti svestan.

Otuda, duboko u svakom čoveku i svakoj ženi, postoji podsticaj da se živi opasno. To je impuls za životom. Zbog toga odlazite u planine, zbog toga odlazite na nepoznata putovanja, zbog toga čovek pokušava da ode na Mesec, zbog toga neki pokušavaju da se popnu na Everest, a neko pokušava da plovi morem u malom ručno izrađenom čamcu. Postoji jak podsticaj za opasnim; taj impuls je za životom. Ne ubijajte taj impuls, inače bićete ovde ali neosetljivi, ni potpuno svesni ni potpuno živi.

Ako me dobro razumete, kada vas

načinim *sannyasinom*, kada vas iniciram u *sannyasu*, pozivam vas u život nesigurnosti, ranjivosti. *Sannyas* je skok iz jajeta, a jaje je ego. Ego je zaštita. Ego je kao jedva primetan zid oko vas. Zbog toga je ego tako osetljiv, mučan. Neko kaže nešto, ili vam se neko samo nasmeši, i čim se nasmeši vi ste povređeni. Započinjete da štitate sebe, spremni ste da se borite. Ego je spremnost da se bori sa svime što se pojavi kao opasnost. Ego je stalna borba protiv života, jer život je opasan. Odakle god život pokuša da stigne do vas, ego je tu kao stena koja vas štiti. Zakoračite preko te stene, slomite to jaje ega, izađite iz toga.

Nebo je opasno. Ja ne kažem da nema opasnosti. Ne mogu reći to; postoji opasnost. Postoji opasnost nad opasnostima. Ali život uspeva, i razvija se na opasnosti; opasnost je hrana. Opasnost nije protiv života, opasnost je baš hrana, prava krv, baš kiseonik za život da postoji.

Život u opasnosti; to je značenje *sannyase*. Prošlost vas štiti - poznata, prisna ili prijateljska. Osećate se kao kod kuće s prošlošću. Budućnost je nefamilijarna, nepoznata. S budućnošću se osećate otuđenim, stranim. Budućnost je uvek stranac

koji kuca na vrata. Uvek otvarate vrata za budućnost. U stvari, voleli biste da vaša budućnost bude baš kao vaša prošlost, ponavljanje. Ovo je strah. I zapamtite, uvek mislite da se bojite smrti, ali ja ću vam reći: ne plašite se smrti, bojite se života.

Strah od smrti je u osnovi strah od života, jer samo život može umreti. Ako se bojite smrti, vi ćete se bojati života. Ako se plašite da ne padnete dole, plašićete se dizanja naviše, jer samo talas koji se uzdiže pada natrag. Ako se bojite da budete odbačeni, postaćete uplašeni, uplašeni da pristupite bilo kome. Ako se plašite da budete odbačeni, postaćete nesposobni da volite. Bojeći se smrti, postaćete nesposobni za život. Onda živite upravo zbog ugleda, a samo beda, tama i noć vas okružuju.

Nije dovoljno samo se roditi; nužno je ali nije dovoljno. Morate se roditi dvaput. Hindusi imaju reč za to, oni to zovu *dviḍa*, dva puta rođen. Jedno rođenje, prvo rođenje od vaših roditelja je upravo mogućnost, potencijalna pojava; drugo je rođenje u kome vi razbijate ljuske, sva jaja, sve egoe, sve prošlosti, familijarno, poznato, i krećete se u nepoznato, strano, u egzistenciju punu opasnosti. Svakog trenutka postoji moguć-

nost za smrt. A sa mogućnošću smrti, svakog trenutka postajete sve više i više svesni, prijemčivi, živi.

U stvari, život nikada ne umire, ali to je egzistencija nekoga ko zna šta je život. Nikada niste sakupili dovoljno hrabrosti da izađete iz ljuske jajeta. Kako možete znati šta je život, i kako možete znati da je život besmrtnan? Vi ćete umreti: život nikada ne umire. Vi ćete živeti u bedi, jer ste vi negacija života, ego je negacija života. Negirajte ego i život će vam se dogoditi. Otuda stalno isticanje velikih ljudi - kao što su Isus, Buda, Muhamed, Mahavira, Zaratustra, Lao Ce - oni su neizostavno zahtevali samo jednu stvar: negirajte ego i život će vam se dogoditi u izobilju. Ali vi prijanjate uz ego. Vezivanje za ego je prijanjanje uz tamu, uz patnju. Ove *sutre* su vrlo lepe; pokušajte da ih razumete.

Osoba koja jasno uviđa shvata da sve vodi do patnje zbog promene, uznemirenosti, prošlog iskustva, i protivrečnosti koje nastaju između tri atributa i pet modifikacija uma.

Život je patnja kao što ga vi znate,

život je blaženstvo kao što ga ja znam. Onda mora da govorimo o različitim stvarima, jer kako može život biti patnja za vas, a blaženstvo za mene? Mi ne govorimo o jednoj istoj stvari. Kada govorite o životu, vi govorite o životu u semenu, životu samo u nadi, životu u snovima, fantazijama; ne o realnom autentičnom životu. Vi govorite o životu koji samo želi, ali ne zna; koji samo žudi ali nikada ne postiže; životu koji se oseća zagušen, ali misli da je zagušenost udobnost; životu koji je bedan pakao ali uvek misli da će se nešto dogoditi iz ovog pakla - da će se nebo roditi iz ovog pakla.

Kako se može nebo, ili raj, roditi iz pakla? Kako se ekstaza može roditi iz vaše bede? Ne, beda će se rađati iz vašeg jadnog života sve više i više. Dete nije jadno kao što stari čovek postaje. To treba da bude baš suprotno, jer stari čovek je živeo život toliko mnogo. Mora da je stigao blizu vrha, vrha iskustva, do procvata. Ali on nije nigde blizu toga. Baš nasuprot, život nije bio uzdižući talas, nije dospeo ni do kakvog neba, ili raja. Pre se spustio u dublji i dublji pakao. Dete izgleda da je više nebesko nego stari čovek. Ovo je jednostavno apsurd; ovo ide protiv prirode. Dete je upravo seme.

Stari čovek mora postati stari hrast, veliko drvo; ali nije. On je stigao do najtamnijeg područja pakla. To je kao da život propada, kao da nije rastuća pojava, kao da padate prema sve tamnijim predelima, ne dižući se prema suncu.

Šta se događa starom čoveku? Dete je jadno, a star čovek je takođe bedan. Oboje su na istoj stazi. Dete je upravo započelo putovanje, a stari čovek je akumulirao sve jade sa celog putovanja.

Iz pakla se ne rađa raj. Ako ste jadni danas, kako zamišljate da ćete sutra biti srećni i blaženi? Sutra će proizaći iz vas. Odakle još može doći? Sutra ne dolazi izvan vremena; sutra, vaše sutra, dolazi iz vas. Sva vaša juče zajedno, plus danas, postaće vaše sutra. To je jednostavna aritmetika; danas ste nesrećni i jadni; kako je onda moguće da sutra budete srećni i blaženi? Nemoguće! Dok ne umrete, to je nemoguće. Jer s vašom smrću, sve jučerašnjice umiru. Onda to neće doći iz vašeg uma, to će doći iz vašeg bića, postojanja. Vi postajete *dvi-đa*, dva puta rođeni.

Pokušajte da razumete pojavu bede. Zašto ste tako jadni? Šta stvara tako mnogo patnje? Ja vas posmatram, gledan unutra u

vas: nevolja na nevolji; sloj za slojem. Zaista je čudo kako nastavljate živeti. Mora biti da je nada jača nego iskustvo, san jači od realnosti. Inače, kako možete nastaviti življenje? Nemate za šta da živite izuzev nade da će se sutra nekako nešto dogoditi što će promeniti sve. Sutra je čudo - a to ste mislili za mnogo, mnogo života. Milioni sutra dolaze, postaju danas, ali nada preživljava. Opet nada nastavlja da živi. Vi ne živite zato što imate život, nego zato jer imate nadu.

Omer Khajam je rekao negde da je pitao velike doktore, teologe, sveštenike, filozofe: "Zašto čovek nastavlja da živi?" Niko nije mogao odgovoriti. Svi su slegali ramenima. Omar Khajam kaže: "Dopro sam do mnogih koji su bili poznati po svom znanju, ali kroz ista vrata sam se morao vratiti natrag bez odgovora. Onda očajan, ne znajući koga da pitam, zavapio sam jedne noći prema nebu. Pitao sam nebo, rekao sam nebu: "Mora da si bilo ovde! Ti si videlo sve nevolje koje su postojale u prošlosti; milione i milione nevolja. Ti moraš znati zašto ljudi nastavljaju da žive!" Zvuk je došao s neba: "Zbog nade."

Nada je vaš jedini život. Sa tračkom

nade vi ćete tolerisati sve nevolje. Sa snom o nebu, zaboravljate pakao oko sebe. Živite u snovima, snovi vas održavaju. Realnost je ružna. Zašto se toliko mnogo nevolja dešavaju, i zašto ne možete videti zbog čega se to događa? Zašto ne možete pronaći uzrok toga?

Da bi našao uzrok nevolje, čovek mora da zaustavi njeno izbegavanje. Kako možete znati stvar ako je izbegavate? Kako možete znati stvar ako bežite od nje? Ako želite da znate nešto, morate se suočiti s tim licem u lice. Kad god ste u nevolji, počinjete da se nadate; sutra odmah postaje mnogo važnije od danas. To je odstupanje, izbegavanje. Vi ste pobjegli, a sada nada deluje kao droga; nesrećni ste, uzmete drogu i zaboravite. Sada ste opijeni, opijeni nadom. Nema droge kao što je nada. Nikakva marihuana, nikakav LSD, ne može se uporediti. Nada je najviši LSD. Zbog nade vi možete tolerisati sve, sve! Hiljadu pakla nisu ništa.

Kako ovaj mehanizam nade funkcioniše? Kad god ste u nevolji, tužni, potišteni, odmah bežite od toga, pokušavate da zaboravite to. Na taj način se to nastavlja. Sledeći put kada budete u nevolji - a nećete morati da čekate dugo; bićete onog trenutka

kad se moj govor završi - ne pokušavajte da pobjegnute. Moj govor može takođe da funkcioniše kao bežanje - vi me slušate, zaboravljate sebe samog. Slušate mene, morate biti pažljivi prema meni, ali prema sebi samom okrećete leđa. Zaboravljate, zaboravljate kakva je vaša prava situacija. Ja govorim o blaženstvu, ja govorim o ekstazi. To je realno za mene, ali za vas to postaje san. Opet to postaje nada da ako meditirate, ako radite za to, onda će se to vama takođe dogoditi. Ne koristite to kao drogu. Možete koristiti majstora kao drogu, i možete biti drogirani.

Čitav moj napor je da vas učinim više svesnim, tako da kad god ste u nevolji ne pokušavajte da pobjegnute. Nada je neprijatelj. Ne nadajte se i ne sanjajte protivno realnosti. Ako ste tužni, tuga je realnost. Ostanite s njom, ostanite s tim, ne krećite se, usredsredite se na to. suočite se s tim, pustite to da bude. Ne pokrećite se da se suprotstavljate tome. To će u početku biti vrlo gorko iskustvo, jer kada se suočite s tugom, to vas okružuje svuda okolo. Postajete kao malo ostrvo, a tuga je okean svuda okolo - tako su veliki talasi tuge! Čovek oseća strah, oseća drhtanje do samog bića.

Drhtite, budite uplašeni. Samo ne činite jednu stvar - ne bežite. Pustite to da bude, postoji; prodrite duboko u to. Gledajte, posmatrajte - ne sudite. A to ste radili milionima života. Samo posmatrajte, prodrite duboko u to. Ubrzo, gorko iskustvo neće biti tako gorko. Ubrzo iz gorkog sukoba nastaje realnost. Ubrzo ćete se kretati, prodirati dublje i dublje - i naći ćete uzrok, koji je uzrok patnje, zašto ste tako bedni.

Uzrok nije spolja, on je unutra, skriven u vašoj nevolji. Nevolja je baš kao dim. Negde postoji vatra u vama; prodrite duboko u dim, tako možete naći vatru. Niko ne može izbaciti dim van, jer je to nusprodukt. Ali ako uklonite vatru, dim iščezava sam od sebe. Nađite uzrok, posledica iščezava, samo tako nešto može da se uradi. Ako nastavite da se borite sa posledicama, sva borba je uzaludna. To je značenje Patanjđalijevo metoda *prati-prasava*; vratite se natrag uzroku, prodrite kroz posledicu i dosegnete do uzroka. Uzrok mora biti tu negde. Posledica ja baš kao dim koji vas okružuje; inače jednom kada vas dim okruži, vi pobegnete u nadu. Sanjate o danima kada neće biti dima. Sve je to glupo. Ne samo da je glupo, nego samoubistveno, jer na taj način propu-

štate uzrok.

Patanđali kaže "onaj koji jasno uviđa". Sanskritska reč je *viveka* - to označava svesnost, to znači svest, to označava moć diskriminacije. Jer kroz svesnost vi možete razlikovati šta je šta; šta je realno, šta je lažno, šta je posledica a šta je uzrok.

Onaj koji razlikuje, *vivekin*, čovek svesnosti, shvata da sve dovodi do patnje.

Kakvi jeste, sve vodi do patnje. I ako ostanete kakvi jeste, sve će voditi do nevolje. Nije to pitanje promene situacije, to je pitanje vrlo duboko ukorenjene stvari u vama. Nešto unutar vas remeti svaku mogućnost blaženstva. Nešto u vama ide protiv vašeg cvetanja u blaženom stanju. Čovek svesnosti saznaje da sve dovodi do patnje, sve.

Vi ste radili sve, ali jeste li zapazili da sve dovodi do patnje? Ako mrzite, to vodi do patnje; ako volite, to vodi do patnje. Izgleda da tu postoji logičan sistem u životu. Čovek mrzi, to dovodi do bede, nevolje. Jednostavna logika će reći da ako mržnja vodi do patnje, onda ljubav mora voditi do sreće. Onda vi volite, a ljubav takođe vodi do jada. Šta je to? Da li je život apsolutno apsurdan, iracionalan? Nema li tu

logike? Da li je to kaos? Vi radite sve što želite, i na kraju dolazi patnja. Izgleda da je beda put, i svaki put vodi ka njemu. Gde god da želite započeti, možete započeti; desno, levo, u sredini; *hindus*, musliman, hrišćanin, *đain*, muškarac, žena, znanje, neznanje, ljubav, mržnja... sve vodi do bede. Ako ste ljuti to dovodi do bede. Izgleda da jad postoji, šta god da radite jeste irelevantno. Na kraju dolazite do toga.

Čuo sam priču koju sam uvek voleo.

Psihoanalitičar je posetio ludnicu. Pitao je glavnog nadzornika o ludom čoveku koji je plakao i jadikovao, udarajući glavom po zidu. U svojoj ruci je držao sliku lepe žene. Psihoanalitičar je pitao: "Šta se dogodilo ovom čoveku?" Glavni nadzornik je rekao: "Ovaj čovek je jako voleo tu ženu. Poludeo je jer žena nije htela da se uda za njega. Zbog toga je on poludeo." Logično, jednostavno, ali pokraj njegovih vrata drugi ludak je takođe plakao i jadikovao i lupao svoju glavu. Držao je sliku iste žene u ruci, i pljuvao po slici koristeći četiri karakteristične reči. Psihoanalitičar je pitao: "Šta se dogodilo ovom čoveku? On ima istu sliku. U čemu je stvar?" Nadzornik je rekao: "Ovaj čovek je takođe ludo zaljubljen u istu

ženu, a ona je pristala da se uda za njega. Zbog toga je on poludeo."

Bilo da žena odbaci ili prihvati da se uda, bilo da se oženite ili ne oženite ne čini razliku. Video sam sirote ljude u bedi, video sam bogate ljude u bedi. Video sam neuspješne u bedi, video sam i one koji su uspešni u patnji. Šta god da činite, konačno vi dolazite do cilja, a to je patnja. Da li svaki put vodi do pakla? U čemu je stvar? Onda izgleda da nema izbora.

Da, sve vodi do patnje - ako vi ostanete isti. Reći ću vam drugu stvar: ako se promenite, sve vodi do neba, ili raja. Ako ostanete isti, to je ono što ste vi, ne ono šta činite. Nije važno šta radite. Duboko dole, to ste vi. Bilo da mrzite - vi ćete mrzeti - ili bilo da volite - vi ćete voleti - to ste vi koji na kraju stvarate pojavu jada ili ekstaze, patnje ili blaženstva - dok se vi ne promenite. Samo menjanje od mržnje do ljubavi, od ove žene do one žene, od ove kuće do one kuće, neće pomoći. Gubite vreme i energiju. Morate promeniti sebe. Zbog čega sve vodi do nevolje? Patanjđali kaže:

Onaj koji jasno uviđa shvata da sve vodi do patnje zbog promene, uznemirenos-

ti, prošlog iskustva...

Ove reči treba razumeti. U životu, sve je bujica. Sa takvim tokom života ne možete očekivati ništa. Ako očekujete bićete u bedi, jer očekivanje je moguće u fiksnom i nepromenljivom svetu. U kolebljivom, bujici sličnom svetu, nikakva očekivanja nisu moguća. Vi volite ženu; ona izgleda vrlo, vrlo srećna, ali sledećeg dana više nije. Vi ste voleli nju zbog njene sreće, voleli ste je jer se uvek smejala, voleli ste je jer je imala kvalitet da bude vesela. Ali sledećeg jutra veselje je iščezlo. Kvaliteta nema više i ona je upravo postala suprotnost samoj sebi. Ona je jadna, ljuta, tužna, svadljiva, kučka - šta da se radi? Ne možete očekivati; sve se menja, sve se menja svakog trenutka. Sva vaša očekivanja će vas voditi u nevolju. Vi se oženite lepom ženom, ali ona se može razboleti i lepota će iščeznuti. Boginje se mogu pojaviti i njeno lice postati unakaženo. Šta ćete onda raditi?

Muli Nasrudinu žena je jednom rekla: "Izgleda da me više ne voliš. Da li se sećaš, ili si zaboravio da si pred sveštenikom obećao da ćeš me uvek voleti; bilo u sreći ili nesreći, da ćeš me uvek voleti;

ostaćeš uvek sa mnom u uživanju i tuzi?" Mula Nasrudin je odgovorio: "Da, obećao sam. Obećao sam i sećam se toga dobro; bilo da bude srećan trenutak ili nesrećan, uvek ću biti s tobom. Ali nikada nisam rekao svešteniku da ću te voleti u starosti. Nikada to nije bilo deo obećanja."

Starost je došla, stvari su se promenile. Lepo lice je postalo ružno, srećna osoba je postala nesrećna, vrlo blaga osoba je postala vrlo tvrda, teška. Pevušenje je iščezlo i svađalačko ponašanje se pojavilo. Život je bujica i sve se menja. Koliko možete očekivati? Vi očekujete - zato postoji jad.

Patanjđali kaže: "Zbog promene, nevolja se dešava." Ako bi život bio apsolutno fiksiran, i ne bi bilo promene - vi volite devojkicu i devojkica ostane uvek sa šesnaest godina, uvek peva, uvek se srećna i vesela, a vi takođe ostajete isti, određeni entiteti - naravno onda nećete biti osobe, život ne bi bio život. Ja bih bio kameni čovek, ali bi barem očekivanja bila ispunjenja. Ipak u tome ima teškoće; iz toga dolazi dosada, a to će stvoriti bedu, nevolju. Promena neće postojati, ali će onda biti dosade.

Ako se stvari ne menjaju, onda vam postaje dosadno. Ako žena nastavi da se

smeši i osmehuje svakog dana, svakog dana, posle nekoliko dana malo će vam postati dosadno. Pitaćete se: "Šta se dogodilo ovoj ženi? Da li se stvarno smeje, ili jednostavno glumi?"

U glumi možete nastaviti da se osmehujete. Možete stvoriti takvu disciplinu ustiju. Video sam ljude koji se smeše u snu; političari i takva vrsta ljudi, koji se neprekidno smeše. Onda njihove usne zadobijaju trajan oblik (osmeha). Ako im kažete da se ne smeše, ne mogu učiniti ništa. Moraće da se smeše, to je postalo određen običaj. Ali stvorena je dosada, a dosada će vas voditi do bede.

Na nebu je sve trajno, ništa se ne menja; sve ostaje baš kao što jeste - sve je lepo. Bertrand Rasel u svojoj autobiografiji piše: "Ja ne bih želeo da idem u raj ili nebo jer je to previše dosadno." Da, to će biti previše dosadno. Upravo zamislite mesto gde su se okupili svi sveštenici, proroci, *tirthankare* i Bude, i ništa se ne menja, sve ostaje statično - nema kretanja. To će ličiti na naslikanu sliku, neće biti stvarno živo. Koliko dugo možete živeti u tome? Rasel je u pravu; čoveku će biti dosadno, smrtno dosadno. Rasel kaže: "Ako će to biti nebo,

ona pakao ima prednost. Barem će neke promene biti tamo."

U paklu se sve menja, ali onda se nikakva očekivanja ne mogu zadovoljiti. Ovo je nevolja s umom. Ako je život bujica, očekivanje ne može biti zadovoljeno. Ako bi život bio fiksna pojava, očekivanja bi mogla biti zadovoljena tako mnogo da bi čovek osećao dosadu. Onda ne bi bilo žara, entuzijazma. Sve bi postalo dosadno, glupo, mlako - nema osećaja, nema uzbuđenja, ništa novo se ne dešava. U ovom životu gde vi uživite, promena stvara nevolju, brigu. Uvek ima nemira u vama, kažem *uvek*. Ako ste siromašni, ima uznemirenosti: kako da se postigne bogatstvo? Ako postanete bogati, postoji nemir: kako da zadržite to što ste postigli? Uvek postoji strah od lopova, pljačkaša i vlade - koja je jedna organizovana otimačina - oporezivanjem, i komunisti uvek dolaze. Ako ste siromašni vi ste u brizi, kako da steknete bogatstvo. Ako ste ga stekli, vi ste u nemiru kako da zadržite ono što ste postigli. Ali uznemirenost se nastavlja. Jednog dana par je došao kod mene i čovek je rekao: "Ako sam sa ženom, postoji uzbuđenje, jer to je neprekidna borba. Ja nisam srećan. Ako nisam sa ženom, to je

neprekidan nemir, jer sam usamljen." Bez žene, onda usamljenost postaje nemir. Sa ženom, drugi donosi svoje vlastite probleme. A problemi nisu duplirani kada se dve osobe sretnu, oni su umnoženi. Čovek ne može živeti sam, jer usamljenost stvara uznemirenost. Čovek ne može živeti sa ženom, jer žena stvara uznemirenost. Isto je istinito takođe za ženu. Uznemirenost je postala upravo stil vašeg života; šta god da se desi uznemirenost ostaje. Prošla iskustva, *samskare*, stvaraju bedu jer kad god se krećete kroz iskustvo, to stvara brazdu u vama. Ako se iskustvo ponavlja mnogo, mnogo puta, brazda postaje sve dublja i dublja. Onda ako se život kreće različitim putevima, i energija ne teče u toj brazdi vaših prošlih iskustava, osećate se nesrećni, neispunjeni. Ali ako se život nastavlja isto, a energija nastavi da teče istim brazdama, vi osećate dosadu. Onda želite uzbuđenje. Ako uzbuđenja nema, vi osećate: "Kakva je korist od nastavljanja življenja?"

Vi ne možete jesti istu hranu svaki dan. Ja mogu jesti istu hranu; samo me ostavite. Vi ne možete jesti istu hranu svaki dan. Ako jedete istu hranu osećate se frustrirani, jer ista hrana svakog dana gubi

ukus, uzbuđenje. Ako menjate hranu svakog dana, to će takođe stvoriti uznemirenost i nevolju, jer se telo usaglasilo sa hranom. A ako je svakog dana menjate, telesna hemija se menja i ono se oseća neudobno. Telo oseća neudobnost ako uzimate istu hranu, onda se um ne oseća udobno.

Ako živite kroz svoje prošle navike, telo će uvek osećati udobnost, jer telo je mehanizam. Ono ne čezne za novim, ono jednostavno želi isto. Telo treba redovni tok, ustaljenost. Umu uvek treba promena, jer sam po sebi um je fenomen bujice. Čak ni za jedan trenutak um ne ostaje isti; nastavlja da se menja.

Čuo sam da je Lord Bajron rekao da je živio sa stotinama žena. Barem šesdeset žena su stvarno poznate; postoji dokaz da je voleo šesdeset žena. Nije živio dugo, stoga mora da je naizmenično menjao žene dani-ma. Ali jedna žena ga je ulovila i prisilila da je oženi. Ona mu se ne bi prepustila dok je ne oženi, ne bi mu dala svoje telo dok je ne oženi. Znala je da je imao odnose s mnogo žena. Jednom kada bi vodio ljubav sa ženom, potpuno bi zaboravio na nju - završeno bi bilo s njom. Imao je um romantičnog pesnika, a pesnici nikada nisu verni.

Oni to ne mogu biti, oni žive s umom. Njihov um je bujica, kao njihova poezija. To je vibrirajući fenomen. Žena je insistirala, bila je tvrdoglava, stoga je Bajron morao da popusti, morao je da je oženi. Bio je jako opčinjen, jer nije htela da mu se prepusti. To je postalo pitanje njegovog ega.

Izlazili su iz crkve, čija zvona su još zvonila, a gosti su se razilazili. Bili su na crkvenim stepenicama, a Bajron je držao ženu za ruku, novovenčanu ženu. Još nije ni vodio ljubav s njom, a iznenada je ugledao drugu ženu kako prelazi ulicu. Potpuno je zaboravio na ženu čiju je ruku držao, i rekao je ženi: "Ovo je divno, ali kada sam za jedan trenutak video ženu koja prolazi, potpuno sam zaboravio na tebe, moju ženi-dbu i sve. Tvoja ruka nije bila u mojoj ruci, ja sam je zaboravio." Žena je takođe to videla; žene ne možete obmanuti. I pre nego što pogledate drugu ženu, one saznaju. Samo svetlucanje ideje u vašem umu, i one otkriju. Oni su veliki detektori, detektori laži. Žena je takođe to videla, pa je rekla: "Znam."

To je um. On je sada završio sa tom ženom, oženio se i završio s tim, postigao i svršio. Sada nema uzbuđenja. Sada se ona

poseduje, ona je svojina. Izazova više nema.

Izazov stvara uzbuđenje jer se morate boriti na svom putu. Onda kada ste postigli, zaposednuli, to stvara drugi nemir; brigu da ste završili. Cele afere više nema. To je već dosadno, već mrtvo. Uznemirenost uvek postoji, jer način na koji živite stvara zabrinutost. Ne možete biti zadovoljni. Kroz prošla iskustva, *samskare*, postajete usaglašeni sa određenom pojavom, i um kaže da je uzbuđenje potrebno, promena je potrebna. Onda se celo telo uznemiri.

...i protivrečnosti koje nastaju između tri atributa i pet modifikacija uma.

Onda postoji svesna borba između modifikacija uma i tri atributa (*guna*), koji, hindusi kažu, sačinjavaju vaše telo. Oni kažu da su *sattva*, *rađas* i *tamas* tri sačinio-ca ljudske ličnosti. *Sattva* je najčistija, sama bit sve dobrote, sve svetosti, najsvetiji elemenat u vama. Onda postoji *rađas*, elemenat energije, bodrost, snaga, moć; i *tamas* elemenat lenjosti, inercije i entropije. Ovo troje sačinjavaju vaše biće. Izgleda da hindusi imaju veliki uvid u to, jer su ove tri

stvari sastavni delovi materije, prave atomske energije. Oni to mogu nazvati elektronom, protonom i neutronom, ali ovo su samo razlike imena. Hindusi to nazivaju *sattva*, *rađas* i *tamas*. Naučnici se slažu da su materiji potrebna tri tipa kvaliteta da bi postojala, ili za bilo šta da egzistira. Hindusi kažu da su ličnosti potrebna ta tri kvaliteta da bi postojala; ne samo za ličnost, nego za celu egzistenciju da postoji.

Patanđali kaže da su ovo troje jedno protiv drugog i da stvaraju nevolju. A sva tri su u vama. Element lenjosti postoji, inače ne biste mogli da spavate. Ljudi koji pate od nesanice pate zato što u njima nema dovoljne količine elementa *tamas*. Zbog toga sredstvo za smirenje pomaže, jer sredstvo za smirenje je hemikalija koja stvara *tamas*. Ono stvara *tamas* u vama, lenjost. Ako su ljudi previše *rađas*, previše puni snage i energije, oni ne mogu spavati. Zbog toga je nesanica na Zapadu postala univerzalni problem. Na Zapadu ima previše *rađasa*, previše elementa energije. Zbog toga je Zapad zavladao celim svetom. Mala zemlja kao što je Engleska nastavlja da vlada polovinom sveta. Oni mora da su bili previše *rađas*. Zemlja kao što je Indija sa

šezdeset *crora*²⁶ ljudi sada ostaje siromašna; tu previše ljudi ne radi ništa. Oni postaju sve više i više tegobni. Oni nemaju imovinu, oni su teret zemlji. Ima previše *tama-sa*, lenjosti. Onda postoji *sattva* koja je protiv oboje. Ova tri elementa sačinjavaju vas. Svi oni idu u tri različite dimenzije. Oni su potrebni, svi su potrebni u svojim suprotstavljenostima jer kroz njihovu napetost vi postojite. Ako bi se njihova napetost izgubila, ako bi oni postali harmonični, smrt bi se dogodila. Hindus kaže kada su ta tri elementa u napetosti, postojanje egzistira, postoji kreacija; kada ova tri elementa stupe u harmoniju i ravnotežu, egzistencija se rastvara, postoji *pralaya*, postoji razgrađivanje. Vaša smrt nije ništa drugo do kada ova tri elementa dođu do harmonije u telu - onda vi umirete. Ako prava napetost ne postoji, kako možete živeti?

Ovo je problem: ne možete živeti bez ove tri napetosti - vi ćete umreti. A ne možete živeti ni s njima jer su one suprotne i vuku vas u različitim pravcima. Mora da ste osetili više puta da ste vučeni u različitim pravcima. Jedan deo vas kaže "budi ambiciozan;" drugi deo kaže, "ambicioznost

²⁶ *Crore*; u Indiji oznaka za deset miliona.

će kreirati uznemirenost, bolje meditiraj, moli se, postani *sannyasin*." Jedan deo vas kaže greh je lep, greh ima neku privlačnost, magnetsku silu u sebi: "Uživajte, jer pre ili kasnije smrt će vas nadvladati. Prah se vraća prahu, i ništa ne preostaje. Uživajte pre nego što smrt nadvlada, nemojte propuštati." Jedan deo vas kaže ovo, a drugi deo vas kaže: "Smrt dolazi, sve je besplodno. Čemu uživanje?" Ovo nisu isti delovi vašeg govorenja. Imate tri dela u sebi. U stvari, postoje tri ega, tri individue u vama.

Patanđali kaže, kao što i Mahavira kaže, da je čovekova psiha višestruka. Vi nemate jednu psihi, vi imate tri uma, a tri uma mogu postati tri stotine kroz permutacije, kombinacije. Vi imate mnogo umova, imate polipsihu; svaki um vas vuče negde. Vi ste gomila. Naravno, kako se možete osećati spokojno, kako možete biti blaženi? Vi ste kao volovska kola koja su vučena u različitim pravcima od strane mnogo volova; jedan upregnut prema severu, jedan je upregnut prema zapadu, a jedan je istovremeno upregnut prema jugu. Kola ne mogu ići nikuda. To će stvoriti veliku buku, i na kraju se slomiti, ali ne možete stići nikuda. Zbog toga vaš život ostaje život praznine.

Ovo troje su u sukobu, a modifikacije uma, *vritti*, u konfliktu su sa *gunama*.

Na primer, ja znam čoveka koji je vrlo lenj. On mi je rekao: "Kad ne bih imao ženu, odmarao bih se. Imao sam dovoljno novca, ali ova žena me prisiljava da radim. Nikada joj nije dosta." Onda je žena umrla. Stoga sam rekao čoveku: "Vi morate biti srećni. Zašto plaćete? Budite srećni! Vi ste završili sa ženom, i sada se možete odmarati." Inače on je plakao i zapomagao kao dete. Rekao je: "Sada je to postala navika. Sada ne mogu spavati bez žene." Rekao sam mu: "Sada ne budite glupavi! Ne pokušavajte ponovo da se oženite, jer čitavog svog života ste patili, a druga žena će opet biti žena - ona će vas prisiljavati. Opet, vaš novac joj neće biti dovoljan."

Čuo sam o vrlo bogatom čoveku, o Rotšildu. Neko ga je pitao: "Sada ste stekli tako veliko bogatstvo. Kako ste mogli to da postignete? Kakva vam je bila želja? Kako ste postali tako ambiciozni?" On je rođen kao siromašan čovek, a onda je postao najbogatiji čovek na svetu. On je rekao: "To se dogodilo zbog moje žene. Pokušao sam da steknem koliko je moguće veće bogatstvo jer sam želeo da saznam da li će moja žena

biti zadovoljna ili ne. Nisam uspeo - uvek je tražila više od mene. Postojalo je nadmetanje među nama. Pokušavao sam da postignem sve više i više, želeći da vidim dan kada će ona reći: "Dovoljno je." Nikada to nije rekla. Zbog tog takmičenja ja sam nastavio da ludo zarađujem. Sada sam stekao toliko mnogo bogatstva da ne znam šta da radim, ali moja žena još nije zadovoljna. Ako jednog dana želim da se opustim i ne ustajem rano ujutru, ona dođe i kaže: "U čemu je stvar? Ne ideš li u kancelariju."

Rekao sam tom čoveku; "Ne upadajte opet u zamku. Celog svog života ste želeli da se odmorite, a čak i sada je ona ovde."

Lenj čovek želi da se odmara, ali kada živi sa ženom, modifikacija se događa u njegovom umu. Sada žena postaje deo paketa njegovog postojanja. On ne može živeti bez nje, jer se ona možda bori svakog dana, ali to takođe postaje deo navike. Ako nema nikoga da se s njim bori kada dođe kući, neće se osećati udobno, domaćinski.

Čuo sam da je Mula Nasrudin otišao u restoran. Kelnerica je rekla: "Šta želite. Spremna sam da uradim!" On je bio prva mušterija tog dana, i to je bilo u Indiji. Prva mušterija mora da bude uslužena i dobrodo-

šla je kao gost, jer ona započinje dan. Mula Nasrudin reče: "Tretiraj me na domaćinski način. Donesi stvari". Kelnerica je donela stvari, sve što je on naručio, kafu, ovo i ono. Onda je ona pitala: "Još nešto?" Mula Nasrudin je rekao: "Sada sedi ispred mene i grdi i zanovetaj. Osećam se tužan i čeznem za kućom ili porodicom dok sam daleko od njih."

Čak iako se sa ženom borite svakog dana, to postaje navika. Ne možete dozvoliti sebi to da izgubite, da propustite to. Rekao sam čoveku: "Ne borite se opet sada. To je upravo modifikacija uma, navika. Vi ste lenj čovek."

Za lenje ljude, *brahmacharya* je najbolja. Oni treba da ostanu u celibatu. Oni se mogu odmarati, opustiti se i raditi sve što žele da čine sa sobom. Oni mogu činiti svoju vlastitu stvar i nikog nema da grdi i prigovara. Slušao me je. Bilo je teško, ali me je slušao. Posle dve godine, penzionisao se iz službe, stoga sam ja rekao: "Sada ste savršeno opušteni; sada se odmarate. Celog svog života ste razmišljali o tome." On je rekao: "To je ispravno. Ali sada posle četrdeset godina rada, to je postalo navika, i ja ne mogu ostati nezaposlen."

Penzionisani ljudi umiru ranije nego što bi prvobitno umrli, gotovo deset godina ranije. Ako bi čovek umro u osamdesetoj, penzionišite ga u šezdesetoj, i on će umreti u sedamdesetoj. Nezaposlen - šta da radi? Čovek polako umire.

Navike su oblikovane i um preuzima modifikacije. Vi ste lenji, ali morali ste da radite, stoga se um navikao da radi. Sada se možete opustiti. Čak iako ste penzionisani ne možete sedeti, ne možete meditirati, ne možete se odmarati, ne možete se uspavati. Vidim da su ljudi više nemirni tokom praznika nego običnih dana. Nedelja je težak dan; oni ne znaju šta da rade. U šest radnih dana oni očekuju nedelju. Šest dana se nadaju nedelji koja dolazi: "Još jedan dan i nedelja dolazi, a onda ćemo se odmarati." I u nedelju od samog jutra, oni su izgubljeni, jer, šta bi radili?

Na Zapadu, ljudi započinju sa svojim nedeljnim ili vikend putovanjima, odlaze na more ili na planine. Nastaje luda jur-njava svuda u zemlji, svako juri negde. Niko ne misli da svi drugi idu na more, dakle, kuda oni idu? Čitav grad će biti tamo. Bilo bi bolje da su ostali kod kuće. Vi ste, sami, a čitav grad je otišao. Svi su otišli

na morsku obalu. I više se nesreća dešavaju na praznicima, jer ljudi su više umorni. Oni voze stotine milja tamo i stotine milja natrag, i umorni su. Čuo sam, rečeno je da nedeljom ljudi postaju tako umorni da u ponedeljak, utorak i sredu, tri dana se odmaraju i obnavljaju duh, i za tri dana čekaju i nadaju se opet nedelji. Kada nedelja opet dođe, oni su opet umorni.

Ljudi se ne mogu odmarati jer odmor traži drugačije ponašanje. Ako ste lenji i radite, um će kreirati nešto. Ako niste lenji, onda će um kreirati nešto. Um i vaše *gune* će uvek biti u konfliktu. Patanjđali kaže da su ovo razlozi zašto su ljudi u patnji, bedi. Stoga šta da rade? Kako možete promeniti ove razloge? Oni su tu, oni ne mogu biti promenjeni. Samo vi možete biti promenjeni.

Buduća patnja treba da bude izbegnuta.

Ne mislite o prošlosti. Prošlost je završena, i vi je ne možete poništiti. Ali buduća patnja može biti izbegnuta, mora da bude izbegnuta. Kako da se ona izbegne?

Veza između posmatrača i viđenog, koja stvara patnju, treba da se prekine.

Vi morate biti svedok svojih *guna*, atributa, modifikacija uma, trikova uma, igara, klopki uma, navika, *samskara*, prošlosti, promenljivih situacija, očekivanja; morate biti svesni svih tih stvari. Morate zapamtiti samo jednu stvar: videlac se ne vidi. Šta god da vidite, to niste vi. Ako možete videti svoju naviku lenjosti, vi niste to. Ako možete videti svoju naviku koja vas stalno obuzima, vi niste to. Ako možete videti svoja prošla uslovljavanja, vi niste ta uslovljavanja. Videlac nije viđeno. Vi ste svesnost, a svesnost je transcendentalna za sve što ona može videti. Posmatrač je izvan posmatranog.

Vi ste transcendentalna svesnost. To je *viveka* - to je svest. To je ono što Buda postiže i u čemu ostaje stalno. To vi nećete moći da dostignete trajno, ali ako se barem za trenutke možete uzdići do videocca i izvan viđenog, odjednom, patnja će iščeznuti²⁷. Iznenada, oblaci neće biti na nebu, i

²⁷ Trenuci takvih iskustava postižu se u meditaciji. Kada se oni na taj način dovoljno iskuse, mogu da se zadrže i u svakodnevnom životu izvan meditacije.

vi možete na kratko pogledati u plavo nebo - slobodu koju to daje i blaženstvo koje dolazi kroz to. U početku samo na momente to će biti moguće. Ubrzo, kako rastete u tome, pošto počnete da osećate to, kad upijete duh toga, to će tu biti sve više i više. Neočekivano doći će dan kada oblaka više neće biti, videlac je otišao izvan. Na taj način buduće patnje mogu biti izbegnute.

U prošlosti ste patili; u budućnosti nije potrebno da patite. Ako patite, vi ćete biti odgovorni. A ovo je ključ, glavni ključ: uvek zapamtite da ste vi izvan. Ako možete videti svoje telo, onda niste telo. Ako zatvorite svoje oči i možete da vidite svoje misli, onda niste misli - jer kada i kako videlac može biti viđen? Videlac je uvek izvan. Videlac je prava onostranost, istinska transcendencija.²⁸

Zapravo, ceo život tada postaje meditacija, tj. spontano postaje svestan.

²⁸ Da videlac, svedok, *atman*, *sakšin*, *puruša*, u suštini nije oduvek već izvan (svih modifikacija *prakrti*, tj. bića), nikada ne bi mogao da bude izvan. Da je suštinski jedno s bićem, nikada ne bi mogao da se od njega razlikuje. Samo zato što već jeste izvan može da ostvari to razlikovanje, i zato je to razlikovanje samo buđenje, otkrivanje stvarnosti, a ne postizanje nekog novog stanja. To je suština transcendencije i

ALHEMIJA PROSLAVLJANJA

30. aprila 1975. u Buddha dvorani

Prvo pitanje:

Što više posmatram sebe, više doživljavam lažnost, dvoličnost mog ega. Počeo sam da se osećam kao stranac prema sebi, ne znajući više šta je lažno. To me ostavlja sa neudobnim osećanjem da nemam vodeće smernice, kao što sam mislio da sam ih imao ranije.

Ovo se dešava; ovo mora da se dešava. I zapamtite da čovek treba da bude srećan da se to dogodilo. To je dobar pokazatelj. Kada se započne unutrašnje putovanje sve izgleda da je jasno, utvrđeno; jer ego je pod kontrolom i ego ima sve smernice, ima sve mape, ego je gospodar. Kada krenete malo dalje na putovanje, ego započinje da isparava, izgleda da postaje sve više i više lažan, izgleda da je sve više i

više obmana, halucinacija. Čovek započinje da se budi iz sna i onda se gube vodeće smernice. Sada stari gospodar više nije gospodar, a novi gospodar se još nije pojavio. Postoji konfuzija, kaos. To je dobra indikacija. Pola putovanja je završeno, ali će biti neudobno osećanje, skučenost, jer se osećate izgubljeni, stranac za samoga sebe, ne znajući ko ste. Ranije ste znali ko ste bili; vaše ime, vaša forma, vaša adresa, vaš bankovni saldo - sve je bilo sigurno, to ste bili vi. Imali ste neku identifikaciju sa egom. Sada ego isparava, stara kuća se ruši, a vi ne znate ko ste, ni gde ste. Sve je sumorno, naoblačeno, a stara sigurnost je izgubljena.

Ovo je dobro, jer stara sigurnost je bila lažna sigurnost. To zapravo nije sigurnost. Duboko u pozadini toga je bila nesigurnost. Zbog toga se vi osećate nesigurno kada ego ispari. Dakle, otkrivaju vam se dublji slojevi vašeg bića - vi se osećate strancem. Uvek ste bili stranac. Samo vas je ego prevario u osećanju da ste znali ko ste bili. Sna je bilo previše, izgledao je bio previše realan. Ujutru kada ste izlazili iz sna, iznenada ne biste znali ko ste, niti gde ste. Jeste li imali ovo osećanje ponekad ujutru? Kada ste odjednom probuđeni iz sna, i za

trenutak ne znate gde ste, ko ste i šta se događa? Isto se događa kada izađete iz sna ega. Neudobnost, skučenost, istrgnutost iz korena će se osetiti, ali čovek treba da bude srećan zbog toga. Ako postanete jadni zbog toga, vi ćete pasti natrag u staro stanje stvari gde su stvari bile sigurne, gde je sve bilo planirano, zacrtano, gde vi znate, gde su sve smernice bile jasne.

Odbacite ograničenja, skučenost, teškoću. Čak iako to postoji, ne budite previše impresionirani s tim. Pustite to da bude tu, posmatrajte, i to će takođe otići. Ubrzo će skučenost iščeznuti. To je tu samo zbog stare navike nesigurnosti. Vi ne znate kako da živite u jednom nesigurnom univerzumu. Ne znate kako da živite u nesigurnosti. Nesigurnost postoji zbog stare sigurnosti. To je upravo zbog stare navike, usled zastarelosti. To će otići. Čovek upravo treba da čeka, posmatra, opušta se, i oseća sreću da se nešto dogodilo. A ja vam kažem, to je dobra naznaka. Mnogi su se vratili natrag s te tačke, baš da bi se opet osećali udobno, opušteno, lako kao kod kuće. Oni su propustili. Oni su se baš približavali cilju, a vratili su se natrag. Ne činite to; idite napred. Nesigurnost je dobra, ništa nije pogrešno u

njoj. Samo treba da budete usklađeni, to je sve.

Vi ste usklađeni sa određenim univerzumom ega, sigurnim univerzumom ega. Kako god lažno na površini, sve izgleda da je savršeno, kao što treba da bude. Treba vam malo usklađivanja s neizvesnom egzistencijom.

Egzistencija je neizvesna, nesigurna, opasna. To je bujica - stvari se kreću, menjaju. To je strani, nepoznati svet; postanite upoznati s njim. Imajte malo hrabrosti i ne gledajte unatrag, gledajte napred; ubrzo će sama nesigurnost postati lepa, neizvesnost će postati lepa.

U stvari, samo je nesigurnost lepa, jer nesigurnost je život. Sigurnost je ružna, ona je deo smrti - zbog toga je ona sigurna. Da se živi bez smernica, to je jedini način života. Kada živite sa smernicama, živite lažan život. Idealne smernice, disciplina - vi prisiljavate nešto u vašem životu, vi oblikujete svoj život. Ne dozvoljavate mu da bude kakav jeste, već pokušavate da naćinite od njega nešto što on nije. Planovi, smernice su nasilni, a svi ideali su ružni. Kroz njih vi ćete propustiti sebe samog. Nikada nećete dospeti do svog bića.

Postajanje nije bivanje. Svo postajanje, i svi naponi da se postane nešto prisiliće vas na nešto. To je nasilan napor. Možete postati svetac, ali u vašoj svetosti će biti ružnoće. Reći ću vam, i istaći to: svetaštvo je moguće jedino ako se živi život bez vodiča. Čak i onda možete postati grešnik; ali u vašem grešniku, vašem bivanju grešnikom, biće svetosti, svetaštva.

Život je svet; ne treba ništa da prisiljavate u tome, ne treba da oblikujete to, ne treba tome da dajete obrazac, disciplinu ili red. Život ima svoj vlastiti red, ima svoju vlastitu disciplinu. Vi se jednostavno krećete s tim, plovite s tim, ne pokušavate da gurate reku. Reka plovi - vi postajete jedno s njom, i reka vas nosi u okean. To je život *sannyasina*; život događanja, ne činjenja, delovanja. Onda vaše biće i bivanje ubrzo doseže iznad oblaka, iznad oblaka i konflikata. Neočekivano, vi ste slobodni. U zabuni života vi nalazite novi red. Ali kvalitet reda je sada totalno različit. To nije ništa nametnuto od vas, to je prisno samom životu.

Drveće takođe ima određen poredak, i reke i planine, ali to nisu doslednosti nametnute od moralista, puritanaca, svešte-

nika. Oni ne odlaze nekome da bi pronašli direktive. Poredak je unutrašnji; on je u samom životu. Jednom kada nema ega da manipuliše, da gura i vuče ovde i onde - "uradi ovo i ono" - kada ste potpuno oslobođeni od ega, disciplina vam dolazi, jedna unutrašnja disciplina. To je nemotivisano. To ne traži nešto, to se jednostavno dešava, kao što dišete, kao kada osećate glad i jedete, kao kada osećate pospanost i odlazite u krevet. To je unutrašnji red, suštinski red. To će doći kada postanete usklađeni sa nesigurnošću. Kada budete usklađeni sa svojom nepoznatošću, kada budete usklađeni sa svojim nepoznatim bićem.

U *zenu* oni imaju izreku, jednu od najlepših: kada osoba živi u svetu, planine su planine, reke su reke. Kada se osoba kreće u meditaciji, sada planine nisu više planine, reke više nisu reke. Sve je pometnija i haos. Ali kada čovek dostigne *satori*, dospe do *samadhija*, opet su reke reke, a planine su planine. Postoje tri stupnja: u prvom, vi ste sigurni sa egom, u trećem vi ste apsolutno sigurni bez ega, a između to dvoje je haos, onda sigurnost ega iščezava a sigurnost života još nije došla. To je vrlo, vrlo moćan trenutak, vrlo sadržajan. Ako budete

uplašeni da se okrenete natrag, vi ćete propustiti mogućnost.

Na kraju je prava izvesnost. Ta prava izvesnost nije protiv neizvesnosti. Naposljetku je prava sigurnost, ali ta sigurnost nije protiv nesigurnosti. Sigurnost je tako neizmerna, da u sebi sadrži nesigurnost. Ona je tako velika da se ne plaši nesigurnosti. Apsorbuje nesigurnost u sebi; ona sadrži sve protivrečnosti. Stoga neko to može nazivati nesigurnošću, a neko to može nazivati sigurnošću. U stvari to nije nijedno od njih, niti oboje. Ako osećate da ste postali stranac prema sebi samom, slavite to, osećajte se veoma zahvalni. Vredan je taj trenutak, uživajte to. Što više uživate, više ćete naći da sigurnost dolazi bliže do vas, dolazi brže i brže prema vama. Kada možete slaviti što ste strani sami sebi, što ste iščupani iz korena, što ste beskućnik, neočekivano ste kod kuće - nastupio je treći stadijum.

Drugo pitanje:

Zapad izgleda da pati od preobilja, čak i u spiritualnim stvarima. Ima tako mnogo različitih zabluda (tripova), to je kao pokušavanje da se odluči koja vrsta

žitaraica je najbolja kada imate da izaberete od sto. Kako možemo reći najbolje o vama, a da ne učinimo da se vi osećate baš kao druga kutija kornfleksa na tržnici?

Svet je tržnica, i ništa nije pogrešno s tim što je tržnica. Zašto ste toliko protiv tržnice? Trg je lep! Možete otići na planine radi odmora, ali konačno čovek se mora vratiti natrag na tržnicu. Tržnica je realnost. Planine mogu biti za odmore, ali odmori nisu tako realni kao što je realnost tržnice.

Mora da ste videli deset *zen* slika o čuvanju bika. One su lepe. Na prvoj slici, bik je izgubljen. Bik je simbol Sopstva ili sopstvenog bića, a vlasnik bika je u potrazi. On odlazi u šumu; ne može videti gde je bik nestao, gde se bik krije; ali nastavlja da traži. Na sledećoj slici on nalazi otiske bikovih tragova. Na trećoj slici on vidi negde daleko udaljeno, samo leđa bika; može videti rep. Na sledećoj slici može videti celog bika, i hvata ga za rep. Na petoj slici on je ukrotio bika. Na šestoj jaše na biku prema kući. Ovo je put kojim ide priča. Na sedmoj je bik transcendiran, a na osmoj bik i vlasnik bika su oboje iščezli. Na devetoj slici svet se ponovo pojavljuje; drveće, pla-

nine, cveće, ali ne možete videti bika niti njegovog vlasnika. Na desetoj slici vlasnik bika se vratio natrag i stoji na trgu. Ne samo da stoji na trgu, već nosi i bocu vina.

U drevnim vremenima postojalo je samo osam slika. Osma slika je prazna; ništa tamo nema. To je najviši vrhunac meditacije, gde sve iščezava; tragalac, traganje, sve iščezava - samo praznina. Međutim, onda je *zen* majstor osetio da je to bilo nepotpuno. Krug nije bio potpun; čovek je morao da se vrati u svet. Planine su dobre, ali krug bi bio nepotpun ako biste ostali u planinama. Čovek je morao da se vrati na mesto tržnice. Onda je on dodao još dve slike, i ja osećam da je uradio dobro. Sada je krug zatvoren. Počinjete sa tržnice i vraćate se natrag do mesta tržnice. Tržnica je ista, ali vi niste isti. Svet ostaje isti, ali vi niste isti. Čovek mora da se vrati natrag u svet.

Tako se uvek događalo. Mahavira je otišao - za dvanaest godina on je ostao u tišini u planinama. Onda se iznenada jednog dana vratio natrag na tržnicu. Buda je otišao - šest godina je ostao u izolaciji. Onda se jednog dana iznenada vratio na tržnicu i stao da sakuplja ljude, da im govori šta mu

se dogodilo. Isus je otišao na planinu za četrdeset dana. Inače kako možete živeti na planini zauvek? Krug će biti nepotpun. Šta god da dostignete na planinama mora da bude predato natrag tržnici sveta.

Prva stvar je: ne protivite se tržnici. Čitav svet je tržnica. Antagonizam nije dobar. A šta je pogrešno s bivanjem kutijom kornfleksa? Kornfleksu u divni! Oni imaju onoliko mogućnosti za *budastvo* kao vi.

Moram vam ispričati nekoliko anegdota.

Jedan *zen* majstor, Lin Chi, merio je lan. Jedan tragalac je došao dok je on merio lan i pitao: "Ja sam u žurbi i ne mogu čekati, ali imam pitanje da postavim. Šta je *budinstvo*?" Majstor nije čak ni pogledao u tragaoca; nastavio je da meri lan: "Jedna funta²⁹ lana." To je postalo *koan* u *zenu* - jedna funta lana. Zašto onda ne funta kornfleksa?

Čak i lan ima mogućnost, potencijal *budinstva*. Sve je sveto i božansko. Kada vi osudite ili odbacite nešto, nešto je pogrešno s vama.

Jednom je Lin Chi sedeo ispod drve-

²⁹ 453 grama.

ta, a čovek ga je pitao: "Postoji li mogućnost da pas postane Buda? Može li pas postati Buda? Da li je pas potencijalno takođe Buda? Šta kaže Lin Chi?" On je skočio na sve četiri i zalajao; "Vau, vau!" On je postao pas i rekao je: "Da ništa nije pogrešno, uopšte ništa nije pogrešno biti pas."

Ovo je držanje zaista religioznog čoveka: da je čitav život božanski, neuslovljen. Ništa nije pogrešno da se bude kutija kornfleksa na tržnici, stoga se ne bojte da kažete ljudima o meni i ne bojte se tržnice. Tržnica je uvek bila tu i uvek će biti. I na tržnici se sve odvija. Loše stvari će takođe biti prodane; niko ne može sprečiti to. Ali zbog nepovoljnih stvari, ljudi koji imaju nešto ispravno da prodaju, postaju uplašeni. Oni se uvek uplaše i misle: "Kako izneti takvu stvar na tržnicu, gde se odvija sve što je nepodesno?" Ali to ne pomaže ni na koji način. Nasuprot tome, vi pre pomažete da se nepodesna stvar proda. U ekonomiji postoji zakon koji kaže da lažni novčići prisiljavaju izbacivanje pravih novčića iz optičaja. Ako imate lažni novčić i pravi novčić, ljudska tendencija je da prvo pusti u optičaj lažni novčić. Vi želite da se oslobodite toga; držite pravi novčić u džepu, a puštate

u optičaj lažni novčić na tržnici. Zbog toga ima toliko mnogo lažnih novčića u optičaju. Neko treba da iznese pravi novčić na tržište. Jednom kada iznese pravi novčić na tržište, sama autentičnost deluje.

Upravo pogledajte - čak i lažne stvari se odvijaju, zašto ne bi i prave. Ali ljudi koji imaju pravu stvar uvek se boje nepotrebnih problema. Mnogi ljudi koje sam upoznao boje se čak i da govore ljudima o meni. Oni misle: "Kada pravi trenutak dođe, onda." Ko zna kada će to doći? Oni misle: "Kako mogu reći? Nisam još mnogo iskusio." Onda oni misle da ako govore o meni to postaje slično (nekoj vrsti) drugačijeg oglašavanja. Ako govorite na TV ili radiju, ili pišete članke u novinama, to izgleda kao da nešto prodajete. To izgleda jeftino. Ali ljudi koji prodaju loše i lažne stvari ne plaše se ovoga, oni nisu zabrinuti. Oni se ne brinu o tome ni da li je neki kornfleks unutra u kutiji ili nije. Oni jednostavno prodaju lepe kutije, ali prazne. Oni se ne boje.

Na taj način loši ljudi stavljaju dobre ljude van optičaja. Oni ne brinu o tome da li je nešto jeftino; jednostavno nastavljaju glasno da viču. I naravno, kada neko gla-

sno više ljudi slušaju. Kada neko više tako glasno i s takvim poverenjem, ljudi su uhvaćeni u tome.

Nemojte se plašiti. Baš time što ste uplašeni ne možete ukloniti nepovoljne stvari sa tržišta. Jedini način da ih izbacite je da unesete pravu stvar. A ako vi imate prvu stvar, onda vičite s vrha krova. Nemojte brinuti; vičite onoliko glasno koliko možete. To je jedini način da se stvari pokrenu u svetu.

Isus je rekao svojim učenicima: "Idite u najudaljenije oblasti sveta. Preobraćajte ljude i vičite s vrha kuća, tako da svako može čuti. Onda će svako saznati šta je istina." Buda je rekao svojim učenicima: "Idite i ne zaustavljajte se za dugo vreme na jednom mestu, jer zemlja je velika." Budina reč je: "*Charaiveti, charaiveti,*" - idite dalje, idite napred." Neprekidno idite napred. Još ima mnogih koji treba da čuju reč. Ne zaustavljajte se, ne odmarajte se - *charaiveti, charaiveti!* Idite napred neprekidno, idite napred, jer cela zemlja čeka na poruku.

Nemojte se plašiti. Ako osećate da imate pravi kornfleks za ljude, idite na trg. Ne oklevajte, sakupite hrabrost. Upravo zato što se kutije prodaju, kada imate korn-

fleks u kutiji to je jedini način da se ove prazne kutije stave van optičaja. Ne postoji drugi način. Ništa nije pogrešno u tome. Tržnica je upravo slobodno nadmetanje za sve. Imate isto toliko izgleda da pobedite kao svaki drugi.

Ovi problemi uvek brinu ljude koji imaju nešto, oni uvek oklevaju. Oni se ustežu, jer ako kažu nešto, možda će ih ljudi odbaciti. Ko zna? Dobri ljudi se uvek ustežu; loši ljudi su uvek dogmatični, uporni, svojeglavi. Zbog toga u svetu pobeđuju više loši ljudi - a dobri ljudi stoje izvan tržišta, razmišljajući: "Šta da radim, i šta da ne radim?" Dok oni odluče, čitavo tržište je ispunjeno s lažnim, nepoštenim stvarima.

Naročito je to tako na Zapadu, jer sada je na Zapadu postao nemoguć pristup čoveka čoveku. Morate koristiti komunikaciju medija. U Budinom vremenu je to bilo potpuno drugačije. Buda bi se kretao i susretao ljude licem u lice. Nikakve novine nisu postojale, nikakav radio, nikakva televizija. Međutim, sada je nemoguće ljude sresti lično, posebno na Zapadu, dok se ne koristi masovni medij. A kada koristite masovni medij, naravno, to izgleda kao da je i meditacija roba široke potrošnje. Mora-

te koristiti iste termine, morate da koristite isti jezik, morate nagovarati ljude na isti način kao što su drugi ljudi nagovarani za druge stvari. Ako kažete da je ova meditacija najviša u meditacijama, to će izgledati kao reklama jer ima mnogih koji govore to. Oni kažu o sapunu da: "Ovaj je najbolji od svih sapuna, ovaj je izvornog mirisa!" Postoje parfemi s imenom 'ekstaza'. Pre ili kasnije neko će nazvati parfem 'satori,' 'samadhi'³⁰. Morate koristiti iste izraze, isti jezik; ne postoji drugi način. Morate koristiti iste metode, ali u tome nije ništa pogrešno.

Bio sam na planinama i vratio sam se na tržište. Ne vidite bocu vina u mojim rukama? Ja sam sada na tržištu. Morate biti smeli, samopouzdana. Nastavite da koristite sve medije koji su vam sada dostupni. Ne možete raditi to kao Buda, ne možete raditi to kao Isus - ti dani su prošli. Ako nastavite da radite tako, trebaće milioni godina da se raširi novost, prenese vest. Vremenom dok stvar dopre do ljudi, stvar je već mrtva. Stoga dok je kornfleks svež, žurite i doprite do ljudi.

³⁰ Osho je ovo dobro predvideo.

Treće pitanje:

Možete li nam govoriti više o proslavljanju. Da li je moguće slaviti nevolju, bedu?

Moguće je, jer slavljenje je jedno gledište, stav. Čak i prema bedi možete zauzeti stav slavljenja. Na primer, vi ste tužni - ne postajte identifikovani sa tugom. Postanite svedok i uživajte u trenutku tuge, jer tuga ima svoje vlastite lepote. Nikada je niste posmatrali. Postajete toliko identifikovani da nikada ne prodirete u lepotu tužnog trenutka. Ako posmatrate, bićete iznenađeni koje ste blago propuštali. Pogledajte - kada ste srećni nikada niste duboki kao kada ste tužni. Tuga ima dubinu u sebi; sreća ima plitkost oko sebe. Idite i posmatrajte srećne ljude. Takozvani srećni ljudi, *playboys* i *playgirls* - u klubovima i hotelima ćete ih naći, u pozorištima - uvek se smeše i iskre, kipte od sreće. Uvek ćete naći da su plitki, površni. Nemaju nikakvu dubinu. Sreća je kao talas, samo na površini; vi živite plitkim životom. Međutim tuga ima dubinu u sebi. Kada ste tužni to nije kao talasi na površini, to je kao dubina pacifičkog okeana; milje i milje su u njemu.

Krećite se u dubini, posmatrajte to. Sreća je bučna, tuga ima tišinu u sebi. Sreća može da bude kao dan, tuga je kao noć. Sreća može da bude slična svetlu, tuga je slična tami. Svetlo dolazi i odlazi, tama ostaje - ona je večna. Svetlost se dešava ponekad; tama je uvek tu. Ako se krećete u žalosti, sve ove stvari će se osetiti. Odjednom ćete biti svesni da je tuga tu slična objektu, vi posmatrate i svedočite, i odjednom počinjete da se osećate srećni. Tako je lepa tuga - cvet tame, cvet večne dubine. Kao ambis bez dna, tako tiha, tako mistična; tamo uopšte nema buke, nema smetnje. Čovek može nastaviti da pada i pada u beskraj, i može izaći iz toga potpuno podmlađen. To je odmor.

To zavisi od gledišta, od stava. Kada postanete tužni mislite da vam se nešto loše dogodilo. To je interpretacija da vam se nešto dogodilo, onda počnete da pokušavate da pobegete od toga. Nikada ne meditirate na tome. Onda želite otići nekome; na zabavu, na izlet, u klub, uključite TV ili radio, ili počnete da čitate novine - nešto (učinite) da biste mogli zaboraviti. Ovo je pogrešan stav koji vam je dat - da je tuga nepovoljna. Ništa nema nepodesnog u njoj.

To je drugi polaritet u životu.

Sreća je jedan pol, tuga je drugi. Blaženstvo je jedan, jad je drugi. Život sadrži oba, i život je ritual zbog oba. Život samo blaženstva će imati područje pružanja, ali neće imati dubinu. Život samo tuge će imati dubinu, ali neće imati širenje. Život oba, tuge i blaženstva je višedimenzionalan, kreće se u svim dimenzijama neprekidno. Posmatrajte statuu Bude, ili ponekad pogledajte ga u oči i naći ćete oba zajedno - blaženstvo, mir, tugu takođe. Naći ćete blaženost koja takođe sadrži u sebi tugu, jer ta tuga daje dubinu. Pogledajte Budinu statuu - blažen, ali smireno tužan. Sama reč "tužan" daje pogrešno značenje - da je nešto nepovoljno. To je vaša interpretacija.

Za mene, život u svojoj totalnosti jeste dobar. A kada razumete život u njegovoj totalnosti, samo onda možete proslavljati; inače ne. Slavljenje označava; šta god da se dogodi nevažno je - ja ću proslavljati. Slavljenje nije uslovljeno određenim stvarima: "Kada sam srećan onda ću slaviti," ili "kada sam nesrećan ja neću slaviti." Proslavljanje je neuslovljeno; ja slavim život. To donosi nesreću - dobro, ja slavim to. To donosi sreću - dobro, ja slavim to. Slavlje-

nje je moj stav, neuslovljeno onim šta život donosi.

Inače problem nastaje kad god koristim reči, te reči imaju konotacije u vašem umu. Ja kažem "slavljenje", vi mislite da čovek treba da bude srećan. Kako čovek može proslavljati kada je tužan? Ne kažem da čovek treba da bude srećan da bi slavio. Slavljenje je zahvalnost za ono šta god vam život daje. Šta god vam život daje, slavljenje je blagonaklonost; to je zahvalnost. Rekao sam i reći ću vam ponovo...

Sufi mistik je bio vrlo siromašan, gladan, odbačen, umoran od putovanja. Otišao je noću u selo, a selo ga nije prihvatilo. Selo je pripadalo ortodoksnim ljudima, a kada su ortodoksni muslimani tu, vrlo je teško nagovoriti ih. Nisu mu dali čak ni sklonište u gradu. Noć je bila hladna, a on je bio gladan, umoran, drhtao je zbog nedovoljne odeće. Sedeo je van grada ispod drveta. Njegovi učenici su sedeli tamo s velikom tugom, potištenošću, čak sa srdžbom. Onda je on počeo da se moli Bogu: "Ti si predivan! Daješ mi uvek ono što mi treba." To je bilo previše. Jedan sledbenik je rekao: "Čekaj, sada idete predaleko, posebno ove noći. Ove reči su lažne. Mi

smo gladni, umorni, bez odeće, a hladna noć se spušta. Svuda okolo ima divljih životinja, a nas je grad odbacio, bez skloništa smo. Zašta dajete zahvalnost Bogu? Šta mislite kada kažete: "Ti mi uvek daješ šta god mi nedostaje?" Mistik je rekao: "Da, ponavljam to ponovo: Bog mi daje sve što mi treba. Noćas želim siromaštvo, noćas želim da budem odbačen, noćas želim da budem gladan, da budem u opasnosti. Inače, zašto bi mi to dao? To mora biti potreba. To je bilo potrebno, i ja moram biti zahvalan. On se stara o mojim potrebama tako lepo. On je zaista divan!" Ovo je stav koji se ne tiče ove situacije. Situacija nije relevantna.

Slavite, kakav god da je slučaj. Ako ste tužni, onda slavite jer ste tužni. Probajte to. Samo probajte i bićete iznenađeni - to se dešava. Vi ste tužni? Počnite da plešete jer tuga je tako lepa, tako smiren cvet postojanja. Plešite, uživajte, odjednom ćete osetiti da tuga iščezava, stvorena je distanca. Ubrzo ćete zaboraviti na tugu i slavićete. Vi ste preobrazili energiju.

To je alhemija: da se transformiše najprostiji metal u zlato. Tuga, ljutnja, ljubomora - niži i prostiji metali da budu pre-

obraženi u zlato, jer oni su sačinjeni od istih elemenata kao zlato. Ne postoji razlika između zlata i gvožđa jer oni imaju iste činioce, iste elektrone. Jeste li ikada razmišljali o tome, da su komad uglja i najveći dijamant na svetu baš isti. Nemaju nikakvu razliku. Zapravo, ugalj pod pritiskom u zemlji milionima i milionima godina postaje dijamant. Samo je razlika u pritisku, inače oba su ugljenik, oba su sačinjeni od istih elemenata. Prostiji se može promeniti u viši. Ništa ne nedostaje u nižem ili osnovnijem. Samo je potrebno preuređenje, ponovno slaganje. To je sve što alhemija znači. Kada ste rekli proslavljanje, vi dajete novu kompoziciju tugi, ili jadu. Donosite nešto u tugu što će je preobraziti. Vi unosite slavljenje u nju. Ljuti ste - onda imajte divan ples. U početku ćete biti ljuti. Počecete da plešete i ples će biti ljutit, agresivan, nasilan. Ubrzo, on će postati nežniji, onda ćete iznenada zaboraviti ljutnju. Energija se promenila u plesu.

Ali kada ste ljuti, ne možete misliti o plesanju. Kada ste tužni, ne možete razmišljati o pevanju. Zašto ne načinite svoju tugu pesmom? Pevajte, svirajte na svojoj flauti. U početku note će biti tužne, ali ništa

nije neispravno sa tužnim melodijama, notama. Jeste li čuli, ponekad popodne, kada je sve vruće, plameno vruće, vatra je svuda okolo; a odjednom iz mango gaja kukavica počinje da peva? U početku, melodija je tužna. Ona doziva svog ljubavnika, svog voljenog, u vrelo popodne. Sve je okolo vatreno, a ona žudi za ljubavlju. Vrlo tužna melodija, ali lepa. Ubrzo, tužna melodija se menja u srećnu melodiju. Ljubavnik počinje da odgovara iz drugog šumarka. Sada više nije vrelo popodne; sve se rashlađuje u srcu. Sada je melodija različita. Kada ljubavnik odgovara, sve se menja. To alhemijska promena.

Ako ste tužni - započnite pevati, moliti, plesati. Šta god da možete učiniti, učinite; i ubrzo, osnovni metal se menja u viši metal - zlato. Jednom kada znate ključ, vaš život nikada neće biti opet isti. Možete otključati svaka vrata. A glavni je ključ: da se sve proslavlja.

Čuo sam o tri kineska mistika. Niko ne zna njihova imena. Oni su poznati kao "tri nasmejana sveca," jer nikada nisu činili ništa drugo; jednostavno su se smejali. Kretali su se od jednog grada do drugog, smejući se. Oni bi stajali na tržnici i dobro se

smejali iz trbuha. Cela tržnica bi ih okružila. Svi ljudi bi došli, trgovine bi se zatvorile i mušterije bi zaboravile zbog čega su došle. Oni su bili zaista lepi - smejali su se a njihovi stomaci su se talasali. Onda bi to postalo zarazno, i drugi bi započeli da se smeju. Onda bi se cela tržnica smejala. Oni su promenili kvalitet tržnice. Ako bi neko rekao: "Kažite nam nešto," oni bi rekli: "Nemamo ništa da kažemo. Mi se jednostavno smejemo i menjamo kvalitet." Iako je upravo pre nekoliko minuta ta tržnica bila ružno mesto gde su ljudi mislili samo o novcu - čeznuli za novcem, pohlepni, novac je jedini milje okolo - iznenada ova tri luda čoveka su došla i smejali su se, menjajući kvalitet cele tržnice. Sada niko nije bio mušterija. Sada su zaboravili da su morali nešto da kupuju i prodaju. Niko nije brinuo o pohlepi. Smejali su se i igrali oko ova tri luda čoveka. Za nekoliko sekundi novi svet se otvorio. Oni su se kretali svuda po Kini, od mesta do mesta, od sela do sela, upravo pomažući ljudima da se smeju. Tužni ljudi, srditi ljudi, lakomi ljudi, ljubomorni ljudi; svi su počeli da se smeju s njima. I mnogi su našli ključ, dobili odgovor - vi se možete preobraziti.

Onda, u jednom selu se desilo da je umro jedan od ove trojice. Seljani su se okupili i rekli: "Sada će biti nevolja. Videćemo kako će se smejati. Njihov prijatelj je umro; moraće da plaču." Ali kada su došli, dvojica su plesala, smejali su se i proslavljali smrt. Seljani su rekli: "Sada je ovo previše. Ovo je neučtivo. Kada je čovek mrtav obesno je smejati se i plesati." Oni su rekli: "Vi ne znate šta se dogodilo! Nas trojica smo uvek razmišljali ko će umreti prvi. Ovaj čovek je pobedio; mi smo poraženi. Čitavog života smo se smejali s njim. Kako mu možemo dati ispraćaj s nečim drugim? Moramo se smejati, moramo uživati, moramo proslavljati. To je jedini oproštaj koji je moguć za čoveka koji se smejao celog svog života. A ako se ne smejemo, on će se smejati nama i misliće: "Vi budale! Dakle upali ste u zamku?" Mi ne vidimo da je on mrtav. Kako može smeh da umre, kako život može umreti?"

Smeh je večan, život je večan, proslavljanje se nastavlja. Glumci se menjaju, ali drama se nastavlja. Talasi se menjaju, ali okean ostaje. Vi se smežete, vi se menjate, i neko drugi se smeje, ali smeh se nastavlja. Vi proslavljate, neko drugi proslavlja, ali

slavlje se nastavlja. Egzistencija je neprekidna, trajna, ona je spremište. Ne postoji ni jednog jedinog trenutka procep u njoj. A ljudi sa sela ne mogu razumeti i ne mogu tog dana učestvovati u smehu.

Onda je telo trebalo spaliti, a ljudi iz sela su rekli: "Mi ćemo ga okupati kao što ritual propisuje." Ali dva prijatelja su rekla: "Ne, naš prijatelj je rekao: 'Nemojte izvoditi nikakav ritual, ne menjajte moju odeću i ne kupajte me. Stavite me samo kakav jesam u plamenu lomaču.' Stoga moramo slediti njegove instrukcije."

A onda, iznenada je nastupio veliki događaj. Kada je telo stavljeno u vatru, stari čovek je izveo poslednji trik. On je sakrio ispod svog odela mnogo prskalica i petardi od vatrometa, i odjednom je započeo *diwali*! Onda je celo selo počelo da se smeje. Ova dva luda prijatelja su plesala, onda je celo selo počelo da pleše. To nije bila smrt, to je bio novi život.

Nijedna smrt nije smrt, jer svaka smrt otvara nova vrata - ona je početak. Ne postoji kraj života, postoji uvek novi početak, uskrsnuće.

Ako promenite svoju tugu u slavljenje, onda ćete takođe biti sposobni da pro-

menite svoju smrt u uskrsnuće. Stoga naučite umetnost dok još imate vremena. Ne dopustite da smrt dođe pre nego što naučite tajnu alhemiju menjanja nižih metala u više metale. Jer ako možete promeniti tugu, možete promeniti smrt. Ako možete slaviti neuslovljeno, kada smrt dođe vi ćete moći da se smežete, bićete sposobni da slavite, postaćete srećni. A kada možete proslavljati, smrt vas ne može ubiti. Nasuprot tome, vi ste ubili smrt. Međutim, počnite to, pokušajte. Nema šta da se izgubi. Međutim, ljudi su tako budalasti da čak i kad nema šta da se izgubi, oni neće pokušati.

Ako ste tužni, ja onda kažem slavite, plešite, pevajte. Šta ćete izgubiti? Najviše što možete izgubiti to je tuga, ništa drugo. Ali mislite da je to nemoguće. Sama ideja da je to nemoguće neće vam dozvoliti da probate. Ja kažem to je jedna od najlakših stvari na svetu, jer energija je neutralna. Ista energija postaje tuga; ista energija postaje ljutnja; ista energija postaje seksualnost; ista energija postaje strast; ista energija postaje meditacija. Energija je jedna. Nemate više tipova energija. Nemate mnogo odvojenih gnezda energije gde je ova energija etiketirana "tuga" a ona energija etiketirana

"sreća." Energije nisu golubije rupe, one nisu razdvojene. Ne postoje izolovane komore u vama. Vi ste jednostavno jedno. Ova jedina energija postaje tuga, ova jedna energija postaje ljutnja. To zavisi od vas.

Čovek treba da nauči tajnu, umetnost kako da transformiše energije. Vi jednostavno dajete pravac, a ista energija započinje da se kreće. A kada postoji mogućnost preobražaja ljutnje u blaženstvo, pohlepe u saučešće, ljubomore u ljubav... vi ne znate šta gubite. Ne znate šta propuštate. Vi propuštate celu suštinu zbog čega ste ovde u ovom univerzumu. Probajte to.

Četvrto pitanje:

Slušajući neprekidno vaša predavanja dve godine, znam da protivrečite skoro svakim iskazom koji naćinite. Ima li zaista ićega što ćovek moće ućiniti, izuzev da posmatra i ćeka?

Da, ja pobijam svaku pojedinu tvrdnju, svaku pojedinu reć koju izgovorim. Ja ne moram da podućavam filozofiju, pre ja moram ukazati na egzistenciju. Ovde se ne ućite nikakvoj doktrini, dogmi ili ućenju. Ja nisam filozof. Ja sam bać protivrećan kao

sama egzistencija. Nemam nikakav izbor. Egzistencija je kontradiktorna; ona sadrži noć i dan, leto i zimu, đavola i božanstvo - ona sadrži sve. A mene više nema, ja nisam više. Najviše i najčešće ja sam prozor za egzistenciju. Moram biti protivrečan. Ako nastavite da razmišljate šta sam ja rekao, bićete svakog dana sve više i više zbunjeni. Ne obraćajte mnogo pažnje na ono šta ja kažem, dajte svoju pažnju onome šta ja jesam.

Moja izlaganja mogu biti protivrečna - ona jesu. Ako ne vidite protivrečnost to je zato što me volite. Izlaganja su kontradiktorna, ali ja nisam protivrečan. Oba postoje u meni, ali u meni ne postoji disharmonija. Tome vi treba da posvetite svoju pažnju, to je ono što morate videti. Postoji velika harmonija u meni, ja nisam u konfliktu. Ako bi postojao konflikt, onda bih ja postao apsolutno lud. S tako mnogo protivrečnosti, kako osoba može nastavljati da ide napred, kako osoba može živeti, disati?

Oni ne stvaraju u meni nikakav nesklad. Sve je usklađeno. Nasuprot tome, pre oni pomažu sklad, čine to bogatijim. Ako bih ja bio čovek jednog tona, ponavljajući stalno tu istu notu, ja bih bio dosledan. Ako

želite da upoznate doslednog čoveka, apsolutno stalnog, idite kod J. Krišnamurtija. On je apsolutno dosledan. Četrdeset godina on nije protivrečio sebi čak ni jednom. Ali ja znam da je zbog toga mnogo bogatstva izgubljeno, mnogo bogatstva koje život ima izgubljeno je. On je logičan; ja sam nelogičan. On je kao bašta; sve je stalno, zasadenno, logično, racionalno. Ja sam kao divlja šuma; ništa nije zasadenno. Ako previše tražite logiku, onda je bolje da izaberete Krišnamurtija nego mene. Ali ako imate ma kakav osećaj za divljinu, za divlju šumu, samo onda ćete moći da se uskladite sa mnom. Ja vam otvaram sve što život jeste. Ja ne biram šta ću reći, ne biram ono što treba podučavati - nemam izbor. Jednostavno kažem šta god da se dogodi u tom trenutku. Ne znam kakva će biti sledeća rečenica. Šta god da je, ja ću izjaviti. Ja nemam obrazac za pripremu izlaganja. Ja sam nedosledan kao što je i život. A cela stvar oko bivanja nedoslednim je da ne prijanjate ni uz kakvu dogmu. Da sam dosledan vi biste se vezivali.

Ima Krišnamurtijevih sledbenika; oni prijanjaju uz njegove reči kao dogmu. Video sam vrlo inteligentne ljude; vrlo, vrlo

inteligentne ljude koji su ga slušali trideset ili četrdeset godina. Oni dođu kod mene i kažu: "Ništa se nije dogodilo. Slušali smo Krišnamurtija, sve što on govori osećamo da je istinito, izgleda ispravno, sasvim ispravna stvar, ali se onda ništa ne događa. Intelktualno mi razumemo njega, ali se ništa ne dešava." Rekao sam im: "Ako ste ga slušali četrdeset godina, i intelektualno osećate da je u pravu, ali se ništa ne dešava, onda ostavite intelektualnost i dođite kod mene. Budite s jednim apsolutno neracionalnim čovekom. Ako se kroz razum ništa ne dešava, možda se može dogoditi kroz "nerazumnost." Oni su odmah rekli: "Ali vi ste protivrečni! Ponekad kažete ovo, ponekad kažete ono, i ne znamo šta da radimo." Ja ne želim zaista da činite nešto, ja želim da budete, postojite. Ne želim da vas načinim intelektualcima. Njih ima previše; svet je pun njih, i oni žive vrlo jadnim životom. Ne možete naći jasnije ljude od intelektualaca. Oni izvrše samoubistvo čak i dok žive. Oni žive samoubilačkim životom, beznačajnim. Značenje je iracionalno, sama poezija života je kontradiktorna. Ništa se ne može učiniti s tim. To je priroda života, način egzistencije.

Nisam ja ovde da vas podučavam u određeno gledište. Zbog toga vam mogu govoriti o Krišnamurtiju. On je takođe u pravu, a samo s jednim stanovištem je u pravu. Govorim vam o Gurđijevu; on je takođe u pravu, ali samo s jednim gledištem je u pravu. A oni su kontradiktorni; Gurđijev veruje u metod, u grupu, školu, tehniku, treniranje, disciplinu, vrlo strogu disciplinu; Krišnamurti veruje u nemanje metode, nemanje meditacije, nemanje grupe, nepostojanje majstora, nemanje sledbeništva. Ja vam kažem da su obojica u pravu, ali su obojica *delimično* u pravu. Zajedno oni postaju celina.

Život je tako širok, da ni Krišnamurti ni Gurđijev ne mogu ga regulišu, niti usklade. Život je tako neizmeran da ga niko ne može iscrpiti. U tome gledišta mogu biti čak oprečna, ona su takođe istinita. Postoje ljudi koji su postigli prosvetljenje kroz metode, majstore; a postoje i ljudi koji su to postigli bez majstora, bez metoda. Postoje ljudi koje su ometali majstori i metode, a postoje ljudi koje su ometali učenjima, i nemaju potrebe za majstorima niti meditacijom, nemaju potrebe za metodologijom. Postoji takođe mnogo tipova ljudi, i to je

dobro. Postoji raznovrsnost. Stoga ni jedno jedino učenje ne može biti pravo za sve. Može biti pravo za nekolicinu ljudi, ali za druge će biti neistinito. Zbog toga postoje toliko mnogo učenja u svetu. Buda postoji, Isus postoji, Muhamed postoji: tako totalno različiti ljudi, a svi su istiniti.

Ja pokušavam s jednim apsolutno novim eksperimentom: da vas privučem sve zajedno. To će u sebi biti disciplina za vas - to i jeste. Ako ste slušali mene godinama, to je već disciplina. To je bila meditacija. Ja ću vam dati jedno gledište; govoriću o Patanjđaliju. Daću vam jednu tačku gledišta i stvoriću konstrukciju u vama. Sledećeg dana počecu da govorim o Tilopi i srušicu konstrukciju. To je bolno za vas jer ste počeli da se vezujete. Kada naćinite konstrukciju, poćinjete da prianjate uz nju. Onog trenutka kada vidim da ste počeli da se vezujete uz teorije, odmah moram uvesti suprotno da ih srušim. Mnogo puta vi ćete izgraditi kuću, i mnogo puta ću je srušiti. Mnogo puta ćete osetiti da se red uspostavio, a ja ću opet stvoriti nered. U ćemu je stvar? Stvar je u tome da jednog dana vi postanete svesni; slušaćete me ali nećete kreirati red, nećete stvarati konstrukciju. U

čemu je stvar, čemu to, ako ću to uništiti sledećeg dana? Jednostavno vi ćete slušati mene bez ikakvog prijanjanja uz reči, teorije ili dogme. Tog dana, kad me budete mogli slušati bez stvaranja konstrukcija unutar vas samih, a znam da ste me slušali i da ste prazni, ja sam postigao cilj.

Slušanje mene godinama dovešće vas konačno do toga. Vi ćete morati da dođete do toga, jer u čemu je stvar? Vi započinjete da unosite red, disciplinu; i onda kada je to gotovo, ja dođem i rušim to.

Postoji tibetanska priča o Marpi. Njegov učitelj mu je rekao da napravi kuću, sam, bez ičije pomoći. Bilo je teško doneti kamenje i cigle iz sela u manastir, koji je bio udaljen pet milja. Marpa je sve preneo sam; to je moralo da se uradi. I to je bila trospratna kuća, najveća kakvu je bilo moguće imati na Tibetu tih dana. Radio je naporno, danju i noću. Morao je sve uraditi sam. Godine su prolazile, kuća je bila spremna, a Marpa se vratio srećan. Poklonio se majstorovim stopalima i rekao: "Kuća je spremna." Majstor je rekao. "Sada je zapali." Marpa je otišao i zapalio je kuću. Cele noći i čitavog dana je kuća gorela. Uveče ništa nije preostalo. Marpa je otišao

majstoru, poklonio se i rekao: "Kao što ste naredili, kuća je zapaljena." Majstor ga je pogledao i rekao: "Sutra ujutru započni ponovo. Nova kuća mora da se izgradi." Priča se da se to dešavalo sedam puta. Marpa je ostareo, radeći stalno istu stvar. On bi izgradio kuću - postao je ubrzo vrlo, vrlo efikasan. Počeo da izgrađuje kuće ranije, za kraće vreme. Svaki put kada je kuća bila spremna, majstor bi rekao: "Spali je!" Kada je kuća zapaljena sedmi put, majstor je rekao: "Sada nema potrebe da gradiš."

Ovo je alegorija. To se možda nije dogodilo, ali to je ono što ja radim vama. Onog trenutka kada započnete da me slušate vi stvarate kuću unutra; konstrukciju teorija, čvrstu celinu, filozofiju pomoću koje ćete živeti, dogmu da sledite, nacrt. Onog trenutka kada vidim da je kuća gotova, započinjem da je rušim. A to ću i ja činiti sedam puta, i ako je potrebno, sedamdeset puta. Čekam trenutak kada ćete slušati i nećete sakupljati reči. Slušaćete, ali slušaćete mene, ne šta ja govorim. Slušaćete sadržaj, a ne formu kojom se prenosi, ne reči nego poruku bez reči. Ubrzo će se to dogoditi. Koliko dugo možete nastavljati sa građenjem znajući dobro da će biti srušena? To

je značenje mojih kontradikcija. Čak i Krišnamurti, koji kaže da nijedna teorija nije potrebna, stvorio je teoriju u ljudima, jer on nije kontradiktoran. On je stvorio tako duboko ukorenjenu teoriju u ljudima. Video sam mnogo tipova ljudi, ali niko nije sličan Krišnamurtijevim sledbenicima. Oni se vezuju, apsolutno prijanjaju, jer čovek je tako dosledan. Za četrdeset godina je govorio stalno jednu istu stvar. Sledbenici su načinili oblakodere. Za četrdeset godina, neprekidno je njihova građevina napredovala sve više, njihova građevina je napredovala sve dalje i dalje.

Ja vam neću dozvoliti to da činite. Želim da budete apsolutno ispražnjeni od reči. Ovo je cela svrha mog govorenja vama. Jednog dana shvatićete da ja govorim, a vi ne kreirate konstrukciju. Znajući dobro da ću poreći sve što sam rekao, vi se ne vezujete. Ako se ne vezujete, ako ostanete prazni, bićete sposobni da slušate mene, a ne ono šta ja kažem. A to je totalno različito da slušate biće koje sam ja, da slušate postojanje koje se dešava baš sada, u ovom trenutku.

Ja sam upravo prozor: možete pogledati kroz mene i šta je s one strane. Ne

gledajte u prozor, gledajte kroz njega. Ne gledajte u okvir prozora. Sve moje reči su okviri: samo gledajte kroz njih. Zaboravite na reči i okvir... a s one strane, tamo je nebo. Ako se vezujete uz okvir, kako, kako ćete poleteti? Zbog toga ja nastavljam da rušim reči, tako da se ne vezujete uz okvir. Morate poleteti; morate proći kroz mene, ali morate da se udaljite od mene. Morate da idete kroz mene, ali morate potpuno da me zaboravite. Morate da idete kroz mene, ali ne smete pogledati natrag. Prostrano nebo je tu. Dajem vam samo okus prostranosti kada sam nedosledan, ili kada protivrečim. Bilo bi mnogo lakše za vas ako bih ja bio dosledan čovek koji stalno govori istu stvar, uslovljavajući vas stalno na istu teoriju. Vi biste bili znatno srećniji, ali sreća bi bila glupa, jer onda nikada ne biste bili spremni da poletite u nebo.

Neću vam dozvoliti da se vežete uz okvir; nastaviću da rušim okvir. Tako vas guram prema nepoznatom. Sve reči su iz znanog, i sve teorije su iz znanog. Istina je nepoznata, i ona se ne može reći. Sve što može da se kaže ne može biti istina.

Kraj četrte knjige